

TED CHIANG

EXALARE

„O colecție de povestiri care te pun pe gânduri, te fac să-ți pui întrebările cele mai grele și să te simți mai uman. Un vârf al genului science fiction.” **BARACK OBAMA**

ARMADA

TED CHIANG s-a născut în 1967 în statul New York și a urmat cursurile de informatică ale Universității Brown. A câștigat Premiul Nebula pentru povestirea „Turnul din Babilon” (“Tower of Babylon”, 1990), Premiul Campbell pentru Cel mai bun tânăr scriitor (1992), Premiul Nebula și Theodore Sturgeon Memorial pentru „Povestea vieții tale” (“Story of Your Life”, 1998), Premiul Hugo și Premiul Locus pentru „Iadul e acolo unde nu există Dumnezeu” (“Hell is the Absence of God”, 2002), Premiul Nebula și Premiul Hugo pentru „Neguțătorul și poarta alchimistului” (“The Merchant and the Alchemist’s Gate”, 2007), Premiul Locus și Premiul Hugo pentru „Exalare” (“Exhalation”) și Premiul Hugo și Premiul Locus pentru „Ciclul de viață al obiectelor software” (“Lifecycle of Software Objects”, 2011). Ted Chiang are, până în prezent, două volume publicate: *Povestea vieții tale (Stories of Your Life and Others*, 2002; Nemira, 2007) și *Exalare (Exhalation: Stories*, 2019).

TED CHIANG

EXALARE

Traducere din limba engleză de
ALINA SÂRBU și MIHAI-DAN PAVELESCU

ARMADA

Coperta: Adnan VASILE

Prelucrare copertă: Alexandru CSUKOR

Redactor-șef: Marian COMAN

Redactor: Maria TĂNĂSESCU

Tehnoredactor: Magda BITAY

Lector: Alexandra RUSU

Tehnoredactor epub: Magda BITAY

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CHIANG, TED

Exalare / Ted Chiang ; trad. din lb. engleză: Mihai Dan Pavelescu. - București : Nemira Publishing House, 2020

ISBN print: 978-606-43-0708-8

ISBN epub: 978-606-43-0893-1

I. Pavelescu, Mihai Dan (trad.)

821.111

Ted Chiang

EXHALATION: STORIES

Copyright © 2019 by Ted Chiang

All rights reserved.

© ARMADA, 2020

ARMADA este un imprint al Grupului editorial NEMIRA

Orice reproducere, totală sau parțială,

a acestei lucrări și închirierea acestei cărți

fără acordul scris al editorului sunt strict interzise

și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

Cuprins

[Neguțatorul și poarta alchimistului](#)

[Exalare](#)

[Ce se așteaptă de la noi](#)

[Ciclul de viață al obiectelor software](#)

[Bona automată brevetată a lui Dacey.](#)

[Adevărul faptelor, adevărul sentimentelor](#)

[Marea tăcere](#)

[Omphalos](#)

[Anxietatea este amețeala dată de libertate](#)

[Despre povestiri](#)

[Mulțumiri](#)

NEGUȚĂTORUL ȘI POARTA ALCHEMISTULUI

Traducere de Alina Sârbu

O, preaputernice calif și emir al dreptcredincioșilor, smerit sunt să mă scald în pohfala prezenței tale, căci omul nu poate trage nădejde la o mai mare blagoslovire în tot cursul vieții sale decât aceasta. Povestea pe care trebuie s-o depăn este, cu adevărat, una atât de uluitoare, încât, și de-ar fi văpsită cu totul și cu totul pe colțul dinlăuntru al ochiului cuiva, nici măcar atunci minunăția înfățișării sale nu ar putea-o întrece pe aceea a întâmplărilor istorisite, căci ceea ce urmează-i un avertisment pentru cei ce s vrednici a se lăsa preveniți și un cuvânt de învățătură pentru cei ce vrednici sunt a învăța.

Numele meu este Fuwaad ibn Abbas și m-am născut aici, în Bagdad, Orașul Păcii. Tatăl meu era samsar de grâne, dar, pentru o mare parte a vieții mele, eu, unul, am trudit ca neguțator de pânzeturi fine, negustorind borangic de Damasc, pânzeturi de in din Eghipet și zarpale de Maghreb brodate cu zarafir. Eram bogat, dar inima mea era cătrănită și nici cumpărarea desfătărilor, nici actele de milostenie nu puteau să o aline. Acum stau înaintea ta, o, norocitul calif, fără barem un piastru în pungă, dar mi-am găsit pacea.

Allah e începutul tuturor lucrurilor, dar, cu învoirea Măriei Tale, o să-mi pornesc istorisirea cu ziua în care am făcut o preumblare prin cartierul făurarilor. Aveam nevoie să cumpăr un dar pentru un om cu care trebuia să rezolv niscăi daraveri și mi se spusese că ar aprecia nespun o tupsie cu totul și cu totul din argint. După ce m-am perindat vreme de vreo jumătate de ceas, am băgat de seamă că una dintre cele mai mari prăvălii din suk fusese luată în stăpânire de un nou neguțator. Era unul dintre cele mai prețătuite locuri și trebuie că fusese strașnic de scump de dobândit, așa că am intrat să-i cercetez mai îndeaproape mărfurile.

Nicicând înainte nu mai văzusem un așa de minunat sortiment de bunuri. Lângă intrare se zărea un astrolab înzestrat cu șapte plăci incrustate cu argint, un ceas cu apă care bătea fiecare oră cu un clinchet melodios și o privighetoare din bronz care cânta când bătea vântul. Mai înăuntru se găseau mecanisme încă și mai iscusite și m-am holbat la ele mai abitir

decât un copil care urmărește un jongler, când un bătrân a intrat pe o ușă aflată în fundul prăvăliei.

– Bine-ai venit în umila mea dugheană, o, domnul meu, mi-a spus. Numele meu este Bashaarat. Cu ce v-aș putea fi de ajutor?

– Lucrurile acestea pe care le aveți de vânzare sunt uluitoare dincolo de marginile uluirii. Eu fac afaceri cu neguțători din toate colțurile lumii și încă nu m-am învrednicit să zăresc ceva care să le stea pe potrivă. De unde, dacă-mi îngăduiți să vă întreb, le-ați dobândit?

– Vă sunt întru totul îndatorat pentru măgulitoarele voastre cuvinte, mi-a răspuns bătrânul. Tot ce vedeți aici a fost făcut în atelierul meu, de mine însumi și de ajutoarele care muncesc sub oblăduirea mea.

Eram tare impresionat că acel bărbat putea fi atât de priceput în atât de multe arte. I-am pus întrebări despre feluritele instrumente din prăvălia sa și l-am ascultat apoi cum discuta ca un adevărat cărturar despre astrologie, matematică, geomanție și medicină. Am stat la taclale vreme de vreo două ceasuri, iar fascinația și respectul meu pentru bătrân au înflorit ca un boboc încălzit de razele răsăritului, până ce el a pomenit de experimentele sale alchimice.

– Alchimie? am iscodit. Mă surprinsese, căci nu părea genul de om care emite pretenții de pezevenchi: Vrei să spui că transformi metalul oarecare în aur?

– Aș putea s-o fac, domnul meu, dar nu asta este, de fapt, ceea ce-și doresc cei mai mulți să obțină practicând alchimia.

– Și-atunci, ce caută cei mai mulți, alchimistule?

– Caută o sursă de obținere a aurului care să fie mai ieftină decât dacă ar extrage minereul din pământ. Drept e că alchimia descrie un mijloc de a face aur, dar procedura e atât de anevoioasă, încât, prin comparație, să sapi sub un munte pare mai ușor decât să culegi pere dintr-un pom.

Am zâmbit:

– Aferim, mehenghi răspuns, n-am ce zice! Nimeni nu poate pune la îndoială că ești un bărbat învățat, dar eu, unul, am destulă minte cât să nu dau crezare alchimiei.

Bashaarat m-a privit și s-a socotit:

– Am construit de puțină vreme ceva ce ar putea să te facă să-ți schimbi părerea. Ai fi prima ființă căreia i-aș arăta-o. Ai dori s-o vezi?

– Da, pe Allah, mi-ar face mare plăcere.

– Atunci, urmează-mă.

Bătrânul m-a condus pe ușa pe care intrase, spre partea din spate a prăvăliei. În camera alăturată se găsea un atelier unde erau înșirate aparate ale căror funcții nu le puteam bănuî măcar – bare de metal înfășurate-n atât de multă sârmă de cupru, încât ar fi ajuns până la linia orizontului, oglinzi montate pe o lespede de granit rotundă, care plutea în argint-viu –, dar Bashaarat a trecut pe lângă ele fără să le arunce barem o privire.

În loc de asta, m-a dus către un pedestal solid, înalt până la coșul pieptului, pe care era montat în picioare un cerc dintr-un metal durabil. Deschizătura îi era largă cât două palme deschise, iar rama atât de groasă, încât l-ar fi putut pune la încercare până și pe cel mai puternic om, dacă i s-ar fi poruncit s-o care. Metalul era negru ca noaptea, dar lustruit până când devenise atât de neted, încât, de-ar fi fost de-o altă culoare, ar fi putut servi drept oglindă. Bashaarat mi-a cerut să stau în picioare astfel încât să mă uit la cerc dintr-o parte, în vreme ce el s-a așezat chiar cu fața spre deschidere.

– Fii, rogu-te, cu băgare de seamă! mi-a cerut.

Alchimistul și-a vârât brațul prin cerc dinspre partea dreaptă, numai că acesta n-a ieșit prin stânga. În schimb, era ca și cum i-ar fi fost tăiat din cot, iar el și-a fluturat ciotul în sus și-n jos, iar apoi și-a scos afară mâna complet teafără.

Nu mă așteptasem ca un om atât de învățat să execute așa un truc de scamator, dar fusese făcut cu măiestrie, așa că am aplaudat, politicos.

– Așteaptă numai o clipă, mi-a spus în timp ce făcea un pas înapoi.

Am adăstat și, ce să vezi?, un braț s-a întins afară din cerc în partea stângă a acestuia, fără ca vreun trup să-l susțină. Mâneca se potrivea întru totul cu aceea a veșmântului lui Bashaarat. Brațul a fluturat în sus și-n jos, iar apoi s-a retras prin cerc până ce a dispărut cu totul vederii.

Primul șiretlic îl considerasem un caraghioslâc inteligent, dar acesta din urmă părea superior, căci pedestalul și cercul erau, în mod limpede, prea subțiri pentru a putea ascunde o persoană.

– Foarte dibaci! am exclamat.

– Îți mulțumesc, dar aceasta nu este doar o scamatorie nevolnică. Partea dreaptă a cercului o precedă pe cea stângă cu vreo câteva secunde. Să treci prin cerc înseamnă să străbați această perioadă mintenaș.

– Nu pricep, am spus.

– Îngăduie-mi să repet demonstrația.

Și din nou și-a vârât brațul prin cerc, făcându-l să dispară. A zâmbit, apoi l-a tras înainte și înapoi de parcă ne-am fi jucat de-a odgonul. Apoi și-a scos din nou brațul afară și mi-a arătat mâna cu palma desfăcută. În ea zăcea un inel pe care îl recunoșteam.

– Asta-i al meu! am zis și mi-am cercetat mâna, văzând că inelul încă îmi mai stătea pe deget. E o copie făcută prin vrajă.

– Nu, pe Allah, acesta este, cu adevărat, inelul tău. Așteaptă numai.

Din nou un braț a ieșit din partea stângă. Dorind să descopăr mecanismul acestui șiretlic, m-am grăbit să-l înșfac de mână. Nu era o mână falsă, ci una cu totul caldă și vie ca a mea. Am tras, și ea a tras, la rândul ei. Apoi, cu o îndemânare de pungaș, a făcut să-mi alunece inelul de pe deget și brațul s-a retras în cerc, dispărând cu totul.

– Mi-a furat inelul! am exclamat.

– Nu, domnul meu, a spus bătrânul. Inelul tău este aici. Și mi-a întins bijuteria pe care o ținea: Iartă-mi acest joc.

Mi-am pus inelul la loc pe deget:

– L-ai avut dinainte să-mi fie luat.

În acel moment, un braț a ieșit afară, de data aceasta din partea dreaptă a cercului.

– Asta ce mai e? am strigat, uluit până peste marginile uluirii.

Din nou, am recunoscut brațul, înainte de a se retrage, ca fiind al bătrânului după mânecă, numai că nu-l văzusem intrând în cercul de metal.

– Adu-ți aminte: partea dreaptă o precedă pe cea stângă, a spus și s-a dus în partea stângă a cercului, apoi și-a vârât brațul dinspre acea parte, iar acesta a dispărut încă o dată.

Măria Ta a priceput deja, fără îndoială, acestea, numai că eu, unul, abia atunci am înțeles: orice se întâmpla în partea dreaptă a cercului era complinit, câteva secunde mai târziu, de un eveniment desfășurat în partea stângă.

– Asta-i vrăjitorie? am întrebat.

– Nu, domnul meu, nu am întâlnit niciodată un djinn și, dacă l-aș întâlni vreodată, n-aș avea atâta încredere în el încât să-l las să-mi îndeplinească poruncile. Aceasta este o formă de alchimie.

Mi-a oferit o explicație, vorbindu-mi despre cum căutase să descopere mici pori în pielea realității, aidoma găurilor pe care viermii și le sapă în lemn, și despre cum, atunci când găsisese unul, reușise să-l extindă și să

tragă de el așa cum un sticlar transformă o bucată mare de sticlă topită într-o țeavă cu gâtul lung și despre cum a permis apoi timpului să curgă precum apa la un capăt, făcându-l să se întărească precum siropul la celălalt.

Mărturisesc că nu prea i-am înțeles pe de-a-ntregul cuvintele. Tot ce am putut răspunde a fost:

– Neîndoios, ai creat ceva uluitor dincolo de marginile uluirii.

– Îți mulțumesc, a zis, dar acesta este abia preludiul a ceea ce intenționez să-ți arăt.

Și m-a poftit să-l urmez într-o altă încăpere, încă și mai în spate. Acolo, proțăpît în mijlocul camerei, se înălța un cadru de ușă circular ale cărui canaturi masive erau făcute din același metal negru lustruit.

– Ceea ce ți-am arătat mai înainte a fost o Poartă a Secundelor, mi-a spus. Aceasta este o Poartă a Anilor. Cele două părți ale cadrului ușii sunt separate de o durată de douăzeci de ani.

Mărturisesc că nu i-am înțeles de îndată spusele. Mi-l și imaginam întinzându-și brațul dinspre partea dreaptă și așteptând douăzeci de ani ca acesta să răsară în partea stângă, și toată tărășenia mi s-a părut un șiretlic magic tare de neînțeles. I-am și spus toate acestea, iar el a răs:

– Ar fi și asta un mod de-a o folosi, dar gândește-te ce s-ar întâmpla dacă ai păși dincolo de pragul ei. Și, stînd în partea dreaptă, mi-a făcut semn să vin mai aproape, apoi a arătat prin ușă: Privește!

M-am uitat și am văzut că în partea cealaltă a încăperii păreau să se găsească chilimuri și perne diferite față de cele pe care le văzusem atunci când intrasem. Mi-am mișcat capul dintr-o parte într-alta și mi-am dat seama că, atunci când mă uitam prin ușor, priveam, de fapt, într-o cameră diferită de aceea în care mă aflam.

– Vezi acum camera așa cum va fi peste douăzeci de ani, mi-a spus Bashaarat.

Am clipit, așa cum ar face oricine în fața mirajului apei din deșert, dar ceea ce vedeam nu s-a schimbat.

– Și spui că aș putea trece dincolo? am întrebat.

– Ai putea. Și, cu acel pas, ai vizita Bagdadul de peste douăzeci de ani. Ai putea să-ți cauți eul înaintat în vîrstă și să stai la taifas cu el. Apoi, ai putea păși înapoi prin Poarta Anilor și să te reîntorci în zilele noastre.

La auzul cuvintelor lui Bashaarat, am simțit că mă ia cu amețelă:

– Tu ai făcut asta? l-am întrebat. Ai trecut prin poartă?

- Am făcut-o și la fel au făcut și nenumărați mușterii de-ai mei.
- Mai devreme ai spus că sunt primul căruia îi arăți poarta.
- Poarta aceasta, de aici, de bună seamă. Dar, vreme de mulți, mulți ani am avut o prăvălie în Cairo, și acolo am construit prima Poartă a Anilor. Și mulți au fost cei cărora le-am arătat acea poartă și care s-au folosit de ea.
- Și ce învățăminte au tras atunci când au stat de vorbă cu eurile lor mai vârstnice?
- Fiecare suflet învață ceva diferit. Dacă dorești, îți pot spune povestea unui asemenea om.
- Și Bashaarat a purces a-mi spune o astfel de poveste și, dacă e pe placul Măriei Tale, o s-o înfățișez și eu în cele ce urmează.

Povestea norocitului frânghier

A fost odată un tânăr pe nume Hassan care era frânghier. El a pășit prin Poarta Anilor pentru a zări Cairoul cel aflat cu douăzeci de ani în viitor și, la sosire, s-a minunat până peste poate de cât de mult crescuse orașul. S-a simțit de parcă pășise într-o scenă brodată pe-o tapiserie și, cu toate că orașul era nici mai mult, nici mai puțin decât Cairoul pe care îl știa, el s-a uitat la cele mai obișnuite priveliști ca la niște lucruri cu totul și cu totul miraculoase.

Și, cum se plimba el așa pe la Bab Zuweila, poarta sudică unde evoluau dansatorii cu săbii și îmblânzitorii de șerpi, deodată a auzit cum un astrolog a strigat după el:

- Tinere! Vrei să-ți afli viitorul?
- Hassan a izbucnit în râs:
- Îl cunosc deja, i-a spus.
- Cu siguranță însă vrei să știi dacă nu cumva ți-e menit să ai o mare avere, nu-i așa?
- Sunt frânghier, așa că prea bine mi-e cunoscut că nicio avere nu m-așteaptă.
- Poți fi, oare, atât de sigur? Ce zici atunci de renumitul neguțător Hassan al-Hubbaul, care a început și el ca meșter făcător de frânghii?
- Cum deja curiozitatea îi fusese avan ațâțată, Hassan a întrebat de jur împrejurul sukului dacă și alții știau de acest neguțător putred de bogat și a aflat că numele era bine cunoscut. Se spunea că bărbatul locuia în înstăritul cartier Habbaniya, așa încât Hassan a mers într-acolo și i-a rugat pe

trecători să-i arate casa neguțătorului, care s-a vădit a fi cea mai mare de pe strada sa.

Tânărul a bătut la ușă și un slujitor l-a condus către o sală spațioasă și bine mobilată, cu o fântână arteziană în mijloc. Hassan a așteptat în vreme ce slujitorul a plecat să-l aducă pe stăpânul său, dar, în timp ce se uita de jur împrejur, la abanosul șlefuit și la marmura ce-l înconjură, s-a simțit stingher, că nu prea era locul său într-un asemenea cadru, și era pe punctul de a pleca taman când a apărut eul său mai vârstnic.

– Iată-te, în cele din urmă, aici! a spus bărbatul. Te tot aștept de atâta amar de vreme.

– Da? a întrebat Hassan, uluit până peste poate.

– De bună seamă, căci eu l-am vizitat pe eul meu mai vârstnic întocmai cum mă vizitezi tu pe mine acum. A trecut atât de mult timp de atunci, încât am și uitat ziua exactă când am făcut-o. Hai, vino să iei masa cu mine!

Cei doi au mers în sala de ospete unde slujitorii au adus pui umplut cu fistic, clătite însiropate-n miere și miel fript cu rodii condimentate. Hassan cel vârstnic i-a oferit câteva detalii despre viața sa: a pomenit variate interese de afaceri, dar nu a suflat o vorbă despre cum devenise neguțător, a pomenit că are o nevastă, dar a spus că nu era încă momentul ca flăcăul să o cunoască. În loc de asta, l-a rugat pe tânărul Hassan să-i aducă aminte de poznele pe care le făcea în copilărie și a râs când a auzit poveștile care i se șterseseră din memorie.

În cele din urmă, tinerelul Hassan l-a întrebat pe cel vârstnic:

– Cum de-ai făcut așa o cogeamite avere?

– Tot ce îți voi spune acum e următorul lucru: când te duci să cumperi cânepă de la suk și treci pe Strada Căinilor Negri, să nu o iei pe partea dinspre miazăzi, așa cum faci de obicei. Mergi pe trotuarul dinspre miazănoapte.

– Și asta îmi va îngădui să mă înalț în rang?

– Tu fă numai așa cum îți zic. Du-te chiar acum acasă, ai de făcut frânghii. O să știi când să mă vizitezi din nou.

Tânărul Hassan s-a înturnat în timpul său și a făcut așa cum fusese povățuit, ținându-se pe partea dinspre miazănoapte a străzii, chiar și atunci când pe aceasta nu era pic de umbră. Câteva zile mai târziu a fost de față când un cal scos din minți a făcut prăpăd pe partea dinspre miazăzi a străzii chiar vizavi de el, lovind câțiva oameni cu copitele, rănind un altul după ce-

i răsturnase deasupra un chiup greu plin cu ulei de palmier și călcând chiar în picioare un trecător. După ce s-a potolit zarva, Hassan s-a rugat lui Allah ca răniții să-și găsească vindecarea, iar răposatul să-și afle pacea, și i-a mulțumit, totodată, Preaputernicului pentru că îl cruțase.

A doua zi, Hassan a pășit din nou prin Poarta Anilor și l-a căutat pe eul său vârstnic:

– Ai fost, cumva, rănit de cal când treceai prin preajma lui? l-a întrebat.

– Nu, căci urmasem povața eului meu mai în vârstă. Nu uita: tu și eu suntem una, și prin fiecare împrejurare prin care vei trece eu am trecut cândva.

Și așa, bătrânul Hassan îi dădea tânărului îndrumări, iar tânărul le urma întru totul. S-a abținut să cumpere ouă de la băcanul său obișnuit și, astfel, a evitat boala care i-a lovit pe mușteriii care târguiseră ouă dintr-un coș în care se aflau dintre cele stricate. A cumpărat mai multă cânepă decât de obicei și ca atare a avut material cu care să lucreze atunci când alții au suferit din cauza lipsei provocate de întârzierea unei caravane. Urmând povețele eului său mai vârstnic, Hassan a fost scutit de multe necazuri, dar flăcăul se tot întreba când o să-i spună bătrânul mai multe. Cu cine o să se însoare? Cum o să devină putred de bogat?

Într-o bună zi, după ce își vânduse toate frânghiile în suk și căra o pungă neobișnuit de plină, în timp ce mergea pe stradă, Hassan s-a lovit de un băiat. S-a pipăit după pungă, a descoperit că îi lipsea și s-a răsucit pe călcâie cu un strigăt, să cerceteze mulțimea pentru a-l afla pe micul pungaș. Auzind țipătul lui Hassan, băiețașul a zbughit-o iute prin marea de oameni. Hassan a observat că tunica puștiului era sfâșiată la cot, dar apoi l-a pierdut imediat din vedere.

Pentru o clipă, Hassan a fost șocat că i se putuse întâmpla una ca asta fără niciun avertisment din partea eului său vârstnic. Dar mânia i-a luat repede locul uimirii, așa că a pornit în urmărire. A gonit prin mulțime, uitându-se la coatele tunicilor băieților, până când întâmplarea a făcut să dea peste pungaș ciucit sub o căruță plină ochi cu fructe. Hassan l-a înșfăcat și s-a pus să strige în gura mare, să-l audă toată lumea, că pusese mâna pe un hoț, cerându-le celor din jur să găsească un străjer. Băiatul, temându-se de arestare, a dat drumul pungii lui Hassan și a început să plângă în hohote. Hassan s-a uitat lung la puști și-apoi mânia i s-a topit, așa că l-a lăsat să plece.

Când l-a văzut din nou pe eul său vârstnic, tânărul l-a întrebat:

– De ce nu m-ai prevenit în legătură cu pungașul?

– Nu te-a desfătat experiența asta? a vrut să știe vârstnicul.

Hassan taman ce era să nege, dar s-a oprit singur:

– Aferim, ba chiar mi-a mers la inimă, a recunoscut.

Când îl urmărea pe băiat, fără să aibă barem umbra unui indiciu că va avea succes sau nu, simțise cum îi clocotește sângele în vene așa cum nu mai simțise de săptămâni și săptămâni în șir. Și, când zărise lacrimile ce i se înnodau puștiului sub bărbie, își adusese aminte de învățăturile Profetului, mărit fie numele lui, despre valoarea milosteniei și Hassan se simțise virtuos pentru că alesese să-l lase pe băiețaș s-o șteargă.

– Carevasăzică, ai fi preferat să-ți răpesc toată această plăcere?

Și, tot așa cum ajungem să înțelegem scopul obiceiurilor care ni se par fără rost la tinerețe, Hassan și-a dat seama că tănuirea informațiilor are tot atât de multă valoare ca și divulgarea lor.

– Nu, a spus tânărul, a fost bine că nu m-ai prevenit.

Hassan-cel-vârstnic a văzut că, într-adevăr, celălalt înțelesese:

– Acum o să-ți spun ceva foarte important. Tocmește un cal. O să-ți dau niște indicii de orientare pentru a găsi un locșor printre dealuri, la apus față de oraș. Acolo vei descoperi, într-o dumbravă, un copac fulgerat. Pe lângă rădăcina lui, uită-te după cea mai grea piatră pe care o poți răsturna, și-apoi sapă sub ea.

– Ce trebuie să caut acolo?

– Când vei găsi, vei ști despre ce e vorba.

Ziua următoare, Hassan a călărit până la dealuri și a dat în cele din urmă peste copacul cu pricina. În jur, pământul era acoperit de pietre, așa că tânărul a dat una la o parte să sape sub ea, apoi alta, și-apoi încă una. În cele din urmă, lopata lui a lovit altceva decât țărână și pietre. A dat încolo pământul și a găsit un cufăr de bronz plin ochi cu dinari de aur și cu tot soiul de bijuterii. Hassan nu mai văzuse niciodată ceva asemănător în viața lui. A aburcat cufărul pe cal și a călărit înapoi spre Cairo.

Data viitoare când a vorbit cu eul său mai în vârstă, l-a întrebat:

– Cum de-ai știut unde se găsea comoara?

– Am aflat-o de la mine însumi, a spus Hassan-cel-vârstnic, aidoma ție. Cât despre cum am ajuns noi să-i cunoaștem tainița, nu am altă explicație

decât că a fost voința lui Allah și, în fapt, ce altă explicație mai există pentru absolut orice?

– Mă juruiesc că voi da o bună întrebuințare tuturor bogățiilor cu care Allah m-a binecuvântat, a spus tânărul.

– Iar eu reînnoiesc această juruință, a spus bătrânul. Aceasta este cea din urmă oară când vom mai vorbi. O să-ți găsești propriul drum singur de acum încolo. Pacea fie asupra ta!

Și astfel Hassan s-a înturnat acasă. Cu aurul a reușit să cumpere cânepă într-o mare cantitate, să plătească lucrători și să le plătească o simbrie bună, apoi să vândă frânghia în mod tare avantajos tuturor celor care aveau trebuință. S-a însurat cu o femeie frumoasă și deșteaptă, la sfatul căreia s-a apucat să negustorească și alte bunuri, până când a ajuns un neguțator înstărit și respectat. În tot acest răstimp a miluit cu generozitate pe cei nevoiași și a dus viața unui om drept. În felul acesta Hassan a trăit cea mai fericită dintre vieți până când a fost secerat de moarte, sfărâmătoarea tuturor legăturilor și distrugătoarea tuturor desfătărilor.

– Asta-i o poveste fără de pereche! am spus. Pentru cineva care stă pe gânduri dacă să se folosească sau nu de Poartă, cu greu s-ar putea izvedi o mai puternică îmboldire.

– Dai dovadă de înțelepciune fiind neîncrezător, a spus Bashaarat. Allah îi răsplătește pe aceia pe care dorește să-i răsplătească și îi pedepsește aspru pe cei pe care dorește să-i pedepsească. Poarta nu schimbă batâr c-o iotă felul în care te judecă Atotputernicul.

Am aprobat dând din cap, crezând că înțelegem ce voia să spună:

– Așadar, chiar dacă ai reuși să eviți năpastele pe care le-a trăit eul tău mai înaintat în vârstă, nu există nicio cheazășie că nu vei ajunge să întâmpini alte ursuzlăcuri.

– Nu, iartă, rogu-te, un om bătrân pentru că nu vorbește pe înțeles. Să folosești poarta nu e ca și cum ai trage la sorți, când valoarea mizei se schimbă cu fiecă tragere. Mai degrabă, s-o folosești e ca și cum ai apuca-o printr-un pasaj tainic dintr-un palat în loc să mergi pe coridor. Încăperea rămâne întocmai, indiferent de ușa pe care o folosești pentru a intra în ea.

Asta m-a uluit dincolo de marginile uluirii:

– Vasăzică, viitorul este de nestrămutat? La fel de neschimbat ca trecutul?

– Se spune că remușcarea și pocăința șterg tot trecutul.

– Am auzit și eu spusa, dar încă n-am descoperit c-ar fi adevărată.

– Îmi pare rău să aud una ca asta, a spus Bashaarat. Tot ce pot mărturisi e că nici viitorul nu e diferit.

M-am gândit o vreme la acestea:

– Așadar, dacă afli că vei fi mort peste douăzeci de ani, nu e nimic ce ai putea face ca să-ți eviți propria moarte?

Bătrânul m-a aprobat dând din cap. Mie, unuia, asta mi s-a părut tare dezamăgitor, dar apoi m-am gândit dacă nu cumva totul ar putea să ofere totuși și o cheazășie:

– Să presupunem că afli că încă vei mai fi în viață peste douăzeci de ani. Păi, atunci nimic nu te poate omorî în următorii ani. Așa că ai putea să lupți în bătălii fără nicio grijă, căci supraviețuirea îți e deja garantată.

– E posibil, a spus. Dar tot la fel de posibil e ca omul care ar fi capabil să se folosească de o asemenea garanție să nu-și găsească eul cel vârstnic în viață atunci când ar folosi pentru prima oară Poarta.

– Ah! am exclamat. Atunci să fie, oare, doar cei prevăzători care își întâlnesc eurile mai în vârstă?

– Îngăduie-mi să-ți spun povestea unui alt ins care a folosit Poarta și vei putea hotărî tu însuți dacă a fost prevăzător au ba.

Și Bashaarat a purces a-mi istorisi povestea și, dacă e pe placul Măriei Tale, o s-o înfățișez și eu în cele ce urmează.

Povestea țesătorului care a furat de la el însuși

A fost odată, o, norocitul calif, un țesător pe numele său Ajib, care își câștiga umilul trai țesând chilimuri, dar care tânjea să guste luxoasele plăceri cu care se desfătau cei bogați. După ce a auzit povestea lui Hassan, Ajib a pășit mintenaș prin Poarta Anilor spre a-l căuta pe eul său cel bătrân care, era sigur, avea să fie la fel de bogat și de mărinimos ca și Hassan-cel-vârstnic.

După sosirea sa în Cairol de peste douăzeci de ani, a pornit-o către bogatul cartier Habbaniya, întrebându-i pe cei întâlniți în cale unde se află locuința lui Ajib ibn Taher. Era deja pregătit ca, dacă va întâlni pe cineva care să-l cunoască pe acesta și care să bage de seamă asemănarea trăsăturilor lor, să se dea drept fiul lui Ajib, proaspăt sosit din Damasc. Dar nu a avut nicicând șansa de a prezenta această poveste, căci nici unul dintre cei pe care i-a întrebat nu a recunoscut numele.

În cele din urmă, s-a hotărât să se întoarne în vechiul său cartier și să vadă dacă nu cumva cineva de pe acolo avea habar unde se mutase. Când a ajuns pe vechea lui stradă, a oprit un băiețaș și l-a întrebat dacă știe unde ar putea găsi un bărbat pe nume Ajib. Băiatul l-a îndrumat către vechea sa casă.

– Aici obișnuia să locuiască, a spus țesătorul. Dar unde locuiește acum aș vrea să aflu.

– Dacă s-a mutat de ieri până azi, atunci, eu, unul, nu am habar unde, a spus băiatul.

Ajib era neîncrezător. Era, oare, posibil, ca eul său înaintat în vârstă să mai stea încă în aceeași casă după douăzeci de ani? Asta ar fi însemnat că nu devenise niciodată bogat și că eul său vârstnic nu va avea niciun sfat să-i dea sau, cel puțin, niciunul de pe urma căruia Ajib să aibă de tras vreun profit. Cum de era posibil ca soarta lui să fie atât de diferită de aceea a norocitului frânghier? Nădăjduind că băiatul se înșelase, Ajib a așteptat în fața casei și s-a pus la pândă.

În cele din urmă, a văzut un bătrân care părăsea casa și, cu inima grea, l-a recunoscut a fi eul său vârstnic. Bătrânul Ajib era urmat de o femeie despre care a presupus că era nevasta lui, dar abia dacă a băgat-o în seamă, pentru că tot ce putea să vadă nu era decât nereușita sa în a-și îmbunătăți viața. Cu desperare, a căscat coșcogea ochii la hainele simple pe care le purta cuplul în vârstă până când i-a pierdut din vedere pe cei doi.

Mânat de curiozitatea care-i împinge pe oameni să se uite la capetele celor executați, Ajib s-a dus spre ușa casei. Propria-i cheie încă se mai potrivea în zăvor, așa că a intrat. Mobilele se schimbaseră, dar erau simple și ponosite, iar Ajib s-a simțit stânjenit și rușinat la vederea lor. După douăzeci de ani bătută pe muchie, nu fusese în stare nici măcar să-și permită niscai perne mai acătării?

Mânat de un imbold de moment, s-a dus la cufărul de lemn în care își ținea în mod normal chiverniseala și l-a descuiat. A ridicat capacul și a văzut că era plin cu dinari de aur.

Ajib era uluit dincolo de marginile uluirii. Eul său vârstnic avea un cufăr plin ochi cu aur și, cu toate acestea, purta haine atât de simple și locuia în aceeași căsuță de mai bine de douăzeci de ani! Ce soi de zgârcit nefericit trebuie să fie bătrânul, s-a gândit Ajib, ca să aibă atât amar de bogăție și să nu se bucure de ea! Tânărul știa de multă vreme că nimeni nu poate să-și ia

averea cu el în mormânt. Era, oare, posibil, ca asta să fi fost ceva ce uitase pe măsură ce înaintase în vârstă?

Ajib a hotărât că asemenea bogății ar trebui să aparțină cuiva care știe să le aprecieze și că acel cineva era el însuși. În plus, să ia averea eului său vârstnic nici nu ar fi fost barem hoție, a chibzuit, deoarece era el însuși cel care avea s-o primească. Și-a aburcat cufărul pe umăr și, cu multă trudă, a reușit să-l aducă înapoi cu el prin Poarta Anilor în Cairoul pe care îl știa.

A depus o parte din nou descoperita sa avere la un zaraf, dar păstra mereu asupra sa o pungă grea de galbeni. Se îmbrăca într-un anterior de damasc, cu iminei din piele de Cordoba și cu un turban de Khorasan decorat cu o piatră nestemată. A tocmit o casă în cartierul înstărit, a mobilat-o cu cele mai prețioase chilimuri și divane și a angajat un bucătar să-i prepare cele mai somptuoase ospete.

Apoi a început să-l caute pe fratele femeii pe care de multă vreme o râvnise de departe, o femeie pe nume Taahira. Fratele ei era poticăraș și Taahira îl ajuta în prăvălia cu leacuri. Ajib cumpăra uneori câte o doctorie numai și numai ca să poată sta de vorbă cu ea. Odată văzuse cum îi alunecase feregeaua și ochii ei erau la fel de întunecați și de frumoși ca ai unei gazele. Fratele Taahirei n-ar fi consimțit ca ea să se mărite cu un țesător, dar acum Ajib putea să se înfățișeze ca o partidă avantajoasă.

Fratele fetei și-a dat consimțământul, iar Taahira însăși a încuviințat cu dragă inimă, căci și ea îl dorise pe Ajib. Țesătorul nu s-a uitat la bani când a venit vorba de nuntă. A tocmit o șaică de plăcere, dintre cele care pluteau pe canal în partea de miazăzi a orașului și a ținut un zaiafet și-un zamparalâc din acelea cu taraf de muzicanți și cu dănțuitoare în timpul căruia i-a dăruit soaței sale un superb colier de perle. Sărbătoarea a devenit subiect de bârfă în tot cartierul.

Ajib se desfăta cu bucuria pe care i-o aduseseră Taahira și banii, și vreme de o săptămână sau două proaspeții însurăței au dus o viață cât se poate de bună. Apoi, într-o bună zi, țesătorul s-a întors acasă doar pentru a găsi ușa spartă și interiorul prădat de-a fir a păr de toate podoabele de aur și argint. Bucătarul, speriat de moarte, a ieșit din locul în care se dosise și i-a spus că tâlharii o răpiseră pe Taahira.

Ajib s-a rugat lui Allah până când, istovit de griji, a căzut pradă somnului. În dimineața următoare, a fost trezit de-un ciocănit în ușa. Un necunoscut stătea proțăpît acolo:

– Am un mesaj pentru tine, i-a spus bărbatul.

– Ce mesaj? a vrut să știe Ajib.

– Soața ta e în siguranță.

Ajib a simțit cum teama și mânia i se învântejesc în pânțele ca bila neagră:

– Ce răscumpărare vrei? a întrebat.

– Zece mii de dinari.

– Pe Allah, asta-i cu mult mai mult decât am, ugilitul de mine! a exclamat țesătorul.

– Să nu care cumva să îndrăznești a te tocni cu mine! i-a spus tâlharul.

Am văzut cum arunci cu banii așa cum alții toarnă apa.

Ajib s-a prăbușit în genunchi:

– Am cheltuit ca un zevzec. Mă jur pe numele Profetului că nu am atâta amar de bănet, a spus.

Hoțul l-a cercetat cu luare-aminte:

– Adună toți banii pe care-i ai, până la ultima para, i-a poruncit, și să-i aduci aici mâine la același ceas. Dacă o să mi se pară că ai pus ceva deoparte, soția ta va pieri. Dacă o să mi se pară că ești cinstit, oamenii mei ți-o vor înturna la timpul convenit.

Ajib nu vedea nici o altă soluție:

– Ascult și mă supun, a spus, iar tâlharul s-a cărăbănit.

Ziua următoare, țesătorul nostru s-a dus la zaraf și și-a retras toți banii care-i mai rămăseseră. I-a dat pe toți hoțului, care a cântărit din priviri deznădejdea din ochii lui Ajib și s-a declarat mulțumit. Tâlharul a făcut așa cum făgăduise și chiar în seara aceea Taahira a fost înturnată.

După ce s-au îmbrățișat, femeia a spus:

– N-am crezut că o să plătești atâta amar de bani pentru mine.

– Nu mi-ar fi făcut nicio plăcere bogăția fără tine, i-a spus Ajib și a fost el însuși uimit când și-a dat seama că era adevărul gol-goluț. Dar acum regret că nu-ți mai pot cumpăra lucrurile pe care le meriți cu prisosință.

– Nu trebuie să-mi mai cumperi nimic de acum încolo, i-a răspuns Taahira.

Țesătorul și-a plecat capul:

– Mă simt de parc-aș fi fost amarnic pedepsit pentru fărădelegile mele.

– Ce fărădelegi? l-a întrebat Taahira, dar Ajib n-a mai suflat o vorbuliță.

Nu te-am întrebat asta înainte, dar știu că nu ai moștenit toți banii pe care i-

ai câștigat. Spune-mi: nu cumva i-ai furat?

– Nu, a zis țesătorul, nedorind să recunoască adevărul nici față de ea, nici față de el însuși. Mi-au fost dați.

– A fost vorba de-un împrumut, atunci?

– Nu, nu trebuie dați înapoi.

– Iar tu nu vrei să-i înapoiezi? Taahira era șocată. Vasăzică tu, unul, ești pe deplin mulțumit că acel bărbat a plătit pentru nunta noastră? Că mi-a plătit răscumpărarea? Părea să fie pe punctul de a izbucni în lacrimi: Păi, atunci eu sunt nevasta ta sau a celui alt bărbat?

– Ești nevasta mea, a spus Ajib.

– Cum aș putea fi, când însăși viața mea i-o datorez celui alt?

– N-o să îngădui să te îndoiești de dragostea mea, a zis bărbatul. Mă jur că o să dau înapoi banii, până la ultimul dinar.

Și, astfel, Ajib și Taahira s-au înturnat în vechea căsuță a țesătorului și s-au pus pe sclipuit banii. Amândoi s-au apucat să muncească pentru fratele Taahirei, poticărașul, și când, în cele din urmă, acesta a devenit parfumierul bogătașilor, Ajib și Taahira au preluat vechea lui prăvălie și au început să vândă leacuri celor bolnavi. Era un trai bun, numai că ei doi cheltuiau cât mai puțin posibil, trăind modest și reparându-și vechile mobile în loc să cumpere altele noi. Vreme de ani și ani, Ajib zâmbea ori de câte ori lăsa să mai cadă încă o monedă în cufăr, spunându-i Taahirei că aceasta era o aducere-aminte a cât de mult o prețăluia pe ea. Spunea că și după ce cufărul va fi plin ochi, tot va fi un chilipir dacă te gândești cât de scumpă îi era.

Numai că nu era deloc ușor să umpli cufărul adăugând doar câteva monede din când în când, așa încât ceea ce începuse prin a fi doar cumpătare s-a transformat, ușor-ușor, în zgârcenie, iar deciziilor chibzuite le-au luat locul cărpănoșeniile. Încă și mai rău, iubirea pe care Ajib și Taahira și-o purtau unul altuia s-a răcit cu timpul și fiecare a ajuns să nu-l mai poată suferi pe celălalt din cauza banilor pe care nu-i puteau cheltui.

Și în felul acesta au trecut anii, iar Ajib a îmbătrânit, așteptând să-i fie furat aurul pentru a doua oară.

– Ce poveste ciudată și tristă, totodată! am spus.

– Într-adevăr, mi-a răspuns Bashaarat. Ai spune că Ajib s-a purtat prevăzător?

Am șovăit înainte de a vorbi:

– Nu-i în căderea mea să-l judec. El este cel care trebuie să trăiască, negreșit, cu consecințele faptelor sale, precum eu trebuie să trăiesc cu ale mele. Am rămas tăcut o clipă, apoi am adăugat: Admir sinceritatea lui Ajib, faptul că ți-a mărturisit tot ceea ce făcuse.

– Ah, dar nu mi-a spus nimic din toate astea pe când era tânăr, a răspuns alchimistul. După ce a ieșit prin poartă cărând cufărul, nu l-am mai văzut vreme de douăzeci de ani. Ajib era un om mult mai vârstă atunci când mi-a făcut din nou o vizită. Venise acasă și descoperise că nu mai are cufărul, iar conștiința faptului că-și plătise datoria l-a făcut să simtă că-mi poate spune tot ce se-ntâmplase.

– Într-adevăr? Și bătrânul Hassan din prima ta povestire a venit să te vadă?

– Nu, am auzit povestea lui Hassan de la eul său mai tânăr. Vârstnicul Hassan nu s-a mai înturnat nicicând în prăvălia mea, dar, în locul lui, am avut parte de un alt vizitator, unul care mi-a împărtășit o poveste despre Hassan pe care el însuși nu ar fi putut niciodată să mi-o depene.

Iar Bashaarat a purces a-mi istorisi povestea vizitatorului și, dacă e pe placul Măriei Tale, o s-o înfățișez și eu în cele ce urmează.

Povestea nevestei și a iubitului ei

Raniya era măritată cu Hassan de ani și ani de zile și duceau o viață cât se poate de fericită. Într-o bună zi, ea l-a văzut pe soțul său luând cina cu un tânăr pe care l-a recunoscut a fi întru totul imaginea vie a lui Hassan de pe vremea când se măritase cu el. Atât de mare i-a fost mirarea, încât abia-abia dac-a putut să se abțină să nu dea buzna peste ei și să se vâre-n taifasul lor. După ce tinerelul a plecat, i-a cerut lui Hassan să-i spună cine era, iar bărbatul i-a spus o poveste greu de crezut.

– I-ai vorbit despre mine? l-a întrebat. Știai ce ne așteaptă când ne-am întâlnit prima oară?

– Știam c-o să mă însor cu tine din clipa în care mi-au căzut ochii asupra ta, i-a răspuns Hassan, tot numai un zâmbet, dar nu pentru că mi-ar fi spus cineva asta. Cu siguranță, nevastă, n-ai vrea să-l văduvești de clipa aceea, nu-i așa?

Și așa se face că Raniya nu i-a vorbit eului mai tânăr al soțului său, ci doar a tras cu urechea la discuția lui și i-a tot aruncat priviri galeșe. Inima-i bătea mai repede la vederea trăsăturilor lui tinerești. Uneori, amintirile ne

înșală cu dulceața lor, dar, atunci când îi zărea pe cei doi bărbați stând unul în fața celuilalt, nu putea să nu bage de seamă, fără nicio exagerare, deplinătatea frumuseții tânărului la care se gândea noapte de noapte în vreme ce zăcea întinsă-n pat, neputând să pună geană pe geană.

La câteva zile după ce îi urase rămas-bun pentru totdeauna eului său mai tânăr, Hassan a plecat din Cairo să facă afaceri cu un neguțător din Damasc. În absența lui, Raniya a descoperit prăvălia pe care i-o descrisese soțul și a pășit prin Poarta Anilor în Cairolul tinereții sale.

Și-a adus aminte unde locuise pe atunci, așa că nu i-a fost prea greu să dea de tânărul Hassan și să-l urmărească de colo-colo. Și, în timp ce îl privea, a simțit cum pune stăpânire pe ea o dorință mai puternică decât orice simțise de ani întregi față de vârstnicul Hassan, într-atât de puternice erau amintirile desfătărilor lor trupești din tinerețe. Fusesse întotdeauna o soție credincioasă și fidelă, dar acum i se înfățișa o ocazie favorabilă ce n-avea să i se mai arate vreodată. Hotărâtă să-și satisfacă dorința, Raniya a tocmit o casă și în zilele care au urmat a cumpărat mobilă pentru ea.

De îndată ce casa a fost gata, l-a urmărit plină de discreție pe Hassan, încercând să adune suficientă îndrăzneală ca să intre în vorbă cu el. În sucul giuvaiergiilor, a privit cum tânărul se duce la un bijutier, îi arată acestuia un colier bătut cu zece nestemate și-l întreabă cât socoate c-ar plăti pentru el. Raniya a recunoscut bijuteria ca fiind aceea pe care Hassan i-o dăruise în zilele de după nunta lor; nu avusese habar că el încercase cândva s-o vândă. A stat la mică distanță de cei doi și a tras cu urechea, prefăcându-se că se uită la niște inele.

– Adu colierul aici mâine și-o să-ți dau o mie de dinari pe el, a spus giuvaiergiul.

Tânărul Hassan s-a învoit cu prețul oferit și a plecat.

În timp ce-l urmărea cum se duce, Raniya a auzit fără să vrea cum vorbeau doi bărbați aflați prin preajmă:

– Ai văzut colierul acela? E dintr-ale noastre, a spus primul bărbat.

– Ești sigur? a întrebat cel de-al doilea.

– Întru totul. Ăla-i puiul de lele care a săpat și ne-a găbjit cufărul.

– Păi, atunci să-i dăm de știre căpitanului despre el. După ce insul ăsta își va fi vândut colierul, o să-i luăm banii și încă mai mult de atât.

Cei doi bărbați au plecat fără s-o bage în seamă pe Raniya care stătea smirnă, cu inima galopându-i în piept, dar cu trupul nemișcat, aidoma unei

gazele după ce a trecut pe lângă ea un tigru. Și-a dat seama că, de fapt, comoara pe care o scosese la lumină Hassan trebuie că aparținuse unei bande de tâlhari și că bărbații aceia erau doi dintre membrii ei care țineau sub observație giuvaiergiii Cairoului pentru a-l identifica pe insul care le luase prada.

Raniya știa că, de vreme ce ea mai deținea încă acel colier, tânărul Hassan de bună seamă că nu-l vânduse. Mai știa, de asemenea, că tâlharii nu reușiseră să-l ucidă pe Hassan. Numai că nu putea fi voia lui Allah ca ea să stea de pomană, cu mâinile încrucișate. Probabil că Allah o adusese acolo ca s-o poată folosi drept instrument al Său.

Femeia s-a reîntors prin Poarta Anilor, a pășit în timpul său și acasă la ea a găsit colierul în cutia de bijuterii. Apoi a folosit din nou Poarta Anilor, dar, în loc să intre dinspre partea stângă, a intrat dinspre dreapta, astfel încât a vizitat Cairoul de peste douăzeci de ani. Acolo l-a căutat pe eul său înaintat în vârstă, acum o femeie bătrână. Raniya-cea-vârstnică a întâmpinat-o cu căldură și și-a scos colierul din propria-i cutie de bijuterii. Cele două femei au făcut apoi repetiții despre cum urmau să-i dea o mână de ajutor lui Hassan cel tinerel.

În ziua următoare, cei doi hoți s-au înturnat cu un al treilea bărbat, despre care Raniya și-a dat cu presupusul că era căpitanul lor. Cu toții au privit cum Hassan îi înmânează giuvaiergiului colierul.

În timp ce giuvaiergiul examina tefaricul, Raniya s-a apropiat și a zis:

– Ce potrivire întâmplătoare! Giuvaiergiule, aș dori să vând un colier întocmai cu acesta, și a dat la iveală, din punga pe care o căra, propriul colier.

– Asta-i cu totul și cu totul uimitor! a spus giuvaiergiul. N-am mai văzut vreodată două coliere care să semene într-atât!

Și chiar atunci a intrat și Raniya-cea-vârstnică:

– Dar ce mi-e dat să-mi văd ochilor? Fără doar și poate că privirea mă înșală! Și, zicând acestea, a dat și ea la iveală un al treilea colier identic: Giuvaiergiul mi l-a vândut cu promisiunea că era unic. Asta-l vedește de mincinos sadea.

– Poate c-ar trebui să-l dai înapoi, a spus mai tânăra Raniya.

– Asta depinde, a spus cea vârstnică. Și l-a întrebat pe Hassan: Cât îți plătește pentru el?

– O mie de dinari, a răspuns tânărul, uluit până peste poate.

- Aferim! Giuvaiergiule, te-ar interesa să-l cumperi și pe-acesta, atunci?
- Trebuie să chibzuiesc din nou la oferta mea, a spus negustorul.

În vreme ce Hassan și Raniya-cea-vârstnică se tocmeau cu giuvaiergiul, Raniya s-a dat câțiva pași înapoi, cât să-l audă pe căpitan cum îi dojenea aspru pe cei doi tâlhari:

– Dobitocilor! E un colier oarecare. Ne-ați fi făcut să omorâm jumătate din giuvaiergiii din Cairo și-ați fi adus toți străjerii pe capetele noastre, a spus el, apoi le-a dat câte-o palmă peste ceafă și i-a dus de-acolo.

Raniya și-a reîndreptat atenția spre giuvaiergiul care își retrăsese oferta de a cumpăra colierul lui Hassan. Raniya-cea-vârstnică taman ce spunea:

- Prea bine! O să încerc să-l dau înapoi omului care mi l-a vândut.

Și, în timp ce bătrâna se îndepărta, Raniya ar fi băgat mâna-n foc că zâmbea pe sub feregea.

Femeia s-a întors către Hassan:

- Pare-se că nici unul din noi n-o să vândă vreun colier pe ziua de azi.
- Poate că-n altă zi, a zis tinerelul.

1– O să-l duc pe-al meu acasă, să-l pun la păstrare, a adăugat Raniya. Ai vrea să mă însoțești?

Hassan s-a învoit și a mers cu ea până la casa pe care o închiriase. Apoi ea l-a invitat înăuntru, i-a oferit vin și, după ce au băut amândoi, l-a condus în dormitorul său, a acoperit ferestrele cu draperii grele și a stins toate lămpile astfel încât în încăpere s-a făcut beznă ca-n miezul nopții. Abia atunci și-a dat jos feregeaua și l-a dus în pat.

Raniya fusese atât de ațâțată în așteptarea acestei clipe, încât a fost tare uluită să descopere că mișcările lui Hassan erau stângace și stingherite. Ea, una, își amintea limpede noaptea nunții lor: bărbatul fusese sigur pe sine, iar atingerile lui îi tăiaseră răsuflarea. Știa că nu mai era mult până la prima întâlnire a frânghierului cu tânăra Raniya și, pentru o clipă, n-a priceput cum de acest băiețaș care bâjbâia se putea schimba atât de repede. Și apoi, desigur, răspunsul i-a fost limpede precum cleștarul.

Așa că, în fiecare după-amiază, vreme de multe, multe zile, Raniya se întâlnea cu Hassan în casa ei închiriată și îl iniția în arta dragostei, și, făcând aceasta, ea demonstra că, așa cum se spune adesea, femeile sunt cele mai minunate creaturi ale lui Allah.

– Plăcerea pe care o oferi se reîntoarce sub chipul plăcerii pe care o primești, i-a spus ea și a zâmbit sieși când s-a gândit cât de adevărate erau,

de fapt, acele cuvinte.

Nu a trecut mult până când tânărul a căpătat priceperea de care-și amintea Raniya și femeia s-a bucurat încă și mai mult de aceasta decât o făcuse pe vremea când era tânără.

Mult prea curând însă a venit și ziua când Raniya a trebuit să-i spună tânărului Hassan că e timpul să plece. El avea destulă minte cât să n-o strângă cu ușa pentru a-i afla motivele, dar a întrebat-o totuși dacă se vor mai vedea vreodată. Ea i-a răspuns, cu blândețe, că nu, de bună seamă, apoi și-a vândut mobila proprietarului casei și s-a reîntors prin Poarta Anilor în Caioul timpului său.

Când Hassan-cel-vârstnic s-a înturnat din călătoria sa la Damasc, Raniya era acasă și-l aștepta. L-a întâmpinat cu căldură, dar și-a păstrat secretele numai pentru ea.

Mă cufundasem cu totul în gândurile mele după ce Bashaarat și-a încheiat povestea, până când el mi-a spus:

– Văd că istorisirea asta te-a pus pe gânduri într-un mod în care nici una din cele dinainte n-a făcut-o.

– Vezi limpede, am recunoscut. Acum îmi dau seama că, deși trecutul e de neschimbat, omul poate totuși da peste lucruri neașteptate atunci când îl vizitează.

– Pe Allah, așa este! Înțelegi acum de ce am spus că viitorul și trecutul sunt aidoma? Nu-l putem schimba pe nici unul, dar le putem cunoaște pe amândouă mai pe deplin.

– Înțeleg cu adevărat, mi-ai deschis ochii și acum doresc să folosesc și eu Poarta Anilor. Ce preț ceri?

Alchimistul a dat din mână:

– Nu vând trecerea prin poartă, a spus. Allah călăuzește pe cine dorește către prăvălia mea, iar eu, unul, sunt mulțumit să fiu instrumentul voinței Sale.

De-ar fi fost vorba de un altul, i-aș fi luat cuvintele drept un șiretlic din timpul tocmelii, dar, după tot ceea ce-mi spusese Bashaarat, știam că e sincer.

– Mărinimia ta e la fel de nemărginită ca și știința ta de carte, am zis și am făcut o plecăciune. Dacă va exista vreodată un serviciu pe care un neguțator de pânzeturi ți l-ar putea face, rogu-te, să faci apel la mine.

– Îți mulțumesc. Și-acum hai să discutăm despre călătoria ta. Sunt câteva chestiuni despre care trebuie să vorbim înainte să vizitezi Bagdadul de peste douăzeci de ani.

– Dar nu doresc să vizitez viitorul, i-am spus. Aș trece în cealaltă direcție, să-mi revizitez tinerețea.

– Oh, cele mai plecate scuze. Poarta aceasta nu te poate duce acolo. Vezi tu, am construit-o cu doar o săptămână în urmă. Acum douăzeci de ani nu exista aici niciun cadru de ușă din care să ieși în trecut.

Deznădejdea mea era atât de mare, încât probabil c-am vorbit ca un copil oropsit:

– Dar unde duce cealaltă parte a porții? am întrebat și-am dat ocol cadrului de ușă circular pentru a sta față-n față cu partea-i opusă.

Bashaarat a dat și el ocol porții, ca să stea lângă mine. Priveliștea prin poartă părea acum aidoma celei din afara sa, dar, atunci când și-a întins mâna să și-o treacă prin ea, aceasta s-a oprit de parc-ar fi întâlnit un zid nevăzut. M-am uitat mai îndeaproape și am observat o lampă de bronz așezată pe o masă. Flacăra ei nu pâlpâia, ci era la fel de nemișcată și de nestrămutată de parcă întreaga încăpere ar fi fost prinsă în cel mai limpede chihlimbar.

– Ce vezi aici e încăperea așa cum apărea săptămâna trecută, a spus Bashaarat. În douăzeci de ani, această parte stângă a Porții va permite intrarea, îngăduindu-le oamenilor să pătrundă din această direcție și să-și viziteze trecutul. Sau, a spus și m-a condus înapoi înspre partea ușii pe care mi-o arătase mai întâi, am putea intra dinspre dreapta de pe acum și să ne vizităm pe noi înșine. Dar mă tem că Poarta aceasta nu îți va permite vizite către zilele tinereții tale.

– Dar Poarta Anilor pe care o ai în Cairo? am întrebat.

Bătrânul a dat aprobator din cap:

– Acea poartă stă încă în picioare. Fiul meu e cel care conduce acum prăvălia de acolo.

– Vasăzică, aș putea merge la Cairo și apoi să folosesc poarta pentru a vizita Cairoul de acum douăzeci de ani. Iar de acolo aș putea călători înapoi la Bagdad.

– Da, ai putea face acest drum, dacă așa-ți dorești.

– Îmi doresc din tot sufletul, am spus. Ai binevoi să-mi spui cum să dau de prăvălia ta din Cairo?

– Trebuie să vorbim despre câteva lucruri mai întâi, m-a prevenit Bashaarat. Nu o să întreb care sunt intențiile tale, mulțumit fiind să aștept până ce vei fi pregătit să mi le spui. Dar se cuvine să-ți reamintesc că tot ceea ce e făcut nu mai poate fi desfăcut.

– Știu, am răspuns.

– Și că nu poți evita grelele încercări ce ți-au fost menite. Ceea ce îți oferă Allah trebuie să accepți.

– Îmi reamintesc singur asta în fiecare zi a vieții mele.

– Atunci este o onoare pentru mine să te ajut în orice mod îmi e cu putință, a încheiat.

Și bătrânul a adus hârtie, o pană și-o călimară și a purces a scrie.

– O să scriu pentru tine o scrisoare care să-ți fie de ajutor în călătoria ta. A împăturit răvașul, a picurat deasupra marginii ceară de la o lumânare și și-a apăsat pecetea inelului pe ea: Când vei ajunge în Cairo, dă-i asta fiului meu, iar el îți va îngădui să intri prin Poarta Anilor de acolo.

Un neguțător ca mine trebuie să fi deprins de minune arta de a-și exprima propria recunoștință, dar eu, unul, n-am mai fost niciodată în viața mea atât de exuberant în a-mi oferi mulțumirile cum am fost cu Bashaarat și fiecare vorbuliță era sinceră, rostită din toată inima. Mi-a dat îndrumări despre cum se ajunge la prăvălia lui din Cairo și l-am asigurat că, la întoarcere, o să-i povestesc totul de-a fir a păr. Când eram pe punctul de a pleca, m-a fulgerat un gând:

– Deoarece Poarta Anilor pe care o ai aici se deschide în viitor, ești încredințat că poarta și prăvălia aceasta vor mai fi în picioare și peste douăzeci de ani.

– Da, pe Allah, acesta-i adevărul adevărat, a încuviințat Bashaarat.

Eram cât pe ce să-l întreb dacă își întâlnise eul înaintat în vârstă, dar mi-am mușcat limba. Dacă răspunsul lui ar fi fost negativ, ar fi însemnat fără îndoială că eul său vârstnic se stinsese din viață, și l-aș fi întrebat, de fapt, dacă își cunoștea data morții. Cine eram eu să fac o asemenea cercetare, când omul ăsta îmi făcuse un atare hatâr fără să mă întrebe măcar care-mi erau intențiile? Mi-am dat seama din expresia lui că știa ce voisem să-l întreb și mi-am plecat fruntea într-o smerită cerere de iertăciune a cărei acceptare el a arătat-o c-o înclinare din cap, iar eu m-am înturnat acasă pentru a face pregătirile de plecare.

Caravanei i-a luat două luni ca să ajungă la Cairo. Cât privește ceea ce mi-a frământat mintea în timpul călătoriei, Măria Ta, o să vă spun acum ceea ce nu i-am mărturisit lui Bashaarat. Eu, unul, am fost cândva însurat, acum douăzeci de ani, cu o femeie pe nume Najya. Trupul i se mlădia la fel de grațios ca un lăstar de salcie, iar chipul îi era la fel de frumos ca Luna în toată splendoarea sa, dar ceea ce-mi răpise mie inima fusese firea ei îngăduitoare și blajină. Tocmai îmi începusem cariera de neguțător când m-am însurat, și nu eram bogați, dar nici nu duceam vreo lipsă.

Eram căsătoriți de un an când a trebuit să plec la Basra pentru a mă întâlni cu căpitanul unei corăbii. Aveam șansa să fac un profit bun din negoțul cu sclavi, dar Najya nu era de acord. I-am amintit că totuși Coranul nu interzice deținerea de sclavi, câtă vreme aceștia sunt tratați cum se cade, și că până și Profetul avusese câțiva. Dar ea mi-a spus că nu exista nicio cale de a ști cum aveau să-și trateze sclavii cei ce urmau să-i cumpere de la mine și că era mai bine să vând bunuri, iar nu oameni.

În dimineața plecării mele, eu și Najya ne-am certat amarnic. I-am vorbit cu asprime, folosind vorbe pe care mi-e și rușine să mi le aduc aminte și îi cer iertare Măriei Tale dacă nu o să le repet acum. Am plecat mânios și n-am mai văzut-o niciodată de atunci. A fost avan rănită câteva zile după plecarea mea, când s-a prăbușit zidul unei moschei. A fost dusă la *bimaristan*, dar medicii n-au putut-o salva și a murit la puțină vreme după aceea. Eu, unul, nu am aflat de moartea ei până ce m-am întors, o săptămână mai târziu, și m-am simțit mai cumplit decât dacă aș fi ucis-o cu mâna mea.

Pot, oare, chinurile gheenei să fie mai amarnice decât ceea ce mi-a fost dat să îndur în zilele care au urmat? Mi se părea că eram cât pe ce să aflu, atât de aproape de moarte mă aduseseră pătimirile mele. Și, fără îndoială, experiența morții trebuie să fie aidoma, căci, asemenea flăcărilor iadului, mâhnirea arde, dar nu mistuie, ci, mai degrabă, face ca inima să fie încă și mai ușor de rănit de suferințe viitoare.

În cele din urmă, perioada mea de jeluire a luat sfârșit și am rămas un om pustit, secătuit, o pungă de piele fără-de măruntaie. Am eliberat sclavii pe care îi cumpărasem și am devenit neguțător de pânzeturi. Cu trecerea anilor am ajuns bogat, dar am rămas neînsurat. Unii dintre cei cu care făceam afaceri au încercat să mă lege prin căsătorie cu o soră sau o fiică, spunându-mi că iubirea unei femei îl poate face pe om să-și uite durerile.

Poate că aveau dreptate, dar nu te poate face să uiți durerea pe care i-ai pricinuit-o altuia. Ori de câte ori mă închipuiam însurându-mă cu o altă femeie, îmi aminteam expresia rănită din privirea Najyei de când o văzusem ultima oară și inima mi se închidea pentru altele.

Am vorbit cu un *mullah* despre ceea ce făcusem și el mi-a spus că remușcarea și pocăința șterg tot trecutul. Am fost cuprins de remușcări și am făcut pocăință pe cât de bine m-am priceput, am înălțat rugăciuni și am postit, și am făcut milostenie celor mai puțin norocoși. Am făcut până și un pelerinaj la Mecca și, cu toate acestea, încă mai eram bântuit de vinovăție. Allah este atotiertător, așa că știam că beteșugul e al meu și numai al meu.

Dacă Bashaarat m-ar fi întrebat, n-aș fi putut să-i spun ce nădăjduiam să izbândesc. Era limpede din poveștile lui că nu puteam schimba ceea ce știam că se întâmplase. Nimeni nu îl oprise pe eul meu mai tânăr să se certe cu Najya în timpul ultimei noastre discuții. Dar povestea Ranyei, care era tăinuită în povestea vieții lui Hassan fără ca acesta să o știe, îmi oferea o slabă speranță: poate că aș fi fost capabil să joc un oarecare rol în evenimente în vreme ce eul meu tânăr ar fi fost plecat cu afacerile lui.

Nu era posibil, oare, ca totul să fi fost doar o greșeală și Najya mea să fi scăpat cu viață? Poate că trupul altei femei fusese înfășurat în giulgiu și înmormântat câtă vreme fusesem plecat. Poate că o puteam salva pe Najya și o puteam aduce înapoi în Bagdadul timpului meu. Știam că eram nesăbuit, bărbații cu experiență spun că „Patru lucruri nu se mai întorc înapoi: cuvântul odată rostit, săgeata slobozită din arc, viața trecută și șansa pierdută“, iar eu, unul, înțelegeam adevărul acestei zicale mai bine decât majoritatea oamenilor. Și, cu toate acestea, am îndrăznit să trag nădejde că Allah socotise că erau de ajuns cei douăzeci de ani ai mei de pocăință și că îmi îngăduia șansa de a recâștiga ceea ce pierdusem.

Călătoria caravanei a fost lipsită de evenimente și, după șaizeci de răsărituri și trei sute de rugăciuni, am ajuns în Cairo. Acolo m-am preumblat pe străzile orașului care sunt un labirint uluitor prin comparație cu planul armonios al Orașului Păcii. Mi-am croit drum până pe Bayn al-Qasrayn, strada principală ce trece prin cartierul Fatimid din Cairo. De acolo am dibuit strada pe care se afla prăvălia lui Bashaarat.

I-am spus neguțătorului că vorbisem cu tatăl său în Bagdad și i-am înmânat scrisoarea pe care acesta mi-o dăduse. După ce a citit-o, omul m-a condus într-o încăpere din fundul prăvăliei, în al cărei centru se înălța o altă

Poartă a Anilor, și mi-a făcut semn cu mâna să intru dinspre partea ei stângă.

Cum stăteam eu așa în fața masivului cerc de metal, am simțit cum mă ia cu răcori și m-am luat singur la rost pentru nervozitatea mea. Trăgând adânc aer în piept, am pășit prin cadrul porții și m-am trezit în aceeași încăpere, numai că având alte mobile. De n-ar fi fost ele, n-aș fi putut deosebi Poarta de o ușă oarecare. Apoi mi-am dat seama că răcoarea pe care o simțisem era, pur și simplu, răceala aerului din acea cameră, căci ziua de aici nu era la fel de călduroasă precum aceea pe care o lăsasem în urmă și a cărei boare călduroasă o simțeam în spate, adiind prin poartă ca un suspin.

Neguțătorul a pășit în urma mea și a strigat:

– Tată, ai un vizitator!

Un bărbat a intrat în cameră și nu era nimeni altul decât Bashaarat, cu douăzeci de ani mai tânăr decât atunci când îl văzusem în Bagdad:

– Bine ai venit, domnul meu, a spus. Eu sunt Bashaarat.

– Mă cunoști? am întrebat.

– Nu, dar trebuie că l-ai cunoscut pe eul meu înaintat în vârstă. Pentru mine aceasta este prima noastră întâlnire, dar este o onoare să-ți fiu de ajutor.

Măria Ta, așa cum îi șade bine acestui hronic al metehnelor mele, trebuie să mărturisesc că atât de cufundat fusesem în propriile mele suferințe pe tot parcursul călătoriei dinspre Bagdad, încât nu îmi dădusem seama mai înainte că Bashaarat probabil că mă recunoscuse chiar din clipa în care pusesem piciorul în prăvălia lui. Încă în timp ce îi admiram ceasul cu apă și privighetoarea din bronz, el știuse că o să călătoresc spre Cairo și, după toate probabilitățile, știuse și dacă aveam să îmi ating sau nu țelul.

Bashaarat cel cu care vorbeam acum nu avea habar de nici unul dintre lucrurile acestea.

– Eu vă sunt însutit și înmiit recunoscător pentru amabilitatea voastră, domnule, am spus. Numele meu este Fuwaad ibn Abbas, proaspăt sosit din Bagdad.

Fiul lui Bashaarat a plecat, iar alchimistul și cu mine ne-am sfătuit. L-am întrebat în ce zi și în ce lună eram, adevărind că era suficient timp să călătoresc înapoi spre Orașul Păcii și i-am promis că îi voi povesti totul

atunci când mă voi întoarce. Eul său tânăr era la fel de binevoitor ca și cel înaintat în vârstă:

– Aștept cu nerăbdare să stau de vorbă cu tine când te vei întoarce și să te ajut din nou peste douăzeci de ani, a spus.

Cuvintele lui m-au pus pe gânduri:

– Înaintea acestei zile, plănuiseși cumva să deschizi o prăvălie în Bagdad?

– De ce întrebi?

– M-am tot minunat de coincidența care a făcut să ne întâlnim în Bagdad la țanc ca eu să-mi fac călătoria înapoi, să folosesc poarta și să călătoresc înapoi. Dar acum mă întreb dacă nu cumva nu a fost deloc vorba despre o coincidență. Este, oare, venirea mea azi aici motivul pentru care te vei muta la Bagdad peste douăzeci de ani?

Bashaarat a zâmbit:

– Coincidența și intenția sunt două fețe ale aceleiași tapiserii, domnul meu. Poți găsi că una e mai plăcută de privit, dar nu poți spune că una e adevărată, iar cealaltă, falsă.

– Acum, ca întotdeauna, mi-ai dat multe lucruri la care să cuget, am răspuns.

I-am mulțumit și mi-am luat rămas-bun. Pe când părăseam prăvălia, m-am încrucișat cu o femeie care intra cu tot zorul. Am auzit cum Bashaarat îi dă binețe spunându-i Raniya și am încremenit de uimire.

Chiar din fața ușii am auzit-o pe femeie spunând:

– Am colierul. Nădăjduiesc că eul meu mai vârstnic nu l-a pierdut pe al ei.

– Sunt sigur că îl vei fi păstrat în siguranță, în așteptarea vizitei tale de acum, i-a răspuns alchimistul.

Mi-am dat seama că aceea era Raniya din povestea pe care Bashaarat mi-o spusese și că era pe drum spre a o aduce pe întruparea ei mai vârstnică pentru ca amândouă să se întoarcă în zilele tinereții lor, să zăpăcească niscai tâlhari cu un colier în dublu exemplar și să-și salveze astfel soțul. Pentru o clipă nu am fost sigur dacă visam sau dacă eram treaz, căci mă simțeam de parc-aș fi pășit într-o poveste, iar gândul că aș putea, la o adică, să stau de vorbă cu personajele sale și să iau parte la evenimente mi-a dat amețeli. Am fost tentat să spun ceva și să văd dac-aș putea juca un rol tainic în istorisirea aceea, dar apoi mi-am amintit că țelul meu era să joc un rol de

taină în propria mea poveste. Așa că am plecat fără un cuvânt și m-am dus să-mi aranjez călătoria cu o caravană.

Se spune, Măria Ta, că soarta își râde de planurile oamenilor. La început, a părut că eram cel mai norocit dintre fiii lui Adam, căci caravana ce se îndrepta spre Bagdad pleca în mai puțin de o lună și puteam să mă alătur ei. În săptămânile care au urmat, am început să-mi blestem norocul, căci călătoria caravanei a fost bântuită de întâzieri. Fântânile dintr-un oraș aflat nu departe de Cairo secaseră și expediția a trebuit să trimită înapoi după apă. Într-un sat, ostașii care păzeau caravana s-au îmbolnăvit de dizenterie și-a trebuit să așteptăm săptămâni bune să își revină. Cu fiecare întâziere îmi revizuiam estimarea despre momentul în care urma să ajungem la Bagdad și deveneam din ce în ce mai îngrijorat.

Și-apoi s-au pornit furtunile de nisip care păreau un semn de la Allah și care m-au făcut să mă îndoiesc cu adevărat de înțelepciunea faptelor mele. Am avut marea norocire să ne odihnim într-un caravanserai aflat la mieznoapte de Kufa când au lovit pentru prima oară, dar șederea noastră s-a prelungit din zile în săptămâni întregi și, iar și iar, cerurile se limpezeau doar pentru a se înnegura din nou de îndată ce cămilele erau reîncărcate. Ziua accidentului Najyei se apropia cu repeziciune și eu eram cuprins de cea mai neagră deznădejde.

M-am rugat stăruitor de fiecare conducător de cămile în parte, încercând să-l tocmesc pe vreunul să mă ducă singur înaintea celorlalți, dar nu l-am putut convinge pe nici unul dintre ei. În cele din urmă, l-am descoperit pe cel care se învoia să-mi vândă o cămilă pentru ceea ce ar fi fost un preț exorbitant în alte condiții, dar pe care atunci am fost mai mult decât dornic să-l plătesc. Și apoi am pornit-o mai departe de unul singur.

Nu o să vă mire prea mult să aflați că n-am înaintat cale lungă prin furtună, dar, atunci când vântoasele s-au mai domolit, am adoptat un ritm mai iute. Fără ostașii care însoțeau caravana am devenit însă o țintă ușoară pentru tâlhari și, de bună seamă, am fost poprit după o călătorie de numai două zile. Mi-au luat banii și cămila pe care o cumpărasem, dar mi-au cruțat viața, nu știu dacă din milă sau pentru că nu aveau chef să-și bată capul să mă omoare. Am început să merg pe jos înapoi, pentru a mă alătura din nou chervanului, dar acum cerurile mă chinuiau cu lipsa lor de nori și am suferit amarnic din cauza arșiței. Până ce caravana m-a găsit, limba mi se umflase și buzele îmi erau crăpate ca noroiul pârjolit de soare. După

aceea nu am mai avut altă alegere decât să însoțesc convoiul în ritmul lui obișnuit.

Aidoma unui trandafir care își leapădă petalele una câte una, și nădejtile mele se împutinau de la o zi la alta. Până când caravana a ajuns în Orașul Păcii, știam că era prea târziu, dar, în clipa în care am trecut prin porțile cetății, i-am întrebat pe străjeri dacă auziseră de prăbușirea unei moschei. Primul cu care am stat de vorbă nu avea habar de așa ceva și preț de-o bătaie a inimii am îndrăznit să trag nădejde că îmi amintisem greșit data accidentului și că, în fapt, ajunseseam la timp.

Apoi alt străjer mi-a spus că moscheea se prăbușise, într-adevăr, cu o zi înainte, în cartierul Karkh. Cuvintele lui m-au izbit cu puterea securii călăului. Călătorisem atât de departe, doar pentru a primi încă o dată cele mai nefaste vești ale vieții mele.

Am mers către moschee și am văzut mormanele de cărămizi ce se aflau acolo unde se înălțase cândva zidul. Era scena care îmi bătuse coșmarurile vreme de douăzeci de ani, dar acum imaginea dăinuia chiar și după ce îmi deschideam ochii, cu o claritate mai mare decât puteam eu, unul, îndura. M-am răsucit pe călcâie și am rătăcit fără de țintă, orb la tot ce mă înconjura, până ce m-am trezit în fața vechii mele case, aceea unde locuiserăm eu și Najya. Am rămas împietrit pe stradă, în fața ei, plin de amintiri și chinuri.

Nu am habar cât timp a trecut până când mi-am dat seama că o tânără se îndrepta spre mine:

– Domnul meu, mi-a spus ea, caut casa lui Fuwaad ibn Abbas.

– Ai găsit-o, i-am răspuns.

– Sunteți, cumva, Fuwaad ibn Abbas, domnul meu?

– Eu sunt și vă cer să-mi dați pace.

– Domnul meu, vă cer iertăciune. Numele meu este Maimuna și îi ajut pe medicii *bimaristan*-ului. M-am îngrijit de soția dumneavoastră înainte ca ea să se stingă.

M-am întors s-o privesc:

– Ați îngrijit-o pe Najya?

– Da, domnul meu. M-am juruit să vă transmit un mesaj de la ea.

– Ce mesaj?

– A dorit să vă spună că ultimele-i gânduri s-au îndreptat către domnia ta.

A dorit să vă spun că, deși viața i-a fost scurtă, a fost una fericită datorită

timpului petrecut cu domnia ta. Femeia a zărit lacrimile care îmi curgeau pe obraji și a adăugat: Îmi cer iertăciune dacă vorbele mele v-au pricinuit durere.

– Nu e nimic ce-ar trebui iertat, copila mea. Mi-aș dori numai să am mijloacele de a-ți plăti atât de mult pe cât valorează acest mesaj pentru mine, căci și de mi-aș petrece fiecă clipă a vieții mele viitoare nefăcând nimic altceva decât să-ți mulțumesc și tot ți-aș rămâne dator vândut.

– Durerea nu datorează nimic, a spus ea. Pacea fie asupra ta, domnul meu!

– Pacea fie asupra ta! am răspuns.

Tânăra a plecat, iar eu am rătăcit ore în șir pe străzi, vărsând lacrimi de eliberare și ușurare. Și în tot acest timp m-am gândit la adevărul spuselor lui Bashaarat: viitorul și trecutul sunt aidoma, și noi nu-l putem schimba pe nici unul, ci le putem doar cunoaște pe amândouă mai deplin. Călătoria mea în trecut nu schimbase nimic, dar ceea ce aflasem schimbase totul și am înțeles că nu ar fi putut fi altfel. Dacă viețile noastre nu sunt decât povești pe care le deapănă Allah, atunci suntem atât spectatori, cât și actori, și doar trăind aceste povești le putem învăța lecțiile.

S-a lăsat noaptea și atunci m-au găsit străjerii orașului, după ora stingerii, în hainele-mi prăfuite și m-au întrebat cine eram. Le-am spus numele meu și unde locuiam, iar ei m-au adus în fața vecinilor mei să vadă dacă aceștia mă cunoșteau; dar nici unul nu m-a recunoscut și am fost dus în temniță.

I-am spus căpitanului gărzii povestea mea, iar el a găsit-o captivantă, dar nu i-a dat crezare și, apoi, cine i-ar da? Pe urmă mi-am adus aminte de niște vești din timpul perioadei mele de jelanie, de acum douăzeci de ani, și i-am spus că nepotul Măriei Tale se va naște albinos. Câteva zile mai târziu, știri despre starea pruncului au ajuns și la căpitan, iar el m-a adus înaintea mai-marelui cartierului. Când acesta mi-a auzit istorisirea, m-a adus la palat, iar când marele cămăraș mi-a auzit povestea, m-a adus la rândul-i aici, în sala tronului, pentru a avea infinitul privilegiu de a o înfățișa Măriei Tale.

Acum povestea mea mi-a ajuns din urmă viața, învărtite și-ncolăcite cum sunt una în jurul celeilalte, iar direcția în care soarta mea o va lua de acum încolo îi rămâne Măriei Tale să o hotărască. Cunoscut multe lucruri care urmează să se întâmple aici, în Bagdad, în următorii douăzeci de ani, dar

nimica nimicuța din ceea ce mă așteaptă pe mine de acum încolo. Nu mai am nicio para chioară pentru a face drumul înapoi la Cairo și la Poarta Anilor de acolo, dar, cu toate acestea, mă socotesc norocit dincolo de marginile norocirii, căci mi s-a oferit șansa de a-mi vizita din nou greșelile trecutului și am aflat ce remedii îngăduie Allah. Aș fi onorat să povestesc tot ceea ce știu despre viitor, dacă Măria Ta consideră potrivit să mi-o ceară, dar, în ceea ce mă privește, cea mai de preț informație pe care o dețin aceasta-i:

Nimic nu poate șterge trecutul. Există remușcarea, și există pocăința, și există iertarea. Asta-i tot, și e încă mult prea de ajuns.

EXALARE

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

S-a spus de multă vreme că aerul (pe care alții îl numesc „argon“) este sursa vieții. Nu este de fapt adevărat și gravez cuvintele acestea pentru a descrie cum am ajuns să înțeleg adevărata sursă a vieții și, ca un corolar, cum se va sfârși viața într-o bună zi.

De-a lungul istoriei, afirmația că ne tragem viața din aer a fost atât de evidentă, încât n-a trebuit argumentată. În fiecare zi consumăm doi plămâni de aer; în fiecare zi scoatem din piepturi plămânii goliți și-i înlocuim cu alții, plini. Dacă cineva este neglijent și permite scăderea nivelului său de aer, el percepe o îngreunare a membrelor și nevoia tot mai mare de reumplere. Rareori s-a întâmplat ca o persoană să nu poată obține minimum un plămân înlocuitor înainte ca perechea acestuia să se golească; în acele ocazii nefericite când s-a petrecut așa – când persoana a fost incapabilă să se miște, fără nimeni în preajmă care s-o ajute –, ea a murit la câteva secunde după ce i s-a terminat aerul.

În cursul normal al vieții, nevoia de aer este totuși departe de gândurile noastre, ba chiar mulți ar spune că satisfacerea ei este partea cea mai puțin importantă a deplasării la stațiile de umplere. Asta pentru că stațiile de umplere sunt principalele locuri pentru conversații sociale, cele din care luăm atât susținere emoțională, cât și fizică. Toți avem în locuințe plămâni plini de rezervă, dar, când ești singur, deschiderea propriului piept și înlocuirea propriilor plămâni pot părea doar cu puțin mai plăcute decât o corvoadă. În tovărășia altora însă, ele devin o activitate comună, o plăcere împărtășită.

Dacă ești foarte ocupat sau dacă nu ai chef de socializare, poți să iei o pereche de plămâni plini, să-i instalezi și să-ți lași plămânii goliți în celălalt capăt al încăperii. Dacă ai câteva minute libere, politețea elementară îți cere să conectezi plămânii goliți la un distribuitor de aer și să-i reumpli pentru următoarea persoană. Însă cea mai obișnuită practică, de departe, este să zăbovești și să te bucuri de compania altora, să comentezi știrile zilei cu prietenii sau cunoștințele și, în trecere, să-i oferi interlocutorului plămâni proaspăt umpluți. Deși poate că asta nu înseamnă împărtășirea

aerului în sensul cel mai strict al definiției, există o camaraderie derivată din conștiința faptului că tot aerul nostru provine din aceeași sursă, întrucât distribuitoarele nu sunt decât terminalele vizibile ale conductelor ce se ramifică de la rezervorul de aer aflat adânc în subteran, marele plămân al lumii, sursa întregii noastre alimentări.

Mulți plămâni sunt returnați la aceeași stație de umplere în ziua următoare, dar la fel de mulți circulă spre alte stații, când oamenii vizitează districte vecine; toți plămânii au aspect identic – cilindri din aluminiu lustruit –, așa că nu poți spune dacă unul anume a stat permanent aproape de casă, ori dacă a străbătut distanțe imense. Și tot așa cum plămânii circulă între persoane și districte, la fel se întâmplă cu veștile și bârfele. În felul acesta poți să primești știri din districte îndepărtate, chiar și de la cele aflate la marginea lumii, fără să fii nevoit să pleci de acasă, deși mie îmi place să călătoresc. Am mers până la marginea lumii și am văzut zidul din crom solid care se ridică de la pământ până la cer.

Într-o stație de umplere am auzit pentru prima dată zvonurile care mi-au declanșat investigația și au condus către iluminarea mea finală. Totul a început destul de inofensiv, cu o remarcă a vestitorului public al districtului nostru. Se obișnuiește ca în prima zi din fiecare an, la amiază, vestitorul să recite o odă compusă cu mult timp în urmă pentru această celebrare anuală, a cărei declamare durează exact o oră. Vestitorul a menționat că, la declamarea lui cea mai recentă, ceasul turnului bătuse ora înainte ca el să fi terminat, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată. Altcineva a spus că era o coincidență, întrucât el tocmai revenise dintr-un district apropiat, unde vestitorul public se plânsese de aceeași neconcordanță.

Nimeni n-a acordat multă atenție subiectului, cu excepția simplelor încuviințări ce păreau necesare. Abia după câteva zile, când a sosit vestea unei abateri similare între vestitor și ceasul dintr-un al treilea district, s-a sugerat că aceste discrepanțe pot fi dovada unei defecțiuni în mecanismul comun al tuturor ceasurilor din turnuri, deși era bizar că defecțiunea respectivă determina ceasurile să meargă mai repede, nu mai încet. Ceasornicarii au studiat ceasurile cu pricina, dar n-au putut discerne nicio imperfecțiune. Ba chiar, când au fost comparate cu ceasurile speciale utilizate în scopuri de calibrare, s-a dovedit că toate ceasurile din turnuri arătau ora exactă.

Chestiunea mi s-a părut cumva bizară, însă eram prea concentrat asupra propriilor studii ca să mă gândesc prea mult la alte lucruri. Eram și sunt un cercetător al anatomiei și, pentru a oferi context următoarelor mele acțiuni, voi prezenta pe scurt relația mea cu domeniul.

Din fericire, moartea este un lucru neobișnuit, deoarece suntem durabili, iar accidentele fatale sunt rare, dar asta îngreunează studiul anatomiei, mai ales pentru că multe dintre accidentele suficient de serioase cât să provoace moartea duc la distrugerea rămășițelor decedatului, astfel că nu mai pot fi studiate. Dacă plămânii sunt perforați când sunt plini, forța exploziei poate sfâșia un corp, rupând titanul ca pe o tablă subțire. În trecut, anomiștii își concentrau atenția asupra membrelor, care aveau cele mai mari șanse să supraviețuiască intacte. La prima prelegere anatomică la care am participat acum un secol, conferențiarul ne-a arătat un braț retezat, cu învelișul îndepărtat, astfel încât se vedea coloana solidă de tije și pistoane de la interior. Îmi amintesc perfect cum, după ce îi conectase tuburile arteriale la un plămân montat pe peretele laboratorului său, el manipulase tijele de acționare ce ieșeau prin baza neregulată a brațului și cum, drept răspuns, pumnul se deschisese și se închisese.

În anii ce-au trecut de atunci, domeniul nostru a avansat într-atât, încât anomiștii sunt capabili să repare membre deteriorate și, ocazional, să reatașeze câte un membru retezat. De asemenea, am devenit capabili să studiem fiziologia țesuturilor vii; eu am ținut o versiune a acelei prime prelegeri la care asistasem, în decursul căreia mi-am deschis învelișul propriului braț și le-am arătat studenților cum tijele se contractau și se extindeau când mișcam degetele.

În ciuda acestor progrese, domeniul anatomiei continua să aibă în centru un uriaș mister nerezolvat: problema memoriei. Deși știm câte ceva despre structura creierului, dificultatea studierii fiziologiei sale este binecunoscută, din cauza delicateții lui extreme. În accidente fatale, este tipic ca, la perforarea craniului, creierul să erupă într-un norișor auriu, lăsând în urmă doar filamente și frunzulițe zdrențuite pe care nu poate fi observat nimic util. Vreme de decenii, teoria prevalentă despre memorie a fost că toate experiențele unei persoane sunt gravate pe foițe de aur; foițele acelea, distruse de forța exploziei, ar fi sursa fulgilor minusculi găsiți după accidente. Anomiștii colectează fragmentele de frunzulițe de aur – atât de subțiri, încât lumina trece verzuie prin ele – și încearcă să reconstruiască,

vreme de ani întregi, foițele originale, cu speranța că vor descifra până la urmă simbolurile în care au fost înscrise experiențele recente ale decedatului.

Eu n-am subscris la teoria aceea, cunoscută ca „ipoteza inscripționării”, dintr-un motiv simplu: dacă toate experiențele noastre sunt într-adevăr înregistrate, atunci de ce memoriile ne sunt incomplete? Partizanii ipotezei inscripționării au oferit o explicație pentru uitare – sugerând că, de-a lungul timpului, foițele își pierd alinierea față de stilusul care citește amintirile, ajungându-se ca foițele cele mai vechi să nu mai aibă deloc contact cu el –, totuși nu mi s-a părut niciodată convingătoare. În același timp însă, recunoșteam că era o teorie fascinantă; eu însumi dedicasem multe ore examinării fulgilor de aur la microscop și-mi pot imagina cât de izbăvitor ar fi fost să răsucești butonul pentru reglaj fin și să vezi cum, treptat, simbolurile devin lizibile.

În plus, cât de minunat ar fi fost să descifrezi amintirile cele mai vechi ale unei persoane decedate, unele pe care ea însăși le uitase! Niciunul dintre noi nu poate ține minte mai mult de o sută de ani din trecut, iar arhivele scrise – consemnări pe care noi înșine le-am făcut, dar despre care abia dacă ne amintim – se întind doar câteva sute de ani în trecut. Oare câți ani am trăit înainte de începerea istoriei scrise? De unde am venit noi? Ipoteza inscripționării este seducătoare prin promisiunea găsirii unor răspunsuri în interiorul propriilor creieri.

Eu susțineam ipoteza concurentă, potrivit căreia memoriile noastre sunt stocate într-un mediu în care procesul ștergerii nu este mai dificil decât cel al înregistrării: poate prin rotirea unor angrenaje de roți dințate ori printr-o anume poziționare a unor comutatoare. Implicația acestei teorii este că tot ce am uitat s-a pierdut cu adevărat, iar creierii noștri nu conțin istorii mai vechi decât cele aflate în biblioteci. Un avantaj al teoriei este că explică mai bine motivul pentru care, atunci când în persoanele moarte din cauza lipsei de aer sunt instalați plămâni, resuscitații nu au memorie și sunt complet lipsiți de minte: cumva, șocul morții a resetat toate angrenajele sau comutatoarele. Inscriptioniștii susțin că șocul cauzează doar alinierii foițelor, însă nimeni nu dorea să ucidă o persoană vie, fie și un imbecil, pentru a soluționa dezbaterea aceasta. Eu concepușem un experiment care mi-ar fi putut îngădui să determin, dincolo de orice îndoială, adevărul, însă era riscant și necesita o examinare atentă înainte de a fi făcut. Rămăsesem

indecis foarte mult timp, mai exact până am aflat alte știri despre anomalia ceasurilor.

Dintr-un district încă și mai îndepărtat a sosit vestea că vestitorul public de acolo observase, de asemenea, că ceasul din turn bătuse ora înainte ca el să-și fi terminat recitarea din noul an. Notabil în cazul acela era însă faptul că ceasul din districtul său avea un mecanism diferit, în care orele erau marcate prin curgerea mercurului într-un recipient. Discrepanța nu mai putea fi explicată acum printr-un defect mecanic comun. Majoritatea oamenilor suspectau că era vorba despre o glumă proastă, pusă la cale de poznași. Eu aveam altă bănuială, una mai sumbră, pe care n-am îndrăznit s-o rostesc cu glas tare, dar care mi-a decis cursul de acțiune: efectuarea experimentului meu.

Primul instrument pe care l-am construit a fost cel mai simplu: în laboratorul meu, am fixat patru prisme pe suporturi și le-am aliniat cu multă atenție, astfel încât apexurile lor să formeze colțurile unui dreptunghi. În aranjamentul acela, o rază de lumină direcționată spre una dintre prismele inferioare era reflectată în sus, după aceea înapoi, după aceea în jos și după aceea din nou înainte, într-o buclă cvadrilaterală. În felul acesta, dacă stăteam cu ochii la nivelul primei prisme, aveam o imagine clară a propriei cefe. Acest periscop solipsist era baza experimentului.

O dispunere rectangulară similară de tije de acționare permitea ca deplasarea ochilor prin intermediul prismelor să poată fi însoțită de acțiune. Bateria de tije de acționare era mult mai mare decât periscopul, totuși relativ simplă ca design, pe când instrumentele fixate în capătul tijelor aveau un grad mai mare de complexitate. Periscopului i-am atașat un microscop binocular montat pe un contact glisant care se putea mișca într-o parte și-ntr-alta sau în sus și-n jos. Tijelor de acționare le-am adăugat o rețea de manipuloare de precizie, deși o asemenea descriere este insuficientă pentru aceste culmi ale artei mecanice. Combinând ingeniozitatea anatomiștilor cu inspirația oferită de structurile corporale pe care le studiau ei, manipuloarele permiteau operatorului lor să execute orice sarcină pe care ar fi efectuat-o în mod normal cu propriile mâini, dar la o scară mult mai mică.

Asamblarea acestor echipamente a durat luni întregi, însă nu-mi puteam îngădui să nu fiu extrem de meticulos. După terminarea pregătirilor, puteam să pun fiecare mână pe o matrice de mănere și manete și să controlez o

pereche de manipolatoare situate în spatele capului meu și, în același timp, să utilizez periscopul pentru a vedea cum lucrau ele. După aceea aveam să fiu în stare să-mi disec propriul creier.

Știu prea bine că ideea sună a nebunie pură și, dacă aș fi povestit despre ea vreunui coleg, acela ar fi încercat cu certitudine să mă oprească. Totuși, nu puteam să cer altcuiva să-și asume un asemenea risc de dragul cercetării anatomice și, întrucât doream să conduc eu însumi disecția, n-aș fi fost mulțumit să fiu doar subiectul pasiv al unei operații. Autodisecția era singura opțiune.

Am adus o duzină de plămâni plini și i-am conectat între ei cu un colector. Dup-aceea am montat ansamblul acesta sub bancul de lucru la care urma să stau și am poziționat un distribuitor pentru conectare directă la admisiile bronhiale din pieptul meu. În felul acesta, dispuneam de o rezervă de aer pentru șase zile. În eventualitatea în care nu mi-aș fi putut termina experimentul în timpul respectiv, programasem vizita unui coleg la expirarea intervalului. Bănuiam însă că unicul motiv pentru care n-aș fi putut termina operația în perioada alocată ar fi fost că mi-aș fi provocat singur moartea.

Am început prin a îndepărta placa foarte curbată care alcătuia ceafa și creștetul capului meu; apoi cele două plăci, mai puțin curbate, ce formau părțile laterale. Mi-a rămas doar placa feței, care era însă blocată într-o ramă de restricționare și, din unghiul periscopului meu, nu-i puteam zări suprafața interioară; vedeam însă expus propriul meu creier. Consta dintr-o duzină sau mai multe subansambluri, cu exteriorul acoperit de cochilii complicat modelate; poziționând periscopul lângă interstițiile ce le separau, am obținut o întrezărire incitantă a mecanismelor fabuloase din interiorul lor. Deși puteam distinge foarte puține, era cea mai frumoasă mașină complexă pe care o văzusem vreodată, aflată atât de departe de orice dispozitiv construit de om, încât era indiscutabil de origine divină. Imaginea era atât însuflețitoare, cât și amețitoare – și am savurat-o strict estetic pentru câteva minute, înainte de a-mi continua explorările.

Potrivit ipotezei generale, creierul este divizat într-un motor aflat în centrul capului, care se ocupă de cogniția propriu-zisă, înconjurat de o rețea de componente în care sunt stocate memoriile. Ceea ce am observat concorda cu această ipoteză, deoarece subansamblurile periferice păreau să semene între ele, pe când cel din centru părea diferit, mai eterogen și cu

mai multe părți aflate în mișcare. Componentele erau asamblate totuși prea strâns între ele ca să pot desluși funcționarea lor; dacă intenționez să aflu mai multe, îmi trebuia un punct de vedere mai intim.

Fiecare subansamblu avea un rezervor local de aer, alimentat de un tub ce pornea de la regulatorul situat la baza creierului meu. Mi-am focusat periscopul pe subansamblul cel mai din spate și, utilizând manipuloarele de la distanță, am deconectat rapid tubul de ieșire și am instalat în locul lui unul mai lung. Practicaseam manevra aceasta de nenumărate ori, așa încât o puteam executa în câteva clipe; chiar și așa, nu aveam certitudinea că aș putea termina conectarea înainte ca subansamblul să-și fi golit rezervorul local. Am continuat abia după ce am fost satisfăcut că operarea componentei nu fusese întreruptă; am rearanjat tubul mai lung astfel încât să am o vedere mai bună asupra interiorului interstițiului ce-i urma: alte tuburi care-l conectau la componentele vecine. Utilizând perechea cea fină de manipuloare pentru a pătrunde în spațiul îngust, am înlocuit tuburile, pe rând, cu altele mai lungi. În cele din urmă, am ocolit întregul subansamblu și am înlocuit toate conexiunile sale cu restul creierului meu. Acum puteam să demontez acest subansamblu din cadrul care-l susținea și să-l scot prin ceea ce fusese ceafa mea.

Știam că era posibil să-mi fi deteriorat capacitatea de a gândi și să nu-mi dau seama de asta, dar rezolvarea câtorva teste aritmetice de bază a demonstrat că nu pățisem nimic. Cu un subansamblu atârnat de un eșafodaj, deasupra, aveam acum o imagine mai bună a motorului cognitiv din centrul creierului meu, totuși nu exista spațiu suficient ca să apropii și mai mult microscopul pentru o examinare amănunțită. Ca să pot să-mi cercetez cu adevărat funcționarea creierului, trebuia să deplasez din locurile lor alte șase-șapte subansambluri.

Meticulos, grijuliu, am repetat procedura înlocuirii tuburilor la alte subansambluri, repositionând unul dintre ele mai în spate, alte două mai sus și alte două în părți, și suspendându-le pe toate de eșafodajul de deasupra capului. După ce am terminat, creierul meu semăna cu o explozie încremenită la o fracțiune de secundă după declanșarea detonării – și m-am simțit din nou amețit când m-am gândit la asta. Motorul cognitiv era însă acum expus, susținut pe o coloană de tuburi și tije de acționare ce coborau prin trunchiul meu. Dispuneam de asemenea de spațiu pentru a roti microscopul complet la trei sute șaiszeci de grade și pentru a vedea și fețele

dinspre interior ale subansamblurilor pe care le mutasem din locurile lor. Am văzut acolo un microcosmos de mașinărie aurii, un peisaj de rotoare minuscule și de cilindri la fel de miniaturali.

În timp ce admiram scena aceasta, m-am întrebat unde era corpul meu. Mijloacele care-mi deplasau vederea și acțiunile prin cameră nu difereau, în principiu, de cele care-mi conectau ochii și mâinile originale de creier. Pe durata experimentului, manipulatoarele acestea nu erau practic mâinile mele? Lentilele amplificatoare de la capătul periscopului nu erau în esență ochii mei? Eram o persoană exteriorizată, cu micul ei corp fragmentat situat în centrul propriului creier dilatat. În această configurație improbabilă, am început să mă explorez.

Mi-am întors microscopul spre un subansamblu de memorie și am început să-i examinez designul. Nu mă așteptam să izbutesc să-mi descifrez memoriile, ci doream numai să pot înțelege modul de înregistrare a lor. Așa cum anticipasem, nu se vedeau stive de foițe, dar, spre surprinderea mea, n-am văzut nici baterii de angrenaje sau comutatoare. Subansamblul părea constituit aproape exclusiv dintr-o baterie de tubulețe cu aer. Prin interstițiile dintre tubulețe, se întrezăreau undiri ale interiorului bateriei.

Cercetând cu multă atenție și măbind amplificarea vizuală, am văzut că tubulețele se ramificau în capilare cu aer, ce erau întrețesute cu o rețea densă de sârme pe care erau articulate frunzulițe aurii. Sub influența aerului ieșit din capilare, frunzulițele erau menținute în diverse poziții. Ele nu erau comutatoare în sensul convențional al termenului, deoarece nu-și puteau menține poziția în absența unui curent de aer, dar am presupus că erau similare comutatoarelor căutate, mediul în care erau înregistrate memoriile mele. Undirile pe care le vedeam erau probabil acțiuni de reamintire, când o dispunere specifică de frunzulițe era citită și trimisă înapoi spre motorul cognitiv.

Înarmat cu această nouă înțelegere, mi-am îndreptat apoi microscopul spre motorul cognitiv. Și aici am văzut o rețea de sârme, însă frunzulițele suspendate pe ele nu erau fixe, ci oscilau înainte și înapoi aproape prea rapid ca să fie distinse. Aproape tot motorul părea să fie în mișcare, constând mai degrabă dintr-o rețea decât din capilare cu aer și m-am întrebat cum putea aerul să ajungă în mod egal la toate frunzulițele de aur. Am examinat multe ore frunzulițele, până am înțeles că ele însele jucau rolul capilarelor; frunzulițele formau conducte și valve temporare ce

existau doar atât cât să redirectioneze aerul spre alte frunzulițe, după care dispăreau. Acesta era un motor aflat în transformare continuă, ba încă și mai mult, care se transforma pe sine ca parte din funcționarea sa. Rețeaua nu era o mașină, ci o pagină pe care era scrisă mașina și pe care mașina însăși scria neîncetat.

Se putea spune că întreaga conștiință îmi era codificată în pozițiile acestor frunzulițe, dar ar fi fost mai exact să spun că era codificată în șablonul mereu schimbător de aer ce acționa frunzulițele. Privind oscilațiile acestor fulgi de aur, am înțeles că, spre deosebire de ceea ce se presupusese dintotdeauna, aerul nu oferă pur și simplu energie motorului care ne realizează gândurile. Aerul este de fapt însuși mediul gândurilor noastre. Noi înșine nu suntem decât un șablon de fluxuri de aer. Memoriile nu-mi erau înscrise ca șanțulețe pe foițe și nici ca poziții ale comutatoarelor, ci sub forma unor curenți persistenți de argon.

După ce am priceput natura acestui mecanism în rețea, o serie de intuiții mi-a traversat rapid conștiința. Prima și cea mai banală a fost înțelegerea motivului pentru care aurul, metalul cel mai maleabil și mai ductil, era singurul material din care puteau fi realizați creierii noștri. Doar cele mai subțiri foițe se puteau mișca suficient de rapid pentru un astfel de mecanism și doar cele mai delicate filamente puteau acționa ca articulații pentru ele. Prin comparație, bavura de cupru ridicată de stilusul meu când gravez cuvintele acestea și pe care o perii de pe coală când termin fiecare pagină este la fel de grosolană și de greoaie ca șpanul. Acesta era însă un mediu în care ștergerea și înregistrarea puteau fi făcute rapid, mult mai repede decât orice montaj de comutatoare sau angrenaje.

Am înțeles după aceea motivul pentru care instalarea de plămâni plini într-o persoană care a murit din cauza lipsei de aer nu o readuce la viață. Frunzulițele din interiorul rețelei rămân echilibrate între perne de aer continue. Dispunerea aceasta le permite să se miște rapid înainte și înapoi, dar, dacă fluxul de aer încetează, totul este pierdut; toate frunzulițele colapsează în stări indecise identice, ștergând șabloanele și conștiința pe care le reprezintă. Restabilirea alimentării cu aer nu poate recrea ceea ce s-a volatilizat. Acesta era prețul vitezei; un mediu mai stabil pentru stocarea șabloanelor ar fi însemnat o funcționare mai lentă a conștiinței noastre.

În clipa aceea am priceput și soluția la anomalia ceasurilor. Am înțeles că viteza mișcărilor acestor frunzulițe depindea de susținerea lor de către aer;

cu flux suficient de aer, frunzulițele se puteau mișca aproape fără frecare. O mișcare mai lentă se datora faptului că erau supuse la multe frecări, ce puteau să apară doar dacă pernele de aer care le susțineau erau mai subțiri și aerul care curgea prin rețea se deplasa cu forță mai redusă.

Prin urmare, nu ceasurile din turnuri merg mai repede, ci creierii noștri merg mai încet. Ceasurile din turnuri sunt acționate de pendule, al căror ritm nu variază niciodată, sau de curgerea mercurului printr-o țeavă, care nu se modifică. Însă creierii noștri se bazează pe trecerea aerului, iar când aerul acela curge mai lent, gândurile ne încetinesc și ni se pare că ceasurile merg mai repede.

Mă temusem că creierii noștri ar putea încetini și posibilitatea respectivă fusese cea care mă motivase să-mi fac propria disecție. Însă presupusesem că motoarele noastre cognitive – deși alimentate cu aer – aveau totuși o natură mecanică, iar un aspect al mecanismului se deforma treptat prin oboseală, fiind astfel responsabil pentru încetinire. Așa ceva ar fi fost teribil, însă exista cel puțin speranța că am putea să reparăm mecanismul și să ne readucem creierii la viteza originală de operare.

Dar, dacă gândurile noastre erau șabloane pure de aer, iar nu mișcarea unor angrenaje dințate, atunci problema era mult mai serioasă, pentru că se ridica întrebarea: Ce ar fi putut încetini curgerea aerului prin creierii tuturor persoanelor? Nu putea fi vorba despre o reducere a presiunii din distribuitorii stațiilor de umplere; presiunea aerului din plămânii noștri este atât de mare, încât trebuie redusă printr-o succesiune de regulatoare înainte de a ajunge la creier. După părerea mea, reducerea forței rezultă din direcția opusă: creșterea presiunii din atmosfera care ne înconjoară.

Cum se poate așa ceva? Aproape imediat după formularea întrebării, a apărut unicul răspuns posibil: cerul nostru nu are o înălțime infinită. Undeva, dincolo de limitele vederii noastre, zidurile de crom ce ne înconjoară lumea probabil că se curbează spre interior pentru a forma un dom; universul nostru este o incintă etanșă, nu un puț deschis în partea de sus. Iar aerul se acumulează treptat în interiorul acestei incinte, până când egalează presiunea din rezervorul de dedesubt.

Acesta este motivul pentru care, la începutul acestei gravări, am spus că aerul nu este sursa vieții. Aerul nu poate fi nici creat, nici distrus; cantitatea totală de aer din univers rămâne constantă, iar dacă aerul ar fi tot ceea ce ne trebuie pentru a trăi, atunci n-am muri niciodată. În realitate însă, sursa

vieții este *diferența dintre presiunile aerului* – curgerea aerului din spațiile unde este dens către spațiile unde este rarefiat. Activitatea creierilor noștri, deplasările corpurilor noastre, acțiunile tuturor mașinilor pe care le-am construit vreodată sunt determinate de mișcarea aerului, de forța exercitată când presiuni diferite încearcă să se echilibreze reciproc. Când presiunea din tot universul va fi egală, tot aerul va fi nemișcat și inutil; într-o bună zi, vom fi înconjurați de aer staționar și nu vom putea obține niciun beneficiu de pe urma lui.

În realitate, noi nu consumăm deloc aer. Cantitatea de aer pe care o extrag din perechea de plămâni noi a fiecărei zile este exact cea care se pierde în exterior prin articulațiile membrelor mele și prin îmbinările învelișului meu, exact cea pe care o adaug atmosferei din jurul meu; tot ce fac este să convertesc aerul aflat la presiune mare în aer aflat la presiune mică. Prin fiecare mișcare a corpului, eu contribui la egalizarea presiunii în universul nostru. Prin fiecare gând pe care îl am, grăbesc sosirea acelui echilibru fatal.

Dacă aș fi ajuns la înțelegerea aceasta în alte circumstanțe, aș fi sărit din scaun și aș fi ieșit în fuga mare pe stradă, dar, în situația mea actuală – cu corpul fixat într-o ramă de restricționare, cu creierul suspendat prin laborator –, așa ceva era imposibil. Vedeam frunzulițele creierului meu oscilând și mai rapid de la tumultul gândurilor, care, la rândul lor, îmi sporeau agitația cauzată de imobilitate și restricționare. Instaurarea panicii în momentul acesta ar fi putut duce la moartea mea, un paroxism coșmaresc de a fi prins fără ieșire și, simultan, de a-mi pierde rapid controlul, zbatându-mă împotriva elementelor de fixare până mi se termina aerul. Întâmplarea, în egală măsură cu intenția, a făcut ca mâinile să-mi acționeze comenzile de îndepărtare a vederii prin periscop de la rețea, astfel încât să nu pot distinge decât suprafața simplă a bancului de lucru. Eliberat astfel de necesitatea de a vedea și a-mi amplifica propriile neliniști, am izbutit să mă calmez. După ce mi-am recâștigat suficientă stăpânire de sine, am început procesul îndelungat al reasamblării mele. În cele din urmă, mi-am readus creierul la configurația sa compactă originală, am reatașat plăcile craniului și m-am eliberat din rama de restricționare.

La început ceilalți anatomiciști nu m-au crezut, când le-am spus ce descoperisem, dar în lunile ce au urmat autodisecției mele, tot mai mulți au devenit convinși. Au fost efectuate mai multe examinări de creieri, au fost

întreprinse mai multe măsurători ale presiunii atmosferice și toate rezultatele mi-au confirmat afirmațiile. Presiunea de fundal a aerului din universul nostru creștea, într-adevăr, și drept urmare ne încetinea gândurile.

În zilele de după aflarea pe scară largă a adevărului, a urmat o panică generalizată, întrucât oamenii au fost puși pentru prima dată în fața ideii că moartea este inevitabilă. Mulți au cerut o diminuare strictă a activităților, pentru a minimiza îndesirea atmosferei; acuzațiile de irosire a aerului au escaladat, ducând la încăierări furioase și, în unele districte, la decese. Rușinea cauzării acelor morți, alături de reamintirea că vor trece totuși multe secole înainte ca presiunea atmosferei noastre să o egaleze pe cea a rezervorului subteran, a dus până la urmă la dispariția panicii. Nu știm cu exactitate câte secole va dura; se efectuează și dezbat măsurători și calcule suplimentare. Între timp, se poartă multe discuții despre cum ar trebui să ne petrecem timpul care ne-a mai rămas.

O sectă s-a dedicat obiectivului inversării egalizării presiunii și a căpătat mulți adepți. Mecanicii au construit un motor care ia aer din atmosferă și-l forțează într-un volum mai mic, un proces pe care ei l-au numit „compresie“. Motorul lor readuce aerul la presiunea pe care a avut-o inițial în rezervor, și acești Inversioniști au anunțat surescitați că va sta la baza unui nou tip de stație de umplere, care – cu fiecare plămân pe care-l va reumple – va revitaliza nu numai indivizi, ci și universul în sine. Din păcate, o examinare amănunțită a motorului i-a dezvăluit hiba fatală. Motorul însuși era acționat de aer din rezervor și, pentru fiecare plămân plin de aer pe care-l producea, consuma nu doar volumul unui plămân, ci ceva mai mult. El nu inversa procesul de egalizare, ci, ca totul în lume, îl exacerba.

Cu toate că unii dintre adepții lor au părăsit secta, dezamăgiți după această lovitură, Inversioniștii ca grup n-au dezarmat și au început să conceapă alte proiecte în care compresorul să fie acționat de detensionarea unor arcuri sau de coborârea unor greutateți. Nici mecanismele acelea n-au avut o soartă mai bună. Fiecare arc puternic tensionat reprezintă aer eliberat de persoana care l-a comprimat; fiecare greutate care se află mai sus de nivelul solului reprezintă aer eliberat de persoana care a ridicat-o. În univers nu există o sursă de energie care să nu rezulte într-un final dintr-o diferență de presiuni ale aerului și nu poate să existe niciun motor a cărui funcționare să nu reducă, per ansamblu, diferența aceea.

Inversioniștii își continuă munca, convinși că într-o bună zi vor construi un motor care să genereze mai multă compresie decât utilizează, o sursă de energie perpetuă care-i va restabili universului vigoarea pierdută. Eu nu le împărtășesc optimismul, ci cred că procesul egalizării este inexorabil. Până la urmă tot aerul din universul nostru va fi egal distribuit, nu va fi mai dens ori mai rarefiat într-un punct decât în altul, nu va putea să împingă un piston, să învârtă un rotor sau să clintească o frunzuliță din foiță de aur. Atunci va fi sfârșitul presiunii, sfârșitul puterii motrice, sfârșitul gândirii. Universul va ajunge la echilibrul perfect.

Unii consideră o ironie a sorții faptul că un studiu al creierului nostru nu ne-a revelat secretele trecutului, ci ceea ce ne așteaptă în viitor. Eu susțin totuși că am învățat ceva într-adevăr important despre trecut. Universul a început ca o enormă răsuflare reținută în piept. Nimeni nu poate ști de ce, dar, indiferent care ar fi fost motivul, eu sunt bucuros că așa a fost, pentru că-mi datorez existența aceluia fapt. Toate dorințele și reflecțiile mele nu sunt nici mai mult, nici mai puțin decât curenți turbionari generați de exalarea treptată a universului nostru. Și gândurile mele vor continua să trăiască până se va termina această exalare măreață.

Pentru ca gândurile noastre să poată continua cât mai mult, anumiști și mecanicii proiectează înlocuitoare pentru regulatoarele cerebrale, capabile să crească gradat presiunea aerului în interiorul creierului și s-o mențină la un nivel mai ridicat decât al presiunii atmosferice din jur. După ce acestea vor fi instalate, gândurile noastre vor continua cu aproximativ aceeași viteză, chiar dacă aerul se îndesește în jur. Dar asta nu înseamnă că viața va continua neschimbată. Într-un final, diferența dintre presiuni se va reduce în asemenea măsură, încât membrele ne vor slăbi și mișcările ne vor deveni mai lente și mai greoaie. Putem încerca atunci să ne încetinim gândurile, astfel ca toropeala fizică să fie mai puțin evidentă, dar asta va cauza de asemenea aparența accelerării proceselor externe. Ticăitul ceasurilor va crește până la nivelul unei darabane, în timp ce pendulele lor se vor legăna frenetic; obiectele aflate în cădere se vor izbi de sol ca propulsate de arcuri; undele sinusoidale vor goni pe cabluri ca șfichiuitul unui bici.

La un moment dat, membrele noastre vor înceta complet să se miște. Nu pot fi sigur în privința succesiunii precise a evenimentelor spre final, dar îmi imaginez un scenariu în care gândirea va continua să opereze, astfel că vom rămâne conștienți, însă încremeniți, imobili ca statuile. Poate că vom

fi în stare să mai vorbim pentru o vreme, întrucât cutiile noastre vocale operează la o diferență de presiuni mai mică decât membrele, dar fără capacitatea de a vizita o stație de umplere, orice cuvânt pe care-l vom rosti va reduce cantitatea de aer rămasă pentru gândire și ne va apropia mai mult de momentul când gândurile ne vor înceta complet. Va fi preferabil să rămânem muți, pentru a ne prelungi capacitatea de gândire, sau să vorbim până în ultima clipă? Nu știu.

Poate câțiva dintre noi, în zilele dinaintea încetării mișcărilor, vor fi în stare să ne conecteze regulatoarele cerebrale direct la distribuitorii din stațiile de umplere, practic înlocuindu-ne plămânii cu puternicul plămân al lumii. Dacă așa va fi, acei puțini vor fi în stare să rămână conștienți până în ultimele momente, înainte de egalizarea tuturor presiunilor. Ultima mică diferență de presiune rămasă în universul nostru va fi cheltuită de gândul conștient al unei persoane.

Iar apoi universul nostru va fi în stare de echilibru absolut. Orice viață și gândire vor înceta să mai existe și, odată cu ele, timpul însuși.

Eu păstrez totuși o mică speranță.

Deși universul nostru este închis, poate că nu este unica incintă cu aer din întinderea infinită de crom solid. Eu presupun că este posibil ca altundeva să existe un alt buzunar de aer, alt univers pe lângă al nostru, care să aibă chiar un volum mai mare. Este posibil ca acel univers ipotetic să aibă presiunea aerului egală cu cea din universul nostru sau chiar mai mare, dar, dacă presiunea aerului ar fi mult mai mică decât a noastră, poate chiar vid adevărat?

Cromul care ne separă de acel presupus univers este prea gros și prea dur pentru a-l putea perfora, așa că nu există niciun mod prin care să ajungem la el, niciun mod prin care să evacuăm excesul de atmosferă din universul nostru și să recâștigăm astfel forță motrice. Eu nutresc totuși fantezia că acel univers vecin are propriii săi locuitori, care au capacități superioare celor noastre. Ce-ar fi dacă ei ar fi capabili să creeze un canal de legătură între cele două universuri și să instaleze valve, astfel încât să elibereze aer din al nostru? Ei ne-ar putea folosi universul ca pe un rezervor, alimentând distribuitorii cu care și-ar putea umple propriii plămâni și ar utiliza aerul nostru ca modalitate de a-și pune în mișcare civilizația.

Mă încurajează ideea că aerul care cândva m-a pus în mișcare i-ar putea pune și pe alții în mișcare, că răsuflarea care-mi îngăduie să gravez

cuvintele acestea ar putea curge într-o bună zi prin alt corp. Nu mă amănesc cu gândul că acela ar fi un mod prin care să trăiesc din nou, deoarece eu nu sunt aerul acela, ci doar șablonul pe care el și l-a asumat temporar.

Șablonul care sunt eu, ca și șabloanele care sunt întreaga lume în care trăiesc nu vor mai exista.

Dar mai am o speranță, încă și mai firavă: că locuitorii aceia nu se vor limita doar să utilizeze universul nostru ca pe un rezervor, ci că, după ce-l vor goli de aerul său, ei ar putea să deschidă o trecere și să intre realmente în universul nostru ca exploratori. Ar rătăci pe străzile noastre, ne-ar vedea corpurile încremenite, ne-ar examina bunurile și s-ar întreba despre viețile pe care le-am dus.

De aceea am scris relatarea aceasta. Sper că tu ești unul dintre acei exploratori. Sper că tu ai găsit foile acestea de cupru și că ai descifrat cuvintele gravate pe ele. Și că, indiferent dacă creierul îți este sau nu pus în mișcare de aerul care, cândva, l-a pus în mișcare pe al meu, prin actul citirii cuvintelor mele, șabloanele ce formează gândurile tale devin o imitație a șabloanelor care le-au format odată pe ale mele. În felul acesta, eu voi trăi din nou, prin intermediul tău.

Camarazii tăi exploratori vor fi găsit și citit celelalte cărți lăsate de noi în urmă și, prin colaborarea imaginațiilor voastre, întreaga mea civilizație va trăi din nou. Când veți merge prin districtele noastre tăcute, închipuiți-vi-le așa cum au fost: cu ceasurile din turnuri bătând orele, cu stațiile de umplere pline cu vecini care bârfesc, cu vestitori recitând în piețele publice și anumiști ținând prelegeri în clase. Vizualizați toate astea data viitoare când priviți lumea încremenită din jurul vostru și ea va deveni din nou, în mințile voastre, animată și plină de viață.

Îți doresc tot binele, exploratorule, dar mă-ntreb: Oare aceeași soartă care m-a lovit pe mine te așteaptă și pe tine? Nu-mi pot închipui decât că așa trebuie să fie, că tendința către echilibru nu-i o trăsătură specifică doar universului nostru, ci inerentă în toate universurile. Poate că nu-i decât o limitare a gândirii mele și semenii tăi au descoperit o sursă de presiune cu adevărat eternă. Totuși, speculațiile mele sunt deja destul de fanteziste. Voi presupune că, într-o bună zi, gândurile voastre vor înceta și ele, deși nu pot întrevedea cât de îndepărtat e acest viitor. Viețile voastre se vor sfârși la fel ca ale noastre, așa cum trebuie să se sfârșească viețile tuturor. Indiferent cât de mult ar dura, în cele din urmă se va atinge echilibrul.

Sper că nu ești întristat de înțelegerea acestor lucruri. Sper că expediția voastră a fost mai mult decât o căutare de alte universuri pe care să le utilizați ca rezervoare. Sper că ați fost motivați de dorința de cunoaștere, de curiozitatea de a vedea ce se poate naște din exalarea unui univers. Pentru că, deși durata vieții unui univers este calculabilă, nu același lucru se poate spune despre varietatea vieții generată în interiorul său. Clădirile pe care le-am ridicat noi, arta, muzica și versurile pe care le-am compus, înseși viețile pe care le-am dus: niciuna dintre ele n-ar fi putut să fie prezisă, pentru că niciuna dintre ele nu era inevitabilă. Universul nostru ar fi putut atinge echilibrul fără să fi emis nimic mai mult decât un șuierat slab. Faptul că a dat naștere la atâta plenitudine este o minune, una egalată doar de cea prin care universul vostru v-a dat naștere vouă.

Deși eu sunt de mult timp mort când citești rândurile acestea, exploratorule, îmi iau adio de la tine. Contemplă miracolul care este existența și bucură-te că ești în stare s-o faci. Simt că am dreptul să-ți spun aceste cuvinte pentru că, în timp ce le înscriu aici, și eu fac la fel.

CE SE AȘTEAPTĂ DE LA NOI

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Acesta este un avertisment. Vă rog să citiți cu atenție.

De acum ați văzut, probabil, un Predictor; câteva milioane au fost vândute până în clipa în care citiți aceste rânduri. Pentru aceia care nu l-au văzut, este un dispozitiv mic, ca o telecomandă pentru deschiderea portierelor automobilelor. Pe el există doar un buton și un led mare, verde. Ledul pâlpâie dacă apăsați pe buton. Mai precis, ledul pâlpâie cu o secundă înainte de a apăsa pe buton.

Majoritatea oamenilor afirmă că, atunci când l-au încercat prima dată, au avut impresia că joacă un joc straniu, al cărui țel este de a apăsa butonul după ce au văzut ledul pâlpâind și, de aceea, ar fi simplu de jucat. Dar, dacă încercați să încălcați regulile, veți descoperi că nu puteți. Dacă încercați să apăsați butonul fără să fi văzut pâlpâirea ledului, atunci ledul pâlpâie imediat și, indiferent cât de repede v-ați mișca, nu veți apăsa niciodată butonul înainte să fi trecut o secundă. Dacă veți aștepta pâlpâirea, intenționând să nu apăsați butonul după aceea, ledul nu mai pâlpâie niciodată. Indiferent ce veți face, pâlpâirea ledului precede întotdeauna apăsarea butonului. Nu există nicio modalitate prin care să păcăliți un Predictor.

Nucleul Predictorului este un circuit cu decalare temporală negativă; el expediază un semnal înapoi în timp. Implicațiile complete ale tehnologiei vor deveni clare ulterior, când vor fi obținute decalări negative mai mari de o secundă, dar avertismentul de față nu se referă la situația respectivă. Problema imediată este că Predictorii demonstrează că nu există liber-arbitru.

Au existat dintotdeauna argumentări ce arătau că liberul-arbitru este o iluzie, unele bazate pe fizică, altele bazate pe logică pură. Majoritatea oamenilor sunt de acord că argumentările acelea sunt irefutabile, dar nimeni n-a acceptat niciodată cu adevărat concluzia. Experiența personală a manifestării liberului-arbitru este un considerent prea puternic pentru a fi respins. Era necesară o demonstrație concretă, și exact asta oferă Predictorul.

În mod obișnuit, o persoană se joacă cu un Predictor în mod compulsiv timp de câteva zile, arătându-l prietenilor și încercând diverse strategii pentru a-l păcăli. Persoana poate să pară că și-a pierdut interesul față de el, totuși nimeni nu poate să uite ce înseamnă Predictorul; în următoarele săptămâni, sunt percepute implicațiile unui viitor imuabil. Înțelegând că alegerile lor nu contează, unii refuză să mai aleagă orice. Ca nenumărați copiiști Bartleby, ei refuză să se mai implice în acțiuni spontane. În cele din urmă, o treime dintre cei care se joacă cu un Predictor trebuie să fie spitalizați, deoarece nu se mai hrănesc. Starea finală este mutismul akinetic, un soi de comă în stare de veghe. Ei vor urmări mișcările din jur cu ochii și-și vor schimba poziția ocazional, însă nimic mai mult. Capacitatea de mișcare rămâne, dar dispare motivația.

Înainte ca oamenii să înceapă să se joace cu Predictorii, mutismul akinetic era foarte rar, un rezultat al lezării cortexului cingular anterior. Acum, tulburarea se răspândește ca o molimă cognitivă. Oamenii obișnuiau să speculeze despre un gând care-l va distruge pe individul care-l gândește, o inimaginabilă oroare lovecraftiană sau un enunț Gödel care distruge sistemul logic uman. Se dovedește că gândul invalidant este unul pe care l-am întâlnit cu toții: ideea că liberul-arbitru nu există. Pur și simplu, nu era vătămător până n-ai crezut în el.

Medicii încearcă să-și convingă pacienții, atâta timp cât aceștia încă mai iau parte la conversații. Până acum noi toți am trăit fericiți, le explică ei, am dus vieți active, și totuși nu aveam liber-arbitru. De ce ar trebui să se schimbe ceva?

– Nicio acțiune pe care ai făcut-o luna trecută nu s-a bizuit pe liberul-arbitru mai mult decât o acțiune pe care o faci azi, putea spune unul dintre ei. Așadar, și acum te poți comporta la fel ca luna trecută.

La care pacienții răspund invariabil:

– Însă acum știu.

Iar unii dintre ei nu mai spun nimic, niciodată.

Unii vor susține că schimbarea de comportament cauzată de Predictor dovedește că avem de fapt liber-arbitru. Un robot nu poate deveni descurajat, ci doar o entitate liber-cugetătoare este capabilă de așa ceva. Faptul că doar unii indivizi se afundă în mutism akinetic, nu toți, nu face decât să evidențieze importanța alegerii.

Din păcate, genul acesta de raționament este incorect; toate formele de comportament sunt compatibile cu determinismul. Un sistem dinamic poate să cadă într-un bazin de atracție și să sfârșească într-un punct fix, pe când altul să manifeste pe termen nedeterminat un comportament haotic, dar ambele sunt complet deterministe.

Vă transmit avertismentul acesta de la puțin mai mult de un an în viitorul vostru; este primul mesaj recepționat după ce, la construirea dispozitivelor de comunicare, au fost utilizate circuite cu decalări negative de ordinul megasecundelor. Vor urma alte mesaje, care vor aborda alte probleme. Mesajul meu către voi este următorul: Pretindeți că aveți liber-arbitru. Este esențial să vă comportați ca și cum deciziile voastre ar conta, deși știți că ele nu contează. Nu realitatea este cea importantă; importantă este credința voastră, iar a crede minciuna este singura cale de a evita coma în stare de veghe. Civilizația depinde acum de autoamăgire. Poate că așa a fost dintotdeauna.

Și totuși, eu știu că, deoarece liberul-arbitru este o iluzie, este predeterminat cine va coborî în mutism akinetic și cine nu. Nimeni nu poate face nimic în privința asta: nu puteți să alegeți efectul pe care Predictorul îl are asupra voastră. Unii dintre voi se vor prăbuși, și alții nu, iar trimiterea de către mine a acestui avertisment nu va modifica proporțiile respective. Atunci, de ce am făcut-o?

Pentru că n-am avut de ales.

CICLUL DE VIAȚĂ AL OBIECTELOR SOFTWARE

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Numele ei este Ana Alvarado și are o zi proastă. A petrecut toată săptămâna pregătindu-se pentru un interviu de angajare; după câteva luni, era primul în care ajungea în etapa de videoconferință, dar, imediat după ce fața recrutorului a apărut pe ecran, acesta a anunțat-o că firma decisese să angajeze pe altcineva. Așa că ea stă în fața computerului și-și poartă degeaba hainele bune. Face o tentativă lipsită de tragere de inimă să aplice la alte companii și primește imediat respingeri automate. După o oră, Ana decide că are nevoie de o diversiune: deschide o fereastră New Dimension, ca să joace actualul ei joc favorit, Age of Iridium.

Capul de pod este aglomerat, dar avatarul ei poartă mult râvnita armură de luptă din sîdef și, în scurt timp, niște jucători o întreabă dacă nu vrea să se alăture echipei lor. Ei traversează zona de luptă, încețoșată de fumul vehiculelor incendiate, și timp de o oră se străduiesc să curețe o poziție întărită a mantidelor; este misiunea perfectă pentru dispoziția Anei, destul de simplă ca să poată fi încrezătoare în victorie, dar în același timp destul de provocatoare pentru a-i trezi satisfacție. Colegii de echipă sunt pe punctul de a accepta o altă misiune, când o fereastră telefonică se deschide în colțul ecranului video al Anei. Este un apel vocal de la prietena ei Robyn, așa că Ana își activează microfonul ca să preia convorbirea.

– Bună, Robyn.

– Bună, Ana. Cum merge?

– O să-ți dau un indiciu: chiar acum joc AoI.

Robyn zâmbește.

– Ai avut o dimineată grea ?

– Da, i-ai putea spune și așa.

Ana îi povestește despre interviul anulat.

– În cazul ăsta, am niște vești care te-ar putea binedispune. Ne putem întâlni în Data Earth?

– Sigur că da, stai numai un minut să mă deconectez.

– Eu o să fiu la locul meu.

– Bine, ne vedem.

Ana se scuză față de echipă și închide fereastra New Dimension. Se conectează la Data Earth și fereastra transfochează în ultimul loc unde a fost, un club de dans săpat în fața unei stânci gigantice. Data Earth are

propriile continente pentru jocuri – Elderthorn, Orbis Tertius –, totuși ele nu sunt pe gustul Anei, așa că își petrece timpul aici, pe continentele de socializare. Avatarul ei poartă aceeași ținută de party de la ultima vizită; ea se schimbă în haine mai convenționale, apoi deschide un portal spre adresa de acasă a lui Robyn. Un pas prin portal și se află în livingul virtual al lui Robyn, în interiorul unui aerostat rezidențial care plutește deasupra unei cascade semicirculare cu diametrul de peste un kilometru și jumătate. Avatarurile lor se îmbrățișează.

– Ia zi, care-i treaba? spune Ana.

– Blue Gamma e treaba, răspunde Robyn. Tocmai am câpătat altă tranșă de finanțare, așa că angajăm. Am arătat CV-ul tău și toți sunt nerăbdători să te întâlnească.

– Pe mine? Datorită vastei mele experiențe?

Ana abia a terminat programul de certificare pentru testare software. Robyn a predat un curs introductiv și acolo s-au cunoscut.

– N-o să crezi, dar exact asta-i motivul. Le-a atras atenția ultimul tău job.

Ana a petrecut șase ani lucrând la o grădină zoologică; închiderea ei a fost unicul motiv pentru care a revenit pe băncile școlii.

– Știu că lucrurile o iau razna într-un start-up, dar sunt convinsă că n-aveți nevoie de o îngrijitoare zoo.

Robyn chicotește.

– Dă-mi voie să-ți arăt la ce lucrăm. Mi-au zis că te pot lăsa să arunci o privire, dacă semnezi un acord de confidențialitate.

Ăsta e un pas important; până acum, Robyn n-a putut oferi absolut niciun detaliu despre activitatea ei în Blue Gamma. Ana semnează acordul de confidențialitate și Robyn deschide un portal.

– Avem o insulă privată; vino să te uiți.

Ele își trec avatarurile prin portal.

Când fereastra se actualizează, Ana se așteaptă pe jumătate să vadă un peisaj fantastic, însă avatarul ei apare în ceea ce, la prima vedere, pare a fi o creșă sau o grădiniță. La a doua vedere, pare o scenă desprinsă dintr-o carte pentru copii: un tigrișor antropomorf mișcă bile colorate pe sârmele unui abac; un urs panda examinează o mașină-jucărie; o versiune simplificată de cimpanzeu rostogolește o minge de cauciuc.

Adnotările de pe ecran îi identifică pe toți ca fiind digienți, organisme digitale care trăiesc în medii ca Data Earth, dar ei nu seamănă cu nimic

văzut de Ana până acum. Acestea nu sunt animalele de companie idealizate ce sunt propuse celor care nu se pot dedica unui animal real; le lipsește drăgălășenia de fotografie perfectă, iar mișcările le sunt prea stângace. De asemenea, nu seamănă cu locuitori ai biomurilor Data Earth: Ana a vizitat arhipelagul Pangaea, a văzut cangurii unipezi și șerpii bidirecționali care au evoluat în diversele medii de dezvoltare rapidă, iar digienții aceștia n-au apărut acolo sigur.

– Asta produce Blue Gamma? Digienți?

– Da, însă nu sunt niște digienți obișnuiți. Fii atentă.

Avatarul lui Robyn se apropie de cimpanzeul care rostogolește mingea și se lasă pe vine în fața lui.

– Bună, Pongo. Ce faci?

– Pongo gioacă mingie, spune digientul, surprinzând-o pe Ana.

– Te joci cu mingea? Asta-i grozav. Pot să mă joc și eu?

– Nu. Mingie Pongo.

– Te rog?

Cimpanzeul se uită în jur, apoi, fără să dea drumul mingii, se îndreaptă legănat spre niște cuburi de lemn risipite pe jos. Împinge unul cu piciorul, în direcția lui Robyn.

– Robyn gioacă cub. După aceea, se așază din nou. Pongo gioacă mingie.

– Bine, atunci. Robyn revine la Ana. Ce părere ai?

– Extraordinar. N-am știut că digienții au ajuns așa departe.

– E ceva destul de recent; echipa noastră de programatori a angajat doi doctoranzi, după ce le-a văzut prezentarea la o conferință de anul trecut. Acum avem un motor genomic pe care l-am botezat Neuroblast și care susține mai multă dezvoltare cognitivă decât orice există în prezent. Ăștia – arată ea cu mâna spre digienții din grădiniță – sunt cei mai inteligenți pe care i-a generat până acum.

– Și intenționați să-i vindeți ca animale de companie?

– Da, ăsta-i planul. O să-i prezentăm ca animale de companie cu care poți vorbi, pe care le poți învăța să facă chestii realmente grozave. Pe plan intern, avem deja un slogan neoficial: „Distracție de la maimuțe, fără să fii-mproșcat cu rahat“.

Ana surâde.

– Încep să-nțeleg la ce v-ar fi utilă experiența mea în creșterea și dresarea animalelor.

– Da. Noi nu suntem întotdeauna în stare să-i determinăm să facă ce li se spune și nu știm cât din asta este în gene și cât se datorează faptului că nu utilizăm tehnicile corecte.

Ana se uită cum digientul în formă de panda ia mașina-jucărie cu o lăbuță și-i examinează partea de dedesubt; cu cealaltă lăbuță, îi atinge precaut roțile.

– Care este bagajul lor inițial de cunoștințe? întreabă ea.

– Practic, zero. Stai să-ți arăt.

Robyn activează un ecran video pe un perete al grădiniței și rulează imagini ale unei încăperi decorate în culori primare, cu cinci-șase digienți întinși pe podea. Din punct de vedere fizic, ei nu diferă de cei aflați acum în grădiniță, dar mișcările le sunt aleatorii, spasmodice.

– Țștia, spune Robyn, sunt recent instanțiați. Au nevoie de câteva luni individuale ca să învețe elementele de bază: cum să interpreteze stimulii vizuali, cum să-și miște membrele, cum se comportă obiectele solide. În etapa asta, îi rulăm într-un mediu de dezvoltare rapidă, așa că totul durează cam o săptămână. Când sunt pregătiți să învețe limbajul și interacțiunile sociale, comutăm la rularea lor în timp real. Acolo ai interveni tu.

Panda împinge mașinuța pe podea de câteva ori, înainte și înapoi, apoi emite un soi de mormăit. *Mo mo mo*. Ana își dă seama că digientul râde.

Robyn continuă:

– Știu că ai studiat comunicarea cu primatele. Aici ai avea ocazia să folosești cunoștințele respective. Ce crezi? Te interesează?

Ana ezită; un asemenea job nu-i cel pe care și-l imaginase ea când intrase la colegiu și, pentru o clipă, se întreabă cum a ajuns aici. Când era o fetiță, visase să le urmeze pe Fossey și Goodall în Africa; până terminase colegiul, mai existau atât de puține maimuțe, încât opțiunea cea mai bună fusese să lucreze într-o grădină zoologică; acum îi este prezentat un job de îngrijire și dresare a unor animale de companie virtuale. În traiectoria carierei ei, se poate observa diminuarea lumii naturale, la o scară din ce în ce mai mică.

„Termină cu prostiile“, își spune ea. Poate că nu-i ceea ce avusese în minte, dar este un job în industria software, adică motivul pentru care se întorsese la școală. Iar dresarea unor maimuțe virtuale poate fi chiar mai amuzantă decât rularea protocoloalelor de testare, atâta vreme cât Blue Gamma oferă un salariu decent – de ce nu?

Numele lui este Derek Brooks și nu-i încântat de sarcina curentă. Derek concepe avatarurile pentru digienții Blue Gamma și în mod normal îi place jobul ăsta, dar ieri managerii de produse i-au cerut ceva ce el consideră a fi o idee proastă. A încercat să le explice asta, însă decizia nu-i aparține, așa că trebuie să se gândească cum să facă o treabă cât mai satisfăcătoare.

Derek a studiat ca să devină animator, așa că, dintr-un punct de vedere, crearea de personaje digitale îi vine ca o mănășă. Din alte puncte de vedere, jobul lui este foarte diferit de al unui animator tradițional. În mod obișnuit, el ar proiecta mersul și gesturile unui personaj, dar cu digienții trăsăturile acelea sunt proprietăți emergente ale genomului; Derek trebuie să proiecteze un corp care să manifeste gesturile digienților într-un fel la care oamenii se pot raporta. Aceste deosebiri sunt motivul pentru care mulți animatori – inclusiv propria lui soție, Wendy – nu lucrează la forme de viață digitale, dar și motivul pentru care lui Derek îi place s-o facă. El simte că ajutarea unei noi forme de viață să se exprime este cea mai incitantă muncă pe care o poate face un animator.

El subscrie la filozofia Blue Gamma despre designul IA-urilor: experiența este profesorul cel mai bun, așa că, în loc să încerci să programezi o IA cu ceea ce dorești ca ea să știe, mai bine vinde IA-uri capabile să învețe și lasă-ți clienții să le predea. Iar pentru a-i determina pe clienți să investească atâta efort, totul trebuie să fie atrăgător la digienți: personalitățile lor trebuie să fie fermecătoare, aspect la care lucrează programatorii, iar avatarurile lor trebuie să fie drăgălașe, adică ceea ce face Derek. Totuși el nu se poate limita, pur și simplu, să-i doteze cu ochi enormi și năsucuri carne. Dacă vor arăta ca niște personaje din filmele de desene animate, nimeni nu-i va lua în serios. Și reciproc: dacă vor semăna prea mult cu animalele reale, expresiile lor faciale și capacitatea de vorbire vor deveni deconcertante. Este o chestiune de menținere a unui echilibru delicat, iar el a petrecut o mulțime de ore privind filme de referință cu pui de animale, până când a izbutit să conceapă chipuri hibride, care sunt atrăgătoare, dar nu exagerat.

Proiectul lui curent este puțin diferit. Nefiind mulțumiți cu pisici, câini, maimuțe și panda, managerii de produse au decis că avatarurile trebuie să prezinte mai multă varietate, să ofere altceva decât pui de animale. Ei au sugerat roboți.

Ideea i se pare illogică lui Derek. Toată strategia Blue Gamma se bazează pe afinitatea oamenilor pentru animale. Digienții învață prin consolidare pozitivă, așa cum fac animalele, iar recompensele lor includ interacțiuni de felul scărpinatului pe cap sau primirii de hrană virtuală. Așa ceva este perfect rațional pentru un avatar animal, însă pare comic și forțat pentru un avatar robot. Dacă ei ar vinde jucării fizice, roboții ar prezenta avantajul unui cost de producție mai mic decât cel al unor animale plauzibile, dar costurile de producție nu contează în târâmul virtual, iar chipurile de animale sunt mai expresive. Să faci avataruri roboți este ca și cum ai oferi imitații în același timp în care vinzi articolul real.

Șirul gândurilor îi este întrerupt de o bătaie în ușă: este Ana, noul membru al echipei de testare.

– Auzi, Derek, zice ea, ar trebui să te uiți la videoclipul sesiunii de dimineață. Au fost tare amuzanți.

– Mersi, o să mă uit.

Ea dă să plece, apoi se oprește.

– Mi se pare mie, sau ai o zi proastă?

Derek consideră că angajarea unui fost lucrător la o grădină zoologică a fost o idee bună. Ana a conceput un program de instruire pentru digienți și a venit de asemenea cu o sugestie excelentă despre îmbunătățirea hranei lor.

Alți furnizori de digienți nu oferă prea mare varietate de granule de hrană pentru aceștia, însă Ana a sugerat ca Blue Gamma să lărgască radical formele pe care le ia hrana digienților; ea a atras atenția că o dietă variată crește satisfacția animalelor din grădinile zoologice și face ca orele de hrănire să fie mai distractive pentru vizitatori. Managementul a fost de acord și echipa de programare a editat harta de bază a recompenselor digienților, astfel încât să recunoască o gamă mare de alimente virtuale; ei nu puteau simula diferiți compuși chimici – simularea fizică din Data Earth nu-i nici pe departe adecvată –, dar au adăugat parametri care să înlocuiască gustul și textura unui aliment și au proiectat o interfață pentru software-ul de distribuire a mâncării, care să permită utilizatorilor să-și conceapă singuri rețetele. Au înregistrat un succes însemnat; fiecare digient individual are propriile alimente favorite, iar testerii beta anunță că le place să răspundă la preferințele digienților lor.

— Managementul a decis că avatarurile animale nu sunt suficiente, spune Derek. Ei vor și avataruri roboți. Îți vine să crezi așa ceva?

– Pare o idee bună, zice Ana.

El e surprins.

– Chiar crezi asta? M-aș fi gândit că preferi avatarurile animale.

– Toți cei de-aici se gândesc la digienți ca la niște animale, spune ea, însă digienții nu se comportă ca vreun animal real. Ei au această calitate non-animală, așa că lasă impresia că-i îmbrăcăm în costume de circ când încercăm să-i facem să arate ca niște maimuțe sau ca niște urși panda.

Pe Derek îl doare nițel să audă că avatarurile lui construite cu migală sunt comparate cu niște costume de circ. Probabil că fața îl trădează, deoarece femeia adaugă:

– Asta nu-nseamnă, desigur, că o persoană obișnuită va observa. Atâta doar că eu am petrecut mai mult timp cu animalele decât majoritatea oamenilor.

– E-n regulă, zice el. Mă bucur s-aud și o altă perspectivă.

– Scuză-mă. Avatarurile arată grozav, pe cuvânt. Îmi place mai ales tigrișorul.

– E-n regulă. Vorbesc serios.

Ea flutură din mână cu un gest de scuză și se îndepărtează pe hol, în timp ce Derek se gândește la tot ce i-a spus.

Poate că s-a afundat prea mult în avatarurile animale, în asemenea măsură, încât a început să se gândească la digienți ca fiind ceva ce ei nu sunt de fapt. Ana are dreptate, bineînțeles, că digienții nu sunt animale, tot așa cum nu sunt roboți tradiționali, și cine poate spune dacă vreuna dintre analogii este mai fidelă decât cealaltă? Dacă el pleacă de la premisa că un avatar robot este o modalitate la fel de bună ca un avatar animal prin care această nouă formă de viață să se exprime, atunci poate că va izbuti să proiecteze un avatar de care să fie încântat.

A trecut un an și Blue Gamma se găsește la numai câteva zile de data lansării marelui produs. Ana lucrează în separeul ei, aflat de cealaltă parte a culoarului față de cel al lui Robyn; stau cu spatele una la alta, dar ambele ecrane afișează Data Earth, unde avatarurile lor stau umăr la umăr. În apropiere, o duzină de digienți se zbenguie pe un teren de joacă, alergându-se peste un podeț ori pe sub el, suind un palier scurt de trepte și alunecând la vale pe o rampă. Acești digienți sunt candidații pentru lansare; în câteva zile, ei – sau aproximări ale lor foarte apropiate – vor fi disponibili pentru

cumpărare prin intermediul tărmurilor suprapuse ale lumii reale și Data Earth.

În această etapă înaintată, Ana și Robyn nu-i mai învață pe digienți comportamente noi, ci le exersează pe cele învățate deja. Ele se află în plină sesiune, când Mahesh, unul dintre cofondatorii Blue Gamma, trece pe lângă separeurile lor. Se oprește să privească.

– Nu mă băgați în seamă, continuați. Care-i abilitatea de azi?

– Identificarea formelor, răspunde Robyn.

Ea instanțiază mai multe cuburi colorate pe solul din fața avatarului ei. După aceea, se adresează unui digient:

– Vino aici, Lolly.

Un pui de leu se apropie încet dinspre terenul de joacă.

Între timp, Ana îl cheamă pe Jax, al cărui avatar este un robot neo-victorian construit din cupru lustruit. Derek a făcut o treabă excelentă cu proiectarea lui, de la proporțiile membrelor, până la forma feței; Ana consideră că Jax este adorabil. Ea instanțiază de asemenea mai multe blocuri colorate, de forme diferite, și îi îndreaptă atenția lui Jax spre ele.

– Uită-te la blocuri, Jax. Ce formă are cel albastru?

– Trungi, zice Jax.

– Bun. Ce formă are cel roșu?

– Trat.

– Bun. Ce formă are cel verde?

– Cerc.

– Bravo, Jax.

Ana îi dă o granulă de mâncare, pe care el o devorează cu entuziasm.

– Jax ștept, zice Jax.

– Și Lolly ștept, anunță Lolly.

Ana zâmbește și-i freacă pe cefe.

– Da, amândoi sunteți foarte deștepți.

– Amândoi ștept, zice Jax.

– Asta-mi place să văd, spune Mahesh.

Candidații pentru lansare sunt rezultatul final a nenumărate testări, crema cremelor în termenii capacității de învățare. A fost, pe de-o parte, o căutare a inteligenței, dar în aceeași măsură și o căutare a temperamentului, a personalității care să nu-i frustreze pe clienți. Un element dorit este capacitatea de joacă laolaltă. Echipa de programatori încercase să

diminueze comportamentul ierarhic în digienți – Blue Gamma vrea să vândă un animal de companie asupra căruia proprietarii să nu fie nevoiți să-și afirme încontinuu dominația –, dar asta nu înseamnă că nu apare concurența. Digienților le place să li se acorde atenție, iar dacă unul observă că Ana îl laudă pe altul, încearcă să facă aceeași activitate. În majoritatea cazurilor nu-i nimic rău în asta, totuși de câte ori un digient pare ranchiunos cu ceilalți sau cu Ana, ea îl marchează și genomul lui specific va fi exclus din generația următoare. Procesul îi pare că aduce cumva cu obținerea raselor de câini, dar seamănă totuși mai mult cu munca într-o enormă bucătărie de testare, unde se prepară nenumărate loturi de prăjituri și se analizează gustul fiecăreia, pentru a descoperi rețeta perfectă.

Instanțele curente ale candidaților pentru lansare vor fi păstrate ca mascote și copii ale lor vor fi puse la vânzare, dar se anticipează că majoritatea oamenilor vor cumpăra digienți mai tineri, când sunt încă prelingvistici. Învățarea unui digient să vorbească reprezintă jumătate din plăcere; mascotele servesc în primul rând ca exemple ale genului de rezultate la care se pot aștepta proprietarii. Vânzarea de digienți prelingvistici le permite, de asemenea, desfacerea pe piețe nevorbitoare de engleză, deși Blue Gamma are personal doar cât să educe mascote în engleză.

Ana îl trimite pe Jax înapoi pe terenul de joacă și cheamă un digient urs panda, pe nume Marco. Tocmai se pregătește să înceapă testarea recunoașterii formelor, când Mahesh îi arată un colț al ecranului ei.

– Ia uită-te acolo!

Doi digienți au suit pe colina de lângă terenul de joacă și acum se rostogolesc în jos, pe pantă.

– Tare, zice ea. Până acum nu i-am mai văzut făcând așa ceva.

Își deplasează avatarul spre colină, urmată de Jax și Marco, cărora li se alătură și restul digienților. Când încearcă prima dată, Jax se oprește aproape imediat, dar, după ce mai exersează puțin, izbutește să coboare toată panta. El face asta de câteva ori, apoi se întoarce în fugă la Ana.

– Ana, vezi? întreabă Jax. Jax învârte jos!

– Da, te-am văzut! Te-ai rostogolit în jos, pe colină!

– Togolit jos clină.

– Ai fost grozav.

Îl freacă din nou pe ceafă.

Jax aleargă înapoi și-și reia rostogolirile. Lolly practică de asemenea cu entuziasm noua activitate. Odată ce ajunge la baza colinei, continuă să se rostogolească pe terenul plat, până se izbește de un podeț de pe terenul de joacă.

– Au, au, au, spune Lolly. Căcat.

Brusc, atenția tuturor se îndreaptă spre Lolly.

– Unde a-nvățat asta? întreabă Mahesh.

Ana își deconectează microfonul și-și apropie avatarul de Lolly, oferindu-i alinare.

– Nu știu, spune ea. Probabil că a auzit undeva cuvântul.

– În tot cazul, nu putem vinde un digient care spune „căcat“.

– Mă ocup chiar acum, zice Robyn.

Într-o fereastră separată de pe ecran, ea apelează arhivele sesiunilor de instruire și rulează o căutare pe spectru audio.

– Se pare că-i prima dată când a spus-o vreun digient. Cât despre momentul când a spus-o vreunul dintre noi...

Toți trei privesc cum rezultatele căutării se acumulează în fereastră; vinovatul este Stefan, unul dintre instructorii din sucursala australiană a lui Blue Gamma. Blue Gamma are oameni în Australia și Anglia care să-i instruiască pe digienți când pe coasta de Vest e noapte și sucursala nu funcționează; digienții nu au nevoie de somn – sau, mai precis, procesarea de integrare, care este analogul lor pentru somn, poate fi rulată la viteză mare –, așa că pot fi instruiți douăzeci și patru de ore pe zi.

Ei revăd înregistrările video ale tuturor ocurențelor când Stefan a rostit cuvântul „căcat“ în cursul unei sesiuni de instruire. Răbufnirea cea mai spectaculoasă a fost acum trei zile; e greu să fie siguri privind avatarul Data Earth al lui Ștefan, dar se pare că s-a izbit cu genunchiul de birou. Există și exemple anterioare, care se duc cu săptămâni în trecut, totuși niciunul atât de sonor sau de prelungit.

– Ce vrei să facem? întreabă Robyn.

E clar că trebuie recurs la un compromis. Atât de aproape de data lansării, ei nu au timp să repete săptămâni de instrucție; oare ar trebui să riște și să presupună că ocurențele anterioare n-au avut niciun efect asupra digienților? Mahesh cade pe gânduri, apoi decide:

– Bun. Readuceți-i la starea de acum trei zile și porniți de acolo.

– Pe toți? întreabă Ana. Nu doar pe Lolly?

– Nu putem risca – dați-i înapoi pe toți. Și, de acum înainte, vreau ca în toate sesiunile să ruleze un etichetator de cuvinte-cheie. Data viitoare când vreunul dintre voi mai înjură, toți digienții sunt readuși la ultimul punct de control.

În felul acesta, digienții pierd trei zile de experiențe. Inclusiv prima lor rostogolire la vale pe o colină.

2

Digienții lui Blue Gamma reprezintă un succes. În primul an de după lansare, o sută de mii de clienți îi cumpără și – chiar mai important – îi rulează non-stop. Blue Gamma mizează pe modelul de business *freebie*, pentru că simpla vânzare a digienților nu va amortiza costurile; de aceea, compania îi taxează pe clienți de fiecare dată când produce mâncare pentru digienți și menține astfel un flux de încasări, atâta timp cât digienții continuă să-și amuze proprietarii. Iar până acum clienții sunt foarte amuzați și-i rulează toată ziua. E ceva obișnuit pentru ei să ruleze lent procesarea de integrare, astfel că digienții dorm toată noaptea, dar unii o rulează la viteză mare și digienții lor sunt treji aproape permanent; ei îi partajează cu persoane de pe alte fusuri orare, îngăduindu-le să se maturizeze mai rapid. Zeci de terenuri de joacă și grădinițe pentru digienți apar pe continentele de socializare ale lui Data Earth, iar calendarele evenimentelor publice abundă în întâlniri de joacă în grup, cursuri de instruire și concursuri de talente. Unii proprietari își aduc chiar digienții în zonele dedicate curselor și-i lasă în vehiculele lor. Lumea virtuală acționează ca un sat global pentru creșterea digienților, o țesătură socială în care este întrepătrunsă o nouă categorie de animal de companie.

Jumătate din digienții pe care-i vinde Blue Gamma sunt unici, având un genom care este generat aleatoriu în cadrul parametrilor aleși în cursul procesului de creștere și selecție. Cealaltă jumătate sunt copii ale mascotelor, dar compania se străduiește din răspuțeri să le reamintească cumpărătorilor că fiecare copie se va dezvolta diferit, în funcție de mediul ei. Ca ilustrare în această privință, echipa de vânzări Blue Gamma îi indică pe Marco și Polo, două dintre mascotele companiei. Ambele sunt instanțe ale exact aceluiași genom și ambii au ca avataruri urși panda, însă personalitățile lor sunt clar distincte. Marco avea doi ani când a fost instanțiat Polo, care s-a atașat de el ca de un soi de frate mai mare; cei doi

sunt inseparabili acum, dar Marco este mai prietenos, pe când Polo este mai precaut, și nimeni nu se așteaptă ca ei să se asemeze prea curând.

Mascotele Blue Gamma sunt cei mai vechi digienți Neuroblast, iar managementul a sperat inițial că ele vor asigura echipei de testare o previzualizare a comportamentului digienților înainte de-a fi observat de clienți. În practică, nu s-a întâmplat așa; este imposibil de prezis cum se vor dezvolta digienți crescuți în o mie de medii diferite. Într-un sens foarte real, fiecare proprietar de digient explorează teritorii noi și toți discută între ei, căutând ajutor. Apar forumuri online pentru proprietari de digienți, care abundă în relatări și discuții, solicitări și sfaturi.

Departamentul relații cu clienții al lui Blue Gamma urmărește toate forumurile, însă Derek obișnuiește să intre el însuși pe forumuri, după orele de serviciu. Uneori clienții discută despre expresiile faciale ale digienților, dar, chiar și când n-o fac, bărbatului îi place să citească postările.

De la: Zoe Armstrong

N-o să credeți ce-a făcut Natașa mea azi! Eram la terenul de joacă și un alt digient s-a lovit când a căzut și a-nceput să plângă. Natașa l-a îmbrățișat ca să-l facă să se simtă mai bine și eu am lăudat-o din plin. Iar după aceea, ea a trântit alt digient, ca să-l facă să plângă, l-a îmbrățișat și s-a uitat la mine, așteptând laude!

Următoarea postare pe care o citește îi atrage atenția:

De la: Andrew Nguyen

Nu toți digienții sunt la fel de deștepți? Al meu nu răspunde la comenzi, așa cum am văzut că fac digienții altora.

Derek se uită la profilul public al clientului și vede că avatarul este un șuvoi interminabil de monede de aur; monedele ricoșează unele din altele, astfel încât traiectoriile lor sugerează un chip omenesc foarte abstractizat. Este o animație remarcabilă, dar Derek bănuiește că utilizatorul n-a citit recomandările Blue Gamma despre creșterea digienților. El postează un răspuns:

De la: Derek Brooks

Când te joci cu digientul tău, porți avatarul care îți este afișat în profil? În caz afirmativ, o problemă este că avatarul nu are o față. Setează videocamera să-ți urmărească expresiile faciale și poartă un avatar care le poate afișa – vei obține un răspuns mult mai bun de la digient.

Continuă să navigheze pe forum. După un minut, vede altă întrebare ce i se pare interesantă:

De la: Natalie Vance

Digientul meu Coco este o Lolly și are un an și jumătate. În ultima vreme, este realmente neascultătoare. Nu face niciodată ce-i spun și mă scoate din sărite. Până acum câteva săptămâni fusese o păpușică, așa că am încercat s-o restaurez de la un punct de control, însă în zadar. Am încercat de două ori și sfârșește cu aceeași atitudine neascultătoare. (A doua oară a rezistat totuși nițel mai mult.) A mai avut cineva o experiență similară? Sunt interesată mai ales dacă aveți o Lolly. Cât de departe a trebuit să vă întoarceți cu punctul de control ca să rezolvați problema?

Câteva răspunsuri sugerează moduri prin care să izoleze declanșatorul specific al schimbării atitudinii lui Coco și apoi să-l ocolească. Derek este gata să posteze un răspuns în care să spună că un digient nu este un joc video pe care-l poți rejuca până atingi scorul perfect, când vede un răspuns din partea Anei:

De la: Ana Alvarado

Înțeleg perfect, deoarece am văzut exact aceeași situație. Nu este specifică pentru Lolly, ci este ceva prin care trec mulți digienți. Poți continua să încerci să ocolești episoade de felul ăsta, dar bănuiesc că ele sunt inevitabile și vei sfârși prin a irosi luni cu un digient care nu se mai dezvoltă niciodată. Sau poți continua să treci prin perioada dificilă, iar după ce o traversezi să ai un digient mai matur.

Citind asta, Derek se simte încurajat. Obișnuința de a trata ființe conștiente ca pe niște jucării este foarte răspândită și nu se întâmplă doar cu animalele de companie. Odată participase la o petrecere dată de cumnatul lui, iar acolo era un cuplu cu o clonă de opt ani. Îi păruse rău pentru băiat de fiecare dată când îl privise. Copilul era un ghem de nevroze, rezultatul creșterii ca monument al narcisismului tatălui său. Până și un digient merita mai mult respect.

Îi trimite Anei un mesaj privat în care îi mulțumește pentru postare. Apoi observă că clientul cu avatarul fără chip i-a răspuns la sugestie.

De la: Andrew Nguyen

La dracu'! Am plătit bani buni pentru avatarul ăsta și l-am cumpărat special ca să-l port când sunt pe continentele de socializare. N-o să renunț la el de dragul unui digient.

Derek oftează; probabil că nu există șanse să-l facă să se răzgândească, totuși poate spera că doar își va suspenda digientul, în loc să-l crească necorespunzător. Blue Gamma a făcut tot posibilul pentru minimizarea abuzurilor; toți digienții Neuroblast sunt echipați cu disjunctoare la durere, care-i fac imuni la torturi și astfel neinteresanți pentru sadici. Din păcate, nu există niciun mod prin care să-i protejeze de neglijare.

În cursul anului următor, și alte companii încep să vândă propriile motoare genomice care susțin învățarea limbajului. Niciunul dintre ele nu poate egala popularitatea lui Neuroblast pe platforma Data Earth, deși pe alte platforme situația este diferită. Pe Next Dimension, motorul Origami devine dominant; pe Anywhere, este motorul Fabergé. Din fericire, Blue Gamma a inspirat alte companii să ofere produse suplimentare, ca și produse concurențiale.

Jumătate din angajații companiei sunt înghesuiți azi în recepție: manageri, programatori, testeri, designeri. Ei se află aici, fiindcă a sosit în cele din urmă o livrare mult așteptată: o cutie de carton de dimensiunile unei valize mari stă în fața biroului recepționarului.

– S-o deschidem, zice Mahesh.

Ana și Robyn trag de clapetele cutiei, separând-o în opt blocuri din fibre de celuloză, care se deschid ca niște balamale. În acest sarcofag personalizat se află un corp de robot, proaspăt sosit din secția de fabricație. Robotul are formă umanoidă, dar este mic, de nici un metru înălțime, pentru a-i păstra inerția redusă a membrilor și a-i asigura un nivel moderat de agilitate. Pielea este de un negru-strălucitor, iar capul e disproporționat de mare, acoperit în cea mai mare parte de un display circular.

Robotul este de la SaruMech Toys. Au apărut mai multe companii care oferă servicii proprietarilor de digienți, dar SaruMech este prima cu hardware, nu cu software. Ei au trimis un exemplar din produsul lor la Blue Gamma, în speranța unui sprijin.

– Care mascotă a obținut punctajul cel mai mare? întreabă Mahesh.

Se referă la testările de agilitate. Săptămâna trecută, toți digienții au căpătat avataruri de testare ale căror distribuție de greutate și spectru de mișcări corespundeau cu cele ale corpului robotului; zilnic, ei purtaseră avatarurile câteva ore, exersând mișcări și deplasări. Ieri, Ana le dăduse note digienților în funcție de capacitatea de a sta întinși pe spate și apoi de

a se ridica în picioare, de a-și ține echilibrul pe un picior și apoi pe celălalt. Era ca și cum ar fi făcut un test de alcoolemie unui grup de tângi.

– Jax, zice Ana.

– Bun, pregătește-l.

Recepționerul își cedează spațiul de lucru Anei, care se conectează de acolo la Data Earth și-l cheamă pe Jax. Jax are noroc, fiindcă avatarul pentru testare nu-i radical diferit de al său; e mai masiv, dar membrele și trunchiul au proporții similare. Spre deosebire de el, digienții care au crescut purtând avataruri de urși panda și pui de lei au întâmpinat mai multe dificultăți.

Robyn verifică panoul de diagnoză de pe robot.

– Se pare că putem începe.

Ana deschide un portal în sala de pe ecran și-i face semn lui Jax:

– Haide, Jax, vino.

Pe ecran, Jax trece prin portal și roboțelul învie în recepție. Capul i se luminează și afișează chipul lui Jax, transformând capul supradimensionat într-o casă sferică. Designul acesta este o modalitate prin care să se păstreze asemănarea cu avatarul original al digientului, fără necesitatea producerii de corpuri personalizate. Jax arată ca un robot din cupru care poartă o armură integrală din obsidian.

Jax se răsucesce ca să privească toată încăperea.

– Uau. Se oprește din răsucit. Uau, uau. Sunete sunt diferite. Uau, uau, uau.

– E-n regulă, Jax, zice Ana. Adu-ți aminte, ți-am spus că glasul ți-ar putea suna diferit în lumea de afară.

Pachetul informativ de la SaruMech avertizase în această privință: un șasiu din metal și plastic conduce undele sonore altfel decât avatarurile în Data Earth.

Jax ridică fața spre Ana și ea se minunează la vederea ei. Știe că de fapt el nu este *în* corp – codul lui Jax continuă să fie rulat pe rețea, iar robotul acesta nu-i altceva decât un periferic sofisticat –, dar iluzia este perfectă. Și, chiar după toate interacțiunile pe care le-au avut ei în Data Earth, tot este surescitant să-l vadă pe Jax stând în fața ei și privind-o în ochi.

– Bună, Jax, rostește ea. Eu sunt Ana.

– Tu porți alt avatar, spune Jax.

– În lumea de afară, noi îi spunem „corp“, nu „avatar“. Iar aici oamenii nu-și schimbă corpurile; noi putem face asta doar în Data Earth. Aici purtăm mereu același corp.

Jax face o pauză și se gândește.

– Tu arăți mereu așa?

– Pot să am diverse haine, însă, da, așa arăt.

Jax se apropie pentru a vedea mai bine și Ana se lasă pe vine, cu coatele pe genunchi, astfel încât au aproape aceeași înălțime. Jax îi privește mâinile, apoi antebrațele; ea poartă mâneci scurte. Își apropie mult capul și Ana aude zumzetul slab al videocamerelor ochilor robotului, refocalizând.

– Tu ai păr pe brațe, spune el.

Femeia râde; avatarul ei are brațele la fel de netede ca ale unui prunc.

– Da, așa este.

Jax întinde o mână și extinde degetul mare și arătătorul, pentru a prinde câteva firișoare. Încearcă de două ori, dar, precum cleștii unei minimacarale dintr-un automat cu jucării, degetele îi alunecă întruna. Apoi el îi prinde pielea și trage, ciupind-o.

– Au, Jax, asta doare!

– Tu iartă la mine. Jax examinează acum fața Anei. Tu ai găuri mici, mici, pe toată fața.

Ana poate simți amuzamentul celorlalți din recepție.

– Se numesc „pori“, îi spune și se ridică în picioare. Putem vorbi despre pielea mea mai târziu. Acum, ce-ar fi să te uiți prin camera asta?

Jax se întoarce și merge încetișor prin recepție, un astronaut miniatural care explorează o planetă străină. Observă fereastra ce dă spre parcare și pornește într-acolo.

Razele soarelui după-amiezii pătrund pieziș prin sticlă. Jax calcă într-o rază și se retrage brusc.

– Asta ce este?

– Țsta e soarele. Este la fel cu cel din Data Earth.

Jax pășește din nou precaut, pe rază.

– Nu este la fel. Soarele ăsta e luminos, luminos, luminos.

– E-adevărat.

– Soarele nu trebuie să fie luminos, luminos, luminos.

Ana râde.

– Cred că ai dreptate.

Jax se apropie de ea și-i examinează materialul pantalonilor. Ana îl freacă pe ceafă. Sensorii tactili din corpul robotului funcționează, în mod evident, fiindcă Jax se împinge în palma ei; îi poate simți greutatea, rezistența dinamică a servomotoarelor. După care Jax îi îmbrățișează coapsele.

– Pot să-l păstrez? îi întreabă ea pe ceilalți. Pot să-l duc așa până acasă. Toată lumea râde.

– Așa spui acum, zise Mahesh, dar așteaptă până o să-ți arunce prosoapele în closet și o să tragă apa.

– Știu, știu, aprobă Ana.

Motivele pentru care Blue Gamma a vizat tărâmul virtual, nu pe cel real, au fost numeroase – costuri mai reduse, ușurința rețelelor de socializare –, iar unul a fost riscul avarierii bunurilor personale; nu puteau vinde un animal de companie care putea rupe jaluzelele reale sau putea picta cu maioneză pe covoarele reale.

– Mi se pare însă tare să-l văd pe Jax așa, adaugă ea.

– Ai dreptate. Pentru binele lui SaruMech însă, sper că experiența se translatează bine în video.

SaruMech Toys nu intenționează să vândă corpurile roboți, ci să le închirieze cu ora. Digienților li se va acorda utilizarea corpurilor într-o bază de lângă Osaka și vor fi duși într-o excursie în lumea reală, în timp ce proprietarii vor privi prin intermediul unor videocamere montate pe microzepele. Ana simte brusc imboldul de a merge să lucreze pentru SaruMech; când îl vede pe Jax comportându-se așa, își reamintește cât de mult îi lipsește partea fizică a muncii cu animale și de ce lucrul cu digienții, prin intermediul unui ecran video, nu este, pur și simplu, același lucru.

Robyn îl întreabă pe Mahesh:

– Vrei ca toate mascotele să treacă pe rând prin robot?

– Da, însă numai după ce au trecut testul de agilitate. Dacă-l deteriorăm pe ăsta, SaruMech nu ne va mai da altul gratuit.

Acum Jax se joacă cu mocasinii Anei, trăgând de capătul unui șiret. Femeia își dorește rareori să fie bogată, dar în această clipă, simțind cum se întinde șiretul pe care-l trage Jax, este exact ceea ce vrea. Pentru că, dacă și-ar putea permite, ar cumpăra pe loc unul dintre roboții aceștia.

Diverși angajați o urmează, pe rând, arătându-le mascotelor lumea reală; Derek îi ia de obicei pe Marco sau pe Polo. Prima lui idee este să-i ducă afară, prin complexul de clădiri și parcuri în care își are sediul Blue Gamma, unde le arată răzoarele de iarbă și tufe dintre parări. El le arată robotul-grădinar care seamănă cu un crab, produsul unei tentative anterioare de aducere a digienților în lumea reală. Robotul este echipat cu un hârleț ca un stilet pentru smulgerea buruienilor și truda lui este mânăată pur și simplu de instinct; el se trage din generații de învingători într-o competiție evolutivă de grădinărit, care s-a derulat în mediile de dezvoltare rapidă ale lui Data Earth. Derek este curios cum vor reacționa mascotele când vor afla istoria robotului smulgător de buruieni, întrebându-se dacă îl vor identifica drept un seamăn emigrat din Data Earth, dar ele nu dovedesc niciun pic de interes.

Se dovedește că mascotele sunt fascinate de texturi. În Data Earth, suprafețele au multe detalii vizuale, însă nu și calități tactile, cu excepția unui coeficient de frecare; foarte puțini jucători utilizează controlere care transmit răspuns haptic și de aceea majoritatea vânzătorilor nu se obosesc să implementeze texturi pentru suprafețele mediilor lor. Acum, când pot simți suprafețele din lumea reală, digienții descoperă noutatea în lucrurile cele mai simple. Când se întoarce din tura sa în corpul robotului, Marco vorbește întruna despre mochete și tapițeriile mobilelor; când Polo poartă corpul, își petrece tot timpul pipăind benzile antiderapante rugoase de pe treptele din clădire. Deloc surprinzător, pernuțele senzoriale din degetele robotului sunt primele componente ce trebuie înlocuite.

Următorul lucru pe care-l observă Marco este deosebirea dintre gura sa și gura lui Derek. Gurile digienților au o asemănare doar superficială cu gurile oamenilor; deși buzele lor se mișcă atunci când vorbesc, generatoarele de vorbire ale digienților nu se bazează pe fizică. Marco vrea să afle despre mecanica vorbirii și cere întruna să-și vâre degetele în gura lui Derek, când bărbatul vorbește. Polo este uimit să descopere că hrana coboară cu adevărat prin gâtulejul lui Derek când acesta înghite, în loc să dispară pur și simplu, așa cum se întâmplă cu mâncarea digienților. Derek se temuse că digienții ar putea fi tulburați aflând de limitele corporalității lor, dar ei le găsesc pur și simplu amuzante.

Un beneficiu neașteptat al vederii digienților într-un corp robot este faptul că oferă o imagine mai de aproape a fețelor lor decât atunci când sunt

priviți în Data Earth. Drept urmare, munca depusă de Derek pentru expresiile faciale ale digienților este mai ușor de apreciat. Într-o zi, Ana vine la separeul lui și spune surescitată:

– Ești extraordinar!

– Ăăă... mersi?

– Tocmai l-am văzut pe Marco făcând niște fețe extrem de amuzante. Trebuie neapărat să le vezi. Îmi dai voie?

Arată spre tastatura lui și Derek își îndepărtează scaunul de birou, pentru a-i îngădui accesul. Ea deschide pe ecran două ferestre: una este o înregistrare de la videocamera robotului, care arată punctul de vedere al digientului, iar cealaltă este o înregistrare a afișajului ecranului căștii. Judecând după prima dintre ele, se aflau din nou în parcare.

– Săptămâna trecută, explică ea, a fost într-o excursie SaruMech și i-a plăcut, desigur, așa că acum îl plictisește parcul complexului nostru.

Pe ecran, Marco spune:

– *Eu vreau parc, eu vreau noi mergem excursie.*

– *Te poți distra la fel de bine și aici.*

Pe ecran, Ana îi face semn lui Marco s-o urmeze.

Imaginea se mișcă într-o parte și-n alta, după cum Marco scutură din cap.

– *Distracție nu la fel. Parc multă distracție. Eu arăt.*

– *Nu putem să mergem în parcul acela. E foarte departe și ar trebui să călătorim mult timp ca să ajungem acolo.*

– *Tu deschizi portal.*

– *Îmi pare rău, Marco. Nu pot să deschid portaluri aici, în lumea de afară.*

– Fii atent acum la fața lui, zice Ana.

– *Tu încerci. Tu încerci tare, rog, rog.*

Marco își strâmbă mutrișoara de panda într-o expresie rugătoare; Derek n-a mai văzut-o până acum și-l face să râdă surprins.

Ana râde și ea și spune:

– Uită-te mai departe.

Pe ecran, ea zice:

– *Oricând aș încerca, Marco, lumea de afară nu are portaluri. Doar Data Earth are portaluri.*

– *Noi mergem atunci Data Earth și tu deschizi portal acolo.*

– *Asta ar funcționa pentru tine dacă ai avea acolo un corp pe care să-l porți, însă eu nu pot să port alt corp. Va trebui să-l deplasez pe ăsta, ceea ce ar dura mult.*

Marco se gândește la asta și Derek este încântat să vadă că fața digientului sugerează într-adevăr neîncrederea lui.

– *Lume de afară proastă, anunță digientul.*

Derek și Ana izbucnesc în râs. Ea închide ferestrele și spune:

– Ai făcut o treabă extraordinară.

– Mulțumesc. Și mulțumesc că mi-ai arătat asta. Mi-ai luminat ziua.

– Mă bucur.

Este plăcut să i se reamintească de roadele muncii sale anterioare, fiindcă majoritatea proiectelor recente ale lui Derek nu sunt nici pe departe la fel de interesante. Digienții Origami și Fabergé au început să apară într-o varietate mai mare de avataruri – ca pui de dragoni, grifoni și alte creaturi mitologice –, astfel că Blue Gamma vrea să ofere avataruri similare pentru digienții Neuroblast. Noile avataruri sunt modificări directe ale celor existente și nu necesită nimic nou în privința expresiilor faciale.

De fapt, proiectul lui cel mai recent îi cere să creeze un avatar complet lipsit de expresii faciale. Un grup de fani ai vieții artificiale au fost impresionați de potențialul genomului Neuroblast și, în loc să aștepte ca inteligența reală să evolueze de la sine în biomuri, i-au comandat lui Blue Gamma să le proiecteze o specie extraterestră inteligentă. Programatorii au creat un taxon de personalitate aflat la ani-lumină depărtare de speciile pe care le vinde Blue Gamma, iar Derek proiectează un avatar cu trei picioare, o pereche de tentacule în loc de brațe și o coadă prehensilă. Unii fani vor un plan al corpului încă și mai straniu, plus un mediu cu o fizică diferită, dar el le-a reamintit că vor purta avatarurile ei înșiși atunci când îi vor crește pe digienți, iar controlul tentaculelor va fi destul de dificil.

Hobbyiștii și-au botezat noua rasă „xenoterieni” și au înființat un continent privat numit Data Mars, pe care intenționează să creeze o cultură extraterestră pornind de la zero. Derek e curios, dar nu l-a putut vizita, fiindcă singurul limbaj îngăduit în prezența digienților este un dialect personalizat al limbajului artificial Lojban. El se întreabă cât timp vor fi în stare să se țină hobbyiștii de proiectul lor. Lăsând deoparte enorma barieră de la intrare, creșterea xenoterienilor nu va oferi plăceri precum cea pe care

el și Ana tocmai au avut-o la vederea lui Marco. Recompensele vor fi pur intelectuale, dar, pe termen lung, va fi oare asta suficient?

3

În anul următor, prognoza pentru viitorul lui Blue Gamma se schimbă din însoțită în foarte înnoțată. Vânzările către clienți noi au încetinit, dar cel mai rău este faptul că veniturile generate de soft-ul de distribuire a mâncării s-au prăbușit: tot mai mulți clienți existenți își suspendă digienții.

Problema este că digienții Neuroblast devin prea sollicitanți după ce ies din copilărie. În creșterea și selectarea lor, Blue Gamma a intenționat o combinație de inteligență și obediență, însă cu impredictibilitatea inerentă în orice genom, chiar și unul digital, s-a dovedit că programatorii și-au ratat ținta. La fel ca într-un joc foarte dificil, echilibrul dintre provocare și recompensă asigurat de digienți se înclină dincolo de ceea ce consideră distractiv majoritatea oamenilor, astfel că ei îi suspendă. Dar, spre deosebire de proprietarii de câini care au cumpărat o rasă pentru care nu erau pregătiți, clienții lui Blue Gamma nu pot fi învinuiți că nu și-au făcut temele; compania însăși n-a știut că digienții vor evolua așa.

Unii voluntari au început să deschidă adăposturi pentru salvare, acceptând digienți nedoriți, în speranța de a-i asocia cu unii proprietari noi. Acești voluntari practică diverse strategii; unii îi rulează pe digienți fără întrerupere, pe când alții îi restabilesc la fiecare câteva zile de la ultimul punct de control, pentru a-i împiedica să fie afectați de abandon, ceea ce i-ar face mai greu de adoptat. Niciuna dintre strategii nu are mult succes în atragerea de clienți potențiali. Ocazional apare cineva doritor să încerce un digient fără a fi nevoit să-l crească din pruncie; totuși, adopțiile acestea nu durează niciodată prea mult, iar adăposturile devin în esență depozite digitale.

Ana nu e prea încântată de acest trend, totuși e familiarizată cu realitățile îngrijirii animalelor; ea știe că nu le putem salva pe toate. Ar prefera să protejeze mascotele Blue Gamma de ceea ce se întâmplă, însă fenomenul este prea răspândit pentru ca așa ceva să fie practic. În mod repetat s-a întâmplat să-i ducă la un teren de joacă, unde un digient să observe că absentă unul dintre tovarășii lui de joacă obișnuiți.

Ieșirea de azi, pe un teren de joacă, este diferită și aduce o surpriză plăcută. Chiar înainte ca toate mascotele să treacă prin portal, Jax și Marco

văd alt digient care poartă un avatar robot. Ei exclamă simultan: „Tibo!“ și pornesc în fugă spre el.

Tibo este unul dintre digienții cei mai vârstnici, cu excepția mascotelor, proprietatea unui tester beta pe nume Carlton. El l-a suspendat pe Tibo acum o lună și Ana este încântată să vadă că n-a fost ceva permanent. În timp ce digienții sporovăiesc, ea își apropie avatarul de cel al lui Carlton și stau de vorbă; el îi spune că avusese pur și simplu nevoie de o pauză, dar acum se simte pregătit să-i acorde lui Tibo atenția pe care o solicitase.

Ulterior, după ce Ana a adus mascotele de pe terenul de joacă pe insula Blue Gamma, Jax îi povestește despre conversația lui cu Tibo.

– Eu spus la el de distracție când el plecat. Eu spus la el de excursie zoo, distracție, distracție.

– A fost trist că a pierdut excursia aceea?

– Nu, el contrazis. El spus excursie fost mall, nu zoo. Dar excursie mall fost luna trecută.

– Asta este din cauză că Tibo a fost suspendat tot timpul cât a lipsit, explică Ana, și de aceea crede că excursia de luna trecută a fost ieri.

– Eu spus asta, zise Jax, surprinzând-o cu înțelegerea sa, dar el nu crezut. El contrazis până Marco și Lolly spus asta. Atunci el trist.

– Sunt sigură că vor fi și alte excursii la zoo.

– El nu trist că pierdut zoo. El trist că pierdut lună.

– Ah...

– Eu nu vreau suspendat. Eu nu vreau pierdut lună.

Ana se străduiește să fie cât mai liniștitoare.

– Nu trebuie să-ți faci griji în privința asta.

– Tu nu suspendat la mine, nu?

– Nu.

Spre ușurarea ei, Jax pare satisfăcut; el n-a întâlnit ideea obținerii unei promisiuni și Ana este stânjenitor de bucuroasă că n-a trebuit să-i facă vreo promisiune. Își găsește liniște în ideea că, dacă ei vor suspenda mascotele pentru orice perioadă de timp, atunci le vor suspenda aproape cu certitudine pe toate, așa că cel puțin nu vor exista discrepanțe experiențiale în cadrul grupului. Același lucru ar fi valabil și dacă vor restabili vreodată mascotele la o vârstă anterioară. Restabilirea unui punct de control este una dintre sugestiile Blue Gamma pentru clienții care-și găsesc digienții prea

solicitanți și s-a discutat că și compania ar trebui să procedeze la fel cu propriile mascote, pentru a susține strategia.

Ana se uită la ceas și începe să instanțieze jocuri pe care mascotele ei să le joace singure; e timpul să instruiască digienții din noua linie de produse Blue Gamma. În anii trecuți de la crearea genomului Neuroblast, programatorii au conceput instrumente mai sofisticate pentru analizarea interacțiunilor genelor sale, și ei înțeleg mai bine proprietățile genomului. Recent, au creat un taxon cu plasticitate cognitivă redusă, ceea ce a dus la obținerea de digienți care ar trebui să se stabilizeze mai rapid și să rămână permanent docili. Unicul mod de a ști asta cu certitudine este de a le îngădui clienților să-i crească ani de zile și a vedea ce se întâmplă, dar programatorii sunt foarte încrezători. Aceasta este o abatere majoră de la obiectivul inițial al companiei, de digienți care să devină din ce în ce mai sofisticăți, dar situațiile drastice cer măsuri drastice. Blue Gamma se bazează pe acești digienți că vor opri pierderile de încasări, așa că Ana și restul echipei de testare îi instruiesc intens.

Ea a educat suficient mascotele încât acestea să-i aștepte permisiunea înainte de a începe să se joace.

– În regulă, toată lumea, dați-i drumul, le spune și toți digienții se reped spre favoritele lor. Ne vedem mai târziu.

– Nu, spune Jax. Se oprește și vine spre avatarul ei. Eu nu vreau joc.

– Poftim? Sunt sigură că vrei să te joci.

– Eu nu vreau joc. Eu vreau job.

Ana izbucnește în râs.

– Poftim? De ce vrei să ai un job?

– Eu câștig bani.

Ea își dă seama că Jax nu-i fericit când spune cuvintele acelea; starea lui de spirit este posomorâtă. Îl întreabă pe un ton mai serios:

– De ce ai tu nevoie de bani?

– Eu nu nevoie bani. Eu dau bani la tine.

– De ce vrei să-mi dai bani?

– Tu nevoie, rostește el pe un ton plat.

– Am zis eu că am nevoie de bani? Când?

– Săptămâna trecută eu întrebat de ce tu joci cu alți digienți, nu joci cu mine. Tu spus oameni plătesc joci cu ei. Dacă eu am bani, eu plătesc la tine. Atunci tu joci cu mine mai mult.

– Oh, Jax... Pentru o clipă, Ana nu-și mai găsește cuvintele. Asta-i foarte drăguț din partea ta.

După încă un an, devine oficial: Blue Gamma își încetează activitatea. Nu există suficienți clienți care să dorescă să-și asume riscuri cu digienții permanent docili. Pe plan intern au fost discutate multe propuneri, printre care cea a unei specii de digienți care să înțeleagă limbajul, dar să nu poată vorbi, însă prea târziu. Baza de clienți se stabilizase la o comunitate mică de proprietari devotați de digienți, însă ei nu generează destule venituri pentru a menține Blue Gamma la suprafață. Compania va lansa o versiune gratuită a software-ului de distribuire a mâncării, astfel ca doritorii să-și poată rula digienții atât cât vor, dar în rest clienții sunt pe cont propriu.

Majoritatea celorlalți angajați mai trecuseră prin colapsuri de companii, așa că, deși sunt necăjiți, pentru ei nu este decât alt episod al vieții în industria de software. Pentru Ana însă, închiderea Blue Gamma amintește de închiderea grădinii zoologice, care a fost una dintre experiențele cele mai sfâșietoare ale vieții ei. Ochii ei se umplu și acum de lacrimi când își amintește de ultima ei întâlnire cu maimuțele, când își dorise să le poată explica de ce n-o vor mai vedea, când sperase că ele se vor putea adapta în noile lor cămine. Când decisese să se reinstruiască pentru industria software, fusese mulțumită că în noua ei activitate nu va mai fi nevoită să se confrunte cu o asemenea despărțire. Acum iat-o aici, în ciuda tuturor așteptărilor, pusă în fața unei situații ciudat de similare.

Similară, totuși nu identică. Blue Gamma nu trebuie să caute noi cămine pentru zecile ei de mascote, ci le poate suspenda, pur și simplu, fără niciuna dintre implicațiile pe care le-ar fi avut eutanasia. Ana însăși a suspendat mii de digienți în procesul de creștere și selectare, iar ei nu sunt nici morți și nici nu se simt abandonați. Unica suferință cauzată de suspendarea mascotelor va fi a instructorilor; în ultimii cinci ani, Ana a fost zilnic alături de mascote și nu vrea să-și ia rămas-bun de la ele. Din fericire, există o alternativă: orice angajat poate lua o mascotă ca animal de companie în Data Earth, pe când ținerea unei maimuțe în apartamentul ei nu fusese nici măcar o alternativă.

Ana e surprinsă că majoritatea angajaților nu vor să adopte o mascotă, dat fiind că ar fi așa de ușor. Ea știe că se poate bizui pe Derek că va lua una – bărbatului îi pasă de digienți la fel de mult ca Anei –, totuși instructorii sunt

neașteptat de reticenți. Toți iubesc digienții, însă cei mai mulți consideră că a avea acum unul, ca animal de companie, ar fi ca și cum ar continua să-și facă munca după ce au încetat să mai fie plătiți. Ana este sigură că Robyn va lua o mascotă, dar Robyn i-o ia înainte la prânz, cu propria veste.

– N-o să spunem nimănui deocamdată, îi mărturisește ea, dar... sunt însărcinată!

– Serios? Felicitări!

Robyn surâde larg.

– Mulțumesc!

Revarsă apoi un torent de informații pe care le ținuse secrete până atunci: opțiunile pe care le analizaseră ea și partenera ei, Linda, procedura de partenogeneză pe care au mizat, norocul lor fabulos de a reuși din prima încercare. Ana și Robyn discută probleme de căutare de joburi și concedii de maternitate. În cele din urmă, revin la subiectul adoptării mascotelor.

– E clar că vei fi ocupată până peste cap, zice Ana, dar ce părere ai de adoptarea lui Lolly?

Ar fi fascinant să vadă reacția lui Lolly față de o sarcină.

– Nu, clatină Robyn din cap. Am trecut de digienți de acum.

– Ai trecut?

– Sunt pregătită pentru treaba reală, știi ce zic?

Precaută, Ana spune:

– Nu sunt sigură că știu.

– Oamenii spun mereu că noi am evoluat pentru a ne dori copii, iar eu credeam că asta-i un rahat, dar nu mai cred așa. Expresia lui Robyn este transpusă; de acum, ea nu i se mai adresează Anei. Pisici, câini, digienți – toți nu sunt decât substitute pentru ființele de care ar trebui de fapt să avem grijă. În cele din urmă, începi să înțelegi ce-nseamnă un copil, ce-nseamnă *cu adevărat*, și atunci totul se schimbă. Iar atunci înțelegi că toate sentimentele pe care le-ai avut înainte n-au fost... Robyn se oprește. Vreau să spun că, pentru mine, a pus pur și simplu lucrurile în perspectivă.

Femeile care lucrează cu animale aud asta tot timpul: că dragostea lor față de animale trebuie să provină dintr-un imbold sublimat de creștere a copiilor. Pe Ana o obosește acel stereotip. Ei îi plac copiii, n-are probleme cu ei, totuși nu copiii sunt standardul față de care să fie măsurate celelalte realizări. Grijă față de animale este meritorie în sine, o vocație care nu trebuie să ofere scuze. Ea n-ar fi spus același lucru despre digienți când a

început să lucreze la Blue Gamma, dar acum înțelege că poate fi adevărat și pentru ei.

4

Anul care urmează închiderii Blue Gamma implică multe schimbări pentru Derek. El se angajează la firma unde lucrează soția sa, Wendy, ca să animeze actori virtuali pentru televiziune. Are norocul să lucreze la un serial bine scris, dar, indiferent cât de spiritual și nonșalant sună dialogul, toate cuvintele sale, toate nuanțele și intonațiile sunt migălos coregrafiate. În timpul procesului de animație, el aude de o sută de ori replicile, iar produsul final pare strălucitor și steril în perfecțiunea lui.

Pe de altă parte, viața cu Marco și Polo este un torent permanent de surprize. I-a adoptat pe amândoi, fiindcă n-a vrut să fie separați, și deși acum nu poate petrece cu ei la fel de mult timp ca atunci când lucra pentru Blue Gamma, deținerea unui digient este de fapt mai interesantă ca oricând. Clienții care au continuat să-și ruleze digienții au format un grup de utilizatori Neuroblast pentru a păstra legătura; este o comunitate mai mică decât înainte, dar membrii ei sunt mai activi și mai angajați, iar eforturile lor dau roade.

Acum este weekend și Derek șofează spre parc; pe scaunul de lângă el stă Marco, care poartă un corp robot. Stă perfect vertical – reținut de centura de siguranță –, astfel încât să poată privi pe geam; se uită după orice a văzut anterior doar în videoclipuri, lucruri ce nu pot fi găsite în Data Earth.

- Drant dincend, zice Marco și arată cu brațul.
- Hidrant de incendiu.
- Hidrant de incendiu.
- Așa e corect.

Corpul pe care-l poartă Marco este cel aflat în proprietatea Blue Gamma. Excursiile în grup au luat sfârșit, pentru că SaruMech Toys și-a încheiat activitatea la scurt timp după Blue Gamma, așa că Ana – care și-a găsit un job de testare a software-ului utilizat în stațiile de captură a carbonului – a cumpărat corpul robot cu discount, pentru Jax. Săptămâna trecută ea l-a lăsat pe Derek să împrumute corpul, pentru ca Marco și Polo să se poată juca în el, iar acum bărbatul i-l restituie. Ea va petrece toată ziua în parc, lăsându-i pe proprietarii altor digienți să folosească pe rând corpul.

– Eu fac hidrant de incendiu viitoare practică, spune Marco. Cilindru, con, cilindru.

– Mi se pare o idee bună, zice Derek.

Marco se referă la sesiunile de activități practice pe care digienții le au acum zilnic. Au început cu câteva luni în urmă, după ce un proprietar a scris un software care permitea unor instrumente Data Earth de editare pe ecran să fie operate chiar din interiorul mediului Data Earth. Prin intermediul unei console cu butoane și glisoare, un digient poate acum să instanțieze forme solide, să le schimbe culoarea și să le combine și editeze într-o duzină de feluri diferite. Digienții sunt în al nouălea cer și li se pare că li s-ar fi conferit puteri magice; așa și este, ținând seama că instrumentele de editare eludează simularea legilor fizicii în Data Earth. În fiecare zi după ce-și termină programul de lucru, Derek se conectează la Data Earth, iar Marco și Polo îi arată proiectele pe care le-au făcut.

– Atunci eu arată la Polo cum – parc! Noi ajuns parc?

– Nu, încă n-am ajuns acolo.

– Indicator scrie OAIE ȘI PARC.

Marco arată un indicator pe lângă care trec.

– Scrie OAIE ȘI PORC. „Porc“, nu „parc“. Mai avem încă nițel de mers.

– Porc, repetă Marco și privește semnul care se pierde în depărtare.

Altă activitate nouă pentru digienți fuseseră lecțiile de citit. Până atunci, Marco sau Polo nu fuseseră foarte atenți la text – în Data Earth nu există multe texte, cu excepția adnotărilor de pe ecran, care nu sunt vizibile pentru digienți –, dar un proprietar și-a învățat digientul să recunoască comenzi scrise pe cartonașe, ceea ce i-a determinat și pe alți proprietari să încerce. În general, digienții Neuroblast recunosc cuvintele rezonabil de bine, dar au probleme în asocierea literelor individuale cu sunete. Este o varietate de dislexie ce pare specifică genomului Neuroblast; potrivit altor grupuri de utilizatori, digienții Origami învață literele mai rapid, pe când digienții Fabergé rămân frustrant de analfabeți, indiferent de metoda de instruire utilizată.

Marco și Polo urmează un curs de citire împreună cu Jax și alți câțiva și pare să le placă destul de mult. Niciun digient n-a fost crescut cu povești la culcare, așa că textul nu-i fascinează în același fel ca pe copiii umani, totuși curiozitatea lor generală – alături de laudele primite din partea proprietarilor – îi motivează să exploreze modalități de utilizare a textului.

Lui Derek i se pare incitant și deplânge faptul că Blue Gamma n-a rămas suficient în activitate pentru a vedea întâmplându-se toate astea.

Ajung la parc; Ana îi vede și se apropie, în timp ce Derek parchează mașina. Marco o îmbrățișează imediat ce Derek îl lasă să coboare.

– Bună, Ana.

– Bună, Marco. Ea freacă ceafa robotului. Tot în corp ești? Ai avut o săptămână întreagă. N-a fost de ajuns?

– Eu vrut călătorie mașină.

– Nu vrei să te joci nițel în parc?

– Nu, noi plecăm acum. Wendy nu vrea noi stăm. Pa, Ana.

Între timp, Derek a scos platforma de încărcare a robotului de pe bancheta din spate. Marco pășește pe ea – i-au învățat pe digienți să suie pe platformă de câte ori revin în Data Earth – și casca robotului se întunecă.

Ana își utilizează dispozitivul portabil ca să pregătească primul digient să intre în robot.

– Și tu trebuie să pleci? îl întreabă pe Derek.

– Nu, nu trebuie să fiu în vreun loc anume.

– Atunci, ce-a vrut să spună Marco?

– Păi...

– Ia să ghicesc: Wendy consideră că petreci prea mult timp cu digienții, așa-i?

– Da, încuviințează Derek.

De asemenea, Wendy nu era tocmai mulțumită de timpul pe care el îl petrece cu Ana, însă n-are rost să amintească asta. A asigurat-o pe Wendy că el n-o privește pe Ana în felul acela, că ei nu sunt decât prieteni care împărtășesc un interes față de digienți.

Casca robotului se aprinde și afișează fața unui tigrișor; Derek îl recunoaște pe Zaff, care este proprietatea unui tester beta.

– Bună, Ana, bună, Derek, spune Zaff și pornește imediat în fugă spre un copac din apropiere.

Derek și Ana îl urmează.

– Deci, faptul că i-a văzut în corpul robot n-a câștigat-o de partea lor? întreabă Ana.

Derek îl oprește pe Zaff să ridice niște rahați de câine. Îi răspunde Anei:

– Nu. Ea tot nu-nțelege de ce nu-i suspend atunci când este convenabil.

– E greu să găsești pe cineva care să-nțeleagă, zice Ana. La fel mi s-a întâmplat și mie când am lucrat la grădina zoologică; toți tipii cu care am ieșit pe atunci considerau că ei veneau pe locul al doilea. Iar acum, când îi spun vreunui bărbat că plătesc lecțiile de citire pentru digientul meu, se uită la mine ca la o nebună.

– Asta a fost o problemă și pentru Wendy.

Ei îl privesc pe Zaff, care răscolește printr-un maldăr de frunze adunate de măturători și extrage o frunză descompusă până aproape de transparență, apoi o ridică spre față ca să privească prin ea, o mască de dantelă vegetală.

– Bănuiesc însă că de fapt n-ar trebui să-i învinovățesc, spune Ana. Mie însămi mi-a trebuit un timp ca să înțeleg atracția respectivă.

– Mie nu, zise Derek. Digienții mi s-au părut extraordinari de la bun început.

– E adevărat, aprobă Ana. Tu ești un tip mai rar.

Derek o privește cu Zaff, îi admiră răbdarea cu care îl îndrumă. Ultima dată când a simțit că are așa de multe lucruri în comun cu o femeie a fost când a cunoscut-o pe Wendy, care i-a împărtășit entuziasmul de a aduce la viață personaje prin intermediul animației. Dacă n-ar fi fost deja însurat, poate că ar fi invitat-o pe Ana să iasă împreună, dar n-are rost să mai speculeze acum în privința asta. În cazul cel mai bun, ei pot fi prieteni, iar asta e suficient.

A trecut un an și Ana își petrece seara în apartamentul ei. Pe computer are o fereastră deschisă pe Data Earth, unde avatarul ei este pe terenul de joacă, și supraveghează o întâlnire de joacă în grup a lui Jax cu alți cincisase digienți. Numărul lor continuă să se micșoreze – Tibo, de exemplu, n-a mai apărut de câteva luni –, dar grupul obișnuit al lui Jax s-a contopit recent cu un alt grup, așa că el are în continuare ocazia de a-și face prieteni noi. Câțiva digienți se cațără în echipamente de escaladă, alții se amuză cu jucării pe sol, iar doi se uită la o televiziune virtuală.

În altă fereastră, Ana navighează pe forumurile de discuții ale grupurilor de utilizatori. Subiectul zilei este cea mai recentă acțiune întreprinsă de organizația Information Freedom Front, care face lobby pentru a nu mai exista date deținute privat. Săptămâna trecută organizația a făcut publice tehnici pentru spargerea multora dintre mecanismele Data Earth de control al accesului, iar în ultimele zile oamenii au văzut cum articole rare și

scumpe din inventarele jocurilor lor erau distribuite ca pliantele la intersecții centrale. De când a început povestea asta, Ana n-a mai fost pe un continent de jocuri din Data Earth.

Pe terenul de joc, Jax și Marco au decis să joace ceva nou. Amândoi se lasă în patru labe și încep să meargă de colo până colo. Jax flutură din braț ca să-i atragă atenția și ea se apropie cu avatarul de el.

– Ana, zice Jax, tu știi furnici vorbesc între ele?

Au vizionat documentare TV despre natură.

– Da, am auzit asta, răspunde femeia.

– Tu știi noi știm ce spun ele?

– Serios?

– Noi vorbim limba la furnici. Așa: *Imp fimp deemul weetul*.

Marco răspunde:

– *Beedul jeedul lomp womp*.

– Și ce-nseamnă asta?

– Noi nu spunem la tine. Singuri noi știm.

– Noi și furnici, adaugă Marco.

Apoi Jax și Marco râd amândoi, *Mo, mo, mo*, și Ana zâmbește. Digienții fug să se joace altundeva și ea revine la navigarea pe forumuri.

De la: Helen Costas

Credeți că trebuie să ne facem griji că digienții noștri vor fi copiați?

De la: Stuart Gust

Cine s-ar obosi s-o facă? Dacă ar fi existat o cerere masivă de digienți, Blue Gamma nu și-ar fi încetat activitatea. Mai ții minte ce s-a-ntâmplat cu adăposturile? Literalmente nu puteai să oferi un digient. Iar de atunci ei n-au devenit în niciun caz mai populari.

Pe terenul de joc, Jax exclamă:

– Eu câștig!

El joacă cu Marco un joc vag definit. Se leagănă într-o parte și-ntr-alta, triumfător.

– Bine, spune Marco. Rândul la tine.

Caută prin jucăriile din jurul său până găsește un fluier și i-l întinde lui Jax.

Jax duce un capăt al instrumentului la gură. Se lasă în genunchi și folosește fluierul pentru a împunge ritmic în partea mediană a lui Marco, cam pe unde ar fi ombilicul lui, dacă ar avea așa ceva.

Ana întreabă:

– Ce faci, Jax?

Jax ia fluierul de la gură.

– Eu suge pix la Marco.

– Poftim? Unde ai văzut tu asta?

– La televizor.

Ea se uită la televizor; chiar în acest moment, sunt desene animate pentru copii. Se presupune că televiziunea își ia conținutul dintr-un depozit de materiale video pentru copii; probabil că cineva inserează videoclipuri pentru adulți utilizând hackul IFF. Ea decide să nu facă mare caz de asta în fața digienților.

– Bine, încuviințează, iar Jax și Marco își reiau pantomima.

Ea postează pe forumuri o notă despre intervențiile făcute în materialele video și continuă să citească.

După câteva minute, Ana aude un chițait nefamiliar și vede că Jax s-a dus să se uite la televizor; toți digienții se uită. Își deplasează avatarul astfel încât să poată vedea ce le-a atras atenția.

La televizorul virtual, o persoană în avatar clown ține la pământ un digient în avatar cățeluș și-i lovește în mod repetat picioarele cu un ciocan. Picioarele digientului nu se pot rupe, fiindcă avatarul său n-a fost proiectat să țină seama de așa ceva și probabil că nu poate să zbiere din motive similare, totuși digientul trebuie să agonizeze și chițăielile sunt unicul mod în care poate exprima asta.

Ana închide televizorul virtual.

– Ce întâmplat? întreabă Jax și alți câțiva digienți repetă întrebarea, dar ea nu răspunde.

Deschide o fereastră pe ecranul ei fizic, ca să citească descrierea ce însoțește videoclipul care rulse. Nu este o animație, ci înregistrarea unui *griever* care a folosit hackul IFF pentru a dezactiva circuitele disjunctoarelor de durere din corpul unui digient. Chiar mai rău, digientul nu este o instanțiere nouă și anonimă, ci animalul de companie iubit al cuiva, care a fost copiat ilicit utilizând hackul IFF. Numele digientului este Nyyti, iar Ana își dă seama că el este coleg la lecțiile de citire ale lui Jax.

Este posibil ca acela care l-a copiat pe Nyyti să aibă și o copie a lui Jax. Sau ar putea face o copie a lui Jax chiar acum. Ținând seama de arhitectura

distribuită a Data Earth, Jax este vulnerabil dacă *grieferul* se află pe același continent ca terenul de joacă.

Jax continuă să pună întrebări despre cele văzute la televizor. Ana deschide o fereastră care listează toate procesele Data Earth ce rulează sub contul ei, îl găsește pe cel care-l reprezintă pe Jax și-l suspendă. Pe terenul de joacă, Jax încremenește în mijlocul propoziției și apoi dispare.

– Ce întâmplat Jax? întreabă Marco.

Ana deschide altă fereastră, pentru procesele lui Derek – ei și-au acordat reciproc privilegii complete pentru conturile lor –, și-i suspendă pe Marco și pe Polo. Nu are însă privilegii complete pentru ceilalți digienți și nu este sigură cum să procedeze în continuare. Își dă seama că ei sunt agitați și confuzi. Digienții nu au răspunsul de tip „luptă sau fugi“ al animalelor și nici reacții declanșate de feromoni ori la auzul unor țipete de suferință, totuși au un analog de neuroni-oglină. Îi ajută să învețe și să socializeze, dar asta înseamnă de asemenea că sunt tulburați de cele văzute la televizor.

Toți cei care și-au adus digienții pe terenul de joacă i-au acordat Anei permisiunea de a-i adormi, totuși procesele lor vor continua să ruleze chiar dacă ei dorm, ceea ce înseamnă că există riscul de a fi copiați. Ea decide să-i mute pe digienți pe o insuliță, departe de continentele majore, cu speranța că există mai puține șanse ca un *griefer* să scaneze procese acolo.

– Atenție, toată lumea, anunță ea, mergem la grădina zoologică.

Deschide un portal spre centrul pentru vizitatori din arhipelagul Pangaea și-i trece pe digienți prin el. Centrul pentru vizitatori pare pustiu, dar ea nu-și asumă riscuri. Îi forțează pe digienți să doarmă și apoi expediază mesaje tuturor proprietarilor lor. Își ține avatarul cu ea, în timp ce intră pe forumuri ca să-i avertizeze pe toți.

În ora următoare, ceilalți proprietari sosesc pentru a-și lua digienții și Ana vede cum discuțiile de pe forumuri se înmulțesc ca algele. Scandalizare și amenințări cu acționarea în judecată a diverse părți. Unii gameri consideră că plângerilor proprietarilor de digienți ar trebui să li se acorde mai puțină importanță decât propriilor lor plângeri, deoarece digienții nu au valoare monetară, ceea ce declanșează discuții aprinse. Ana le ignoră în majoritate, căutând informații despre răspunsul lui Daesan Digital, compania care rulează platforma Data Earth. În cele din urmă, apar știri concrete:

De la: Enrique Beltran

Cei din Daesan au o actualizare a arhitecturii securității Data Earth despre care spun că va rezolva breșa. Urma să facă parte din actualizarea de anul viitor, dar o grăbesc din cauza celor întâmplătoare acum. Nu ne pot oferi o dată a implementării. Până atunci, ar fi mai bine să vă țineți digienții suspendați.

De la: Maria Zheng

Mai există o opțiune. Lisma Gunawan pregătește o insulă privată, pe care va permite să ruleze doar cod aprobat. Nu veți putea folosi nimic din ce ați cumpărat recent, însă digienții Neuroblast vor rula perfect.

Contactați-o dacă vreți să fiți trecuți pe lista vizitatorilor.

Ana îi expediază o cerere Lisme și primește un răspuns automat, care promite noutăți când insula va fi gata. Ana nu intenționează să ruleze ea însăși altă instanță a mediului Data Earth, totuși are o opțiune. Petrece o oră configurându-și sistemul pentru a rula o instanță complet locală a motorului Neuroblast; fără un portal Data Earth, trebuie să încarce manual starea salvată a lui Jax, însă până la urmă reușește să-l ruleze pe Jax în corpul robotului.

– ...oprit televizor? Jax tace brusc, dându-și seama că mediul din jurul lui s-a schimbat. Ce întâmplat?

– E-n regulă.

El își vede corpul pe care-l poartă.

– Eu în lumea de afară. Se uită la ea. Tu suspendat la mine?

– Da, îmi pare rău. Știu că am spus că n-o voi face, dar am fost silită.

– De ce? întreabă el pe un ton plângăreț.

Ana este stingherită de forța cu care strânge corpul robotului.

– Încerc să te țin în siguranță.

După o lună, Data Earth primește actualizarea de securitate. IFF își declină orice responsabilitate pentru utilizarea de către *grieferi* a informațiilor pe care le-a publicat, spunând că orice libertate are potențialul de a fi abuzată, dar ei își mută atenția asupra altor proiecte. Pentru un timp, cel puțin, continentele pentru public din Data Earth sunt din nou sigure pentru digienți, dar răul a fost comis. Este imposibil să găsești copii ce sunt rulate privat și, chiar dacă nimeni nu mai postează materiale video cu torturi ale digienților, mulți proprietari Neuroblast nu pot suporta ideea că

așa ceva se întâmplă; ei își suspendă permanent digienții și părăsesc grupul de utilizatori.

În același timp, alții sunt incitați de disponibilitatea digienților copiați, mai ales a celor care au fost învățați să citească. Membrii unui institut de cercetări în domeniul IA se întrebaseră dacă digienții ar putea forma propria cultură dacă ar fi lăsați într-un mediu de dezvoltare rapidă, dar nu avuseseră niciodată acces la digienți care știau să citească și nu erau interesați să-i crească ei înșiși. Acum cercetătorii adună toate copiile de digienți alfabetizați pe care le pot găsi, în principal digienți Origami, deoarece aceștia au cele mai bune abilități la citire, însă adaugă și câțiva Neuroblast. Îi instalează pe insule private, dotate cu biblioteci de text și software, și încep să ruleze insulele cu viteze de medii de dezvoltare rapidă. Forumurile de discuții clocotesc de speculații despre orașe închise într-o sticlă, despre microcosmuri construite pe tăblia unei mese.

Derek crede că ideea este ridicolă – un grup de copii abandonați nu vor deveni autodidacți, indiferent câte cărți li s-ar lăsa pe mână –, așa că nu-l surprinde când citește rezultatele: în cele din urmă, toate populațiile testate s-au sălbăticit. Digienții nu dețin suficientă agresivitate pentru a se prăbuși într-o sălbăcie de tipul *Împăratul muștelor*; ei se divid pur și simplu în cete instabile, lipsite de ierarhii. Inițial rutinele zilnice ale fiecărei cete sunt menținute de puterea obișnuinței – citesc și utilizează eduware când este vremea pentru școală, merg pe terenurile de joacă pentru a se juca... dar, fără reconsolidare, aceste ritualuri se destramă ca niște șireturi ieftine. Fiecare obiect devine o jucărie, fiecare spațiu devine un teren de joacă și, treptat, digienții își pierd abilitățile pe care le avuseseră. Ei dezvoltă un tip de cultură proprie, poate ceea ce ar fi demonstrat cete de digienți sălbatici dacă ar fi evoluat pe cont propriu în biomuri.

Deși interesantă, situația este foarte departe de civilizația în curs de formare pe care o căutau cercetătorii, așa că ei încearcă să reproiecteze insulele. Încearcă să crească varietatea populațiilor testate, cerându-le posesorilor de digienți educați să doneze copii; spre surprinderea lui Derek, ei chiar primesc câteva copii de la proprietari care s-au plictisit să mai plătească lecțiile de citire și sunt mulțumiți că digienții sălbaticiți nu suferă. Cercetătorii concep diverse stimulente – toate sunt automatizate, așa încât nu sunt necesare interacțiuni în timp real – pentru a-i menține motivați pe digienți. Impun privațiuni, astfel că nepăsarea are un cost. Deși câteva

dintre populațiile testate revizuite nu se sălbătesc, niciuna nu începe ascensiunea spre sofisticare tehnologică.

Cercetătorii concluzionează că din genomul Origami lipsește ceva, dar, din câte înțelege Derek, vina le aparține de fapt lor. Ei refuză să vadă un adevăr simplu: mințile complexe nu se pot dezvolta de la sine. Dacă ar putea, atunci copiii sălbăticiți ar fi ca toți ceilalți copii. Iar mințile nu cresc ca buruienile, prosperând chiar dacă nu li se acordă atenție, întrucât atunci toți copiii din orfeline ar înflori. Pentru a începe măcar să se apropie de potențialul ei integral, o minte trebuie cultivată de alte minți. Cultivarea aceea încearcă el să le-o ofere lui Marco și Polo.

Marco și Polo se ceartă ocazional, dar nu rămân furioși mult timp. Acum câteva zile însă au avut o dispută pornind de la întrebarea dacă era corect că Marco fusese instanțiat mai devreme decât Polo și, dintr-un motiv necunoscut, disputa a escaladat. De atunci cei doi abia dacă au vorbit între ei, așa că Derek se simte ușurat când digienții se apropie laolaltă.

– Mă bucur să vă revăd împreună, le spune. V-ați împăcat?

– Nu! spune Polo. Tot furios.

– Îmi pare rău s-aud asta.

– Noi doi vrem tu ajuți, spune Marco.

– În regulă, ce pot să fac?

– Vrem tu restabilește noi săptămâna trecută înainte ceartă mare.

– Poftim? Este prima dată când Derek aude un digient cerând să fie restabilit dintr-un punct de control. De ce vreți una ca asta?

– Eu nu vreau amintesc ceartă mare, spune Marco.

– Eu vreau fericit, nu vreau furios, spune Polo. Tu vrei noi fericiți, da?

Derek optează să nu intre într-o discuție despre diferența dintre instanțierile lor curente și instanțierile restabilite dintr-un punct de control.

– Bineînțeles că vreau să fiți fericiți, totuși nu pot să vă restabilesc de fiecare dată când vă certați. Mai așteptați puțin și nu veți mai fi la fel de furioși.

– Noi așteptat și noi tot furioși, spune Polo. Ceartă mare, mare. Vrem niciodată întâmplare.

Pe un ton cât mai liniștitor, Derek zice:

– Ei bine, uite că s-a întâmplat și va trebui să acceptați consecințele.

– Nu! strigă Polo! Eu furios, furios. Vreau tu rezolvi!

– De ce tu vrea noi furioși mereu? întreabă Marco.

– Eu nu vreau ca voi să rămâneți mereu furioși; vreau să vă iertați unul pe celălalt. Dar, dacă n-o veți putea face, va trebui ca toți să ne împăcăm cu gândul ăsta, inclusiv eu.

– Acum eu furios și la tine! spune Polo.

Digienții pleacă tropăind în direcții opuse și Derek se întreabă dacă a luat decizia corectă. N-a fost întotdeauna ușor să-i crească pe Marco și Polo, însă nu i-a restabilit niciodată la un punct de control anterior. Strategia asta a funcționat destul de bine până acum, dar nu poate fi sigur că va continua să funcționeze.

Nu există manuale despre creșterea digienților, iar tehnicile gândite pentru animale de companie sau copii au procente egale de eșec și de succes. Digienții locuiesc în corpuri simple, așa că drumul lor spre maturitate este lipsit de talazuri și vijelii neașteptate declanșate de hormonii unui corp organic, dar asta nu înseamnă că ei nu au niciodată schimbări de dispoziție sau că personalitățile nu li se schimbă niciodată; mințile lor înaintează continuu în regiuni noi ale fazei definite de genomul Neuroblast. Într-adevăr este posibil ca digienții să nu ajungă niciodată la „maturitate”; ideea unui palier în dezvoltare se bazează pe un model biologic care nu se aplică în mod necesar acum. Este posibil ca personalitățile lor să evolueze cu aceeași viteză atâta timp cât digienții vor fi menținuți în rulare. Doar timpul o va spune.

Derek vrea să discute despre ceea ce tocmai s-a întâmplat cu Marco și Polo; din păcate, nu poate discuta cu soția lui. Wendy înțelege posibilitățile pentru creșterea digienților, ca și faptul că Marco și Polo vor deveni tot mai capabili pe măsură ce sunt îngrijiți și educați; atâta doar că ea nu poate să se arate entuziastă față de posibilitatea aceea. Deoarece urăște timpul și atenția pe care soțul ei le dedică digienților, ea va considera cererea lor de a fi restabiliți la un punct anterior ca fiind oportunitatea perfectă pentru a-i suspenda pe o perioadă nedefinită.

Persoana cu care vrea să vorbească este, bineînțeles, Ana. Temerea lui Wendy, considerată cândva fără teme, s-a transformat în realitate; Derek are pentru Ana sentimente ce trec dincolo de prietenie. Ele nu sunt cauza problemelor pe care bărbatul le are cu Wendy, ba chiar sunt un rezultat al lor. Timpul pe care el îl petrece cu Ana este o ușurare, o șansă de a se bucura de compania digienților fără caute pretexte. Când e furios, se

gândește că Wendy este de vină că-l alungă, dar când e calm își dă seama că nu are dreptate.

Important este că el n-a acționat în privința sentimentelor pentru Ana și nici nu intenționează s-o facă. Trebuie să se concentreze în vederea atingerii unui acord cu Wendy în privința digienților; dacă poate face asta, atunci tentația întruchipată de Ana ar trebui să dispară. Până atunci Derek ar trebui să-și reducă timpul pe care-l petrece cu ea. Nu va fi ușor: ținând seama de dimensiunile reduse ale comunității de proprietari de digienți, interacțiunea cu Ana este inevitabilă, iar el nu-i poate lăsa pe Marco și Polo să sufere din cauza asta. Nu este sigur ce să facă, însă deocamdată se abține s-o sune pe femeie pentru a-i cere sfatul și preferă să posteze o întrebare pe forum.

5

Trece încă un an. Curenții din straturile interne ale pieței se schimbă și lumi virtuale suferă mișcări tectonice drept răspuns; o platformă nouă, numită Real Space, implementată prin utilizarea celei mai recente arhitecturi de procesare distribuită, devine punctul fierbinte al formării de terenuri digitale. Între timp, Anywhere și Next Dimension își opresc expansiunea și limitele lor se răcesc într-o configurație stabilă. Data Earth fusese de mult un loc fix în universul lumilor virtuale, rezistentă la explozii de creștere sau la prăbușiri bruște, dar acum topografia începe să i se erodeze; una câte una, masele ei de uscat virtual dispar aidoma unor insule adevărate, pierind sub fluxul tot mai înalt al indiferenței consumatorilor.

Între timp, eșecul experimentelor de producere a unor civilizații miniaturale în medii de dezvoltare rapidă a cauzat diminuarea interesului general față de formele de viață digitale. Ocazional forme noi și stranii de faună sunt observate în biomuri, o specie care prezintă o arhitectură stranie a corpului sau o nouă strategie de reproducere, dar în general s-a convenit că biomurile nu rulează cu o rezoluție suficient de mare pentru ca acolo să se dezvolte inteligență reală. Companiile ce produc genomurile Origami și Fabergé cunosc un declin. Mulți specialiști în tehnologie consideră digienții o fundătură, dovada că IA întrupate sunt inutile pentru orice în afară de divertisment, până la introducerea unui nou motor genomic numit Sophonce.

Designerii lui Sophonce și-au dorit digienți care să poată fi învățați prin intermediul software-ului, nu prin interacțiuni cu oamenii; în acest scop, ei

au creat un motor care favorizează comportamentul asocial și personalitățile obsesive. Vasta majoritate a digienților generați cu motorul Sophonce sunt eliminați pentru malformațiile lor psihologice, dar o fracțiune minusculă se dovedește capabilă să învețe cu supervizare minimă: dacă li se asigură software de îndrumare corespunzător, ei vor studia fericiți săptămâni de timp subiectiv, ceea ce înseamnă că pot fi rulați în medii de dezvoltare rapidă fără să se sălbăticească. Unii hobbyiști prezintă digienți Sophonce superiori la testele de matematică digienților Neuroblast, Origami și Fabergé, deși au fost instruiți cu mult mai puțină interacțiune în timp real. Se speculează că, dacă energiile lor pot fi orientate într-o direcție practică, digienții Sophonce ar putea deveni lucrători utili în numai câteva luni. Problema este că sunt atât de lipsiți de farmec, încât puțini oameni vor dori să se angajeze, chiar și în puținele interacțiuni pe care le necesită digienții.

Ana îl adusese pe Jax cu ea în Siege of Heaven, primul continent nou de jocuri ce apăruse în ultimul an în Data Earth. Ea îi arată Argent Plaza, unde jucătorii se adună și socializează între misiuni; este o piață mare, ca o curte interioară din marmură albă, lapislazuli și filigran de aur, aflată pe vârful unui nor cumulonimbus. Ana trebuie să-și poarte avatarul de joc, un heruvim-șoim, însă Jax își păstrează avatarul tradițional robot din cupru.

În timp ce merg printre alți jucători, Ana vede adnotarea de pe ecran pentru un digient. Avatarul lui este un pitic hidrocefal, avatarul standard pentru un Drayta: un digient Sophonce iscusit în rezolvarea puzzle-urilor logice de pe continentele de jocuri. Proprietarul primului Drayta îl instruisese, utilizând un generator de puzzle-uri piratat de pe continentul Five Dynasties de pe platforma Real Space, apoi publicase copii în domeniul public. În prezent, atât de mulți jucători iau un Drayta cu ei în misiuni, încât companiile de jocuri analizează reproiectări majore.

Ana îndreaptă atenția lui Jax spre celălalt digient.

– Îl vezi pe cel de colo? El este un Drayta.

– Adevărat?

Jax a auzit de digienții Drayta, dar acesta este primul pe care-l întâlnește. El se apropie de pitic.

– Salut, îi spune. Eu sunt Jax.

– Vreau să rezolv puzzle-uri, spune Drayta.

- Ce puzzle-uri plac la tine?
- Vreau să rezolv puzzle-uri.

Drayta devine agitat și începe să alerge prin zona de așteptare.

- Vreau să rezolv *puzzle-uri*.

Un gamer din apropiere, care poartă un avatar de heruvim-egretă, se oprește din conversația sa și îndreaptă un deget spre Drayta; digientul încremenește în mijlocul unui pas, se reduce la dimensiunile unei pictograme și dispare într-unul dintre compartimentele centurii gamerului de parcă ar fi fost tras de un elastic.

- Drayta este ciudat, spune Jax.
- Cam ciudat, nu?
- Drayta sunt toți ciudați?
- Așa cred.

Serafimul se apropie de Ana.

- Ce digient ai? N-am mai văzut până acum unul ca el.
- Se numește Jax. Rulează pe genomul Neuroblast.
- Nu-l știu. Unul nou?

Unul dintre colegii de echipă ai serafimului, care poartă un avatar Nephilim, vine lângă ei.

- Nu, e vechi, ultima generație.
- Serafimul încuviințează din cap.
- E priceput la puzzle-uri?
 - Nu tocmai, spune Ana.
 - Atunci ce face?
 - Eu place cânt, intervine Jax.
 - Serios? Ia cântă ceva, atunci.

Jax nu are nevoie de alte încurajări și se lansează într-una dintre favoritele lui – aria „Mackie ȘiȘ” din *Opera de trei parale*.

Știe toate cuvintele, dar melodia pe care o cântă este în cazul cel mai fericit o aproximare a celei reale. În același timp el execută un dans de acompaniament a cărui coregrafie a conceput-o personal, în majoritate o suită de posturi și gesturi pe care le-a împrumutat dintr-un video hip-hop indonezian care-i place.

Ceilalți gameri râd în tot timpul spectacolului pe care-l oferă. Jax termină cu o reverență și ei aplaudă.

—Excelent, spune serafimul.

Ana îi zice lui Jax:

– Asta înseamnă că i-a plăcut. Mulțumește-i.

– Mulțumesc.

Serafimul se adresează Anei:

– Nu va fi de mare ajutor prin labirinturi, este?

– El ne asigură divertismentul, răspunde ea.

– Sunt sigur de asta. Trimite-mi un mesaj dacă învață vreodată să rezolve puzzle-uri. O să cumpăr o copie. Vede că întreaga echipă i s-a strâns în jur. Ei bine, am pornit în următoarea noastră misiune. Succes în misiunea voastră.

– Succes, spune Jax.

Flutură din mână, iar serafimul și colegii lui de echipă își iau zborul și coboară în picaj, în formație, spre o vale îndepărtată.

Ana își amintește de întâlnirea aceea după câteva zile, când citește o discuție pe forumul grupului de utilizatori:

De la: Stuart Gust

Azi-noapte am jucat SoH cu niște tipi care iau un Drayta în misiunile lor și, deși nu era prea amuzant, prezența lui ne-a fost în mod clar foarte utilă. M-a făcut să mă întreb dacă ar trebui să fie ori una, ori alta? Digienții ăștia Sophonce nu sunt mai buni ca ai noștri. Nu s-ar putea ca digienții noștri să fie atât amuzanți, cât și utili?

De la: Maria Zheng

Speri să vinzi copii ale digientului tău? Crezi că poți crește un Andro mai bun?

Maria se referă la un digient Sophonce numit Andro, care a fost educat de proprietarul său, Bryce Talbot, să acționeze ca asistentul lui personal. Talbot a făcut o demonstrație cu Andro la VirIFriday, producătorul de software de management, și a atras interesul directorilor companiei. Înțelegerea a căzut însă după ce directorii au primit copii demonstrative; Talbot nu-și dăduse seama că Andro era, în felul său, la fel de obsedat ca Drayta. Aidoma unui câine veșnic credincios stăpânului său, Andro n-avea să lucreze pentru nimeni altcineva decât dacă Talbot se afla acolo pentru a-i da ordine. VirIFriday a încercat să instaleze un filtru de input senzorial, astfel ca fiecare nouă instanțiere Andro să perceapă avatarul și glasul noului său proprietar ca fiind ale lui Talbot, dar deghizarea n-a funcționat niciodată

mai mult de vreo două ore. În scurt timp, toți directorii au trebuit să-i închidă pe Andro cei triști, care continuau să-l caute pe adevăratul Talbot.

Drept urmare, Talbot n-a putut vinde drepturile pentru Andro cu suma sperată. ViriFriday a cumpărat totuși drepturile pentru genomul specific al lui Andro și o arhivă completă a punctelor lui de control și l-a angajat pe Talbot. El face parte dintr-o echipă care restabilește puncte de control anterioare ale lui Andro și-i re-educă, încercând să creeze o versiune care să aibă aceleași abilități de asistent personal și să fie în același timp dispusă să accepte un proprietar nou.

De la: Stuart Gust

Nu, nu mă refer la vinderea de copii. Mă gândesc doar că Zaff ar putea lucra la fel precum câinii care-i călăuzesc pe orbi sau care adulmecă droguri. Țelul meu nu este de a câștiga bani, însă dacă există ceva ce digienții ar putea face și pentru care oamenii sunt dispuși să plătească, atunci asta le-ar demonstra tuturor scepticilor că digienții nu se limitează la divertisment.

Ana postează un răspuns:

De la: Ana Alvarado

Vreau doar să fiu sigură că ne știm cu exactitate motivațiile. Ar fi minunat dacă digienții noștri ar învăța abilități practice, dar n-ar trebui să ne gândim la ei ca la niște ratați dacă n-o vor face. Poate că Jax este în stare să câștige bani, dar scopul lui nu este de a câștiga bani. El nu-i ca Drayta sau ca boții-grădinari. Indiferent ce puzzle-uri ar putea rezolva el sau ce muncă ar putea presta, nu acelea sunt motivele pentru care îl cresc eu.

De la: Stuart Gust

Da, sunt complet de acord în privința asta. Am vrut doar să spun că este posibil ca digienții noștri să aibă abilități neexploatate. Dacă există un tip de job la care ar fi pricepuți, n-ar fi cool pentru ei să facă jobul acela?

De la: Maria Zheng

Dar ce pot ei face? Câinii au fost crescuți, dresați și selectați pentru a fi pricepuți la acțiuni specifice, iar digienții Sophonce sunt atât de unilaterali, încât doresc să facă o singură activitate, indiferent dacă sunt pricepuți sau nu la ea. Niciuna dintre variantele astea nu-i valabilă pentru digienții Neuroblast.

De la: Stuart Gust

I-am putea expune la multe chestii diferite și să vedem pentru care au aptitudini. Să le oferim o educație în științele umaniste, nu o formare profesională. (Glumesc doar pe jumătate.)

De la: Ana Alvarado

De fapt, nu-i o propunere chiar atât de caraghioasă. Cimpanzeii bonobo au învățat să facă de toate, de la producerea de unelte care să taie în piatră, până la jucatul de jocuri pe computer, atunci când li s-au oferit posibilitățile respective. Poate că digienții noștri sunt pricepuți la lucruri pentru care noi nu ne-am gândit să-i educăm.

De la: Maria Zheng

Despre ce tot vorbiți voi? I-am învățat deja să citească. Ce să facem – să le dăm lecții de știință și de istorie? O să le predăm abilități de gândire critică?

De la: Ana Alvarado

Realmente, nu știu. Dar mă gândesc că, dacă facem asta, este important să ne păstrăm mințile deschise și să nu fim sceptici. Așteptările reduse sunt profeții autoîmplinite. Dacă vom ținti sus, vom obține rezultate mai bune.

Majoritatea membrilor grupului de utilizatori sunt mulțumiți de educația curentă a digienților – o combinație improvizată de școală privată, pregătire în grup și eduware –, dar sunt și unii pe care-i incită ideea unui pas mai departe. Acest din urmă grup începe să discute despre extinderea programei cu îndrumătorii digienților lor. În decursul câtorva luni, diverși proprietari citesc teorii pedagogice și încearcă să determine cum diferă stilul de învățare al digienților de cel al cimpanzeilor sau al copiilor umani și cum să conceapă planuri de lecții care să-i satisfacă mai tare. În general proprietarii sunt receptivi la toate sugestiile, până se ridică întrebarea dacă nu cumva digienții ar putea progresa mai rapid dacă îndrumătorii le-ar da teme pentru acasă.

Ana preferă ca ei să găsească activități care să dezvolte abilități, dar care să le placă îndeajuns de mult digienților ca să le efectueze pe cont propriu. Alți proprietari susțin că îndrumătorii ar trebui să le dea digienților teme reale pe care aceștia să le îndeplinească. Ana este surprinsă să citească pe forum o postare a lui Derek care susține ideea respectivă. A doua zi, când stau de vorbă, ea îl întreabă.

– De ce vrei să li se dea teme pentru acasă?

– Ce ți se pare anormal în asta? spune Derek. Ai avut cumva o învățătoare afurisită?

– Foarte amuzant! Haide – eu vorbesc serios.

– Bun, atunci te întreb serios: Ce este atât de rău în temele pentru acasă? Femeia nici nu știe de unde să înceapă să explice.

– Una este ca Jax să aibă moduri prin care să se amuze în afara orelor de clasă, spune ea, și cu totul altceva este să-i dăm sarcini și să-i spunem că trebuie să le termine chiar dacă nu-i fac plăcere. Atunci el se va simți vinovat dacă nu le termină. Așa ceva este împotriva tuturor principiilor de creștere și dresare a animalelor.

– Cu mult timp în urmă, tu ai fost cea care mi-a spus că digienții nu sunt ca animalele.

– Da, așa am spus, încuviințează Ana, totuși ei nu sunt nici unelte. Și eu știu că tu știi asta, dar după cum vorbești pare că i-ai pregăti să efectueze o activitate pe care ei nu doresc s-o facă.

Bărbatul clatină din cap.

– Nu-i vorba despre a-i pune la muncă, ci despre a-i determina să învețe responsabilitatea. Și poate că ei sunt destul de puternici pentru ca uneori să treacă peste sentimentul de vinovăție. Oricum nu putem afla, decât dacă încercăm.

– Dar de ce să riscăm, pur și simplu, să-i facem să se simtă vinovați?

– Este ceva ce mi-a venit în minte pe când discutam cu soră-mea, spune Derek. (Sora lui lucrează cu copiii născuți cu sindromul Down.) Ea a zis că unii părinți nu vor să-și împingă copiii prea tare, fiindcă se tem să-i expună la posibilitatea eșecului. Părinții sunt bine intenționați, dar își opresc copiii să-și atingă potențialul complet când îi cocoloșesc.

Ana are nevoie de ceva timp să se obișnuiască cu ideea. Ea s-a obișnuit să se gândească la digienți ca fiind maimuțe extraordinar de dotate și, chiar dacă în trecut oamenii au comparat maimuțele cu copiii cu nevoi speciale, a fost mereu mai degrabă o metaforă. A-i vedea pe digienți mai literal ca pe niște copii cu nevoi speciale necesită o schimbare de perspectivă.

– De câtă responsabilitate crezi că sunt în stare digienții?

Derek desface larg brațele.

– Nu știu. Cumva seamănă cu sindromul Down: afectează în mod diferit fiecare persoană, așa că, de câte ori sora mea începe lucrul cu un copil nou, trebuie să improvizeze. Noi avem încă și mai puține puncte de reper,

deoarece până acum nimeni n-a mai crescut digienți atâta vreme. Dacă se dovedește că prin teme pentru acasă nu reușim decât să-i facem să se simtă vinovați, atunci, desigur, ne vom opri. Eu însă nu vreau ca potențialul lui Marco și Polo să fie irosit pentru că m-am temut să-i împing nițel mai tare.

Femeia vede că Derek are o idee complet diferită de a ei despre așteptări ridicate. Mai mult încă, înțelege că de fapt ideea lui este mai bună.

– Ai dreptate, zice ea după o pauză. Ar trebui să vedem dacă ei pot face teme pentru acasă.

A trecut un an și Derek își încheie munca de sâmbătă înainte de a se întâlni cu Ana pentru prânz. În ultimele două ore, el a testat o modificare de avatar care va schimba proporțiile corpurilor și fețelor digienților pentru a-i face să pară mai maturi. Dintre proprietarii care au optat pentru continuarea educației digienților lor, tot mai mulți comentează despre incongruența dintre avatarurile veșnic drăgălașe ale digienților și competența lor crescută. Acest modul suplimentar ar trebui să corijeze aspectul respectiv și să-i ajute pe proprietari să se gândească la digienții lor ca fiind mai capabili.

Înainte de a pleca, el își verifică mesajele și este surprins să vadă două de la niște străini care-l acuză că desfășoară un soi de escrocherie. Mesajele par autentice, așa că le citește cu mai multă atenție. Expeditorii se plâng de un digient care i-a abordat în Data Earth și le-a cerut bani.

Derek înțelege ce trebuie să se fi întâmplat. Recent, el a început să le dea lui Marco și Polo o subvenție, pe care digienții obișnuiesc s-o cheltuiască pe abonamente la jocuri sau jucării virtuale; ei i-au cerut mai mult, însă bărbatul a refuzat ferm. Probabil că ei au decis să ceară bani aleatoriu în Data Earth și au fost respinși, însă, deoarece rulează sub contul lui Derek în Data Earth, oamenii au presupus că el i-a învățat să cerșească.

Le va cere scuze acestor oameni, dar mai târziu; acum le cere lui Marco și Polo să intre imediat în corpurile lor de roboți. Tehnologia de fabricare a ajuns în punctul în care Derek și-a putut permite două corpuri robot, personalizate pentru a suplimenta avatarurile lui Marco și Polo. După un minut, chipurile lor de ursuleți panda apar în căștile roboților și bărbatul îi muștră pentru că au cerut bani unor străini.

– Am fost convins că n-ați face una ca asta, spune el.

Polo își cere scuze.

– Da, noi una ca asta, zice el.
– Atunci, de ce ați făcut-o?
– Ideea la mine, nu ideea la Polo, spune Marco. Noi știut că ei nu dau bani. Noi știut că ei trimit mesaje la tine.

Derek este uluit.

– Încercați să-i faceți pe oameni să fie furioși pe mine?
– Asta fiindcă noi pe contul la tine, spune Marco. Nu asta dacă noi avem conturi, ca Voyl.

Acum el înțelege. Digienții au auzit de digientul Sophonce pe nume Voyl. Proprietarul lui Voyl – avocatul Gerald Hecht – depusese actele necesare pentru a crea Voyl Corporation, și acum Voyl rulează sub un cont Data Earth separat, înregistrat pentru corporația respectivă. Voyl plătește taxe și poate să dețină proprietăți, să semneze contracte, să dea în judecată și să fie dat în judecată; din multe puncte de vedere, el este o persoană juridică, mai exact una pentru care Hecht lucrează, teoretic, ca director.

Ideea fusese vehiculată de ceva timp. Toți hobbyiștii vieții artificiale sunt de acord că digienții nu vor primi vreodată protecție juridică ca grup, dând exemplul câinilor: mila oamenilor pentru câini este profundă, totuși eutanasierea câinilor în adăposturi ajunge la un nesfârșit holocaust, iar dacă tribunalele nu l-au oprit pe acela, atunci în niciun caz nu vor acorda protecție unor entități ale căror inimi nu bat. Ținând seama de asta, unii proprietari cred că tot ce pot spera să obțină e protecția juridică acordată pe bază individuală: prin depunerea de acte constitutive pentru un digient specific, proprietarii au la îndemână o întreagă jurisprudență care garantează drepturi entităților non-umane. Hecht este primul care a făcut asta cu adevărat.

– Așadar, ați încercat să demonstrați ceva, spune Derek.
– Oamenii spun minunat tu ești corporație, spune Marco. Tu poți face orice vrei.

Mulți adolescenți umani se plânseseră că Voyl avea mai multe drepturi decât ei; în mod evident, digienții le văzuseră comentariile.

– Ei bine, voi *nu sunteți* așa ceva și în mod clar *nu puteți* face orice vreți.

– Noi pare rău, zise Marco înțelegând brusc buclucul în care intrase. Noi vrem doar noi suntem corporații.

– V-am mai spus: nu sunteți destul de maturi.

- Noi mai maturi ca Voyl, zice Polo.
 - Eu mai ales, zice Marco.
 - Nici Voyl nu are vârsta potrivită pentru asta. Proprietarul lui a comis o greșeală.
 - Tu nu lași noi niciodată suntem corporații?
- Derek îi privește aspru.
- Poate c-o voi face cândva, peste mulți ani; vom vedea. Dar, dacă mai încercați vreodată să faceți ceva de felul ăsta, vor fi consecințe serioase. Ați înțeles?
- Digienții sunt posaci.
- Da, spune Marco.
 - Da, spune Polo.
 - Bun. Eu trebuie să plec; vom discuta despre asta mai târziu. Derek se încruntă la ei. Acum întoarceți-vă în Data Earth.

Pe când se îndreaptă spre restaurant, Derek se gândește din nou la ce a cerut Marco. Mulți sunt sceptici față de ideea ca digienții să devină persoane juridice; ei consideră că acțiunile lui Hecht nu sunt decât o șmecherie, impresie pe care acesta o consolidează prin difuzarea de comunicate de presă despre planurile lui în privința lui Voyl. În prezent, Hecht conduce practic Voyl Corporation, dar îl instruește pe digient în dreptul afacerilor și insistă că, într-o bună zi, Voyl va lua singur toate deciziile; postul de director, indiferent dacă este ocupat de Hecht sau de altcineva, nu va fi decât o formalitate. Între timp, Hecht îi invită oameni să testeze statutul lui Voyl ca persoană juridică. Hecht are resursele necesare pentru o luptă în instanță și arde de nerăbdarea de a intra în bătălie. Până acum, nimeni nu l-a atacat, totuși Derek speră că cineva o va face; el vrea ca precedentele să fie bine instaurate înainte de a le conferi statutul de persoane juridice lui Marco și Polo.

Dacă Marco sau Polo vor fi vreodată capabili din punct de vedere intelectual să devină persoane juridice este o altă întrebare, una mult mai dificilă, în ceea ce-l privește pe Derek. Digienții Neuroblast au arătat că își pot face singuri temele pentru acasă, iar el este încrezător că, în timp, concentrarea lor pentru sarcini independente va crește constant, însă, chiar dacă vor deveni capabili de proiecte considerabile fără supervizare, așa ceva este încă departe de capacitatea luării de decizii responsabile pentru viitorul cuiva. Iar bărbatul nu-i nici măcar sigur dacă ar trebui să-i

încurajeze pe Marco și Polo să-și propună să fie atât de independenți. A-i transforma în persoane juridice sporește posibilitatea ca ei să mai ruleze și după ce Derek nu va mai fi, ceea ce este o idee îngrijorătoare: pentru suferinzii de sindrom Down, există organizații care asigură asistență celor care locuiesc singuri, dar servicii similare de susținere nu există pentru digienții persoane juridice. Poate fi mai bine să se asigure că Marco și Polo vor fi suspendați, dacă Derek nu se va putea ocupa de ei.

Indiferent cum va hotărî să procedeze, va trebui s-o facă fără Wendy; ei doi au decis să depună actele pentru divorț. Motivele sunt complicate, bineînțeles, dar un lucru este clar: Wendy nu-și dorește de la viață să crească o pereche de digienți, iar dacă Derek își dorește o parteneră pentru asta, va trebui să-și găsească pe altcineva. Consilierul lor marital a explicat că problema nu o reprezintă digienții în sine, ci faptul că Derek și Wendy nu pot găsi o cale de a ține seama reciproc de interesele lor diferite. Derek știe că acest consilier are dreptate, dar existența unor interese comune ar fi ajutat cu siguranță.

El nu vrea să se bucure prea devreme, totuși nu se poate opri să se gândească la faptul că divorțul îi oferă o oportunitate de a fi mai mult decât doar prieten cu Ana. Cu siguranță, și ea s-a gândit la posibilitatea asta; la urma urmelor, cum ar fi putut să n-o facă, de atâta timp de când se cunosc? Ei doi ar forma o echipă excelentă, lucrând împreună la ce-i mai bine pentru digienții lor.

Asta nu înseamnă că Derek plănuiește să-și declare sentimentele la prânz; este prea curând pentru așa ceva și știe că în prezent Ana se întâlnește cu un tip pe nume Kyle. Însă relația lor se apropie rapid de jalonul celei de-a șasea luni, care este de obicei momentul când bărbatul înțelege că Jax nu-i doar un hobby, ci prioritatea majoră din viața Anei; probabil că în scurt timp va urma despărțirea. Derek se gândește că, spunându-i Anei despre divorțul lui, îi va reaminti că există alte opțiuni, că nu toți bărbații îi consideră pe digienți niște competitori la obținerea atenției ei.

Se uită prin restaurant după Ana, o vede și îi face cu mâna; ea surâde larg. Când ajunge la masă, Derek spune:

– N-o să-ți vină să crezi ce-au făcut Marco și Polo.

Îi povestește ce s-a întâmplat și femeia rămâne cu gura căscată.

– Incredibil, zice ea. Dumnezeuule, pun pariu că Jax a auzit aceleași lucruri ca ei.

– Da, poate că ar fi bine să discuți cu el când ajungi acasă.

Asta duce la o conversație lungă despre avantajele și dezavantajele de a le oferi digienților acces la forumurile de socializare. Forumurile oferă interacțiune mai bogată decât pot oferi proprietarii înșiși, dar nu toate influențele primite de digienți sunt pozitive.

După ce discută o vreme despre digienți, Ana întreabă:

– Și, în rest, ce noutăți mai ai tu?

Derek oftează.

– Aș putea să ți-o spun: Wendy și cu mine divorțăm.

– Oh, nu! Îmi pare rău, Derek.

Compasiunea ei este autentică și-l încălzește.

– Începuse de mult, spune el.

Ea aprobă din cap.

– Cu toate astea, îmi pare rău că se-ntâmplă.

– Mulțumesc.

Derek vorbește un timp despre ce au convenit el și Wendy, cum vor vinde apartamentul și vor împărți banii. Din fericire, procesul este amiabil.

– Cel puțin, ea nu vrea copii după Marco și Polo, zice Ana.

– Da, încuviințează bărbatul, slavă cerului.

Un partener de căsnicie poate aproape întotdeauna să facă o copie unui digient, iar când un divorț nu-i amiabil, este foarte ușor să te folosești de copie pentru a-i face rău fostului partener.

Ei au văzut asta întâmplându-se de multe ori pe forumuri.

– Ajunge cu asta, zice Derek. Hai să vorbim despre altceva. Ce se-ntâmplă cu tine?

– Nimic, de fapt.

– Păreai într-o dispoziție bună, până am pomenit eu de Wendy.

– Da, așa-i, recunoaște ea.

– Deci există ceva anume care te făcea să te simți fericită?

– Nu, nimic.

– Așadar erai fericită pentru... nimic?

– Păi, am o veste, totuși nu trebuie să vorbim despre ea acum.

– Haide, nu vorbi prostii, e-n regulă. Dacă ai vești, bine, hai să le auzim.

Ana face o pauză și apoi, aproape pe un ton de scuză, spune:

- Kyle și cu mine am decis să ne mutăm împreună.
- Derek este stupefiat.
- Felicitări, rostește el.

6

Mai trec doi ani. Viața merge mai departe.

Ocazional, Ana, Derek și alți proprietari orientați spre educație își supun digienții unor teste standardizate pentru a vedea cum se compară cu copiii umani. Rezultatele variază. Fiind analfabeți, digienții Fabergé nu pot fi supuși testelor scrise, însă par să se dezvolte bine potrivit altor parametri. La digienții Origami există o divizare ciudată în rezultatele testelor, deoarece jumătate continuă să se dezvolte în timp, iar jumătate ating un platou, posibil datorat unei deosebiri din genom. Digienții Neuroblast se descurcă destul de bine dacă li se îngăduie aceleași modificări ale testelor ca persoanelor cu dislexie; deși există variații între digienții individuali, dezvoltarea lor intelectuală continuă susținut dacă sunt luați ca grup.

Dezvoltarea lor socială e mai greu de evaluat, totuși un semn încurajator este faptul că digienții socializează cu adolescenți umani în diverse comunități online. Jax devine interesat de tetrabrake, o subcultură focusată pe coregrafia dansului virtual pentru avataruri cu patru brațe; Marco și Polo s-au alăturat fiecare câte unui fan club pentru un joc serial și încearcă mereu să se convingă reciproc de superioritatea alegerii făcute. Deși Ana și Derek nu înțeleg realmente atracția acestor comunități, ei sunt încântați că digienții lor au devenit parte din ele. Adolescenții care domină comunitățile acelea nu par preocupați de faptul că digienții nu sunt oameni, ci-i tratează ca pe alți prieteni online pe care este improbabil să-i întâlnească în carne și oase.

Relația Anei cu Kyle are suișuri și coborâșuri, dar în general este bună. Ocazional, ei ies împreună cu Derek și iubita lui; Derek se întâlnește cu o serie de femei, dar nimic nu devine serios. El îi spune Anei că asta se datorează faptului că femeile cu care iese nu-i împărtășesc interesul față de digienți, însă adevărul e că încă ține la Ana.

Economia intră în recesiune după cea mai recentă pandemie de gripă, provocând schimbări în lumile virtuale. Daesan Digital, compania care a creat platforma Data Earth, face un anunț comun cu Viswa Media, crearea platformei Real Space: Data Earth devine parte din Real Space.

Toate continentele din Data Earth vor fi înlocuite de versiuni Real Space identice, adăugate universului Real Space. Ele o numesc fuzionarea a două lumi, dar nu este decât un mod politicos de a spune că, după ani de actualizări, modernizări și versiuni noi, Daesan nu-și mai poate permite să poarte războaiele inter-platforme.

Pentru majoritatea clienților, asta nu înseamnă decât că ei pot călători între mai multe locații virtuale fără să se deconecteze și reconecteze. În ultimii ani aproape toate companiile ale căror software-uri rulează în Data Earth au creat versiuni ce rulează în Real Space. Gamerii care joacă Siege of Heaven sau Elderthorn pot rula o simplă conversie, iar inventarele lor de arme și vestimentație îi vor aștepta în versiunile Real Space ale continentelor de jocuri.

O excepție o constituie totuși Neuroblast. Nu există o versiune Real Space a motorului Neuroblast – Blue Gamma s-a închis înainte ca platforma să fi fost introdusă –, ceea ce înseamnă că nu există niciun mod prin care un digient cu genom Neuroblast să intre în mediul Real Space. Pentru digienții Origami și Fabergé, migrarea în Real Space este percepută ca o extindere a posibilităților, dar pentru Jax și ceilalți digienți Neuroblast, anunțul lui Daesan înseamnă practic sfârșitul lumii.

Ana se pregătește de culcare, când aude bufnetul. Se grăbește să se ducă în living ca să vadă ce s-a întâmplat.

Jax poartă corpul robot și-și examinează încheietura mâinii. Una dintre plăcuțele display-ului mural de lângă el este crăpată. El o vede pe Ana intrând și spune:

- Eu pare rău.
- Ce făceai? întreabă ea.
- Eu pare foarte rău.
- Spune-mi ce făceai.

Fără chef, Jax zice:

- Roata mare.
- Și ți-a cedat încheietura și te-ai lovit de perete.

Ana se uită la încheietura mâinii robotului. Așa cum s-a temut, va trebui înlocuită.

– Eu nu inventez regulile astea fiindcă nu vreau ca tu să te distrezi. Dar așa se întâmplă când încerci să dansezi în corpul robot.

– Eu știu tu spus la mine. Eu încercat puțin dans și corp bun. Eu încercat mai mult și corp tot bun.

– După care ai încercat și mai mult, iar acum va trebui să cumpărăm o încheietură nouă și o plăcuță display nouă.

Ea se întreabă cât de repede le poate înlocui și dacă va reuși să-i ascundă lui Kyle cele întâmplare – bărbatul este plecat din oraș cu afaceri. Cu câteva luni în urmă, Jax a stricat o sculptură care-i plăcea lui Kyle și ar fi mai bine să nu-i reamintească de incidentul acela.

– Eu pare foarte, foarte rău, spune Jax.

– Bine, întoarce-te în Data Earth.

Ana arată platforma de încărcare.

– Eu recunosc greșit...

– Du-te.

Jax se îndreaptă supus către platformă. Înainte de a sui, el rostește încet:

– Nu Data Earth.

Apoi casca robotului se întunecă.

Jax se plânge de versiunea privată a lui Data Earth pe care a creat-o grupul de utilizatori Neuroblast, duplicând multe continente din cele originale. Dintr-un punct de vedere, este mult mai bună decât insula privată pe care au folosit-o ca refugiu împotriva hackului IFF, pentru că acum puterea de procesare este atât de ieftină, încât ei pot rula zeci de continente. Din alt punct de vedere însă, este mult mai rea, deoarece continentele acelea sunt aproape complet lipsite de locuitori.

Problema nu este doar mutarea tuturor oamenilor în Real Space. Digienții Origami și Fabergé s-au dus de asemenea în Real Space, iar Ana nu le poate învinovăți proprietarii; și ea ar fi procedat la fel, dacă i s-ar fi ivit ocazia. Mai neplăcut e faptul că majoritatea digienților Neuroblast au plecat de asemenea, inclusiv mulți dintre prietenii lui Jax. Unii membri ai grupului de utilizatori l-au părăsit când Data Earth s-a închis; alții au recurs la o abordare de tipul „mai așteptăm să mai vedem ce se întâmplă“, dar s-au descurajat după ce au văzut cât de sărăcăcioasă era varianta privată Data Earth și au ales să-și suspende digienții, în loc să-i crească într-un oraș părăsit. Într-adevăr, varianta privată Data Earth seamănă mai degrabă cu asta: un oraș părăsit de mărimea unei planete. Există întinderi vaste de teren minuțios detaliat pe care să hălăduiești, dar nimeni cu care să vorbești, cu excepția îndrumătorilor care vin să țină lecții. Există donjoane fără

locuitori, mall-uri fără firme, stadioane fără competiții sportive; este echivalentul digital al unui peisaj postapocaliptic.

Prietenii lui Jax din zona tetrabrake obișnuiau să se conecteze la Data Earth privat doar pentru a-l vizita pe Jax, dar vizitele lor au devenit tot mai rare; acum toate evenimentele tetrabrake au loc în Real Space. Jax poate să trimită și să primească înregistrări coregrafice, dar o parte însemnată o reprezintă întâlnirile live la care coregrafia este improvizată, iar el nu are cum să participe la acelea. Jax își pierde majoritatea vieții sociale în lumea virtuală și nu poate găsi o viață socială în lumea reală: corpul lui robot este clasificat ca vehicul fără pilot care se poate deplasa singur, însă asta înseamnă că i se interzice accesul în spațiile publice dacă nu este însoțit de Ana sau de Kyle. Restricționat la interiorul apartamentului lor, el devine plictisit și agitat.

Timp de săptămâni întregi, Ana a încercat să-l determine pe Jax să se așeze la computerul ei purtând corpul robot și să se conecteze în felul acela la Real Space, dar el refuză s-o mai facă. Au existat dificultăți cu interfața utilizator – lipsa lui de experiență în folosirea unui computer real, la care s-a adăugat urmărirea gesturilor executate de un corp robot, nici pe departe optimă –, totuși ea crede că le vor putea depăși. Problema mai mare este că Jax nu dorește să controleze un avatar de la distanță: el vrea *să fie* avatarul. Pentru el, tastatura și ecranul sunt substitute mizerabile ale existenței acolo, la fel de nesatisfăcătoare cum ar fi un joc video cu acțiunea în junglă pentru un cimpanzeu luat din Congo.

Toți digienții Neuroblast rămași au frustrări similare, subliniind faptul că Data Earth privat este doar o soluție temporară. Este necesară o modalitate de a rula digienții în Real Space, care să le permită să se miște liber și să interacționeze cu obiectele și cu locuitorii săi. Cu alte cuvinte, portarea motorului Neuroblast – rescrierea sa pentru a rula pe platforma Real Space. Ana îi convinsese pe foștii proprietari ai Blue Gamma să publice codul-sursă al Neuroblast, dar pentru rescrierea sa vor fi necesari programatori experimentați. Grupul de utilizatori postase anunțuri în forumurile open-source, într-o tentativă de a atrage voluntari.

Unicul avantaj al obsolescenței lui Data Earth este faptul că digienții săi sunt feriți de partea întunecată a lumii sociale. O companie numită Edgeplayer vinde o cameră de tortură pentru digienți pe platforma Real Space; pentru a evita acuzații de copiere neautorizată, ei utilizează ca

victime doar digienți din domeniul public. Grupul de utilizatori a convenit că, odată ce vor porta motorul Neuroblast, procedura de conversie va include verificarea completă a proprietății; niciun digient Neuroblast nu va intra vreodată în Real Space fără să existe cineva dedicat, care să aibă grijă de el.

Au trecut două luni și Derek navighează pe forumul grupului de utilizatori, citind răspunsurile la o postare anterioară a sa despre statutul portării Neuroblast. Din păcate, veștile nu erau bune; încercările de recrutare de programatori pentru proiect n-au avut mult succes. Grupul de utilizatori organizase evenimente cu casa deschisă în Data Earth privat, astfel ca oamenii să se poată întâlni cu digienți, însă doritorii au fost foarte puțini.

Problema este că motoarele genomice sunt un subiect ce aparține de acum trecutului. Programatorii sunt atrași de proiecte noi și incitante, iar în clipa de față asta înseamnă munca la interfețe neurale sau la software nanomedical. Există zeci de motoare genomice care zac în diverse stadii de dezvoltare în depozitele open-source, toate având nevoie de programatori voluntari, iar proiectul portării motorului Neuroblast, vechi de o duzină de ani, pe o platformă nouă poate fi cel mai puțin incitant dintre toate. Doar o mână de studenți contribuie la portarea Neuroblast și, ținând seama de timpul redus pe care sunt în stare să i-l dedice, platforma Real Space va fi ea însăși datată înainte de terminarea portării.

Cealaltă alternativă este să angajeze programatori profesioniști. Derek a discutat cu câțiva programatori cu experiență în motoare genomice și le-a cerut estimări cu privire la costul portării Neuroblast. Cifrele primite sunt rezonabile ținând seama de complexitatea proiectului, iar pentru o companie cu câteva sute de mii de clienți ar fi perfect logic să înceapă lucrul. Însă pentru un grup de utilizatori al cărui număr de membri s-a redus la vreo douăzeci de oameni, prețul este amețitor.

Derek citește cele mai recente comentarii de pe forum, apoi o sună pe Ana. Restricționarea digienților la Data Earth privat a fost în mod clar dificilă, dar pentru el există și un aspect pozitiv: acum, Derek și Ana au motive să discute zilnic, indiferent dacă despre stadiul portării Neuroblast sau despre încercarea de a organiza activități pentru digienții lor. În ultimii ani, Marco și Polo se îndepărtaseră de Jax, întrucât fiecare își urma

propriile interese, dar în prezent digienții Neuroblast se au numai pe ei înșiși drept companie, așa că el și Ana încearcă să găsească activități pe care să le abordeze ca grup. Derek nu mai are o soție care s-ar putea plânge în privința asta, iar Kyle, prietenul Anei, nu pare deranjat, așa că îi poate telefona fără să fie acuzat de ceva. Este un soi de plăcere dureroasă să petreacă atâta timp cu ea; poate că ar fi mai sănătos pentru Derek să interacționeze mai rar, însă bărbatul nu dorește să se oprească.

Chipul Anei apare în fereastra telefonului.

– Ai văzut postarea lui Stuart? întreabă Derek.

Stuart a calculat cât ar trebui să plătească fiecare dintre ei, dacă ar împărți egal costurile, și a întrebat câți membri și-ar putea permite partea ce le revine.

– Chiar acum, răspunde Ana. Poate că el crede că-i utilă, dar nu face altceva decât să-i tulbure pe oameni.

– Sunt de acord, spune Derek, totuși până nu găsim o alternativă viabilă, toți se vor gândi la costurile pe persoană. Tu ai apucat să te întâlnești cu tipa aia care strânge fonduri?

Ana urma să discute cu prietena unei prietene, care derulase campanii de strângere de fonduri pentru rezervații naturale.

– Tocmai m-am întors de la prânzul cu ea.

– Grozav! Ce-ai aflat?

– Vestea proastă este că ea nu crede că ne putem califica pentru statut non-profit, fiindcă încercăm să strângem bani pentru un set specific de indivizi.

– Dar oricine ar putea folosi noul motor...

Derek se oprește. Este adevărat că există probabil milioane de digienți Neuroblast stocați în arhive din toată lumea, totuși grupul de utilizatori nu poate susține în mod onest că acționează în numele lor; fără cineva dispus să-i crească, niciunul dintre digienții aceia nu va beneficia de o versiune Real Space a motorului Neuroblast. Unicii digienți pe care grupul de utilizatori încearcă să-i ajute sunt chiar ai lor.

Ana încuviințează fără ca bărbatul să fi spus un cuvânt; probabil că și ea se gândise deja la asta.

– Bun, zice Derek, nu putem fi o organizație non-profit. Și care-i vestea bună?

– Ea spune că putem totuși solicita contribuții în afara modelului non-profit. Pentru asta trebuie să venim cu o poveste care să genereze simpatie pentru digienții înșiși. Așa procedează grădinile zoologice ca să plătească, de exemplu, operațiile chirurgicale la elefanți.

El cade pe gânduri.

– Cred că am putea posta niște videoclipuri despre digienți, să încercăm să atingem corzile sufletești sensibile ale oamenilor.

– Exact. Iar dacă putem mobiliza îndeajuns de multe opinii populare, am putea obține și contribuții în timp, nu doar în bani. Orice va ridica vizibilitatea digienților ne va spori șansele de a căpăta voluntari din comunitatea open-source.

– O să caut prin arhivele mele videoclipuri cu Marco și Polo, spune Derek. Există multe chestii drăgălașe de când erau mici; nu sunt la fel de sigur în privința celor mai recente. Sau avem nevoie de chestii triste?

– Ar trebui să discutăm despre ce anume ar avea mai mult succes, zice Ana. O să postez un mesaj pe forum, adresându-mă tuturor.

Asta îi reamintește bărbatului de ceva.

– Apropo, ieri am primit un telefon care ne-ar putea ajuta. Deși este o chestie nesigură.

– Ce anume?

– Îi mai ții minte pe xenoterieni?

– Digienții ăia care ar fi trebuit să fie extraterestri? Mai există proiectul lor?

– Într-un fel.

Derek povestește că a fost contactat de un tânăr pe nume Felix Radcliffe, unul dintre ultimii participanți la proiectul xenoterienilor. Majoritatea hobbyiștilor au renunțat cu ani în urmă, epuizați de dificultatea inventării unei culturi extraterestre pornind de la zero, totuși a rămas un grup mic de devotați, care au devenit aproape monomaniaci. Din câte a reușit Derek să afle, majoritatea sunt șomeri, locuiesc cu părinții lor și-și părăsesc rareori camerele; ei își duc practic viața în Data Mars. Felix este singurul membru al grupului care vrea să intre în contact cu persoane din afară.

– Iar oamenii ne numesc pe noi „fanatici“, comentează Ana. Bun – de ce te-a contactat?

– A auzit că încercăm să portăm Neuroblast și vrea să ajute. Mi-a recunoscut numele, fiindcă eu le-am proiectat avatarurile.

– Norocosule, spune Ana și Derek face o grimasă. De ce i-ar păsa lui dacă Neuroblast este portat? Credeam că ideea lui Data Mars era de a-i păstra pe xenoterieni izolați.

– Da, asta a fost ideea inițială, dar acum Felix a decis că sunt pregătiți să întâlnească oameni și vrea să deruleze un experiment de tipul „prim contact“. Dacă ar mai fi rulat Data Earth, i-ar fi lăsat pe xenoterieni să trimită o expediție spre continentele principale, dar de-acum asta nu mai este o opțiune. Așa că Felix se găsește în aceeași barcă cu noi și vrea ca Neuroblast să fie portat, pentru ca digienții lui să poată intra în Real Space.

– Mda... asta cred că pot înțelege. Și zici că el ne-ar putea ajuta cu finanțarea?

– El încearcă să genereze interes în rândul antropologilor și al exobiologilor. Crede că ei vor dori atât de mult să-i studieze pe xenoterieni, încât vor plăti portarea.

Ana se încruntă neîncrezător.

– Chiar crezi că ei ar plăti pentru așa ceva?

– Mă-ndoiesc, răspunde bărbatul. De fapt, xenoterienii nu sunt extraterestri adevărați. Cred că Felix ar avea mai mult succes cu companiile de jocuri care au nevoie de extraterestri să le populeze lumile, dar decizia îi aparține. Bănuiesc că, atâta timp cât nu-i va aborda pe cei pe care-i contactăm noi, nu ne va afecta șansele și, în plus, rămâne posibilitatea de a ne ajuta.

– Totuși, dacă el este atât de stângaci pe cât spui, cât de probabil ar fi să poată convinge pe cineva?

– Nu-i chiar atât de nepriceput în vânzări. A realizat un videoclip cu xenoterieni pe care-l arată antropologilor, ca să le trezească interesul. Mi-a arătat și mie un fragment.

– Și?

Derek strânge din umeri și desface brațele.

– Din câte-am înțeles, la fel de bine mă puteam uita la un furnicar de boți-grădinari.

Femeia râde.

– Poate că asta-i bine. Poate că vor fi mai interesanți, cu cât sunt mai non-umani.

Derek râde și el, imaginându-și ironia sortii: după toată munca pe care ei au depus-o în Blue Gamma ca să-i facă pe digienți atrăgători, cum ar fi ca

oamenii să fie de fapt mai interesați de extraterestri?

7

Mai trec două luni. Tentativele de strângere de fonduri ale grupului de utilizatori nu au mult succes; cei predispuși la acte caritabile se plictisesc să audă despre specii naturale pe cale de dispariție, cu atât mai mult despre specii artificiale, iar digienții nu sunt nici pe departe la fel de fotogenici ca delfinii. Fluxul donațiilor n-a depășit niciodată nivelul unui firicel.

Stresul restricționării în Data Earth îi afectează în mod clar pe digienți; proprietarii încearcă să petreacă mai mult timp cu ei, ca să nu se plictisească, totuși nu pot substitui o lume virtuală complet populată. Ana încearcă de asemenea să-l protejeze pe Jax de problemele legate de portarea Neuroblast, totuși el le cunoaște. Într-o zi, când femeia revine acasă de la job, se conectează și-l găsește vizibil agitat.

– Eu vreau întreb la tine portare, spune Jax fără niciun preambul.

– Ce-i cu ea?

– Înainte eu crezut portare este actualizare, cum fost altele. Acum eu cred că este mai mare. Ca încărcare, dar digienți în loc oameni, da?

– Da, cred că așa este.

– Tu văzut videoclip șoarece?

Ana știe la ce se referă Jax: videoclipul respectiv, recent publicat de o echipă de cercetare în domeniul încărcării digitale, arată un șoricel alb care este înghețat rapid și apoi vaporizat, micrometru cu micrometru, în firicele de fum, de un fascicul de electroni care-l scanează, pentru ca apoi să fie instanțiat într-un mediu de testare unde este dezghețat virtual și trezit. Șoricelul suferă imediat o criză de epilepsie și moare, după câteva minute subiective de convulsii. În acest moment deține recordul de supraviețuire a unui mamifer încărcat în mediul digital.

– Cu tine nu se va-ntâmpla așa, îl liniștește ea.

– Tu spui eu nu amintesc, dacă întâmplă așa, zice Jax. Eu amintesc, doar dacă tranziție reușește.

– Nimeni nu te va rula pe tine, sau pe altcineva, pe un motor netestat. După ce Neuroblast va fi portat, noi vom rula baterii de teste și vom depana toate hibeale înainte de a rula un digient. În bateriile acelea de teste nu se simte nimic.

– Cercetători rulat baterii teste înainte încărcare șoarece?

Jax se pricepe să pună întrebările dificile.

– Șoarecii au fost chiar bateriile de teste, recunoaște Ana. Dar asta pentru că nimeni nu are codul-sursă al creierilor organici, astfel că nu putem scrie baterii de teste care să fie mai simple decât șoarecii reali. Pe de altă parte însă, noi deținem codul-sursă pentru Neuroblast, așa că nu avem această problemă.

– Voi nu aveți bani portare.

– Nu, deocamdată nu-i avem, dar îi vom obține.

Ana speră că vocea ei e mai încrezătoare decât se simte de fapt.

– Cum eu ajut? Cum eu câștig bani?

– Mulțumesc, Jax, dar deocamdată nu există un mod prin care tu să câștigi bani. Deocamdată jobul tău este să continui studiile și să ai rezultate bune.

– Eu știu asta; acum eu studiez, mai târziu eu câștig bani. Dar dacă acum eu obțin împrumut și mai târziu eu restitui când eu câștig bani?

– Jax, lasă-mă pe mine să-mi fac grijile astea.

Jax pare posomorât.

– Bine.

De fapt, sugestia lui Jax este aproape exact ce a încercat recent grupul de utilizatori, când a căutat corporații care să investească. Este o cale deschisă de succesul lui ViriFriday în vinderea de digienți ca asistenți personali. A durat câțiva ani, dar până la urmă Talbot a izbutit să educe o instanță de Andro care să lucreze pentru oricine; ViriFriday vânduse sute de mii de copii. Este prima demonstrație că un digient poate fi profitabil și câteva companii încearcă să relice realizarea lui Talbot.

Una dintre companiile acelea se numește Polytope și a anunțat că are în plan lansarea unui program enorm de creștere și selectare în vederea creării următorului Andro. Grupul de utilizatori a contactat Polytope și i-a oferit o cotă din viitorul digienților Neuroblast: în schimbul plății portării motorului Neuroblast, Polytope va căpăta un procentaj din orice venit generat de digienți, în perpetuitate. Grupul a sperat mai mult decât în ultimele luni, totuși răspunsul companiei a fost negativ; singurii digienți care o interesează pe Polytope sunt cei Sophonce, a căror focusare obsesivă este o necesitate dacă vor substitui software convențional.

Grupul de utilizatori discutasă în treacăt posibilitatea de a plăti portarea din propriile buzunare, dar în mod clar nu e fezabil. Drept urmare, unii au

început să se gândească la ceea ce era de negândit:

De la: Stuart Gust

Detest să fiu eu cel care aduce subiectul acesta în discuție, dar cineva trebuie s-o facă. Ce părere aveți despre suspendarea temporară a digienților pentru vreun an, până strângem banii pentru portare?

De la: Derek Brooks

Știi ce se întâmplă când cineva își suspendă digientul. Mai întâi, temporarul devine nedefinit, apoi devine permanent.

De la: Ana Alvarado

Sunt absolut de acord. Este pur și simplu prea ușor să intrăm în modul de amânare perpetuă. Ați auzit vreodată de cineva care să restarteze un digient pe care-l suspendase pentru mai mult de șase luni? Eu n-am auzit.

De la: Stuart Gust

Dar noi nu suntem ca oamenii aceia. Ei și-au suspendat digienții pentru că se plictisiseră. Noi le vom duce dorul digienților în fiecare zi în care sunt suspendați; va fi un imbold să strângem banii.

De la: Ana Alvarado

Dacă tu crezi că suspendarea lui Zaff îți va crește motivația, dă-i drumul. Pe mine mă motivează să-l rulez pe Jax.

Ana nu are îndoieli când își postează răspunsul pe forum, dar conversația este mai dificilă când, după câteva zile, Jax deschide el însuși același subiect. Ei doi se află în Data Earth privat, unde ea îl plimbă pe un nou continent de jocuri. Este un clasic de care Ana s-a bucurat cu ani în urmă și recent a fost publicat gratuit, așa că grupul de utilizatori a instanțiat o copie pentru digienți. Ea încearcă să-i transmită entuziasmul față de continent, atrăgând atenția asupra deosebirilor față de alte continente de jocuri de care digienții s-au plictisit, dar Jax îl vede așa cum este: altă tentativă de a-l ține ocupat pe el, în timp ce se așteaptă portarea lui Neuroblast.

În timp ce merg prin piața pustie a unui oraș medieval, Jax spune:

– Uneori eu vreau suspendat, eu nu trebuie aștept. Eu restartat când eu pot intra Real Space, eu nu simt trecut timp.

Comentariul acela o ia pe Ana prin surprindere. Niciun digient nu are acces la forumul grupului de utilizatori, așa că Jax trebuie să fi ajuns singur la ideea asta.

– Chiar vrei așa ceva? întreabă ea.

– Eu nu vreau. Eu vreau stau treaz, eu vreau știu ce întâmplă. Dar uneori eu frustrat. Apoi Jax întreabă: Tu vrei uneori nu ai grijă la mine?

Ana se asigură că Jax o privește în față când răspunde:

– Poate că viața mea ar fi mai simplă dacă nu te-aș avea pe tine de care să am grijă, dar n-ar fi la fel de fericită. Eu te iubesc, Jax.

– Eu iubesc la tine.

În timp ce șofează spre casă de la job, Derek primește un mesaj de la Ana, care-i spune că a fost contactată de cineva din Polytope, așa că o sună imediat ce ajunge acasă.

– Deci ce s-a-ntâmpnat? întreabă el.

Ana pare derutată.

– A fost o convorbire foarte ciudată.

– În ce fel „ciudată“?

– Mi-au propus un job.

– Serios? Ce-ar trebui să faci?

– Să le educ digienții Sophonce, spune ea. Datorită experienței mele anterioare, vor să conduc echipa. Mi-au oferit un salariu mare, trei ani de garantare a jobului și o primă de instalare realmente fabuloasă. Există însă un șpil.

– Ce anume? Nu mă mai ține ca pe ace!

– Toți instructorii lor trebuie să utilizeze InstantRapport.

Derek face ochii mari.

– Cred că glumești, zice el.

InstantRapport este unul dintre transdermii inteligenți, un plasture care livrează doze dintr-un cocteil oxitocină-opioide de câte ori purtătorul său se află în prezența unei persoane specifice. Este utilizat pentru consolidarea căsătoriilor șubrede și a relațiilor încordate dintre părinți și copii, iar recent se poate procura fără rețetă.

– De ce dracu’? adaugă bărbatul.

– Ei consideră că afecțiunea va da rezultate mai bune și că unicul mod în care instructorii vor simți afecțiune pentru digienții Sophonce este prin intervenție farmaceutică.

– Am înțeles. Este un mod de a crește productivitatea angajaților.

Derek cunoaște multe persoane care iau agenți nootropi sau utilizează stimularea magnetică transcranială pentru a-și amplifica performanțele la

muncă, dar deocamdată niciun angajator n-a transformat-o într-o obligativitate. Clatină din cap, neîncrezător, și spune:

– Dacă digienții lor sunt atât de greu de iubit, ai fi crezut că au priceput ideea și vor trece la digienți Neuroblast.

– Și eu le-am spus ceva similar, dar n-au fost interesați. Am totuși o idee. Ana se apleacă în față. Dacă m-aș duce să lucrez pentru ei, i-aș putea face să se răzgândească.

– În ce fel?

– Ar fi o oportunitate să-l arăt permanent pe Jax managerilor Polytope. M-aș putea conecta de la job la Data Earth privat, poate chiar să-l aduc pe el acolo, în corpul robot. Ce mod mai bun de a demonstra plurivalența motorului Neuroblast? Iar când ei vor înțelege asta, îl vor porta în Real Space.

Derek cade pe gânduri.

– Asta presupunând că nu-ți interzic să petreci timp cu Jax în timpul orelor de serviciu...

– Chiar așa nepricepută mă crezi? N-aș fi agresivă, ci cât mai subtilă.

– Ar putea merge, spune bărbatul, totuși te vor obliga să porți plasturele InstantRapport. Merită?

Ana strânge din umeri într-un gest de frustrare.

– Nu știu. E foarte clar că nu-i prima mea opțiune. Totuși, uneori trebuie să ne asumăm un risc, nu? Să forțăm nițel lucrurile.

El nu-i sigur ce să spună.

– Kyle ce părere are despre asta?

Femeia oftează.

– El se opune complet. Nu-i place ideea ca eu să iau InstantRapport și nu crede deloc că șansele ar fi suficient de mari ca să merite riscul. Face o pauză, după care continuă: Totuși, el nu simte la fel în privința digienților noștri, așa că-i firesc să spună asta. Pentru el, salariul nu-i chiar așa mare.

Este clar că Ana așteaptă susținere și Derek i-o oferă, dar în sinea lui nu e chiar așa de convins. Are rezerve față de propunerea ei, totuși șovăie să i-o spună.

Detestă că are astfel de gânduri, însă în ocaziile în care Ana a menționat că are probleme cu Kyle, el a visat cu ochii deschiși că cei doi se vor despărți. Și-a spus că nu va face niciodată absolut nimic care să-i separe, însă, dacă Kyle nu împărtășește dedicația Anei față de digienți, Derek nu

va face nimic rău dacă îi va arăta femeii că el o împărtășește. Nu poate fi învinuit dacă asta îi va sugera Anei că Derek se potrivește cu ea mai bine decât Kyle. Întrebarea este dacă el crede cu adevărat că-i o idee bună ca Ana să accepte propunerea de angajare la Polytope. Nu e sigur în această privință, dar, până va fi sigur, o va susține.

După ce închide telefonul, Derek se conectează la Data Earth privat ca să petreacă timp cu Marco și Polo. Cei doi joacă un meci de tenis în imponderabilitate, dar coboară de pe teren când îl văd.

- Noi întâlnit azi vizitatori drăguți, spune Marco.
- Serios? Știți cine au fost?
- Persoană nume Jennifer și persoană nume Roland.

Derek verifică registrul vizitatorilor și este îngrozit de ceea ce vede: Jennifer Chase și Roland Michaels sunt angajații companiei Binary Desire, care produce jucării sexuale, atât virtuale, cât și fizice.

Nu este pentru prima dată că grupul de utilizatori a primit solicitări din partea cuiva care dorea să utilizeze digienții pentru sex. Marea majoritate a jucăriilor sexuale continuă să fie controlate de un software convențional, care aplică scenarii predeterminate, dar încă de la apariția digienților au existat oameni care au încercat să facă sex cu ei. Procedura tipică este copierea unui digient din domeniul public și reconfigurarea mapării de bază a recompenselor, astfel încât să se bucure de orice îl excită pe proprietarul său. Criticii îl consideră echivalent cu a pune un câine să-ți lingă unt de arahide de pe organele genitale și nu este o comparație incorectă, nici în privința inteligenței digienților, nici a sofisticării instruirii. În clipa de față nu există niciun digient disponibil pentru sex, care să fie măcar pe departe similar unei persoane ca Marco și Polo, așa că grupul de utilizatori primește ocazional solicitări din partea producătorilor de jucării sexuale interesați să cumpere copii ale digienților. Toți membrii grupului au căzut de acord să ignore astfel de solicitări. Dar, potrivit registrului vizitatorilor, Chase și Michaels au fost însoțiți înăuntru de Felix Radcliffe.

Derek le spune lui Marco și Polo să-și reia meciul și apoi îl sună pe Felix.

- Ce dracu' ai avut în cap? De ce i-ai adus pe cei din Binary Desire?
- Dar n-au încercat să facă sex cu digienții.
- Văd asta.

Derek vizionează în altă fereastră înregistrarea vizitei, derulată cu viteză dublă.

– Au stat doar de vorbă.

Uneori conversațiile cu Felix par a fi cu un extraterestru.

– Noi am avut o înțelegere în privința producătorilor de jucării sexuale.

Mai ții minte?

– Tipii ăștia nu-s ca toți ceilalți. Mie îmi place cum gândesc.

Derek se teme să întrebe ce înseamnă asta.

– Dacă-ți plac așa mult, du-i în Data Mars și arată-le xenoterienii tăi.

– Le-am arătat, zice Felix. N-au fost interesați.

Bineînțeles că n-au fost interesați, cererea pentru relații sexuale cu tripozi vorbitori de Lojban ar fi microscopică. În același timp însă, Derek înțelege că Felix este sincer – nu l-ar deranja să-i prostitueze pe xenoterieni, dacă asta l-ar ajuta să-și finanțeze experimentul „prim contact”. Poate că Felix este excentric, dar nu-i și ipocrit.

– Atunci n-ar mai trebui să aud de asta niciodată, spune el. E posibil să-ți interzicem accesul în Data Earth.

– Ar trebui totuși să stați de vorbă cu oamenii ăștia.

– Nu, n-ar trebui.

– Vă vor plăti dacă-i ascultați. Vă vor trimite un mesaj conținând specificațiile.

Derek aproape că izbucnește în râs. Probabil că cei de la Binary Desire sunt disperați dacă au ajuns să plătească oamenii ca să asiste la o prezentare de vânzări.

– N-am nimic împotriva mesajelor, spune el, dar îi pun pe tipii ăștia pe lista de interdicții și nu mai vreau să aduci niciodată vreun producător de jucării sexuale. E clar?

– Da, zice Felix și închide telefonul.

Derek clatină din cap. În mod normal, nici nu i-ar trece prin cap să asculte o asemenea prezentare, nici chiar dacă ar fi plătit, fiindcă nu vrea să lase impresia că ar fi de acord să-i vândă pe Marco și Polo ca obiecte sexuale.

Dar în clipa de față grupul de utilizatori are nevoie de fiecare dolar pe care-l poate obține. Dacă audierea prezentării unei companii ar putea încuraja alte companii să plătească pentru aceeași oportunitate, atunci s-ar

putea să merite. Bărbatul derulează înregistrarea întâlnirii dintre vizitatori și digienți, însă acum o privește la viteză normală.

8

Grupul de utilizatori ascultă prezentarea Binary Desire prin videoconferință; Binary Desire a făcut o plată către un serviciu de garanții și banii vor fi transferați după întâlnire. Așezată în focarul ecranului semicircular, Ana se uită în jur; fluxurile video ale tuturor sunt integrate, astfel încât grupul de utilizatori pare strâns într-un amfiteatru virtual, fiecare stând într-o lojă micuță, privată. Derek se află în stânga ei, avându-l în stânga sa pe Felix. Pe podiumul din față se află Jennifer Chase, reprezentanta lui Binary Desire. Imaginea de pe ecran o arată blondă și frumoasă, elegant îmbrăcată și, deoarece părțile au convenit să utilizeze video real, Ana știe că Chase arată chiar așa. Ea se întreabă dacă Binary Desire o trimite la toate negocierile; probabil că femeia este foarte pricepută să obțină ceea ce solicită.

Felix se ridică din scaunul său și începe să spună ceva în Lojban, apoi se oprește și vorbește în engleză:

– O să vă placă ce veți auzi de la ea.

– Mulțumesc, Felix, zice Chase, dar dă-mi voie ca de aici să continui eu.

Felix se așază și Chase se adresează grupului:

– Vă mulțumesc pentru atenție. De obicei, când mă întâlnesc cu potențiali parteneri de afaceri, vorbesc despre felul cum Binary Desire îi poate ajuta să ajungă pe o piață mai mare, dar nu voi proceda la fel cu voi. Scopul meu pentru această întâlnire este de a vă asigura că digienții voștri vor fi tratați cu respect. Noi nu dorim animale de companie care au fost sexualizate prin simpla condiționare operantă, ci dorim ființe care să se angajeze în activități sexuale la un nivel superior, mai personal.

– Cum vă așteptați să căpătați așa ceva, întreabă Stuart, când digienții noștri sunt complet asexuați?

Chase nu ezită absolut deloc.

– Prin doi ani de instruire, minimum.

Ana este surprinsă.

– Asta-i o investiție majoră, comentează ea. Știam că digienții jucării sexuale sunt instruiți de obicei două săptămâni.

– Asta pentru că ei sunt de obicei digienți Sophonce și nici după doi ani nu vor deveni parteneri de sex mai buni decât după două săptămâni. Nu știu dacă ați văzut rezultatele, dar, dacă sunteți curioși, vă pot spune unde puteți găsi un harem de Drayta îmbrăcați în avataruri Marilyn Monroe, care behăie: *Vreau să ți-o sug*. Nu-i deloc plăcut.

Ana râde fără să vrea, la fel ca alți câțiva din grup.

– Nu, nu sună deloc plăcut.

– Binary Desire nu intenționează așa ceva. Oricine poate să ia un digient de domeniu public și să-i reconfigureze maparea recompenselor. Noi dorim să oferim parteneri de sex cu personalități reale și suntem dispuși să investim efortul necesar pentru a crea așa ceva.

– Și în ce va consta instruirea voastră? Întreabă Helen Costas, din spate.

– În primul rând, descoperirea și explorarea sexualității. Le vom da digienților avataruri fidele anatomic și-i vom lăsa să se obișnuiască cu zonele erogene. Îi vom încuraja să înceapă experimentări sexuale reciproce, ca să capete îndemânări ca făpturi sexuale și să-și aleagă o identitate de gen cu care se simt confortabil. Deoarece mare parte a învățării din această etapă va avea loc exclusiv între ei, pot exista perioade în care să fie rulați mai rapid decât timpul real. După ce digienții vor dobândi un volum rezonabil de experiență, vom începe să-i asociem cu parteneri umani compatibili.

– Ce vă face să credeți că ei se vor asocia cu o anumită persoană? întreabă Derek.

– Programatorii noștri au examinat unii digienți din adăposturi; ei sunt prea tineri pentru scopurile noastre, dar au dezvoltat atașamente emoționale, iar programatorii au efectuat destule analize încât să creadă că pot induce atașamente similare la digienți mai vârstnici. Pe măsură ce digientul ajunge să cunoască un om, le vom spori dimensiunea emoțională a interacțiunilor, atât sexuale, cât și non-sexuale, astfel că acestea vor genera dragoste în digient.

– Ca o versiune Neuroblast de InstantRapport, spune Ana.

– Cumva similar, încuviințează Chase, dar mai eficient și mai specific, deoarece va fi reglată personalizat. Pentru digient nu se va deosebi de îndrăgostirea spontană.

– Reglarea aceea personalizată nu pare ceva ce ați putea reuși din prima încercare, spune Ana.

– Bineînțeles că nu, îi dă dreptate Chase. Ne așteptăm să treacă luni de zile până ca un digient să se îndrăgostească; în toată perioada aceea, vom lucra cu clientul, restabilind digientul la puncte de control și încercând ajustări până la stabilirea fermă a legăturii emoționale. Va fi la fel ca programul de creștere și selectare condus de tine pentru Blue Gamma; noi pur și simplu îl personalizăm pentru clientul individual.

Ana este pe punctul de a spune că de fapt este foarte diferit, însă decide să n-o facă. Ea nu trebuie decât să asculte prezentarea femeii, nu s-o contrazică.

– Înțeleg ce vrei să spui, zice cu glas tare.

– Chiar dacă îi puteți face să se îndrăgostească, spune Derek, niciunul dintre digienții noștri nu va fi o Marilyn Monroe convingătoare.

– Nu, dar nici nu urmărim așa ceva. Avatarurile pe care le vom da vor fi umanoide, însă nu umane. Noi nu încercăm să duplicăm experiența sexului cu o ființă omenească, ci vrem să oferim parteneri non-umani care să fie fermecători, afectuoși și autentic entuziaști în privința sexului. Binary Desire consideră că aceasta este o nouă frontieră sexuală.

– O nouă frontieră sexuală? repetă Stuart. Vrei să spui, popularizarea unei excentricități până devine mainstream.

– Da, se poate spune și așa, zice Chase. Încercați totuși s-o priviți și din alt unghi: ideile noastre despre ceea ce reprezintă sexul sănătos s-au extins de-a lungul timpului. Oamenii obișnuiau să creadă că homosexualitatea, BDSM și poliamorul erau simptome ale unor probleme psihologice, dar în activitățile acelea nu există nimic intrinsec care să fie incompatibil cu o relație de iubire. Problema era că dorințele unui individ erau stigmatizate de societate. Noi credem că, în timp, sexul cu digienți va fi acceptat în mod similar ca o expresie validă a sexualității. Însă asta presupune să fim deschiși și onești în privința lui și să nu pretindem că un digient este un om.

Pe ecran apare o pictogramă, care arată că Chase a transmis un document grupului.

– Vă expediez o copie a contractului pe care-l propunem, zice ea, dar îngăduiți-mi să vi-l rezum. Binary Desire va acoperi costurile portării lui Neuroblast în Real Space în schimbul drepturilor non-exclusive la digienții voștri. Veți păstra dreptul de a face și vinde copii ale digienților voștri, atâta timp cât nu concurează cu ale noastre. Dacă digienții voștri se vând

bine, vom plăti, de asemenea, drepturi de autor. Iar digienților voștri le va plăcea ceea ce vor face.

– Bine, mulțumim, spune Ana. Ne vom uita la contract și vă vom anunța. Asta-i tot?

Chase surâde.

– Nu tocmai. Înainte de a transfera suma convenită, aș dori să am posibilitatea de a răspunde oricăror îngrijorări pe care le aveți; vă asigur că nu voi fi ofensată. Aspectul sexual este cel față de care ai rezerve?

Ana șovăie, apoi spune:

– Nu el, ci coerciția.

– Nu va exista nicio coerciție. Procesul de asociere va asigura că digienților le va plăcea la fel de mult ca și proprietarilor lor.

– Însă voi nu le oferiți șansa de a alege ce anume le va face plăcere.

– Și oare diferă atât de mult față de oameni? Când eram mică, ideea de a săruta un băiat nu mă interesa absolut deloc și, dacă ar fi fost după mine, situația aceea nu s-ar fi schimbat niciodată. Chase surâde scurt și sfios, parcă sugerând cât de mult îi place să sărute acum. Noi devenim ființe sexuale, indiferent dacă o dorim sau nu. Modificările aduse de Binary Desire digienților nu sunt diferite. Ba chiar vor fi mai bune. Unele persoane sunt împovărate de propriile înclinații sexuale, care le cauzează o existență plină de suferințe. Digienților nu li se va întâmpla asta. Fiecare dintre ei va fi asociat cu un partener perfect compatibil sexual. Asta nu este coerciție, ci împlinire sexuală absolută.

– Dar nu-i reală, izbucnește Ana și regretă imediat.

Era exact deschiderea pe care o așteptase Chase.

– Cum să nu fie? întreabă ea. Sentimentele tale pentru digienții tăi sunt reale; sentimentele lor pentru tine sunt reale. Dacă tu și digientul tău puteți avea o conexiune non-sexuală reală, de ce ar trebui ca o conexiune sexuală între un om și un digient să fie mai puțin reală?

Pentru moment, Ana rămâne fără replică și Derek intervine:

– Putem discuta la nesfârșit despre filozofie, spune el, dar ideea finală este că noi n-am petrecut ani de zile crescându-ne digienții ca ei să devină jucării sexuale.

– Îmi dau seama de asta, aprobă Chase. Iar încheierea acestui acord între noi nu va opri copii ale digienților voștri să facă alte lucruri. Pe de altă parte, în prezent, digienții voștri, deși sunt uluitori, nu au abilități

vandabile pe piața de joburi și nu puteți prezice când vor căpăta așa ceva. Cum altfel veți strânge banii de care aveți nevoie?

„Oare câte femei și-au pus de-a lungul timpului aceeași întrebare?”
gândește Ana.

– Deci este profesiunea cea mai veche din lume.

– Acesta este un punct de vedere, dar vreau să atrag din nou atenția că digienții nu vor fi supuși niciunui fel de coerciție, nici măcar uneia de natură economică. Dacă doream să vindem dorință sexuală simulată, există moduri mai ieftine în care am fi putut proceda. Ideea acestei întreprinderi este de a crea o alternativă la dorința falsă, simulată. Noi considerăm că sexul este mai bun când ambele părți se bucură de el – mai bun ca experiență și mai bun pentru societate.

– Toate astea sună foarte nobil, dar cum rămâne cu pasionații de torturi sexuale?

– Noi nu încurajăm niciun act sexual non-consensual, iar aici includem sexul cu digienți. Contractul pe care vi l-am expediat garantează că Binary Desire va păstra disjunctoarele la durere instalate inițial de Blue Gamma, consolidate cu elemente de control al accesului de ultimă generație. Așa cum am mai spus, considerăm că sexul este mai bun când ambele părți se bucură de el. Suntem convinși de asta.

– Sunteți de acord, așa-i? se adresează Felix grupului. Ei au anticipat toate posibilitățile.

Câțiva membri ai grupului se încruntă spre el și chiar expresia lui Chase arată că ar prefera să se lipsească de ajutorul său.

– Știu că nu asta ați sperat când ați început să căutați investitori, spune ea. Dar, dacă puteți trece dincolo de reacția inițială, cred că veți fi de acord că ceea ce propunem va fi în avantajul tuturor.

– Ne vom gândi și vă vom anunța decizia noastră, zice Derek.

– Vă mulțumesc că mi-ați ascultat prezentarea, spune Chase. O fereastră apare pe ecran, indicând că banii au fost transferați de la serviciul de garanții. Mai vreau să vă spun ceva. Dacă veți fi abordați de alte companii, citiți cu atenție tot ce este scris cu litere mărunte. Vor include probabil o clauză pe care și avocații noștri au vrut s-o includem, care le dă dreptul să vă revândă digienții altei companii, cu disjunctoarele la durere dezactivate. Cred că știți ce înseamnă asta.

Ana încuviințează; înseamnă că digienții ar putea fi revânduți unei companii ca Edgeplayer, pentru a fi utilizați ca victime pentru torturi.

– Da, știm.

– Binary Desire a refuzat recomandarea avocaților noștri în această privință. Contractul nostru garantează că digienții nu vor fi utilizați niciodată pentru altceva decât sex non-coercitiv. Vedeți dacă altcineva o să vă ofere aceeași garanție.

– Mulțumesc, spune Ana. Vă vom anunța decizia noastră.

Ana a participat la întâlnirea cu Binary Desire crezând că era pur și simplu o formalitate, o modalitate de a obține niște bani, ascultând o prezentare de vânzare. Acum, după ce a ascultat prezentarea, constată că se gândește foarte mult la cele discutate.

Ea n-a mai acordat atenție sexului virtual de când era în colegiu, când prietenul ei, și coleg, petrecuse un semestru în străinătate. Ei cumpăraseră perifericele împreună înainte de plecarea lui, accesorii în carcase discrete, incasabile cu interioare ilare de silicon, după care își parolaseră digital, reciproc, dispozitivele cu numărul de serie al celuilalt, o garanție a fidelității pentru organele lor genitale virtuale. Primele sesiuni au fost neașteptat de amuzante, dar n-a durat mult și noutatea s-a banalizat, iar lipsurile tehnologiei au devenit bătătoare la ochi. Sexul fără sărutări era jalnic, iar Anei îi lipsea apropierea feței iubitului ei la numai un centimetru, apăsarea greutateii corpului său, mirosul lui; vederea lor reciproc pe ecrane video nu putea înlocui asta, indiferent cât de aproape era obiectivul videocamerei. Pielea ei tânjea după pielea lui într-un chip pe care niciun periferic nu-l putea satisface; până la sfârșitul semestrului, ea simțise că era gata să explodeze de dorință. Fără doar și poate, tehnologia se îmbunătățise de atunci, totuși continua să fie un mediu sărăcăcios pentru intimitate.

Ana își amintește ce deosebire importantă fusese când îl văzuse întâia oară pe Jax purtând un corp fizic. Dacă un digient se afla într-o păpușă gonflabilă, oare asta făcea mai atrăgătoare ideea sexului? Nu! Ea stătuse foarte aproape de fața lui Jax, curățându-i pete de pe lentile sau inspectându-l după zgârieturi, și nu seamănă deloc cu apropierea de o persoană; în cazul unui digient, nu există senzația pătrunderii într-un spațiu intim, nici măcar încrederea subînțeleasă când un câine te lasă să-l scarpini pe burtă. În Blue Gamma, ei aleseseră să nu introducă digienților genul

acesta de autoprotecție fizică – era lipsit de sens pentru produsul lor –, totuși ce înseamnă intimitate fizică, dacă nu există barierele acelea care să fie depășite? Ea nu se îndoiește că este posibil să-i confere unui digient o reacție de excitare destul de apropiată de cea umană pentru a declanșa neuronii-ogindă ai ambelor părți. Însă ar putea Binary Desire să învețe un digient despre vulnerabilitatea care însoțește absența totală a hainelor și despre ceea ce-i transmiți cuiva prin acceptul și dorința ta de a sta gol în prezența sa?

Însă poate că nimic din toate astea nu contează. Ana rederulează înregistrarea videoconferinței, o ascultă pe Chase spunând că sexul cu un partener non-uman este o nouă frontieră. Nu ar trebui să fie identic cu sexul cu o altă persoană, ci va fi un fel diferit de sex și poate că va fi însoțit de un fel diferit de intimitate.

Ea se gândește la o întâmplare petrecută pe când lucra la grădina zoologică: o femelă urangutan a murit și toți s-au întristat, dar dresorul ei favorit a fost de-a dreptul sfâșiat de durere. În cele din urmă bărbatul a mărturisit că făcuse sex cu urangutanul, iar la scurt timp după aceea grădina zoologică l-a concediat. Ana a fost șocată, bineînțeles, cu atât mai mult cu cât dresorul acela nu era vreun pervers libidinos, așa cum își imaginase ea că ar fi zoofilii; durerea lui fusese profundă și autentică, la fel ca orice persoană care pierduse un iubit. De asemenea, el fusese însurat anterior, ceea ce o surprinsese pe Ana; ea presupunea că asemenea indivizi nu ar putea avea prietene, după care înțelesese că dăduse crezare stereotipului despre îngrijitorii zoo: că ei își petrec timpul cu animale deoarece nu se pot înțelege cu oamenii. La fel ca atunci, Ana încearcă din nou să stabilească mai clar de ce relațiile non-sexuale cu animale pot fi sănătoase, dar nu și cele sexuale, de ce consimțământul limitat pe care-l pot oferi animalele este suficient pentru a le ține ca animale de companie, dar nu și pentru a face sex cu ele. O dată în plus, nu poate articula o argumentație care să nu fie înrădăcinată în disconfort personal și nu este sigură că acesta e un motiv suficient de bun.

Cât despre problema sexului între digienți, subiectul fusese ocazional discutat în trecut și Ana considerase întotdeauna că proprietarii aveau noroc că nu trebuiau să se confrunte cu așa ceva, întrucât maturitatea sexuală este etapa în care e greu să tratezi cu multe animale. Nu există nici măcar vinovăția ce putea fi asociată castrării chirurgicale a lui Jax, întrucât ea nu-l

lipsește de un aspect fundamental al naturii sale. Însă pe forumul de discuții se derulează acum un fir care o face să reevalueze situația:

De la: Helen Costas

Nu-mi place ideea ca cineva să facă sex cu digientul meu, dar apoi îmi amintesc că nici părinții nu doresc vreodată să se gândească la copiii lor făcând sex.

De la: Maria Zheng

Analogia asta e falsă. Părinții nu-și pot opri copiii să devină sexuali, dar noi putem. Digienții nu au o nevoie intrinsecă de a emula acest aspect al dezvoltării umane. Să nu exagerăm cu proiecția antropomorfică.

De la: Derek Brooks

Ce înseamnă „intrinsic”? Digienții n-au avut nevoia intrinsecă de a deține personalități fermecătoare sau avataruri drăgălașe, totuși acestea aveau o motivație validă: în felul acela era mai probabil ca oamenii să petreacă timp cu ei, ceea ce era bine pentru digienți.

Nu spun că ar trebui să acceptăm oferta Binary Desire. Pe de altă parte, cred că ar trebui să ne întrebăm pe noi înșine: Dacă-i facem sexuali pe digienți, asta ar încuraja alți oameni să-i iubească într-un fel care să fie bun pentru digienți?

Ana se întreabă dacă asexualitatea lui Jax înseamnă că el ratează lucruri a căror experiență i-ar fi fost benefică. Femeii îi place că Jax are prieteni umani și motivul pentru care dorește ca Neuroblast să fie portat în Real Space este ca el să poată menține relațiile acelea, să le consolideze. Însă cât de departe poate ajunge consolidarea? Cât de apropiată poate deveni o relație, înainte ca sexul să devină o problemă?

Mai târziu, în aceeași seară, ea postează o replică la comentariul lui Derek:

De la: Ana Alvarado

Derek a pus o întrebare pertinentă. Însă chiar dacă răspunsul ar fi „da”, asta nu înseamnă că ar trebui să acceptăm oferta Binary Desire.

Dacă o persoană caută o fantezie masturbatorie, ea poate utiliza software obișnuit în acest scop. N-ar trebui să cumpere o mireasă prin poștă și să-i lipească o duzină de plasturi InstantRapport, dar în esență asta vrea Binary Desire să ofere clienților săi. Este acesta genul de viață pe care vrem să-l ducă digienții noștri? Le-am putea pompa atât de multe endorfine virtuale, încât ar fi fericiți să trăiască într-o debara din Data

Earth, însă ținem prea mult la ei pentru a proceda așa. Nu cred că ar trebui să-i lăsăm pe alții să-i trateze cu mai puțin respect.

Recunosc că ideea sexului cu un digient m-a deranjat inițial, totuși nu cred că mă opun principiului în sine. Nu este ceva ce-mi pot imagina că aș face eu însămi, dar n-am nicio problemă dacă alții o doresc, atâta timp cât nu este exploatare. Dacă există un grad de „dăruire și primire“, atunci poate că ar putea fi cum a spus Derek: bun pentru digient, ca și pentru om. Însă dacă omul are libertatea de a personaliza maparea recompenselor digientului, sau de a continua să-l restabilească la diverse puncte de control până găsește o instanțiere perfect optimizată, cum se poate vorbi despre „dăruire și primire“? Binary Desire le spune clienților săi că ei nu trebuie să satisfacă în vreun fel preferințele digienților lor. Nu contează dacă sexul este prezent sau nu; aceea nu-i o relație adevărată.

Orice membru al grupului de utilizatori este liber să accepte individual oferta Binary Desire, totuși argumentația Anei este îndeajuns de convingătoare pentru ca nimeni să n-o facă, deocamdată. La câteva zile după întâlnire, Derek le spune lui Marco și Polo despre oferta Binary Desire, considerând că ei merită să fie informați. Pe Polo îl interesează modificările pe care dorește să le facă Binary Desire; el știe că are o mapare a recompenselor, dar nu se gândise niciodată ce ar însemna editarea ei.

– Poate amuzant eu editez mapare recompense, spune Polo.

– Tu nu poți edita mapare recompense la tine când tu lucrezi la altul, zice Marco. Tu poți face doar când tu ești corporație.

Polo se întoarce spre Derek.

– Adevărat?

– Să fiu sincer, nu-i ceva ce v-aș lăsa să faceți, chiar dacă ați fi persoane juridice.

– Hei, protestează Marco. Tu spus când noi corporații, noi luăm toate decizii la noi.

– Da, recunoaște Derek, am spus asta, dar nu m-am gândit ca voi să vă editați propriile mapări ale recompenselor. Asta poate fi foarte periculos.

– Dar oameni pot edita proprii mapări recompense.

– Poftim? Noi nu putem face așa ceva.

– Dar oameni iau droguri la sex. Odioase.

– Afrodiziace. Acelea sunt doar temporare.
– InstantRapport temporar? întreabă Polo.
– Nu tocmai, spune Derek, dar oamenii fac o greșeală în multe cazuri când îl folosesc.

Mai ales, gândește el, dacă o companie îi plătește ca să-l folosească.

– Când eu corporație, spune Marco, eu liber fac proprii greșeli. Asta idee.

– Încă nu sunteți pregătiți să fiți persoane juridice.

– Pentru că tu nu placi decizii la mine? „Pregătiți“ înseamnă eu acord mereu la tine?

– Dacă intenționezi să-ți editezi propria mapare a recompenselor de îndată ce ești persoană juridică, atunci nu ești încă pregătit.

– Eu nu spus „vreau“, rostește Marco apăsător. Eu nu vreau. Eu spus când corporație, eu liber fac asta. Asta diferit.

Derek se oprește o clipă. E ușor de uitat, dar exact aceasta este concluzia la care grupul de utilizatori a ajuns în timpul discuțiilor pe forum despre transformarea digiențelor în persoane juridice: dacă personalitatea juridică nu dorește să fie doar o simplă titulatură, ea trebuie să însemne acordarea unui grad de autonomie digiențelor.

– Da, ai dreptate. Când vei fi persoană juridică, vei fi liber să faci lucruri pe care eu le consider greșeli.

– Este bine, zice Marco mulțumit. Când tu decizi eu gata, nu pentru eu acord la tine. Eu pot gata, dacă eu nu acord la tine.

– Așa-i, totuși te rog să-mi spui că nu vrei să-ți editezi propria mapare a recompenselor.

– Nu, eu știu este periculos. Eu poate face greșeală care oprește eu repară greșeală.

Derek se simte ușurat.

– Mulțumesc.

– Dar tu lași Binary Desire editează mapare recompense la mine, asta nu periculos.

– Nu, nu-i periculos, totuși este o idee proastă.

– Eu nu acord.

– Poftim? Nu cred că-nțelegi ce vor ei să facă!

Marco îl privește frustrat.

– Eu înțeleg. Ei face eu plac ce vor ei la mine plac, chiar dacă eu nu plac acum.

Derek își dă seama că Marco înțelege într-adevăr.

– Și nu crezi că asta-i greșit?

– De ce greșit? Toate lucruri eu plac acum eu plac fiindcă Blue Gamma făcut eu plac. Asta nu greșit.

– Nu, dar era altceva. Bărbatul se gândește o clipă cum să explice. Blue Gamma te-a făcut să-ți placă mâncarea, dar n-a decis ce feluri specifice de mâncare să-ți placă.

– Și ce dacă? Nu foarte diferit.

– Ba *este* diferit.

– De acord, greșit dacă ei editează digienți care nu vor editare. Dar dacă digient acord înainte ei editează, atunci nu greșit.

Derek se simte cuprins de exasperare.

– Atunci tu vrei să fii o persoană juridică și să iei propriile decizii, sau vrei ca altcineva să ia deciziile pentru tine? Pe care dintre ele o vrei?

Marco se gândește.

– Poate eu încerc ambele. O copie la mine devine corporație, a doua copie la mine lucrează la Binary Desire.

– Nu te deranjează că există copii ale tale?

– Polo copie la mine. Asta nu greșit.

În impas, Derek pune capăt discuției și-i trimite pe digienți să lucreze în studiourile lor, totuși nu poate uita ușor spusele lui Marco. Pe de-o parte, Marco a venit cu argumente valide, dar pe de altă parte Derek își amintește destul de bine anii de colegiu ca să știe că performanța în dezbateri nu este totuna cu maturitatea. Nu pentru prima dată, el se gândește că ar fi mult mai ușor dacă ar exista o vârstă a majoratului legală pentru digienți; fără așa ceva, el va fi singurul care va decide când este Marco pregătit să fie persoană juridică.

Derek nu este singurul care are dezacorduri după oferta făcută de Binary Desire. Când vorbește cu Ana, ea se plânge de o ceartă recentă cu Kyle.

– El crede că ar trebui să acceptăm oferta, spune femeia. Spune că-i o opțiune mult mai bună decât jobul pe care mi l-a oferit Polytope.

Este o altă oportunitate de a-l critica pe Kyle; oare cum ar trebui să procedeze. Derek spune însă doar:

– Asta pentru că el crede că modificarea digienților nu-nseamnă cine știe ce.

– Exact! Ana mai fumegă o vreme, după care continuă: Nu-i ca și cum eu aș crede că nu-nseamnă cine știe ce să port InstantRapport. Bineînțeles că înseamnă. Totuși, există o deosebire mare între folosirea voluntară de către mine a plasturelui InstantRapport și impunerea procesului de asociere Binary Desire digienților.

– O deosebire uriașă. Totuși, asta ridică o întrebare interesantă. Derek îi povestește despre conversația cu Marco și Polo, apoi continuă: Nu sunt sigur dacă Marco argumenta pur și simplu de dragul argumentației, însă m-a pus pe gânduri. Dacă un digient se oferă voluntar să accepte schimbările pe care Binary Desire vrea să le facă, asta nu înseamnă o deosebire?

Ana cade pe gânduri.

– Nu știi. Poate că da.

– Când un adult alege să utilizeze un plasture InstantRapport, nu avem temeiuri să ne opunem. De ce ar fi nevoie să respectăm în același fel deciziile lui Jax sau ale lui Marco?

– În primul rând, ar trebui ca ei să fie adulți.

– Am putea depune acte constitutive și mâine, dacă am vrea asta, spune bărbatul. Ce ne face să fim atât de siguri că n-ar trebui s-o facem? Să presupunem că într-o zi Jax îți spune că el înțelege foarte bine în ce va intra dacă va accepta oferta Binary Desire, exact cum ai procedat tu cu jobul la Polytope. De ce ar fi nevoie ca tu să-i accepți decizia?

Ea se gândește câteva clipe.

– Cred că va depinde dacă voi crede sau nu că și-a bazat decizia pe experiență. Jax n-a avut niciodată o relație sentimentală, n-a avut niciodată un job, iar acceptarea ofertei Binary Desire ar însemna să le facă pe ambele, probabil pentru totdeauna. Aș vrea ca el să fi deținut un nivel de experiență în privințele acelea înainte de a lua o decizie ale cărei consecințe sunt permanente. După ce ar avea experiența respectivă, cred că n-aș putea obiecta realmente.

– Da, încuviințează Derek din cap. Regret că nu m-am gândit la asta când am vorbit cu Marco.

Ar însemna modificarea digienților în fapte sexuale, dar fără intenția de a-i vinde; altă cheltuială pentru grupul de utilizatori, chiar după ce ar porta Neuroblast.

– Asta va dura totuși mult, conchide el.
– Bineînțeles, dar nu există nicio grabă să-i facem sexuali pe digienți.
Mai bine să așteptăm până o putem face așa cum se cuvine.
Mai bine să stabilești un prag de vârstă mai ridicat pentru majorat, decât să riști, coborându-l prea mult.
– Iar până atunci rămâne în seama noastră să avem grijă de ei.
– Exact! Trebuie să punem nevoile lor pe primul loc.
Ana pare recunoscătoare pentru acord, iar Derek este mulțumit că l-a putut asigura. Apoi însă frustrarea revine pe chipul femeii.
– Păcat că Kyle nu-nțelege asta.
Bărbatul caută un răspuns diplomatic.
– Nu sunt sigur că oricine poate înțelege asta, dacă n-a petrecut cu digienții timpul pe care l-am petrecut noi, rostește el.
Cuvintele acelea nu intenționează să-l critice pe Kyle, ci reprezintă convingerea sinceră a lui Derek.

9

A trecut o lună de la prezentarea Binary Desire și Ana este în Data Earth privat cu câțiva digienți Neuroblast, așteptând sosirea vizitatorilor. Marco îi povestește lui Lolly despre cel mai recent episod din jocul lui serial favorit, în timp ce Jax exersează un dans a cărui coregrafie a conceput-o personal.

– Tu privește, spune el.
Ana îl urmărește cum execută rapid o suită de posturi.
– Ține minte – când vor sosi ei, va trebui să vorbești despre ce ai construit.
– Eu știu, tu spus și spus deja. Eu opresc dans când ei ajung aici. Acum eu distrez.
– Scuze, Jax. Sunt pur și simplu agitată.
– Tu privește, eu dansez. Tu simți bine.
Ea zâmbește.
– Mulțumesc. O să-ncerc.
Inspiră profund și-și impune să se relaxeze.
Un portal se deschide și prin el intră două avataruri. Jax se oprește imediat din dans și Ana își conduce avatarul să-i salute pe vizitatori.
Adnotările de pe ecran îi identifică drept Jeremy Brauer și Frank Pearson.
– Sper că n-ați avut probleme să intrați, spune ea.

– Nu, răspunde Pearson, autentificările pe care ni le-ai dat au funcționat perfect.

Brauer privește în jur.

– Vechiul și bunul Data Earth. Avatarul lui trage de crenguța unui tufiș, după care îi dă drumul și privește cum se leagănă. Îmi amintesc cât de incitant a fost când l-a inaugurat Daesan. Era culmea tehnologiei.

Brauer și Pearson lucrează la producătorul de roboți casnici Exponential Appliances. Roboții aceia sunt exemple de IA de modă veche; abilitățile le sunt programate, nu învățate și, deși oferă un grad real de comoditate, nu dețin în niciun caz ceea ce ar putea fi numit „conștiință”. Exponential lansează cu regularitate versiuni noi, promovând-o pe fiecare ca fiind cu un pas mai aproape de visul IA al consumatorilor: un majordom complet loial și atent, din clipa activării sale. Seria aceasta de modernizări îi pare Anei un marș spre orizont care oferă iluzia progresului, dar, de fapt, nu se apropie niciodată de țintă. Totuși, consumatorii cumpără roboții, iar aceștia asigură un bilanț contabil sănătos pentru Exponential, adică exact ceea ce caută Ana.

Ana nu încearcă să obțină joburi de majordom pentru digienții Neuroblast; este evident că Jax și ceilalți sunt prea încăpățânați pentru acest tip de muncă. Brauer și Pearson nici măcar nu lucrează în divizia comercială a companiei, ci fac parte din divizia de cercetare, motivul pentru care a fost înființată Exponential. Roboții casnici sunt modul prin care Exponential își finanțează eforturile de atingere a visului IA al tehnologiei: o entitate de cunoaștere pură, un geniu neîmpovărat de emoțiile unui corp de orice fel, un intelect vast și detașat, totuși empatic. Ei așteaptă un software care să răsară complet dezvoltat, ca Atena din țeasta lui Zeus, și cu toate că ar fi nepoliticos ca Ana să spună că ea crede că vor aștepta de-a pururi, femeia speră să-i convingă pe Brauer și Pearson că digienții Neuroblast sunt o alternativă viabilă.

– Mulțumesc că ați venit să vă întâlniți cu mine, rostește ea.

– Abia așteptam momentul ăsta, zice Brauer. Un digient al cărui timp de rulare cumulativ depășește durata de viață a majorității sistemelor de operare? Nu vezi prea des așa ceva.

– Așa-i.

Ana înțelege că ei au venit mai degrabă din nostalgie, decât pentru a analiza cu seriozitate o propunere de afaceri. Nu-i nimic, principalul este că

sunt aici.

Îi prezintă digienților, care fac apoi scurte demonstrații ale proiectelor la care lucrează. Jax arată o mașinărie virtuală pe care a construit-o: un soi de sintetizator muzical, la care el cântă prin intermediul dansului. Marco explică un joc puzzle pe care l-a conceput și care poate fi jucat cooperativ sau competitiv. Brauer este interesat în mod aparte de Lolly, care le arată un program pe care-l scrie; spre deosebire de Jax și Marco, care și-au construit proiectele utilizând kituri de unelte, Lolly scrie cod real. Dezamăgirea lui Brauer este evidentă când devine clar că Lolly este exact ca orice alt programator novice; în mod clar, el spera ca natura ei digientă să-i fi asigurat o aptitudine specială pentru programare.

După ce au discutat o vreme cu digienții, Ana și vizitatorii din Exponential se deconectează de la Data Earth și comută pe videoconferință.

– Sunt extraordinari, spune Brauer. Am avut și eu unul, dar n-a depășit niciodată vorbirea de copilăș.

– Ai avut un digient Neuroblast?

– Bineînțeles, l-am cumpărat imediat ce au ieșit pe piață. A fost o instanță a mascotei Jax, ca al tău. Eu l-am numit Fitz și l-am rulat un an.

Bărbatul ăsta a avut cândva un prunc Jax, gândește ea. Undeva există depozitată o versiune prunc a lui Jax, care-l știe pe Brauer ca fiind proprietarul său. Rostește cu glas tare:

– Te-ai plictisit de el?

– Nu atât „plictisit“, cât mai degrabă am devenit conștient de limitele lui. Mi-am dat seama că genomul Neuroblast era abordarea greșită. Sigur că da, Fitz era isteț, dar ar fi durat foarte mult până să poată face ceva util. Trebuie să te felicit că ai lucrat atâta timp cu Jax. Realizarea ta este impresionantă.

După cum vorbește, pare că Ana a realizat cea mai mare sculptură din lume a unei scobitori.

– Continui să crezi că Neuroblast a fost abordarea greșită? Ați văzut cu ochii voștri capacitățile lui Jax. Voi aveți ceva similar în Exponential?

Întrebarea a sunat mai tăios decât intenționase, dar reacția lui Brauer este blajină.

– Noi nu căutăm IA de nivel uman, ci IA superumană.

– Și nu crezi că IA de nivel uman este un pas în direcția aceea?

– Nu, dacă este de felul pe care-l demonstrează digienții tăi, spune Brauer. Nu poți fi sigură că Jax va putea fi vreodată angajat, cu atât mai

puțin că va deveni un geniu în programare. Din câte am văzut, este perfect posibil ca el să-și fi atins potențialul maxim.

– Nu cred că el are...

– Dar n-o știi cu certitudine.

– Știu că, dacă genomul Neuroblast poate produce un digient ca el, atunci poate produce unul cu nivelul de inteligență căutat de voi. Alan Turing al digienților Neuroblast așteaptă să se nască.

– Să presupunem că ai avea dreptate, zice Brauer; în mod clar, bărbatul nu vrea s-o irite. Câți ani va dura să-l găsim? Tu ai avut nevoie de așa mult timp pentru a crește prima generație, încât platforma pe care rulează ei a trecut în obsolescență. Peste câte generații vei obține un Turing?

– Nu vom fi mereu restricționați la rularea lor în timp real. La un moment dat, vor exista suficienți digienți pentru a forma o populație autonomă și atunci nu vor mai fi dependenți de interacțiunea cu oamenii. Vom putea rula o societate a lor cu viteze din mediile de dezvoltare rapidă, fără riscul ca vreunul dintre ei să se sălbăticească, și să vedem ce va produce.

În realitate, Ana nu-i nici pe departe încrezătoare că scenariul acela va produce un Turing, însă a repetat de multe ori argumentul acesta, astfel încât să lase impresia că este convinsă de el.

Nu l-a convins totuși pe Brauer.

– Vorbești despre o investiție riscantă. Ne arăți câțiva adolescenți și ne ceri să le plătim educația, în speranța că, după ce vor deveni adulți, vor înființa o națiune care va produce genii. Scuză-mă, dar eu cred că există moduri mai bune în care să ne cheltuim banii.

– Gândește-te totuși la ce veți căpăta. Ceilalți proprietari și cu mine ne-am dedicat ani pentru a-i crește pe digienții ăștia. Portarea lui Neuroblast este ieftină prin comparație cu costurile angajării unor oameni care să facă asta pentru alt genom. Iar beneficiul potențial este exact ceea ce caută compania voastră: programatori geniali care să lucreze cu mare viteză, care să se autoimpulsioneze spre inteligență supraumană. Dacă digienții ăștia pot inventa jocuri acum, imaginează-ți ce ar putea face descendenții lor. Și ați câștiga bani de pe urma fiecăruia dintre ei.

Brauer este pe punctul de a răspunde, când intervine Pearson:

– De-asta vrei tu să portați Neuroblast? Pentru a vedea ce pot inventa într-o bună zi niște digienți superinteligenți?

Ana îl vede pe Pearson că o scrutează și decide că n-are rost să încerce să mintă.

– Nu, spune ea. Eu vreau ca Jax să aibă șansa unei vieți mai complete.

Pearson încuviințează din cap.

– Ai dori ca Jax să devină corporație într-o bună zi, da? Să aibă un fel de personalitate juridică?

– Da, așa este.

– Și pun prinsoare că Jax dorește același lucru, așa-i? Să devină persoană juridică?

– În mare parte, da.

Pearson încuviințează din nou, bănuielele-i sunt confirmate.

– Țsta este impedimentul pentru noi. E amuzant să discuți cu ei, dar toată atenția pe care ați acordat-o digienților voștri i-a încurajat să se gândească la ei înșiși ca la niște persoane.

– Și de ce-ar fi asta un impediment?

Însă Ana știe deja răspunsul.

– Noi nu căutăm angajați superintelenți, ci produse superintelențe. Voi ni-i oferiți pe cei dintâi și nu vă pot învinui; după ce petreci atâția ani câți ați petrecut voi învățând un digient, nu-l mai poți considera un produs. Însă afacerea noastră nu se bazează pe genul ăsta de sentiment.

Ana se prefăcuse că așa ceva nu exista, dar acum Pearson o declarase frust: incompatibilitatea fundamentală între țelurile lui Exponential și țelurile ei. Exponential dorește ceva care să răspundă ca o persoană, dar căreia să nu i se datoreze aceleași lucruri ca unei persoane, iar ea nu poate oferi asta.

Nimeni nu poate oferi asta, pentru că este o imposibilitate. Anii petrecuți de ea crescându-l pe Jax n-au dus doar la un digient cu care să fie amuzant să discuți, nu i-au asigurat doar hobbyuri și simțul umorului. Datorită lor, el a căpătat toate atributele pe care le caută Exponential: fluență în navigarea prin lumea reală, creativitate în rezolvarea de probleme noi, judecată căreia îi poți încredința o decizie importantă. Oricare dintre calitățile ce fac ca o persoană să fie mai valoroasă decât o bază de date este un produs al experienței.

Ea vrea să le spună că Blue Gamma a avut multă dreptate, fără s-o știe: experiența nu este doar cel mai bun profesor, ci este unicul profesor. Dacă ea a învățat ceva din creșterea lui Jax, atunci a învățat că nu există

scurtături; dacă vrei să creezi simțul practic care apare după douăzeci de ani de existență în lume, atunci trebuie să-ți dedici douăzeci de ani sarcinii respective. Nu poți să asamblezi o colecție echivalentă de euristice într-un timp mai scurt; experiența nu poate fi comprimată printr-un algoritm.

Și chiar dacă este posibil să faci un instantaneu al întregii experiențe respective și să-l multiplici la infinit, deși este posibil să vinzi copii ieftin ori să le dăruiești gratuit, fiecare dintre digienții rezultați tot ar fi trăit o viață întreagă. Fiecare dintre ei ar fi văzut cândva lumea cu ochi noi, ar fi avut speranțe împlinite și speranțe destrămate, ar fi învățat cum să spui o minciună și ce simți când ți se spune o minciună.

Ceea ce înseamnă că fiecare va merita respect. Respect pe care Exponential nu-și poate permite să-l ofere.

Ana face o ultimă tentativă:

– Digienții aceștia ar putea totuși câștiga bani pentru voi ca angajați. Ați putea...

Pearson clatină din cap.

– Apreciez ce încerci să faci și-ți doresc mult noroc, dar nu este o compatibilitate bună pentru Exponential. Dacă digienții aceștia ar fi fost produse, profiturile potențiale poate că ar fi meritat riscul, dar, dacă nu vor fi decât angajați, situația se schimbă – nu putem justifica o investiție atât de mare pentru un beneficiu atât de mic.

Bineînțeles că nu puteți, gândește femeia. Cine ar putea: doar un fanatic, cineva motivat de iubire. Cineva ca ea.

Ana îi trimite un mesaj lui Derek despre întâlnirea eșuată cu Exponential, când corpul robotului învie.

– Întâlnire cum mers? întreabă Jax, dar îi poate citi expresia feței suficient de bine ca să răspundă tot el la întrebare. Vina este la mine? Ei nu plăcut eu arătat la ei?

– Nu, Jax, tu te-ai descurcat perfect. Atâta doar că lor nu le plac digienții; am făcut o greșeală crezând că-i pot face să se răzgândească.

– Încercare meritat, zice Jax.

– Cred că a meritat, da.

– Tu ești OK?

– O să fiu bine, îl asigură ea.

Jax o îmbrățișează, apoi readuce corpul pe platforma de încărcare și se întoarce în Data Earth.

Stând la biroul ei și privind ecranul gol, Ana se gândește la opțiunile ce au mai rămas grupului de utilizatori. Din câte poate spune, ele s-au redus la una singură: să lucreze pentru Polytope și să încerce să convingă compania că motorul Neuroblast merită portat. Nu va trebui să facă altceva decât să poarte plasturele InstantRapport și să se alăture experimentului de îngrijire la nivel industrial.

Indiferent ce spun alții despre Polytope, compania înțelege valoarea interacțiunii în timp real într-un fel pe care Exponential nu-l înțelege. Poate că digienții Sophonce sunt mulțumiți să fie lăsați singuri într-un mediu de dezvoltare rapidă, însă asta nu-i o scurtătură viabilă dacă vrei să devină productivi. Cineva va trebui să petreacă timp cu ei, iar Polytope înțelege asta.

Ana nu e de acord cu strategia Polytope de a-i determina pe oameni să petreacă timpul respectiv. Strategia Blue Gamma fusese de a-i face pe digienți adorabili, pe când Polytope începe cu digienți neatrăgători și folosește substanțe farmaceutice pentru ca oamenii să-i iubească. Femeii i se pare clar că abordarea Blue Gamma a fost cea corectă, nu doar mai etică, ci și mai eficientă.

Ba chiar poate prea eficientă, ținând seama de situația în care se află Ana acum: se confruntă cu cea mai mare cheltuială din toată viața, care va fi pentru digientul ei. Nu-i ceea ce se așteptase cineva din Blue Gamma cu atâția ani în urmă, dar poate că ar fi trebuit să se gândească mai bine. Ideea dragostei fără obligații este un vis la fel de fantastic precum ceea ce vinde Binary Desire. Să iubești pe cineva înseamnă să faci sacrificii pentru el.

Acela este de altfel unicul motiv pentru care Ana se gândește să lucreze pentru Polytope. În oricare alte circumstanțe, s-ar fi simțit insultată de oferta unui job care impune utilizarea de InstantRapport: ea are probabil cea mai mare experiență din lume în lucrul cu digienții, totuși Polytope sugerează că nu poate fi o instructoare eficientă fără o intervenție farmaceutică. La fel ca instruirea animalelor, instruirea digienților este un job, iar un profesionist își poate face jobul fără să fie necesar ca el să iubească o sarcină anume.

În același timp, Ana știe ce rol important poate juca afecțiunea în procesul de instruire, cum activează răbdarea atunci când răbdarea este cea

mai necesară. Ideea că o asemenea afecțiune poate fi manufacturată nu-i atrăgătoare, însă ea nu poate nega realitățile farmacologiei moderne: dacă creierul îi va fi inundat cu oxitocină de fiecare dată când instruiește digienți Sophonce, asta va avea efect asupra sentimentelor femeii față de ei, indiferent dacă o dorește sau nu.

Unica întrebare este dacă poate tolera situația aceea. Ana e convinsă că plasturele InstantRapport n-o va distra de la grija pentru Jax; niciun digient Sophonce nu-l va înlocui pe Jax în afecțiunea ei. Iar dacă munca pentru Polytope este șansa cea mai bună pentru portarea lui Neuroblast, ea este dispusă să-și asume riscul.

Ana își dorește doar să înțeleagă și Kyle; ea i-a explicat mereu că binele lui Jax este pe primul loc și până acum Kyle n-a avut niciodată o problemă cu asta. Femeia nu vrea ca relația lor să se sfârșească din cauza acestui job, totuși ea a fost împreună cu Jax mai mult decât a fost cu orice bărbat; dacă se va ajunge la așa ceva, știe pe cine va alege.

10

Mesajul Anei despre întâlnirea eșuată este scurt, însă îi transmite foarte multe lui Derek. El i-a auzit tonul vocii când a vorbit despre această posibilitate mai demult, așa că știe că Ana se pregătește să accepte oferta Polytope.

Aceasta este ultima ei încercare disperată de a porta Neuroblast, nimic mai mult. Nimănui nu-i place ideea, dar Ana este un adult; a cântărit costurile și beneficiile și a luat decizia. Dacă dorește s-o facă, el poate măcar s-o susțină.

Atâta doar că nu poate. Nu poate s-o facă, atâta timp cât există o alternativă: acceptarea ofertei Binary Desire.

După conversația sa anterioară cu Marco și Polo, Derek a contactat-o în privat pe Jennifer Chase și a întrebat-o dacă dorința digienților de a deveni persoane juridice nu i-ar face nepotriviți pentru scopurile lui Binary Desire. Femeia i-a spus că clienții Binary Desire vor fi liberi să depună acte constitutive pentru copiile pe care le-au cumpărat. Ba chiar, dacă sentimentele lor față de propriii digienți vor deveni atât de puternice pe cât speră Binary Desire, ea crede că mulți vor proceda ca atare. Este răspunsul corect din punctul lui de vedere, totuși o parte din el sperase că Chase îi va da răspunsul greșit, oferindu-i astfel un motiv clar pentru a refuza

propunerea. În loc de așa ceva, decizia va trebui luată de el. De el și de Marco.

Derek s-a gândit la un argument formulat de Ana despre digienții care nu au competența de a accepta oferta Binary Desire, din cauza lipsei de experiență în relații sentimentale și joburi. Argumentul este logic dacă te gândești la digienți ca fiind similari copiilor umani. Înseamnă, de asemenea, că atâta timp cât ei sunt restricționați la Data Earth, atâta timp cât viețile lor sunt atât de radical protejate, nu vor deveni niciodată suficient de maturi pentru a lua o decizie de asemenea magnitudine.

Dar poate că standardele pentru maturitatea unui digient n-ar trebui să fie la fel de ridicate ca pentru un om; poate că Marco este atât de matur cât trebuie să fie pentru a lua decizia asta. Marco pare să se simtă perfect confortabil gândindu-se la sine ca la un digient, nu ca la un om. Este posibil ca el să nu înțeleagă pe deplin consecințele a ceea ce sugerează, totuși bărbatul nu-și poate alunga senzația că, de fapt, Marco își înțelege propria natură mai bine decât o face Derek. Marco și Polo nu sunt umani și poate că a fost o greșeală să se gândească la ei ca atare, silindu-i să se conformeze așteptărilor lui, în loc să le îngăduie să fie ei înșiși. Care este oare dovada mai mare de respect – să-l trateze pe el ca pe o ființă umană, sau să accepte că el nu-i o ființă umană?

În alte circumstanțe ar fi o întrebare pur teoretică, ceva ce Derek ar putea amâna pentru o discuție ulterioară, dar de fapt se leagă direct de decizia cu care el se confruntă aici și acum. Dacă acceptă decizia lui Binary Desire, nu va fi necesar ca Ana să ia jobul Polytope, așa că întrebarea devine: Este mai bine să fie modificată chimia creierului lui Marco, decât să fie modificată chimia creierului Anei?

Ana știe în ce va intra dacă își va da acceptul, ba chiar într-o măsură mai mare decât o știe Marco. Însă Ana este om și, indiferent cât de extraordinar îl consideră Derek pe Marco, el o prețuiește mai mult pe Ana. Dacă unul dintre cei doi va trebui să fie supus manipulărilor neurologice, el nu vrea ca acela să fie femeia.

Derek apelează pe ecranul său contractul expediat de Binary Desire. Apoi îi cheamă pe Marco și pe Polo să vină în corpurile lor de roboți.

– Eu gata semnez contract? întreabă Marco.

– Știi că n-ar trebui să semnezi, dacă o faci doar pentru a-i ajuta pe ceilalți, spune Derek. Ar trebui s-o faci pentru că este ceea ce vrei.

Apoi se întreabă dacă spusele lui sunt chiar adevărate.

– Tu nu trebuie întrebi mereu la mine, zice Marco. Eu simt ca înainte, eu vreau fac asta.

– Și tu, Polo?

– Da, eu acord.

Digienții sunt doritori, ba chiar nerăbdători, și poate că asta ar trebui să fie suficient pentru a rezolva problema. Mai există însă și celelalte considerații, cele pur egoiste.

Dacă Ana va accepta jobul Polytope, între ea și Kyle se va ivi o ruptură de pe urma căreia Derek ar putea profita. Nu este un gând admirabil, totuși bărbatul nu poate pretinde că nu i-a trecut prin minte. Pe când, dacă el acceptă oferta Binary Desire, ruptura se va ivi între el și Ana; va distruge șansele lui de a mai fi vreodată împreună cu ea. Poate să renunțe la așa ceva?

Poate că el n-a avut niciodată vreo șansă cu Ana; poate că, de fapt, s-a amăgit în toți anii ăștia. Și atunci ar fi mai bine să renunțe la visul acela, dacă asta îl va elibera de a mai tânji după ceva ce nu se va întâmpla niciodată.

– Tu aștepti ceva? întreabă Marco.

– Nu, răspunde Derek.

Sub ochii digienților, el semnează contractul Binary Desire și i-l trimite lui Jennifer Chase.

– Când eu merg Binary Desire? întreabă Marco.

– După ce primesc copia semnată de ei, o să iau un instantaneu al tău, pe care-l vom trimite lor.

– Bine, spune Marco.

În timp ce digienții discută surescitați între ei, Derek se gândește ce să-i spună Anei. Desigur, i-ar putea spune că a făcut-o pentru ea. Femeia s-ar simți oribil de vinovată dacă ar crede că l-a sacrificat pe Marco pentru binele ei. A fost decizia lui și este mai bine ca Ana să-l învinuiască pe el.

Ana și Jax joacă Jerk Vector, un joc de curse pe care femeia l-a adăugat recent la Data Earth; ei își pilotează aeroglisoarele peste un peisaj la fel de presărat cu coline ca un cofraj pentru ouă. Ana izbutește să capete destulă viteză în interiorul unui bazin ca să poată sări peste marginea unei ravene,

dar Jax nu reușește și vehiculul lui se rostogolește spectaculos până pe fundul ei.

– Tu așteaptă, eu ajunge, spune el prin intercom.

– Bine, zice Ana și-și comută aeroglisorul în stare neutră.

Pe când îl așteaptă pe Jax să suie drumul în serpentine de pe versantul ravenei, deschide altă fereastră ca să-și verifice mesajele.

Felix trimisese un mesaj întregului grup de utilizatori, începând triumfător o numărătoare inversă până la primul contact al omenirii cu xenoterienii. Inițial, Ana se întreabă dacă nu cumva îl înțelege greșit pe Felix din cauza felului său excentric de a folosi limbajul, dar alte două mesaje din grupul de utilizatori confirmă că portarea Neuroblast a început și că este plătită de Binary Desire. Cineva din grupul lor și-a vândut digientul ca jucărie sexuală.

Apoi vede un mesaj care afirmă că Derek a fost acela, că el l-a vândut pe Marco. Ana este gata să posteze un răspuns, să spună că așa ceva nu poate fi adevărat, dar se oprește. Comută înapoi în fereastra Data Earth.

– Jax, trebuie să dau un telefon. Ce-ar fi să mai exersezi un timp salturile peste ravene?

– Tu regreți, răspunde Jax. Eu bat la tine cursă viitoare.

Ana trece jocul pe modul „Practică“, pentru ca Jax să poată încerca să sară peste ravenă din nou, fără a fi nevoit să urce de pe fundul ei de fiecare dată când ratează. Apoi deschide o fereastră videofon și-l apelează pe Derek.

– Spune-mi că nu-i adevărat, zice ea, dar ajunge să-i vadă chipul ca să înțeleagă.

– N-am vrut să aflu în felul ăsta, spune bărbatul. Voiam să te sun, dar...

Ana este atât de uluită, încât abia poate găsi cuvintele.

– De ce ai făcut-o?

Derek întârzie cu răspunsul atât de mult, încât ea zice:

– Pentru bani?

– Nu! Bineînțeles că nu. Am decis, pur și simplu, că argumentele lui Marco erau logice și că el este îndeajuns de vârstnic să aleagă.

– Noi doi am discutat despre asta. Ai fost de acord că era mai bine să aștepte până căpăta mai multă experiență.

– Știu. Apoi însă am... am decis că eram excesiv de prudent.

– „Excesiv de prudent“? Aici nu-i vorba despre a-l lăsa pe Marco să riște să-și julească genunchiul; Binary Desire îl va opera pe creier. Cum poți să fii „excesiv de prudent“ în privința asta?

El tace un timp, apoi spune:

– Mi-am dat seama că era momentul să-i dau drumul.

– Să-i dai drumul? (Ca și cum ideea de a-i proteja pe Marco și Polo ar fi fost o aiureală copilărească pe care el o depășise.) N-am știut că așa gândești.

– Nici eu n-am știut, până de curând.

– Asta-nseamnă că nu mai intenționezi să le acorzi personalitate juridică lui Marco și Polo?

– Ba da, încă plănuiesc s-o fac. Atâta doar că nu voi fi la fel de... Șovăie din nou, după care spune: Rigid.

– Nu vei fi la fel de rigid, repetă Ana și se întreabă cât de bine îl cunoaște de fapt pe Derek. Bănuiesc că asta-i bine pentru tine.

El pare rănit de cuvintele acelea, ceea ce o mulțumește pe femeie.

– Este bine pentru toți, spune el. Digienții capătă acces în Real Space...

– Știu, știu.

– Realmente, cred c-a fost soluția cea mai bună, spune Derek, dar nu pare s-o creadă nici el.

– Cum ar putea să fi fost soluția cea mai bună? întreabă ea.

Bărbatul nu spune nimic și Ana îl fulgeră cu privirea.

– Vorbim mai târziu, zice ea și închide fereastra telefonului.

Gândul la felurile în care poate fi folosit Marco – fără ca el să-și dea măcar seama că este folosit – îi sfâșie inima. Nu-i poți salva pe toți, își amintește Ana. Pe de altă parte, nu se gândise niciodată că Marco s-ar putea număra printre cei aflați în pericol. Femeia presupusese că și Derek gândea la fel, că el înțelegea nevoia de face sacrificii.

În fereastra Data Earth, ea îl vede pe Jax pilotându-și voios aeroglisorul în sus și în jos pe pante, ca un copil pe un *montagne russe* fără șine. Nu vrea să-i spună chiar acum despre înțelegerea cu Binary Desire; ei doi vor trebui să discute ce înseamnă ea pentru Marco, iar Ana nu are energia pentru o astfel de conversație. Pentru moment nu dorește nimic altceva decât să se uite la el și să încerce să se obișnuiască treptat cu ideea că portarea Neuroblast a început realmente. O încearcă o senzație ciudată. N-o poate numi „ușurare“, din cauza costurilor implicate, dar nu poate nega că-i

un lucru bun că acest obstacol enorm în calea viitorului lui Jax a fost îndepărtat și că ea nu mai trebuie să se angajeze la Polytope ca s-o facă. Vor trece luni până la terminarea portării, însă timpul se va scurge rapid acum, când destinația e cunoscută. Jax va putea să intre în Real Space, să-și revadă prietenii și să se alăture restului universului social.

Asta nu înseamnă că tot viitorul va fi o navigare lină. În față continuă să existe o serie nesfârșită de obstacole, dar cel puțin ea și Jax vor beneficia de o șansă de a le aborda. Pentru câteva clipe, Ana își îngăduie să viseze cu ochii deschiși la ce s-ar putea întâmpla, dacă ei vor reuși.

Și-l imaginează pe Jax maturizându-se de-a lungul anilor, atât în Real Space, cât și în lumea reală. Și-l imaginează cu personalitate juridică, angajat și câștigându-și existența. Și-l imaginează ca pe un participant în subcultura digientă, o comunitate cu destui bani și abilități pentru a se porta singură pe platforme noi când va apărea nevoia. Și-l imaginează acceptat de o generație de umani care au crescut odată cu digienții și care-i văd pe aceștia ca potențiali parteneri de relații într-un chip în care membrii generației ei nu vor fi niciodată în stare. Și-l imaginează iubind și fiind iubit, argumentând și făcând compromisuri. Și-l imaginează făcând sacrificii, unele dificile și altele cumva atenuate, pentru că sunt făcute pentru cineva la care el ține cu adevărat.

Trec câteva minute și Ana își spune să înceteze să mai viseze cu ochii deschiși. Nu există nicio garanție că Jax va fi capabil de vreuna dintre acțiunile acelea. Dar, dacă el va căpăta vreodată ocazia de a le încerca, ea trebuie să continue cu ceea ce face chiar acum: să-l învețe, cât poate mai bine, meseria de a trăi.

Ana inițiază procedura de închidere a jocului și-l apelează pe Jax prin intercom.

– Gata cu joaca, îi spune. E timpul să-ți faci lecțiile.

BONA AUTOMATĂ BREVETATĂ A LUI DACEY

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

DIN CATALOGUL EXPOZIȚIEI *MICI ADULȚI DEFICITARI* –
ATITUDINI FAȚĂ DE COPII ÎNTRE ANII 1700 ȘI 1950; MUZEUL
NAȚIONAL DE PSIHOLOGIE, AKRON, OHIO.

Bona Automată a fost creația lui Reginald Dacey, un matematician născut la Londra în 1861. Preocuparea sa inițială fusese de a construi o mașină care să joace rolul de profesor; inspirat de progresele recente înregistrate de tehnologia gramofonului, el a încercat să transforme moara aritmetică a Mașinii Analitice propuse de Charles Babbage într-o mașină capabilă să predea gramatica și aritmetica prin repetare. Dacey a gândit-o nu ca pe un substitut pentru instruirea umană, ci ca pe un dispozitiv care să vină în sprijinul învățătorilor și guvernantelor.

Ani de zile, Dacey a lucrat sârguincios la mașina sa de predare, și nici chiar moartea soției sale Emily, în chinurile facerii, în 1894, nu i-a încetinit eforturile.

Direcția cercetărilor i-a fost schimbată peste câțiva ani, când a descoperit cum era tratat propriul său fiu, Lionel, de către bona lui, cunoscută ca Bona Gibson. Dacey însuși fusese crescut de o bonă iubitoare, așa că ani de zile presupusese că femeia pe care o angajase îl trata pe fiul lui în același fel și-i reamintea ocazional acesteia să nu fie prea tolerantă. Așa că a fost șocat să afle că Bona Gibson îl bătea în mod frecvent pe băiat și-i administra ca pedeapsă Gregory's Powder (un laxativ puternic, cu gust oribil). Înțelegând că fiul lui trăia sub teroare, Dacey a concediat-o imediat pe bonă. Ulterior, a intervievat cu multă atenție câteva potențiale bone și a fost surprins să descopere cât de diverse erau abordările lor de creștere a copilului. Unele îi copleșeau pe micuți cu afecțiunea lor, pe când altele aplicau măsuri disciplinare chiar mai dure decât ale Bonei Gibson.

În cele din urmă, Dacey a angajat o bonă, căreia însă i-a cerut să-l aducă în mod regulat pe Lionel în atelierul său, ca s-o poată supraveghea îndeaproape. Noua orânduire trebuie să-i fi părut un paradis copilului, care era extrem de cuminte în prezența lui Dacey; discrepanța dintre relatările Bonei Gibson despre comportamentul fiului său și propriile observații l-au

împins pe Dacey să înceapă să studieze cele mai bune practici de creștere a copiilor. Ținând seama de înclinația lui spre matematică, el considera starea emoțională a unui copil ca pe un exemplu al unui sistem în echilibru instabil. Carnetele lui de notițe din perioada aceea includ următoarele observații: „Toleranța duce la comportament inadecvat al copilului, care o înfurie pe bonă și o determină să aplice pedepse mai severe decât se cuvine. Ulterior, bona are remușcări și supracompensează prin alte manifestări de toleranță. Este un pendul invers, predispus la oscilații cu magnitudine tot mai mare. Dacă am putea menține pendulul vertical, atunci nu ar mai fi necesare corecții ulterioare.“

Dacey a încercat să-și împărtășească filozofia despre creșterea copiilor mai multor bone ale lui Lionel, dar absolut toate i-au raportat că băiețelul nu le asculta. Se pare că Dacey nu s-a gândit că s-ar fi putut ca Lionel să se comporte diferit cu bonele decât cu tatăl său; în schimb, el a concluzionat că bonele erau prea temperamentale pentru a-i urma recomandările. Dintr-un punct de vedere, el împărtășea credința general acceptată în epocă, potrivit căreia natura emotivă a femeilor le făcea nepotrivite ca părinți; pe de altă parte însă, considera că aplicarea multor pedepse poate fi la fel de nocivă ca și prea multă afecțiune. În cele din urmă, a decis că singura bonă ce putea respecta procedurile pe care le trasase trebuia să fie cea construită chiar de el.

În scrisori adresate colegilor săi, Dacey a oferit mai multe motive pentru care-și îndreptase atenția către o bonă mecanică. În primul rând, o asemenea mașină ar fi fost radical mai ușor de construit decât una care să predea, iar fondurile obținute din vânzările ei puteau fi folosite pentru perfecționarea celei din urmă. În al doilea rând, el o considera ca pe o oportunitate de intervenție timpurie: prin încredințarea copiilor în grija mașinilor încă din pruncie, se putea asigura că nu vor deprinde năravuri ce ar fi trebuit corectate ulterior. „Copiii nu se nasc păcătoși, ci devin astfel, din cauza influenței adulților cărora i-am încredințat“, a scris el. „O creștere rațională va duce la copii raționali.“

O dovadă a atitudinii victoriene față de copii este faptul că Dacey nu sugerează absolut deloc că aceștia ar trebui crescuți de părinții lor. Referitor la propria implicare în creșterea lui Lionel, el a scris: „Îmi dau seama că prezența mea atrage după sine exact riscul pericolelor pe care vreau să le evit, deoarece, cu toate că sunt mai rațional decât orice femeie,

nu sunt imun la expresiile de încântare sau de descurajare ale băiatului. Totuși, progresul nu poate fi realizat decât treaptă cu treaptă, și chiar dacă este prea târziu pentru Lionel ca să culeagă toate beneficiile muncii mele, el îi înțelege importanța. Perfecționarea acestei mașini înseamnă că alți părinți vor fi în stare să-și crească copiii într-un mediu mult mai rațional decât am fost eu în stare să-i ofer copilului meu.“

Pentru fabricarea Bonei Automate, Dacey a contractat compania Thomas Bradford & Co., producătoare de mașini de cusut și de spălat. Cea mai mare parte a trunchiului Bonei era ocupată de un mecanism acționat de arc, care controla programul de alăptare și legănare. Cel mai des, brațele formau un leagăn pentru prunc. La intervale specificate, mașina ridica pruncul în poziția de hrănire și expunea o tetină de cauciuc, conectată la un rezervor cu lapte pentru sugari. Pe lângă manivela cu care se întorcea arcul principal, Bona era dotată și cu o manivelă mai mică, pentru gramofonul folosit la redarea cântecelor de leagăn; acesta trebuia să fie neobișnuit de mic, pentru a încăpea în capul Bonei, și funcționa doar cu discuri speciale. De asemenea, lângă baza Bonei exista o pedală pentru pompa de deșeuri, care, la acționarea cu piciorul, asigura suțiu în cele două furtunuri care duceau de la scutecele pruncului la o oală de noapte.

Bona Automată a fost pusă în vânzare în martie 1901, iar următoarea reclamă la ea a apărut în *Illustrated London News*:

Nu vă lăsați copilul în grija unei femei despre al cărei caracter nu știți nimic. Îmbrățișați practica modernă a creșterii științifice a copilului, cumpărând

BONA AUTOMATĂ BREVETATĂ A LUI DACEY

AVANTAJELE acestei ÎNLOCUITOARE UNICE pentru o bonă sunt:

- Vă învață pruncul să adere la un program precis de alimentare și de somn.
- Vă adoarme pruncul fără să-i administrați narcotice care să-l amețească.
- Funcționează zi și noapte, nu are nevoie de cameră separată și nu poate să fure.
- Nu vă va expune copilul la influențe dezonorante.

Câteva mărturii ale clienților:

„Copilul nostru are acum un comportament perfect și este o încântare să-i fii în preajmă.“

Dna. Menhenick, Colwyn Bay

„O îmbunătățire imensă față de tânăra irlandeză care lucrase înainte pentru noi. Este o binecuvântare pentru familia noastră.“

Dna. Hastings, Eastbourne

„Îmi pare rău că n-am fost crescută eu însămi de o asemenea bună.“

Dna. Godwin, Andoversford

THOMAS BRADFORD & CO.

STRADA FLEET, NR. 68, LONDRA

ȘI MANCHESTER

Merită remarcat că, în loc să promoveze creșterea de copii raționali, reclama exploatează temerile părinților față de bonele și doicile nedemne de încredere. Poate că nu fusese decât o strategie abilă de marketing a partenerilor lui Dacey de la Thomas Bradford & Co., totuși unii istorici sunt de părere că reclama dezvăluie adevăratele motive ale lui Dacey pentru crearea Bonei Automate. Deși își descrisese mereu propusa mașină de predare ca fiind un instrument în ajutorul guvernantelor, el a poziționat Bona Automată ca pe o înlocuitoare completă pentru o bună umană. Ținând seama de faptul că bonele proveneau din clasa muncitoare, pe când guvernantele proveneau în mod tipic din clasa superioară, aceasta sugerează o prejudecată de clasă inconștientă din partea lui Dacey.

Indiferent care ar fi fost motivele pentru atracția sa, Bona Automată s-a bucurat de o scurtă perioadă de popularitate, iar în primele șase luni s-au vândut peste o sută cincizeci de bucăți. Dacey a susținut că familiile care au utilizat Bona Automată au fost pe deplin satisfăcute de calitatea îngrijirii oferite de mașină, deși nu există niciun mod de a-i verifica afirmația; mărturiile utilizate în reclame erau probabil inventate, așa cum se obișnuia pe atunci.

Ce se știe cu certitudine este că, în septembrie 1901, pruncul Nigel Hawthorne a murit după ce a fost aruncat de o Bonă Automată al cărei arc principal se rupsese. Vestea despre moartea copilului s-a răspândit iute și Dacey a fost confruntat cu o avalanșă de returnări din partea familiilor care achiziționaseră Bonele Automate. După ce a cercetat atent Bona lui Hawthorne, a descoperit că se umblase la mecanismul de funcționare, în încercarea de a face mașina să opereze mai mult timp înainte ca arcul să fie

întors din nou. Chiar a publicat un anunț publicitar pe o pagină întreagă de ziar, în care – deși a încercat să nu-i acuze pe părinții lui Hawthorne – a insistat că Bona Automată este perfect sigură dacă operează corect, însă eforturile i-au fost zadarnice. Nimeni nu mai voia să-și lase copilul în seama mașinii sale.

Pentru a demonstra că Bona Automată era sigură, Dacey a anunțat plin de îndrăzneală că-și va încredința următorul copil mașinii pentru a-l crește. Dacă ar fi avut succes, poate că ar fi restabilit încrederea publicului în mașină, însă Dacey n-a ajuns niciodată aici din cauza obiceiului său de a le spune potențialelor soții despre planurile pe care le avea pentru copilul lor. Inventatorul își formula cererea în căsătorie ca pe o invitație de a participa la un mare proiect științific și a fost cu totul surprins că niciuna dintre femeile pe care le-a curtat nu considerau ideea atrăgătoare.

După câțiva ani de respingeri, Dacey a renunțat la încercarea de a mai vinde Bona Automată unui public ostil. Concluzionând că societatea nu era suficient de evoluată pentru a aprecia beneficiile îngrijirii copiilor de către mașini, și-a abandonat în mod similar planurile construirii unei mașini pentru predat și și-a reluat activitatea în domeniul matematicii pure. A publicat lucrări despre teoria numerelor și a ținut conferințe la Cambridge până la decesul lui, survenit în 1918, în timpul epidemiei mondiale de gripă.

Poate că Bona Automată ar fi fost complet dată uitării, dacă *London Times* n-ar fi publicat în 1925 articolul „Accidente științei”. Articolul descria în termeni batjocoritori mai multe invenții și experimente eșuate, printre care Bona Automată, pe care a numit-o „o ciudățenie monstruoasă, al cărei inventator disprețuia cu siguranță copiii”. Fiul lui Reginald, Lionel Dacey, care devenise el însuși matematician și continua munca tatălui său în teoria numerelor, a fost scandalizat. A trimis ziarului o scrisoare în termeni foarte duri, prin care cerea o retractare, iar când a fost refuzat, a acționat editorul în judecată pentru defăimare, dar a pierdut în cele din urmă procesul. Neabătut, Lionel Dacey a început o campanie care să dovedească faptul că Bona Automată se baza pe principii sănătoase și umane de creștere a copiilor și a publicat, în regie proprie, o carte despre teoriile tatălui său privind creșterea rațională a copiilor.

Lionel Dacey a recondiționat Bonele Automate care fuseseră depozitate pe domeniul familiei, iar în 1927 le-a scos din nou la vânzare, dar n-a găsit nici măcar un singur cumpărător. El a învinuit pentru asta obsesia legată de

statut a clasei superioare britanice; întrucât aparatele de uz casnic erau promovate în rândul clasei mijlocii ca „servitori electrici“, a susținut Lionel Dacey, familiile din clasa superioară insistau să angajeze bone umane de dragul aparențelor, indiferent dacă ele asigurau sau nu o îngrijire mai bună. Colaboratorii lui i-au acuzat însă refuzul de a moderniza în orice fel Bona Automată; ignorase, de pildă, recomandarea unui consultant în afaceri de a înlocui mecanismul acționat de arc al mașinii cu un motor electric și concediasse un altul, care sugerase ca promovarea mașinii să nu includă deloc numele Dacey.

Precum tatăl lui, Lionel Dacey a decis în cele din urmă să-și crească propriul copil cu Bona Automată, dar, în loc să caute o mireasă doritoare, a anunțat în 1932 că va adopta un nou-născut. În anii următori n-a mai oferit nicio actualizare, ceea ce l-a determinat pe editorialistul unei gazete de scandal să sugereze că pruncul fusese ucis de mașină, dar deja interesul față de Bona Automată era atât de redus, încât nimeni nu s-a sinchisit vreodată să investigheze.

Adevărul despre copil n-ar fi ieșit niciodată la lumină, dacă n-ar fi existat doctorul Thackery Lambshead. În 1938, Lambshead dădea consultații la Institutul de Subnormalitate Mintală din Brighton (cunoscut în prezent drept Casa Bayliss), când a întâlnit un copil pe nume Edmund Dacey. Potrivit documentelor de internare, Edmund fusese crescut cu succes de o Bonă Automată până la doi ani, vârsta la care Lionel Dacey considerase că era potrivit să fie încredințat îngrijirii de către oameni. A descoperit atunci că Edmund nu răspundea la comenzile sale, iar la scurt timp după aceea un medic l-a diagnosticat pe copil ca „slab de minte“. Apreciind că un astfel de copil nu reprezenta un subiect adecvat pentru a demonstra eficacitatea Bonei, Lionel Dacey l-a încredințat Institutului Brighton.

Ce i-a determinat pe angajații Institutului să apeleze la opinia lui Lambshead a fost statura micuță a lui Edmund; la cinci ani, avea greutatea și înălțimea unui copil de trei ani. Copiii din Institutul Brighton erau în general mai înalți și mai sănătoși decât cei din azile similare, drept urmare a faptului că personalul institutului nu agrea practica încă uzuală a interacțiunii minime cu copiii. Oferind afecțiune și contact fizic celor pe care-i îngrijeau, infirmierele preveneau apariția afecțiunii cunoscute în prezent ca nanism psihosocial, în care stresul emoțional reduce nivelurile de

hormoni de creștere ai copilului și care era foarte răspândită în orfelinatele epocii.

Infirmierele au presupus, firesc, că dezvoltarea întârziată a lui Edmund Dacey fusese cauzată de înlocuirea atingerii umane cu îngrijirea mecanică a Bonei Automate, dar s-au așteptat ca el să câștige în greutate sub aripa lor. Însă, după doi ani petrecuți în institut, în care infirmierele îl copleșiseră cu afecțiune, Edmund nu crescuse aproape deloc, ceea ce a determinat personalul să caute o explicație de natură fiziologică.

Lamshead a emis ipoteza că micuțul suferea într-adevăr de nanism psihosocial, dar că era vorba despre o versiune inversă, nemaiîntâlnită: Edmund nu avea nevoie de mai mult contact cu o persoană, ci de mai mult contact cu o mașină. Statura lui mică nu se datora anilor pe care-i petrecuse cu Bona Automată, ci era rezultatul privării lui de Bona Automată, după ce tatăl lui apreciasse că era pregătit pentru îngrijire umană. Dacă teoria aceea era corectă, atunci readucerea mașinii l-ar fi făcut pe băiat să-și reia creșterea normală.

Lamshead l-a căutat pe Lionel Dacey în vederea achiziționării unei Bone Automate. Într-o monografie pe care a scris-o mult mai târziu, el a relatat întâlnirea aceea:

„[Lionel Dacey] a vorbit despre planurile sale de a repeta experimentul cu un alt copil, imediat ce se putea asigura că mama avea un background corespunzător. Impresia lui era că experimentul cu Edmund eșuase doar din cauza „imbecilității native“ a băiatului, pentru care o acuza pe mama sa. L-am întrebat ce știa despre părinții copilului și a replicat, cam prea apăsător, că nu știa nimic. Ulterior am vizitat orfelinatul din care Lionel Dacey îl adoptase pe Edmund și am aflat din arhiva sa că mama copilei se numea Eleanor Hardy și că lucrase anterior ca servitoare pentru Lionel Dacey. A fost evident pentru mine că Edmund era de fapt fiul nelegitim al lui Lionel Dacey.“

Lionel Dacey nu dorea să doneze o Bonă Automată pentru un experiment pe care el îl considera eșuat, totuși a acceptat să-i vândă una lui Lamshead, care a dispus după aceea instalarea ei în camera lui Edmund din Institutul Brighton. Copilul a îmbrățișat mașina imediat cum a văzut-o, iar în zilele ce au urmat avea să se joace fericit cu jucării, atâta timp cât Bona se afla în preajmă. În următoarele luni, infirmierele au consemnat o

creștere constantă în greutate și înălțime, ceea ce a confirmat diagnosticul lui Lamshead.

Personalul a apreciat că întârzierea cognitivă a lui Edmund era de natură congenitală și a fost mulțumit atât timp cât băiatul evolua bine, fizic și emoțional. Lamshead însă s-a întrebat dacă nu cumva consecințele legăturii copilului cu o mașină n-ar putea fi mai profunde decât ar fi bănuț cineva. El a speculat că Edmund fusese diagnosticat greșit ca fiind slab de minte pentru simplul motiv că nu era atent la instructorii umani și că ar fi fost posibil să răspundă mai bine față de un instructor mecanic. Din păcate, nu avea cum să-și testeze ipoteza aceea; chiar dacă Reginald Dacey și-ar fi construit cu succes mașina pentru predare, aceasta n-ar fi oferit tipul de instrucție de care Edmund avea nevoie.

Abia în 1946 tehnologia a avansat la nivelul necesar. După ce ținuse multe cursuri despre sindromul de iradiere, Lamshead avea o relație strânsă cu cercetătorii din Argonne National Laboratory din Chicago și a fost prezent la o demonstrație a primelor manipuloare la distanță, brațe mecanice destinate mănuirii materialelor radioactive. El le-a recunoscut imediat potențialul pentru educația lui Edmund și a putut cumpăra două pentru Institutul Brighton.

La momentul acela, Edmund avea treisprezece ani. El fusese întotdeauna indiferent la încercările personalului de a-l învăța, însă brațele mecanice i-au atras imediat atenția. Utilizând un sistem intercom care emula sunetele joase ale gramofonului Bonei Automate originale, infirmierele l-au putut face pe Edmund să răspundă la vocile lor într-un fel cum nu izbutiseră s-o facă atunci când i se adresaseră direct. În câteva săptămâni, a devenit clar că Edmund nu era întârziat cognitiv în felul crezut anterior; pur și simplu, personalul nu dispusese de mijloacele corespunzătoare de comunicare cu el.

Prezentându-i informația respectivă, Lamshead l-a putut convinge pe Lionel Dacey să viziteze institutul. Văzând cum Edmund demonstra o curiozitate însuflețită și o natură iscoditoare, Lionel Dacey a înțeles cum oprise dezvoltarea intelectuală a băiatului. Potrivit relatării lui Lamshead:

„S-a străduit în mod vizibil să-și stăpânească emoția când a văzut ce provocase urmând ideea tatălui său: un copil atât de legat de mașini, încât nu putea accepta un alt om. L-am auzit șoptind:

– Iartă-mă, Tată.

– Sunt sigur că tatăl dumitale ar fi înțeles că intențiile îti erau bune, i-am spus.

– M-ai înțeles greșit, domnule Lambshead. Dacă aș fi fost un om de știință oarecare, eforturile mele de a-i confirma teza ar fi fost o confirmare a influenței lui, indiferent de rezultatele pe care le-aș fi obținut. Dar, fiindcă sunt fiul lui Reginald Dacey, ce am făcut a fost de fapt să îi infirm de două ori teza, pentru că întreaga mea viață a fost o demonstrație a impactului pe care atenția unui tată o poate avea asupra fiului său.“

Imediat după vizita aceea, Lionel Dacey a instalat în locuința lui manipolatoare la distanță și un intercom și l-a adus pe Edmund acasă. El s-a devotat interacțiunii cu fiul său, întotdeauna mijlocită de mașină, până când băiatul a decedat în 1966, în urma unei pneumonii. Lionel Dacey a murit în anul următor.

Bona Automată care poate fi văzută aici este cea achiziționată de dr. Lambshead pentru a îmbunătăți îngrijirea lui Edmund în Institutul Brighton. Toate Bonele aflate în posesia lui Lionel Dacey au fost distruse după moartea fiului său. Muzeul Național de Psihologie mulțumește doctorului Lambshead pentru donarea acestui obiect unic.

ADEVĂRUL FAPTELOR, ADEVĂRUL SENTIMENTELOR

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Pe când fiica mea Nicole era doar un bebeluș, am citit un articol care sugera că s-ar putea să nu mai fie necesar să-i învățăm pe copii să citească ori să scrie, deoarece recunoașterea vorbirii și sinteza vor face în curând redundante abilitățile respective. Soția mea și cu mine am fost îngroziți de idee și am decis că, indiferent de gradul de sofisticare pe care-l va căpăta tehnologia, abilitățile fiicei noastre se vor fundamenta mereu pe alfabetizarea tradițională.

S-a dovedit că noi și autorul articolului am avut dreptate, pe jumătate: acum, când este adultă, Nicole poate citi la fel de bine ca mine. În același timp însă, și-a pierdut, dintr-un punct de vedere, capacitatea de a scrie. Ea nu procedează așa cum anticipase autorul articolului: să-și dicteze mesajele și să-i ceară unei asistente virtuale să-i recitească ultimele cuvinte; Nicole subvocalizează, proiectorul ei retinal afișează cuvintele în câmpul vizual și ea le revizuieste, utilizând o combinație de gesturi și mișcări ale ochilor. Practic, poate să scrie, dar, dacă îndepărtezi software-ul ajutător și nu-i pui la dispoziție decât o tastatură precum cea căreia eu îi rămân credincios, va avea dificultăți cu ortografierea multora dintre cuvintele ce alcătuiesc chiar fraza aceasta. În acele circumstanțe specifice, engleza devine pentru ea ca o a doua limbă, pe care o poate vorbi fluent, însă în care abia poate să scrie.

S-ar putea crede că sunt dezamăgit de realizările intelectuale ale fiicei mele, dar nu-i deloc cazul. Ea este inteligentă și dedicată jobului pe care-l are într-un muzeu de artă, deși ar putea câștiga mai mult în altă parte, și am fost mereu mândru de realizările ei. Mai dăinuie însă o parte din vechea mea personalitate, care ar fi fost îngrozită să-și vadă fiica pierzându-și capacitatea de silabisire, și nu pot nega că eu încă gândesc așa.

Au trecut mai bine de treizeci de ani de când am citit articolul acela și, de atunci, viețile noastre au trecut prin nenumărate schimbări pe care nu le-aș fi putut prezice. Cea mai catastrofală dintre ele a fost când Angela, mama lui Nicole, a declarat că merita o viață mai interesantă decât cea pe care i-o ofeream noi și a petrecut următorul deceniu traversând globul în lung și-n lat. Însă schimbările ce au dus la forma actuală de alfabetizare a lui Nicole au fost mai banale și gradate: o succesiune de gadgeturi software care nu

numai că promiteau, ci și ofereau anumite avantaje și confort, iar eu n-am obiectat față de niciunul, când au pătruns în viața noastră. Nu aveam, așadar, obiceiul de a prevesti sfârșitul lumii de câte ori era anunțat un nou produs; am salutat tehnologiile noi la fel ca oricare altul. Totuși, când Whetstone și-a lansat instrumentul de căutare Remem, acesta m-a neliniștit într-un fel în care n-o făcuse niciunul dintre predecesorii săi.

Milioane de oameni, unii de vârsta mea, însă majoritatea mai tineri, ținuseră de ani de zile e-jurnale, purtând videocamere personale care le filmau încontinuu întreaga viață. Oamenii își consultă e-jurnalele dintr-o mulțime de motive – începând cu re trăirea unor momente favorite, până la căutarea declanșatorului unei reacții alergice –, însă doar intermitent; nimeni nu vrea să-și petreacă tot timpul formulând interogări și sortând rezultate. E-jurnalele acestea sunt cele mai complete albume de fotografii imaginabile, dar, ca majoritatea albumelor de fotografii, ele rămân inactive până apar unele ocazii speciale. Whetstone intenționează acum să schimbe totul; compania susține că algoritmiul lui Remem pot căuta în tot carul cu fân înainte de a termina de rostit cuvântul „ac”.

Remem monitorizează conversațiile cu referire la evenimente din trecut, apoi afișează imagini video ale evenimentelor respective în colțul din stânga-jos al câmpului vizual. Dacă roștiți: „Mai ții minte cum am dansat conga la nunta aia?”, Remem va rula înregistrarea video respectivă. Dacă persoana cu care stați de vorbă spune: „Ultima dată când am fost împreună la plajă”, Remem va apela imaginile acelea. Iar asta nu are loc doar când vorbim cu altcineva; Remem monitorizează de asemenea subvocalizările. Dacă citiți în gând cuvintele „primul restaurant Sichuan în care am mâncat”, corzile vocale vi se vor mișca la fel cum ar face dacă ați citi cu glas tare, iar Remem va afișa materialul video relevant.

Nu se poate nega utilitatea unui software care poate să răspundă realmente la întrebarea: „Unde mi-am lăsat cheile?” Însă Whetstone poziționează Remem ca fiind mai mult decât un asistent vizual util: compania vrea ca software-ul să ia locul memoriei noastre naturale.

În vara când Jijingi a împlinit treisprezece ani, un european a venit să locuiască în sat. Vânturile *harmattan* aducătoare de praf tocmai începuseră să sufle dinspre nord când Sabe, bătrânul care era privit drept șef de toate familiile locale, a făcut anunțul.

Bineînțeles, în primă instanță, s-au alarmat cu toții.

– Cu ce-am greșit noi? îl întreabă tatăl lui Jijingi pe Sabe.

Europenii sosiseră în Tivland cu mulți ani în urmă și, cu toate că unii bătrâni spuneau că vor pleca într-o bună zi și că viața va reveni la căile vechi, până la sosirea acelei zile indigenii tiv trebuiau să conviețuiască într-un fel sau altul cu albi. Asta adusesese multe schimbări în felul cum tiv făceau lucrurile, dar până atunci nici nu se pusese problema ca un european să locuiască printre ei. Motivul obișnuit pentru care europenii veneau în sat era colectarea taxelor pentru drumurile pe care le construiseră; ei vizitau mai frecvent unele clanuri, pentru că oamenii refuzau să plătească taxe, totuși nu era cazul cu clanul Shangev. Sabe și ceilalți bătrâni ai clanului căzuseră de acord că achitarea taxelor era strategia cea mai bună.

Sabe le spuse tuturor să nu se îngrijoreze.

– Europeanul acesta e un misionar; asta înseamnă că nu face altceva decât să se roage. El nu are nicio autoritate să ne pedepsească, iar acceptarea lui printre noi îi va mulțumi pe cei din administrație.

Sabe porunci ca pentru misionar să fie construite două colibe: una pentru dormit și una pentru primirea musafirilor. În decursul câtorva zile, toți își rupseră timp de la recoltarea sorgului pentru a ajuta la așezarea cărămizilor, la fixarea stâlpilor în pământ și la împletirea mănunchiurilor de iarbă pentru acoperiș. Misionarul își făcu apariția tocmai când se ajunsese la ultima etapă: bătătorirea podelei. Hamalii lui veniră primii, iar lăzile pe care le aduceau se vedeau din depărtare, pe măsură ce înaintau printre ogoarele de manioc; misionarul însuși sosi cel din urmă, aparent epuizat, deși nu căra nimic. Numele lui era Moseby și el le mulțumi tuturor celor care lucraseră la colibe. Încercă să ajute, dar destul de repede deveni clar că nu știa să facă nimic, așa că până la urmă se așeză la umbra unui arbore și se șterse pe cap cu o cârpă.

Jijingi îl privi cu interes. Bărbatul deschise o ladă și scoase ceva ce părea a fi o bucată de lemn, dar apoi o desfăcu și Jijingi înțelese că era un teanc de hârtii strâns legate laolaltă. Băiatul mai văzuse și înainte hârtii; când colectau taxe, europenii dădeau în schimbul lor hârtii, astfel ca satul să aibă dovada plății făcute. Însă hârtia pe care o privea acum misionarul era în mod evident de alt soi și probabil că avea și alt scop.

Bărbatul își dădu seama că Jijingi îl privea și-l invită să se apropie.

– Eu mă numesc Moseby, îi zise. Pe tine cum te cheamă?

– Eu sunt Jijingi și tatăl meu este Orga, din clanul Shangev.

Moseby desfăcu teancul de hârtii și-l arătă.

– Ai auzit vreodată povestea lui Adam? întrebă el. Adam a fost primul om. Noi toți suntem copiii lui.

– Aici, noi suntem urmașii lui Shangev, spuse Jijingi. Și toți din Tivland se trag din Tiv.

– Da, însă strămoșul vostru Tiv s-a tras din Adam, la fel ca strămoșii mei. Noi toți suntem frați. Înțelegeți?

Misionarul vorbea ca și cum limba i-ar fi fost prea mare pentru gură, totuși Jijingi îi înțelegea spusele.

– Da, înțeleg.

Moseby surâse și arătă hârtiile.

– Hârtiile astea spun povestea lui Adam.

– Cum pot hârtiile să spună o poveste?

– Este o artă pe care o cunoaștem noi, europenii. Când un om vorbește, noi facem semne pe hârtie. Când alt om se uită pe hârtia aceea mai târziu, el vede semnele și știe ce sunete a scos primul om. În felul ăsta, al doilea om poate să audă ce a spus primul.

Jijingi își aminti ceva ce-i spusese tatăl lui despre bătrânul Gbegba, care era cel mai iscusit în luarea urmelor.

– Acolo unde tu sau eu, spusese tatăl lui Jijingi, nu vedem decât niște fire de iarbă culcate, el poate vedea cum un leopard a omorât un șobolan de trestie și a plecat cu el.

Gbegba putea să se uite la pământ și să știe ce se întâmplase, chiar dacă el nu fusese de față. Probabil că arta asta a europenilor era ceva similar: cei iscușiți în interpretarea semnelor puteau să audă o poveste, chiar dacă nu fuseseră de față la istorisirea ei.

– Spune-mi povestea pe care o spun hârtiile, ceru el.

Moseby îi spuse o poveste despre Adam și soția lui, care fuseseră păcăliți de un șarpe. După aceea îl întrebă pe Jijingi:

– Ți-a plăcut?

– Nu ești un povestitor prea bun, însă povestea a fost destul de interesantă.

Moseby râse.

– Ai dreptate, nu prea mă pricep să vorbesc în graiul tiv. Dar asta e o poveste bună. Este cea mai veche poveste a noastră. A fost spusă prima dată

cu mult înainte să se fi născut strămoșul vostru Tiv.

Jijingi se arată neîncrezător.

– Hârtiile astea nu pot fi atât de vechi.

– Nu, ele nu sunt atât de vechi, dar semnele de pe ele au fost copiate de pe alte hârtii, mai vechi. Iar semnele acelea au fost copiate de pe hârtii încă și mai vechi. Și tot așa, de multe ori.

Asta ar fi fost cu adevărat impresionant, dacă ar fi fost adevărat. Lui Jijingi îi plăceau poveștile, iar poveștile vechi erau adesea cele mai bune.

– Câte povești ai acolo?

– Foarte multe.

Moseby răsfoi teancul de hârtii și Jijingi văzu că fiecare coală era acoperită cu semne de la un capăt la celălalt; acolo trebuiau să existe foarte, foarte multe povești.

– Și arta asta despre care ai spus, de tălmăcire a semnelor de pe hârtie, este doar pentru europeni?

– Nu. Te pot învăța și pe tine. Ai vrea asta?

Precaut, Jijingi încuviință din cap.

Ca ziarist, apreciasem de mult utilitatea e-jurnalelor care puteau identifica datele unei probleme. Aproape că nu mai există procedură legală, penală sau civilă care să nu folosească e-jurnalul cuiva, și pe bună dreptate. Când avem în vedere interesul public, e important să se afle ce s-a întâmplat cu adevărat; justiția constituie o parte importantă a contractului social și nu poți să ai justiție, până nu cunoști adevărul.

Cu toate acestea, mă arătasem mai curând sceptic față de utilizarea e-jurnalelor în situații pur personale. Când e-jurnalele deveniseră populare, au existat cupluri care au considerat că le-ar putea folosi pentru a soluționa dispute despre „cine“ și „ce“ a spus, utilizând înregistrările video pentru a dovedi că aveau dreptate. Dar, în mod frecvent, era dificil să găsești imaginile exacte și toți, cu excepția celor mai încăpățânați, renunțaseră s-o facă. Inconvenientul a acționat ca o barieră, limitând căutarea prin e-jurnale doar la situațiile în care efortul era justificat, adică cele în care justiția era factorul-cheie.

Prin utilizarea lui Remem, găsirea momentului exact a devenit simplă și e-jurnale care anterior fuseseră practic ignorate sunt examinate ca și cum ar

fi scenele unor crime, abundând în dovezi ce pot fi folosite în certuri casnice.

Eu obișnuiesc să scriu pentru secțiunea de știri. Cu toate astea, am scris și reportaje și, de aceea, când i-am prezentat șefului meu ideea unui articol despre potențialele neajunsuri ale lui Remem, el mi-a dat undă verde să încep. Primul meu interviu a fost cu doi soți pe care-i voi numi Joel și Deirdre, arhitect, respectiv pictoriță. N-a fost greu să-i provoc să vorbească despre Remem.

– Joel spunea mereu că el știuse ceva de la bun început, a zis Deirdre, chiar și când nu era adevărat. Asta mă scotea din minți, pentru că nu-l puteam face să admită că de fapt crezuse cu totul altceva. Acum o pot face. De exemplu, am discutat recent despre cazul răpirii McKittridge.

Mi-a trimis videoclipul unei dispute pe care o avusese cu Joel. Proiectorul meu retinal a afișat imagini de la un party; filmarea era din punctul de vedere al lui Deirdre, iar Joel le spunea mai multor persoane:

– *A fost destul de clar că el era vinovat, încă din ziua când a fost arestat.*

Vocea lui Deirdre:

– *N-ai crezut asta de la bun început. Luni de zile, ai susținut că era nevinovat.*

Joel clătinase din cap.

– *Nu, nu-ți mai amintești bine. Am spus așa: chiar și cei evident vinovați merită o judecată corectă.*

– *N-ai spus așa. Ai spus că el era acuzat pe nedrept.*

– *Cred că te gândești la altcineva; eu n-am spus asta.*

– *Ba chiar tu ai spus-o. Uite.*

Se deschisese o fereastră video separată, un extras din e-jurnalul ei, pe care ea îl apelase și-l expediase celor cu care vorbeau. În videoclipul extras, Joel și Deirdre stăteau într-o cafenea și Joel spunea:

– *El este un țap ispășitor. Poliția trebuie să liniștească publicul, așa că a arestat un suspect convenabil. L-au distrus.*

Deirdre a replicat:

– *Crezi că nu există nicio șansă să fie achitat?*

Joel a răspuns:

– *Numai dacă își poate permite o echipă de superavocați, și fac pariu că nu poate asta. Cei aflați în poziția lui nu vor avea niciodată parte de o judecată corectă.*

Am închis ambele ferestre și Deirdre a spus:

– Fără Remem, n-aș fi putut niciodată să-l conving că-și schimbase poziția. Acum dețin dovada.

– Bun, a intervenit Joel, atunci ai avut dreptate, totuși nu trebuia s-o faci în fața prietenilor noștri.

– Tu mă corectezi întruna în fața prietenilor noștri. Vrei să-mi spui că eu n-am voie să procedez la fel?

Acesta era punctul în care urmărirea adevărului înceta să mai fie un bine intrinsec. Când persoanele afectate au o relație personală, apar adesea alte priorități, iar urmărirea scrupuloasă a adevărului poate fi vătămătoare. Contează realmente a cui a fost ideea de a pleca în vacanța aceea care s-a sfârșit dezastruos? Trebuie realmente să știți care partener uită mai des să îndeplinească sarcinile cerute de celălalt? Eu nu eram expert în căsnicii, dar știam ce spuneau consilierii maritali: răspunsul nu constă în atribuirea vinovăției. În schimb, cuplurile trebuie să-și recunoască reciproc sentimentele și să-și rezolve problemele acționând ca o echipă.

Am discutat după aceea cu Erica Meyers, purtătoarea de cuvânt a lui Whetstone. La început ea mi-a ținut un discurs tipic corporatist despre beneficiile lui Remem:

– Faptul că informația devine accesibilă este un bine intrinsec. Videoclipurile ubicui au revoluționat aplicarea legii. Afacerile devin mai eficiente când se adoptă bune practici de păstrare a datelor. Același lucru este valabil pentru noi ca indivizi, când memoriile ne devin mai precise: devenim mai buni, nu doar în joburile noastre, ci și în trăirea propriilor vieți.

Când am întrebat-o despre cupluri ca Joel și Deirdre, mi-a răspuns:

– Dacă ai o căsnicie solidă, Remem n-o va afecta. Dar, dacă ești genul de individ care încearcă întruna să arate că el are dreptate și că perechea lui greșește, atunci vei avea necazuri în căsnicie, indiferent dacă utilizezi sau nu Remem.

Am fost de acord că era posibil ca ea să aibă dreptate în acest caz particular. Dar, am întrebat-o, nu credea că Remem crea oportunități mai mari pentru apariția acelor tipuri de dispute, chiar și în căsnicii „solide”, pentru că astfel oamenii țineau mult mai ușor socoteala?

– Absolut deloc, a răspuns ea. Nu Remem le-a conferit o astfel de mentalitate, ci ei și-au dezvoltat-o pe cont propriu. Un alt cuplu ar fi putut

la fel de bine să fi utilizat Remem pentru a înțelege că amândoi își aminteau greșit diverse situații și a deveni mai iertători față de ocurența unor asemenea erori. Eu prevăd că scenariul acesta din urmă va fi cel mai răspândit printre clienții noștri.

Doream să-i pot împărtăși optimismul, dar știam că o tehnologie nouă nu scoate întotdeauna la lumină ce este mai bun în oameni. Cine n-ar fi dorit să poată dovedi că versiunea lui asupra evenimentelor era cea corectă? Mă puteam imagina cu ușurință utilizând Remem în felul în care-l utilizase Deirdre și nu eram deloc sigur că ar fi fost bine pentru mine să procedez așa. Oricine a pierdut ore în șir navigând pe internet știe că tehnologia poate încuraja obiceiuri proaste.

Moseby ținea câte o predică la fiecare șapte zile, în ziua dedicată odihnei și fabricării și consumului de bere. El părea să dezaprobe băutul berii, dar nu voia să vorbească în zilele de lucru, așa că rămânea doar ziua fabricării berii. Moseby vorbea despre zeul european și le spunea oamenilor că, dacă-i urmează regulile, viețile li se vor îmbunătăți, dar explicațiile lui despre cum anume se va întâmpla asta nu erau foarte convingătoare.

În același timp însă, Moseby se pricepea să prescrie leacuri și era dispus să învețe să muncească pe ogor, așa că, treptat, oamenii au început să-l accepte și, cu acordul tatălui său, Jijingi a început să-l viziteze ocazional pentru a învăța arta scrierii. Moseby se oferise să-i învețe și pe ceilalți copii, iar pentru o vreme cei de vârsta lui Jijingi l-au însoțit, mai degrabă pentru a-și demonstra unul altuia că nu se temeau să stea lângă un european. Nu după mult timp însă, ceilalți băieți s-au plictisit și au plecat, dar Jijingi a rămas interesat de scriere. Tatăl lui se gândi că asta îi va mulțumi pe europeni și-i îngădui în cele din urmă să meargă zilnic la Moseby.

Misionarul îi explică băiatului că fiecare sunet rostit de cineva putea fi indicat printr-un semn diferit pe hârtie. Semnele erau aranjate în rânduri, ca plantele pe ogor; te uitai la semne ca și cum ai fi mers în lungul unui rând, scoteai sunetul pe care îl indica fiecare semn și astfel te pomeneai spunând ceea ce spusese persoana inițială. Moseby îi arată lui Jijingi cum să facă semnele pe o foaie de hârtie, folosind un bețișor cu miez de funingine.

În timpul unei lecții obișnuite, Moseby vorbea și apoi scria ceea ce spusese.

– Când vine noaptea, eu voi dormi.

Tugh mba a ileyo me yav.

– Ele sunt două persoane.

Ioruv mban mba uhar.

Jijingi copia cu atenție scrierea pe foaia lui, iar când termina, Moseby îi privea hârtia.

– Foarte bine. Dar trebuie să lași spații când scrii.

– Am lăsat, arată Jijingi spațiile dintre rânduri.

– Nu la ele mă refer. Vezi spațiile din interiorul fiecărui rând?

Îi arată propria foaie.

Jijingi înțelese.

– Semnele tale sunt strânse laolaltă în pâlcuri, pe când ale mele sunt ordonate uniform.

– Astea nu sunt pur și simplu pâlcuri de semne. Ele sunt... nu știu cum le spuneți voi. Moseby luă un teanc mai subțire de foi de pe masă și-l răsfoi. Nu-l găsesc aici, zise el. În locul de unde vin eu, noi le spunem „cuvinte“. Când scriem, lăsăm spații între cuvinte.

– Dar ce sunt cuvintele?

– Cum să-ți explic? Misionarul căzu pe gânduri. Dacă vorbești rar, fără grabă, atunci faci o pauză foarte scurtă după fiecare cuvânt. De aceea, noi lăsăm un spațiu în locurile acelea când scriem. Uite-așa: Căți. Ani. Ai. Tu?

Scrise pe hârtie în timp ce vorbea, lăsând câte un spațiu de fiecare dată când făcea o pauză: *Anyom a ou kuma a me?*

– Dar tu vorbești rar pentru că ești străin. Eu sunt tiv, așa că nu fac pauze când vorbesc. N-ar trebui ca și scrierea mea să fie la fel?

– Nu contează cât de repede vorbești. Cuvintele sunt aceleași, indiferent dacă vorbești repede sau rar.

– Atunci de ce-ai spus că te oprești după fiecare cuvânt?

—Este modul cel mai ușor în care să le găsești. Încearcă să spui asta foarte lent.

Arată ceea ce tocmai scrisese.

Jijingi vorbi foarte lent, așa cum face un bărbat când încearcă să ascundă că este amețit de băutură.

– De ce nu există niciun spațiu între *an* și *yom*?

– Pentru că *anyom* este un singur cuvânt. Nu faci pauză în mijlocul lui.

– Dar eu n-aș face pauză nici după *anyom*.

Moseby oftă.

– Mă voi gândi mai mult cum să-ți explic ce vreau să spun. Deocamdată, lasă pur și simplu spații în locurile unde am lăsat eu spații.

Ce artă ciudată era scrierea! Când însămânțezi un câmp, este cel mai bine să pui semințele de igrane la distanțe egale; tatăl lui l-ar fi bătut pe Jijingi dacă ar fi înghesuit igranele așa cum Moseby își înghesuia semnele pe hârtie. Băiatul însă decisese să învețe arta aceasta cât putea de bine, iar dacă asta însemna să-și înghesuie semnele, așa avea să facă.

Abia după multe alte lecții Jijingi a învățat, până la urmă, unde trebuia să lase spații și ce voia să spună Moseby prin „cuvânt“. Ascultând, nu puteai găsi locurile unde începeau și unde se terminau cuvintele. Sunetele pe care o persoană le scotea când vorbea erau neîntrerupte ca pielea de pe piciorul unei capre, însă cuvintele erau ca oasele de sub carne, iar spațiile dintre ele erau articulația unde tăiai dacă voiai să-l îmbucătățești. Lăsând spații când scria, Moseby făcea vizibile oasele din spusele lui.

Jijingi își dădu seama că, dacă era foarte atent, putea acum să identifice cuvintele când oamenii aveau o conversație obișnuită. Sunetele ce ieșeau din gura lor nu se schimbaseră, dar el le înțelegea diferit; conștientiza părțile din care era făcut întregul. El însuși vorbise tot timpul în cuvinte. Atât doar că n-o știuse până acum.

Ușurința căutării pe care o asigură Remem este destul de impresionantă, totuși e superficială pe lângă ceea ce Whetstone consideră a fi potențialul produsului. Când a verificat gradul de adevăr al afirmațiilor anterioare ale soțului ei, Deirdre a trimis interogări explicite către Remem, dar Whetstone se așteaptă ca, pe măsură ce oamenii se vor obișnui cu produsul lor, interogările să ia locul actelor obișnuite de reamintire, iar Remem să fie integrat chiar în procesele lor de gândire. Odată ce se va întâmpla așa, vom deveni cyborgi cognitivi, efectiv incapabili să ne reamintim ceva greșit; videoclipurile digitale, stocate pe siliciu setat împotriva erorilor, vor prelua rolul jucat cândva de lobii noștri temporali failibili.

Cum ar fi să ai o memorie perfectă? Solomon Șereșevski, care a trăit în Rusia în prima jumătate a secolului XX, a fost fără doar și poate persoana cu cea mai bună memorie pe care a consemnat-o istoria. Psihologii care l-au testat au descoperit că el era în stare să audă un șir de cuvinte sau de numere doar o singură dată, apoi să și-l amintească după luni sau chiar ani.

Fără să știe deloc italiana, Șereșevski putea recita strofe din *Divina Comedie* la cincisprezece ani după ce-i fuseseră citite.

Dar o memorie perfectă n-a însemnat binecuvântarea pe care ne-am putea-o închipui. Citirea unui pasaj deștepta în mintea lui Șereșevski atât de multe imagini, încât în mod frecvent nu se putea concentra pe înțelesul direct al textului, iar conștientizarea a nenumărate exemple specifice îi îngreuna înțelegerea conceptelor abstracte. Uneori el a încercat în mod deliberat să șteargă amintiri. Scria pe foi numere pe care nu mai voia să și le amintească și apoi le ardea, o modalitate de tipul „plivește și arde“ pentru a curăța buruienile ce-i năpădiseră mintea, dar în zadar.

Când am ridicat față de Erica Meyers, purtătoarea de cuvânt a lui Whetstone, posibilitatea ca o memorie perfectă să fie un handicap, ea avea răspunsul pregătit:

– Asta nu diferă deloc de îngrijorarea pe care oamenii au manifestat-o față de proiectoarele retinale. Ei se temeau că vederea constantă a actualizărilor îi va distrage sau îi va copleși, dar toți ne-am adaptat la ele.

Nu i-am amintit că nu toți o considerau un progres.

– Iar Remem este complet personalizabil, a continuat ea. Dacă la un moment dat ți se pare că face prea multe căutări pentru nevoile tale, îi poți reduce nivelul de reactivitate. Dar, potrivit analizei clienților noștri, utilizatorii n-au făcut asta. Pe măsură ce s-au obișnuit cu Remem, ei au descoperit că software-ul devine mai util cu cât este mai reactiv.

Chiar dacă Remem nu umple constant câmpul vizual cu imagini nedorite din trecut, eu mă întreb dacă nu există probleme cauzate pur și simplu de necesitatea ca imaginile acelea să fie perfecte.

Se spune „iartă și uită“, iar pentru eurile noastre generos idealizate, asta-i suficient. Dar, pentru eurile noastre reale, relația dintre aceste două acțiuni nu-i chiar așa directă. În majoritatea cazurilor trebuie să uităm puțin înainte de a putea ierta; când nu mai percepem durerea ca fiind proaspătă, insulta este mai lesne de iertat, ca atare mai puțin memorabilă și așa mai departe. Această buclă psihologică de feedback face ca ofense inițial strigătoare la cer să pară pardonabile în oglinda privirii retrospective.

Eu mă temeam că Remem va face imposibilă derularea acestei bucle de feedback. Fixând absolut toate detaliile unei insulte în imagini de neșters, el poate împiedica temperarea necesară pentru începerea iertării. M-am gândit la spusele lui Erica Meyers despre incapacitatea lui Remem de a afecta

căsniciile solide. În afirmația aceea existase o definiție implicită a căsniciei solide. Dacă mariajul cuiva era clădit pe – oricât de ironic ar suna formularea – un fundament de uitare, ce drept avea Whetstone să-l sfârâme?

Problema nu se limita la căsătorii, deoarece multe relații se bazează pe iertare și uitare. Fiica mea Nicole avusese dintotdeauna o voință puternică; fusese aproape incontrollabilă în copilărie și fățiș sfidătoare în adolescență. Noi doi ne-am certat de multe ori cu furie în adolescența ei, certuri pe care, în majoritate, am fost în stare să le depășim, iar în prezent relația noastră este destul de bună. Dacă am fi beneficiat de Remem, oare am mai putea vorbi acum unul cu altul?

Nu vreau să spun că iertarea este singura cale de reparare a relațiilor. Deși nu-mi mai pot reaminti majoritatea certurilor cu Nicole – și sunt recunoscător pentru asta –, există una anume pe care mi-o amintesc foarte clar, deoarece m-a făcut să devin un tată mai bun.

Pe atunci Nicole avea șaisprezece ani și era la liceu. Trecuseră doi ani de când plecase Angela, probabil anii cei mai grei din viețile noastre, ale amândurora. Nu-mi amintesc de la ce a pornit cearta aceea – ceva banal, fără doar și poate –, dar a escaladat și, în scurt timp, Nicole și-a descărcat asupra mea furia pe care o simțea față de mama ei.

– Tu ești motivul pentru care a plecat ea! Tu ai alungat-o! Din partea mea, n-ai decât să pleci și tu. În tot cazul, o să-mi fie mai bine fără tine.

Și, pentru a-și sublinia afirmația, a ieșit în trombă din casă.

Știam că nu fusese o răutate premeditată din partea ei – nu cred că în etapa aceea a vieții se angaja premeditat în ceva –, însă nici dacă ar fi încercat n-ar fi putut veni cu o acuzație mai dureroasă. Fusesem devastat de plecarea Angelei și mă întrebam întruna: ce aș fi putut face altfel ca s-o fi păstrat?

Nicole a revenit abia în ziua următoare, iar noaptea aceea a fost un sfetnic bun pentru mine. Deși nu consideram că sunt responsabil pentru că ne părăsise mama ei, acuzația lui Nicole a venit ca o alarmă. Nu o conștientizasem, dar mi-am dat seama că mă considerasem pe mine principala victimă a plecării Angelei, scăldându-mă în autocompătimire față de absurdul situației mele. Ideea de a avea copii nici măcar nu-mi aparținuse; Angela dorise să fie mamă, iar acum mă părăsise, predându-mi toate responsabilitățile. Ce lume întreagă la minte m-ar fi lăsat unic

răspunzător pentru creșterea unei adolescente? Cum era posibil ca o sarcină atât de dificilă să fie încredințată cuiva lipsit de orice fel de experiență?

Acuzația lui Nicole m-a făcut să înțeleg că situația ei era încă și mai rea decât a mea. Cel puțin eu mă oferisem voluntar pentru această misiune, deși, într-adevăr, cu mult timp în urmă și fără să fi înțeles pe deplin în ce mă băgam. Nicole fusese distribuită în rolul ei, fără să fi avut niciun cuvânt de spus. Dacă exista cineva care să aibă dreptul la indignare, ea era aceea. Și, deși eu crezusem că făceam o treabă bună ca tată, era evident că trebuia să-mi îmbunătățesc comportamentul.

Mi-am schimbat complet purtarea. Relația dintre noi nu s-a îmbunătățit peste noapte, dar, de-a lungul anilor, am izbutit să o recâștig pe Nicole. Țin minte cum m-a îmbrățișat la absolvirea colegiului și cum am înțeles că anii mei de eforturi erau răsplătiți.

Oare anii aceia de mici ajustări ar mai fi fost posibili cu Remem? Chiar dacă fiecare dintre noi s-ar fi putut abține să-i reproșeze celuilalt comportamentul greșit, oportunitatea de a privi din nou, în privat, înregistrarea certurilor noastre ar fi putut să dăuneze. Amintirea certurilor noastre violente din trecut ne-ar fi putut menține furia vie și ne-ar fi putut împiedica să ne reclădim relația.

Jijingi dorea să scrie unele dintre poveștile din trecutul poporului Tiv, dar povestitorii vorbeau repede și el nu era în stare să scrie la fel de iute pentru a ține pasul. Moseby îi spusese că, exersând, va deveni mai bun, însă Jijingi era disperat că nu va ajunge niciodată suficient de rapid.

Apoi, într-o vară, o femeie europeană pe nume Reiss veni să viziteze satul. Moseby spusese că era „o persoană care învață despre alții“, dar nu înțelegea ce însemna asta, ci doar că ea dorea să învețe despre Tivland. Femeia punea întrebări tuturor, nu doar bătrânilor, ci și bărbaților tineri, ba chiar și femeilor și copiilor, și scria tot ce-i ziceau ei. Ea nu încercă să convingă pe nimeni să adopte practici europene; în vreme ce Moseby insista că nu existau blesteme și că totul era voința lui Dumnezeu, Reiss întreba cum funcționau blestemele și asculta cu multă atenție explicațiile cum că rudele din partea tatălui te puteau blestema, pe când rudele din partea mamei te puteau proteja de blesteme.

Într-o seară, Kokwa, cel mai bun povestitor din sat, istorisi cum se împărțise poporul Tiv în filiații diferite, iar Reiss scrise povestea exact cum

o spusese el. După aceea, ea copiasse povestea folosind o mașinărie care țacănea când o lovea cu degetele, ca să aibă un exemplar curat și ușor de citit. Când Jijingi o întreabă dacă-i putea face și lui un exemplar, ea încuviință, spre marea lui bucurie.

Versiunea pe hârtie a poveștii fu curios de dezamăgitoare. Jijingi își amintea că, atunci când afluase prima dată despre scriere, își imaginase că aceasta îi va îngădui să vadă spectacolul unei povestiri la fel de clar ca și când el ar fi fost de față. Totuși, nu se întâmpla așa. Când spunea povestea, Kokwa nu folosea doar cuvinte, ci și intonații, mișcări ale mâinilor, sclipiri ale ochilor. Îți povestea cu tot trupul său și tu înțelegeai în același fel. Nimic din toate astea nu era surprins pe hârtie; doar cuvintele despuiate puteau fi scrise acolo. Și, dacă citeai numai cuvintele, căpătaai doar o idee despre experiența pe care o aveai când îl ascultai pe Kokwa însuși, ca și cum ai fi lins oala în care fuseseră gătite bamele, în loc să le fi mâncat.

Jijingi era totuși încântat să aibă versiunea pe hârtie și o recitea din când în când. Era o poveste bună, care merita să fie consemnată. Nu tot ce era scris pe hârtie era la fel de meritoriu. În cursul predicilor sale, Moseby citea cu glas tare povești din cartea lui, iar poveștile acelea erau adesea bune, dar în același timp el citea cu glas tare și cuvinte pe care le scrisese cu numai câteva zile în urmă, iar acelea nu erau povești, ci doar afirmații că viața poporului Tiv se va îmbunătăți dacă va învăța mai multe despre zeul european.

Într-o zi când Moseby vorbise cu multă elocvență, Jijingi îl felicită.

– Știu că ai o părere excelentă despre toate predicile tale, dar cea de azi a fost bună.

– Mulțumesc, zâmbi Moseby. Iar după alte câteva clipe întreabă: De ce spui că am o părere excelentă despre toate predicile mele?

– Pentru că te aștepți ca oamenii să dorească să le citească și peste mulți ani.

– Nu mă aștept la așa ceva. Ce te face să crezi asta?

– Le scrii pe toate chiar înainte să le fi spus. Chiar înainte ca un singur om să fi auzit predica, tu deja ai scris-o pentru generațiile viitoare.

Moseby râse.

– Nu acesta este motivul pentru care le scriu.

– Dar care este motivul, atunci?

Jijingi știa că Moseby nu le scria pentru a fi citite de oameni aflați hăt, departe, pentru că uneori în sat soseau mesageri care-i aduceau hârtii misionarului, însă el nu-și trimitea niciodată predicile înapoi cu ei.

– Eu scriu cuvintele ca să nu uit ce vreau să spun când țin predica.

– Cum ai putea uita ce vrei să spui? Noi doi vorbim chiar acum și niciunul dintre noi nu are nevoie de hârtie pentru asta.

– O predică diferă de o conversație. Moseby căzu pe gânduri, apoi urmă: Vreau să fiu sigur că predicile mele sunt cât mai bune posibil. Nu voi uita ce vreau să spun, dar aș putea uita felul cel mai bun în care s-o spun. Dacă scriu pe hârtie, nu mai trebuie să-mi fac griji. În același timp însă, scrierea cuvintelor nu mă ajută doar să-mi amintesc, ci mă ajută să gândesc.

– În ce fel te ajută scrierea să gândești?

– Asta-i o întrebare bună, zise misionarul. Ciudat, nu-i așa? Nu știu cum să explic, dar scrierea mă ajută să decid ce vreau să spun. În locul de unde vin eu există un proverb foarte vechi: *Verba volant, scripta manent*. În graiul tiv, voi ați spune: „Cuvintele vorbite zboară, cuvintele scrise rămân.“ E clar?

– Da, spuse Jijingi pentru a fi politicos, cu toate că nu era deloc clar.

Misionarul nu era chiar așa bătrân ca să fie senil, dar memoria lui era probabil foarte slabă și nu voia să recunoască. Jijingi le povesti celor de-o vârstă cu el despre asta și glumiră între ei multe zile. De câte ori schimbau bârfe, adăugau:

– O să ții minte? Asta o să te ajute.

Apoi îl imitau pe Moseby scriind la masa lui.

Într-o seară din anul următor, Kokwa anunță că va povesti cum se împărțise poporul Tiv în filiații diferite. Jijingi luă cu el versiunea pe hârtie pe care o avea, ca să poată citi povestea chiar în timp ce o spunea Kokwa. Uneori o putu urmări, dar adesea fu derutat, deoarece cuvintele lui Kokwa nu se potriveau cu ceea ce scria pe hârtie. După ce Kokwa termină, Jijingi îi spuse:

– N-ai spus povestea la fel ca ultima dată.

– Prostii, replică Kokwa. Când spun o poveste, ea nu se schimbă, indiferent cât timp ar trece. Cere-mi să ți-o spun peste douăzeci de ani și o voi spune exact la fel.

Jijingi arătă hârtia pe care o ținea în mână.

– Hârtia asta e povestea pe care ai spus-o anul trecut și au fost multe deosebiri. Alese una pe care o ținuse minte. Data trecută ai spus: „Uyengi au capturat femeile și copiii și i-au luat cu ei ca sclavi“. De data asta ai spus: „Ei au făcut sclave din femei, dar nu s-au oprit aici, ci au făcut sclavi și din copii“.

– E același lucru.

– Este aceeași poveste, dar ai schimbat felul în care ai spus-o.

– Ba nu, zise Kokwa. Am spus-o la fel ca înainte.

Jijingi nu dorea să încerce să explice ce erau cuvintele. Zise doar:

– Dacă ai fi spus-o la fel ca înainte, atunci ai fi zis de fiecare dată:

„Uyengi au capturat femeile și copiii și i-au luat cu ei ca sclavi“.

Pentru o clipă, Kokwa îl fixă cu privirea, după care izbucni în râs.

– Asta crezi tu că-i important, acum, după ce-ai învățat arta scrierii?

Sabe, care-i ascultase, îl muștră pe Kokwa:

– Nu-i treaba ta să-l judeci pe Jijingi. Iepurelui îi place o mâncare, hipopotamului îi place altă mâncare. Lasă-l pe fiecare să-și petreacă timpul cum îi place.

– Desigur, Sabe, desigur, încuviință Kokwa, dar aruncă o privire disprețuitoare spre băiat.

După aceea Jijingi și-a amintit proverbul de care îi spusese Moseby. Chiar dacă Kokwa spunea aceeași poveste, el putea să aranjeze cuvintele altfel de fiecare dată; era îndeajuns de iscusit ca povestitor pentru ca aranjamentul cuvintelor să nu conteze. Lucrurile stăteau însă altfel pentru Moseby, care nu-și folosea niciodată graiul trupului când își rostea predicile; pentru el, cuvintele erau cele importante. Jijingi înțelese că Moseby își scria predicile nu pentru că ar fi avut o memorie slabă, ci pentru că dorea un aranjament anume al cuvintelor. Odată ce-l găsea pe cel dorit, îl putea păstra atâta timp cât avea nevoie de el.

Din curiozitate, Jijingi încercă să-și închipuie că el însuși avea de ținut o predică și începu să scrie ce va spune. Așezat pe rădăcina unui arbore mango, cu caietul pe care i-l dăruise Moseby, compuse o predică despre *tsav*, calitatea care le îngăduia unor oameni să aibă putere asupra altora, un subiect pe care misionarul nu-l înțelesese și-l ignorase ca fiind o prostie. Citi prima sa încercare unuia dintre cei de o vârstă cu el, care o declară groaznică, fapt care duse la o scurtă repriză de îmbrânceli, dar apoi Jijingi

trebui să admită că băiatul avusese dreptate. Încercă să-și scrie predica a doua oară, și a treia oară, după care se plictisi și trecu la alt subiect.

Practicând scrierea, Jijingi ajunse să înțeleagă spusele lui Moseby: scrierea nu era pur și simplu o cale prin care să înregistrezi ceva ce a spus altcineva, ci ea te putea ajuta să decizi ce vei spune înainte s-o spui. Iar cuvintele nu erau doar fragmente de vorbire, ci erau fragmente de gândire. Când le scriai, îți puteai apuca gândurile ca pe niște cărămizi, ca să le așezi în diverse feluri. Scrierea îți îngăduia să-ți privești gândurile într-un fel în care n-o puteai face dacă doar vorbeai și, văzându-le, le puteai îmbunătăți, le puteai face mai puternice și mai elaborate.

Psihologii fac distincție între memoria semantică – cunoașterea de date generale – și memoria episodică, adică reamintirea de experiențe personale. Noi am folosit auxiliare tehnologice pentru memoria semantică încă de la inventarea scrierii: primele cărți, apoi motoarele de căutare. Pe de altă parte, de-a lungul istoriei, am refuzat asemenea ajutoare când s-a ajuns la memoria episodică; puțini au păstrat vreodată la fel de multe jurnale sau albume fotografice, față de câte cărți păstrasera. Motivul evident este comoditatea; dacă vrem o carte despre păsările din America de Nord, putem consulta una scrisă de un ornitolog, dar, dacă vrem un jurnal zilnic, trebuie să-l scriem noi înșine. Eu mă întreb însă dacă un alt motiv nu poate fi faptul că, inconștient, ne-am privit memoriile episodice ca fiind o parte atât de importantă a identităților noastre, încât am șovăit să le externalizăm, să le exilăm în cărți de pe un raft sau în fișiere dintr-un computer.

Situația poate fi pe cale să se schimbe. De ani de zile părinții au înregistrat toate momentele importante ale vieților copiilor lor, astfel încât, chiar dacă aceștia nu purtau videocamere personale, e-jurnalele lor erau deja compilate. În prezent părinții își pun copiii să poarte proiectoare retinale de la vârste tot mai fragede, să poată culege mai devreme beneficiile oferite de asistenții software. Imaginați-vă ce s-ar întâmpla dacă copiii ar începe să utilizeze Remem pentru a accesa e-jurnalele acelea: modul lor cognitiv va fi diferit de al nostru, întrucât actul rememorării va fi diferit. În loc să se gândească la un eveniment din trecutul lui și să-l vadă cu ochii minții, un copil va subvocaliza o referire la el și va privi imaginile cu ochii săi fizici. Memoria episodică va deveni complet intermediată tehnologic.

Un neajuns evident al unei asemenea dependențe este posibilitatea ca oamenii să devină practic amnezici de câte ori software-ul are probleme. Totuși, posibilitatea eșecului tehnologic era la fel de îngrijorătoare pentru mine ca și cea a succesului tehnologic. Cum se va schimba concepția despre sine a unei persoane, când ea și-a văzut trecutul doar prin ochiul care nu clipește al unei videocamere? Tot așa cum, în netezirea amintirilor dure, există o buclă de feedback, o buclă similară funcționează și pentru idealizarea amintirilor din copilărie, iar subminarea procesului respectiv va avea consecințe.

Cea mai veche aniversare a mea pe care mi-o amintesc este de la vârsta de patru ani; țin minte cum am suflat în lumânările de pe tort, țin minte emoția cu care am deschis cadourile. Nu există niciun videoclip al evenimentului, dar în albumul de familie sunt câteva instantanee, iar ele concordă cu ceea ce-mi amintesc. Ba chiar suspectez că nu-mi mai amintesc ziua aceea în sine. Mai degrabă am fabricat amintirea când instantaneele mi-au fost arătate prima dată, după care, în timp, le-am impregnat cu emoția pe care îmi imaginam că am simțit-o în ziua respectivă. Încet-încet, prin instanțe repetate de reamintire, am creat o amintire fericită pentru mine.

În alta dintre amintirile mele cele mai timpurii, mă jucam pe covorul din living, împingând mașinuțe de colo până colo, în timp ce bunica lucra la mașina ei de cusut; din când în când, ea se întorcea și-mi surâdea călduros. Nu există fotografii ale momentului aceluia, așa că știu că reamintirea îmi aparține în exclusivitate. Este o amintire minunată, idilică. Aș dori oare să vizionez filmarea reală a acelei după-amiezi? Nu, categoric nu!

Referitor la rolul adevărului în autobiografii, criticul Roy Pascal a scris: „De o parte se află adevărul faptic, de cealaltă parte, adevărul sentimentelor scriitorului, iar punctul de convergență al celor două nu poate fi decis în avans de nicio autoritate externă“. Amintirile noastre sunt autobiografii private și după-amiaza aceea petrecută cu bunica ocupă un loc important în autobiografia mea datorită sentimentului care-i este asociat. Dar dacă videoclipul ar dezvălui că surâsul bunicii mele era de fapt formal, că în realitate ea era nervoasă pentru că nu-i ieșea bine cusutul? În privința acelei amintiri, importantă pentru mine este fericirea cu care o asociez și nu aș dori s-o periclitez.

Mi se părea că înregistrarea video completă a întregii mele copilării ar fi fost plină de fapte reale, însă golită de sentimente, pur și simplu fiindcă

videocamerele nu puteau capta dimensiunea emoțională a evenimentelor. Din punctul de vedere al videocamerei, după-amiaza aceea petrecută cu bunica nu s-ar fi deosebit prin nimic de o sută de alte după-amiezi. Iar dacă eu aș fi crescut având acces la întregul material video, atunci n-aș mai fi putut atribui mai multă încărcătură emoțională niciunei zile anume, n-ar fi existat niciun nucleu în jurul căruia să se poată strânge nostalgia.

Și care să fie consecințele, când oamenii pot susține că-și amintesc propria pruncie? Mi-aș putea imagina foarte ușor o situație în care, dacă ai întreba o persoană tânără care este cea mai timpurie amintire a sa, ea te va privi pur și simplu nedumerită; la urma urmei, are videoclipuri ce datează din ziua nașterii. Incapacitatea de a ne aminti primii ani de viață – ceea ce psihologii numesc „amnezia copilăriei” – ar putea în curând să aparțină trecutului. Părinții nu le vor mai spune copiilor lor amintiri care încep cu cuvintele: „Tu nu mai ții minte când s-a întâmplat asta, fiindcă erai doar un țânc pe atunci”. Într-un fel, amnezia copilăriei este o caracteristică a copilăriei omenirii, și tinerețea ne va dispărea din memorie în stil ouroboros.

O parte din mine dorea să oprească asta, să protejeze capacitatea copiilor de a vedea începutul vieții filtrat printr-un văl, de a împiedica înlocuirea poveștilor de început prin videoclipuri reci, impersonale. Dar poate că sentimentele lor față de amintirile digitale complete vor fi la fel de calde precum sunt sentimentele mele față de amintirile mele organice, imperfecte.

Oamenii sunt făcuți din povești. Amintirile noastre nu sunt acumularea imparțială a tuturor secundelor pe care le-am trăit, ci narațiunea pe care pe care noi am asamblat-o din momente selectate. Și de aceea, chiar și când trecem prin aceleași evenimente ca alți indivizi, nu construim niciodată narațiuni identice: criteriile folosite pentru selectarea momentelor au fost diferite pentru fiecare dintre noi și sunt o reflectare a personalităților noastre. Fiecare dintre noi a observat anumite detalii ce i-au atras atenția și și-a amintit ce era important pentru el, iar narațiunile pe care le-am construit ne-au modelat la rândul lor personalitățile.

Dar, m-am întrebat eu, dacă toți și-ar aminti totul, oare deosebirile dintre noi ar dispărea? Ce s-ar întâmpla cu sentimentul sinelui? Mi se părea că o memorie perfectă n-ar putea fi o narațiune, tot așa cum înregistrările video neîndreptate ale unei videocamere de securitate n-ar putea fi un film artistic.

Când Jijingi avea douăzeci de ani, un funcționar din administrație veni în sat ca să discute cu Sabe. Adusese cu el un tânăr tiv, care urmasese școala misionară din Katsina-Ala. Administrația dorea înregistrarea scrisă a tuturor disputelor aduse înaintea judecăților tribale, astfel că aloca fiecărui șef de clan câte un tânăr ca acela, care să aibă rol de scrib. Sabe îl chemă pe Jijingi și-i spuse funcționarului:

– Știu că nu aveți destui scribi pentru toată Tivland. Jijingi a învățat să scrie; el poate fi scribul nostru, iar tu îți poți trimite flăcăul în alt sat.

Funcționarul testă capacitatea lui Jijingi de a scrie, dar Moseby îl învățase bine, și în cele din urmă fu de acord ca el să fie scribul lui Sabe.

După ce funcționarul plecă, Jijingi îl întrebă pe Sabe de ce nu voise ca tânărul din Katsina-Ala să-i fie scrib.

– Nu putem avea încredere în nimeni care vine din școala misionară, zise Sabe.

– De ce? Europeanii au făcut din ei niște mincinoși?

– Pe de o parte, ei sunt de învinuit, dar și vina noastră este la fel de mare. Cu ani în urmă, când europenii au selectat băieți pentru școala misionară, majoritatea bătrânilor i-au dat pe aceia de care doreau să scape: leneșii și zurbagiii. Acum băieții aceia s-au întors și nu mai simt niciun fel de înrudire cu nimeni. Își flutură cunoașterea scrierii ca pe o armă și cer ca șefii să le găsească neveste, fiindcă altfel vor scrie minciuni despre ei, iar europenii îi vor înlocui.

Jijingi cunoștea un băiat care se văicărea întruna și căuta diferite modalități de a evita munca; ar fi fost un dezastru dacă unul ca el ar fi avut putere asupra lui Sabe.

– Nu le puteți spune europenilor despre asta?

– Mulți au făcut-o, răspunse Sabe. Maisho din clanul Kwande a fost cel care m-a avertizat despre scribi; ei au fost plasați mai întâi în satele Kwande. Maisho a avut noroc că europenii l-au crezut pe el, nu minciunile scribilor, dar el cunoaște alți șefi care n-au avut același noroc; adesea europenii cred în hârtii mai mult decât în oameni. Nu vreau să-mi asum riscul acela. Îl privi cu seriozitate pe Jijingi. Tu ești rudă cu mine și rudă cu toți din satul ăsta. Am încredere că vei scrie ce spun eu.

– Da, Sabe.

Judecata tribală se ținea în fiecare lună, de dimineață până după-amiază târziu, trei zile la rând, și atrăgea întotdeauna spectatori, uneori atât de

mulți, încât Sabe trebuia să le ceară tuturor să se așeze, pentru ca briza să ajungă în centrul cercului. Jijingi stătea lângă Sabe și nota detaliile fiecărei dispute într-o carte pe care o lăsase funcționarul. Era o slujbă bună; el era plătit din onorariile colectate de la părțile aflate în litigiu și avea nu doar un scaun, ci și o masă, pe care o putea utiliza pentru scris chiar și atunci când nu se ținea judecata. Plângerile pe care le auzea Sabe erau variate – una putea fi despre o bicicletă furată, alta putea fi despre posibilitatea ca un bărbat să fie responsabil de mănarea recoltelor vecinului său –, dar majoritatea se refereau la neveste. La o asemenea dispută, Jijingi a scris următoarele:

Girgi, soția lui Umem, a fugit de acasă și s-a întors la neamurile ei. Ruda ei, Anongo, a încercat s-o convingă să rămână cu soțul ei, dar Girgi refuză și Anongo nu mai are ce face. Umem cere să-i fie restituite cele 11 lire pe care le-a plătit pentru mireasă. Anongo spune că nu are bani deocamdată și că, de altfel, n-a primit decât 6 lire.

Sabe a cerut martori pentru ambele părți. Anongo spune că el are martori, dar sunt plecați în călătorie. Umem a adus un martor, care a depus jurământ. El a declarat că a numărat personal cele 11 lire pe care Umem i le-a plătit lui Anongo.

Sabe a cerut ca Girgi să se întoarcă la soțul ei și să fie o soție bună, dar ea a spus că nu-l mai poate suporta. Sabe i-a spus lui Anongo să-i restituie lui Umem 11 lire, urmând ca prima plată să fie peste trei luni când își va putea vinde recolta. Anongo a fost de acord.

Acela fusese ultimul litigiu al zilei, iar Sabe obosise deja în mod clar.

– Să vinzi legume pentru a restitui banii pe care i-ai primit pentru o mireasă, comentă el după aceea, clătinând din cap. Așa ceva nu s-ar fi întâmplat pe când eram eu băiat.

Jijingi știa ce însemna asta. În trecut, spuneau bătrânii, schimburile se desfășurau cu articole similare: dacă doreai o capră, puteai să oferi găini pentru ea; dacă doreai să te însori cu o femeie, promiteai familiei acesteia o femeie din neamul tău. Apoi europenii au spus că ei nu mai acceptau legume ca plată pentru taxe și au insistat să fie plătiți în monede. În scurt timp, totul putea fi schimbat pentru monede; le puteai folosi pentru a cumpăra orice, de la tigve, la neveste. Bătrânii considerau că era absurd.

– Obiceiurile vechi dispar, încuviință Jijingi.

El nu spuse că tinerii preferau obiceiul cel nou pentru că europenii decretaseră de asemenea că miresele puteau fi cumpărate numai dacă ele erau de acord cu mariajul respectiv. În trecut, o femeie tânără putea fi promisă unui bătrân cu mâini leproase și dinți putreziți și nu avea altă cale decât să se mărite cu el. Acum, o femeie se putea mărita cu bărbatul care-i plăcea, atâta timp cât el își putea permite s-o cumpere. Jijingi însuși strângea bani pentru însurătoare.

Moseby venea uneori să privească judecata, dar considera că procedurile sunt ambigue și adesea îi puna întrebări lui Jijingi, la sfârșit.

– De exemplu, la disputa aceea dintre Umem și Anongo, despre suma datorată pentru mireasă, zise el. De ce a depus jurământ doar martorul?

– Pentru a ne asigura că va spune precis ce s-a întâmplat.

– Dar, dacă ar fi depus jurământ și Umem, și Anongo, asta ar fi însemnat de asemenea că și ei vor spune precis ce s-a întâmplat. Așa însă, Anongo putea să mintă, deoarece el nu depusese jurământ.

– Anongo n-a mințit, răspunse Jijingi. El a spus ce considera că este corect, la fel ca Umem.

– Totuși, ce a spus Anongo n-a coincis cu ce a spus martorul.

– Însă asta nu înseamnă că a mințit. După aceea, Jijingi își aminti ceva despre limbajul european și înțelese cauza confuziei lui Moseby. Graiul nostru, zise el, are două cuvinte pentru ceea ce în graiul vostru este numit „adevărat“. Există ceea ce este corect, *mimi*, și ceea ce este precis, *vough*. Într-o dispută, părțile spun ceea ce consideră că este corect; ele vorbesc despre *mimi*. Martorii însă depun jurământ pentru a spune precis ceea ce s-a întâmplat; ei vorbesc despre *vough*. După ce aude ce s-a întâmplat, Sabe poate să decidă ce acțiune este *mimi* pentru toți. Dar nu este o minciună dacă împricinații nu vorbesc *vough*, atâta timp cât vorbesc *mimi*.

În mod clar, Moseby nu era de aceeași părere.

– În țara de unde vin eu, toți cei care depun mărturie în fața tribunalului trebuie să depună jurământ că vor vorbi *vough*, inclusiv împricinații.

Jijingi nu înțelese care ar fi fost rostul pentru așa ceva, dar nu spuse decât:

– Fiecare trib are obiceiurile sale.

– Da, obiceiurile pot varia, însă adevărul rămâne adevăr, el nu se schimbă de la o persoană la alta. Și nu uita ce spune Biblia: „Adevărul vă va elibera“.

– Nu am uitat, zise Jijingi.

Moseby spusese că europenii avuseseră atâta succes deoarece ei cunoșteau adevărul lui Dumnezeu. Desigur, puterea și bogăția lor nu puteau fi negate, totuși cine știa care era cauza acestora?

Pentru a scrie despre Remem, am considerat că era cinstit să-l încerc eu însumi. Problema era că nu aveam un e-jurnal pe care să-l indexeze; obișnuiam să-mi activez videocamera personală doar când desfășuram un interviu sau când participam la un eveniment pe care urma să-l prezint. Însă petrecusem desigur timp în prezența unor persoane care țineau e-jurnale și puteam folosi înregistrările lor. Deși toate software-urile care înregistrează e-jurnale dispun de elemente de control al confidențialității, cei mai mulți oameni acordă de asemenea drepturi elementare de partajare: dacă acțiunile tale au fost înregistrate în e-jurnalele lor, ai acces la imaginile în care ești prezent. De aceea am lansat un agent care să asambleze un e-jurnal parțial din materialele video înregistrate de alții, utilizându-mi istoricul GPS-ului ca bază de interogare. În decursul unei săptămâni, cererea mea s-a propagat prin rețele sociale și arhive video publice și am fost recompensat cu fragmente de videoclipuri, cu durate variind de la câteva secunde, la câteva ore: nu numai filmări ale videocamerelor de securitate, ci și extrase din e-jurnalele prietenilor, ale cunoștințelor, ba chiar și ale unor persoane complet necunoscute.

E-jurnalul rezultat a fost desigur foarte fragmentar, comparativ cu ce aș fi avut dacă aș fi înregistrat eu însumi materialele video, și toate imaginile erau din perspectiva persoanei a treia, nu a persoanei întâi, ca în majoritatea e-jurnalelor; totuși, Remem a fost în stare să le prelucreze. Mă așteptasem ca acoperirea să fie mai densă în ultimii ani, pur și simplu din cauza popularității tot mai mari a e-jurnalelor. De aceea am fost surprins, atunci când m-am uitat la un grafic al acoperirii, să descopăr un vârf ce avusese loc cu mai bine de un deceniu în urmă. Nicole ținuse un e-jurnal de când era adolescentă, așa că exista un segment neașteptat de mare al vieții mele de familie.

Inițial am fost ușor nesigur în privința modului de testare a lui Remem, deoarece în mod evident nu-i puteam cere să-mi arate înregistrarea unui eveniment de care nu-mi aminteam. Am conchis să încep cu ceva ce-mi aminteam. Am subvocalizat:

– Când Vince mi-a povestit despre călătoria lui în Palu.

Proiectorul retinal mi-a afișat o fereastră în colțul din stânga, jos al câmpului vizual: eu luam prânzul cu prietenii mei Vincent și Jeremy. Nici Vincent nu avea e-jurnal, așa că imaginile reprezentau punctul de vedere al lui Jeremy. L-am ascultat pe Vincent bătând câmpii vreun minut despre scuba diving.

După aceea am încercat ceva de care-mi aminteam doar vag.

– Dineul la care am stat între Deborah și Lyle.

Nu mai țineam minte cine fusese la masă și m-am întrebat dacă Remem mă putea ajuta să identific persoanele respective.

Într-adevăr, în seara aceea Deborah înregistrase, și cu materialul ei am putut utiliza un agent de recunoaștere pentru a-i identifica pe toți mesenii aflați vizavi de noi.

După succesele acestea inițiale, am avut parte de o serie de eșecuri, un fapt deloc surprinzător ținând seama de hiatusurile din e-jurnal. Dar, pe durata unei ore de trecere în revistă a evenimentelor din trecut, performanța lui Remem a fost în general impresionantă.

În cele din urmă, mi s-a părut că sosise momentul să încerc Remem pe unele amintiri cu mai multă încărcătură emoțională. Relația mea cu Nicole mi se părea acum suficient de puternică pentru a revedea fără probleme disputele pe care le avuseserăm în adolescența ei. M-am gândit să încep cu cearta pe care mi-o aminteam clar, și de acolo să mă întorc în trecut.

Am subvocalizat:

– Când Nicole a țipat la mine: „Tu ești motivul pentru care a plecat ea!“.

Fereastră a afișat bucătăria casei în care locuiam pe atunci. Imaginile erau filmate din punctul de vedere al lui Nicole, iar eu stăteam în fața plitei. Era evident că ne certam.

– *Tu ești motivul pentru care a plecat ea! Tu ai alungat-o! Din partea mea n-ai decât să pleci și tu. În tot cazul, o să-mi fie mai bine fără tine.*

Cuvintele erau exact așa cum mi le aminteam, dar nu erau rostite de Nicole.

Ci de mine.

Primul meu gând a fost că era probabil o minciună, că Nicole editase videoclipul pentru a pune cuvintele ei în gura mea. Probabil că-mi observase solicitarea de a-i accesa înregistrările din e-jurnal și le falsificase pentru a-mi da o lecție. Sau poate că era un film pe care-l realizase pentru a-

l arăta prietenilor ei, ca să consolideze poveștile pe care le spunea despre mine. Dar de ce mai era atât de furioasă pe mine, încât să facă asta? Oare nu depășiserăm etapa?

Am început să rulez atent videoclipul, căutând inconsecvențe care să indice unde fusese editat materialul. Imaginile următoare o arătau pe Nicole ieșind în fugă din casă, exact cum îmi aminteam, așa că acolo n-ar fi existat divergențe. Am rederulat materialul și am început să caut cearta anterioară.

Inițial, am fost furios în timp ce priveam, furios pe Nicole care recursese la asemenea mizerii pentru a crea minciuna aceasta, deoarece toate imaginile anterioare concordau – eu țipam la ea.

Apoi ceva din cuvintele pe care le spuneam în videoclip a început să-mi sune neplăcut de familiar: lamentările că fusesem chemat din nou la ea la școală, fiindcă intrase în bucluc, și acuzațiile că-și petrecea timpul într-un anturaj nepotrivit. Totuși, nu acesta fusese contextul în care rostisem cuvintele acelea, nu? Îmi exprimasem îngrijorarea, n-o muștr Luisem. Probabil că Nicole adaptase chestii pe care le spusese altundeva pentru a face mai plauzibil videoclipul defăimător. Aceea era unica explicație, nu?

I-am cerut lui Remem să examineze filigranul digital al videoclipului și m-a anunțat că era nemodificat. Am văzut că Remem sugerase o rectificare la termenii căutării mele: acolo unde eu zisesem „când Nicole a țipat la mine“, el oferise „când eu am țipat la Nicole“. Rectificarea trebuie să fi fost afișată în același timp cu rezultatul căutării inițiale, dar nu observasem. Am închis dezgustat Remem, furios pe produs. Eram pe punctul de a căuta informații despre moduri de falsificare a unui filigran digital, pentru a dovedi că videoclipul era o făcătură, dar m-am oprit, dându-mi seama că ar fi fost un act de disperare.

Aș fi fost gata să jur, cu mâna pe un teanc de Biblie sau folosind orice formulă mi s-ar fi cerut, că Nicole mă acuzase că eu fusesem motivul pentru care mama ei ne părăsise. Amintirile mele despre cearta aceea erau la fel de limpezi ca orice altă amintire a mea, dar acela nu era singurul motiv pentru care găseam videoclipul greu de crezut; era de asemenea certitudinea mea că – indiferent care mi-ar fi fost neajunsurile sau imperfecțiunile – nu fusesem niciodată genul de tată care ar putea spune așa ceva copilului său.

Însă videoclipul digital dovedea că fusesem exact genul respectiv. Și, cu toate că de acum nu mai eram bărbatul din imaginile acestea, nu puteam nega că eram o prelungire a lui.

Chiar și mai grăitor era faptul că, timp de mulți ani, ascunseseam cu succes adevărul de mine însumi. Anterior am spus că detaliile pe care alegem să ni le amintim sunt o reflecție a personalităților noastre. Oare ce spunea despre mine faptul că pusesem cuvintele acelea în gura lui Nicole, nu într-a mea?

Îmi aminteam că cearta aceea fusese un punct de răscruce pentru mine. Îmi imaginasem o epopee despre mântuire și auto-perfecționare, în care eu fusesem tatăl eroic, părinte unic, care ridicase mănua. Dar realitatea era... care? Cât din ceea ce se petrecuse atunci îmi puteam asuma?

Am repornit Remem și am început să mă uit la materialul filmat la absolvirea colegiului de către Nicole. Era un eveniment pe care-l înregistrasem eu însumi, așa că aveam imagini cu fața ei și părea cu adevărat fericită în prezența mea. Oare își ascundea atât de bine adevăratele sentimente, încât nu le putusem detecta? Sau, dacă relația noastră se îmbunătățise cu adevărat, cum se întâmplase asta? În mod vădit, cu paisprezece ani în urmă eram un tată mult mai rău decât crezusem; ar fi fost tentant să concluzionez că făcusem progrese și ajunseseam în locul unde mă găseam acum, dar nu mă mai puteam încrede în percepțiile mele. Ba mai mult, oare Nicole avea în prezent sentimente mai bune față de mine?

Nu aveam să încerc să folosesc Remem pentru a răspunde la întrebarea aceasta; trebuia să mă duc la sursă. Am sunat-o pe Nicole și i-am lăsat un mesaj că doream să vorbesc cu ea; am întrebat-o dacă puteam veni chiar în seara aceea.

După câțiva ani, Sabe începu să participe la o serie de întâlniri ale tuturor șefilor din clanul Shangev. El îi explică lui Jijingi că europenii nu mai doreau să trateze cu așa mulți șefi și cereau ca toată Tivland să fie împărțită în opt grupuri, pe care ei le numeau „septe“. Ca atare, Sabe și ceilalți șefi trebuiau să discute cu cine se va alia clanul Shangev. Deși nu era nevoie de un scrib, Jijingi era curios să audă deliberările și-l întrebă pe bătrân dacă îl putea însoți, iar Sabe acceptă.

Până atunci, Jijingi nu mai văzuse niciodată așa de mulți bătrâni laolaltă; unii erau calmi și demni, ca Sabe, pe când alții erau gălăgioși și fanfaroni. Discutară între ei și argumentară ore în șir.

Seara, după ce Jijingi se întoarse în sat, Moseby îl întrebă cum fusese. Jijingi oftă.

- Chiar dacă nu strigă unii la ceilalți, se încaieră ca niște pisici sălbatice.
- Sabe cu cine crede că ar trebui să vă aliați?
- Ar trebui să ne aliem cu clanurile cu care suntem cel mai strâns înrudiți; asta este calea poporului Tiv. Și, pentru că Shangev a fost fiul lui Kwande, clanul nostru ar trebui să se alieze cu clanul Kwande, care trăiește în miazăzi.
- Mi se pare logic, încuviință Moseby. Atunci de ce au existat dezacorduri?
- Nu toți membrii clanului Shangev locuiesc unii lângă alții. Unii trăiesc în teritoriile din apus, lângă clanul Jechira, iar bătrânii de acolo sunt prieteni cu bătrânii din clanul Jechira. Ei ar dori alierea clanurilor Shangev și Jechira, pentru că atunci ar avea mai multă influență în septa rezultată.
- Am înțeles. Moseby căzu pe gânduri o vreme. Dar Shangev din apus s-ar putea alătura altei septe decât Shangev din miazăzi?
- Jijingi clătină din cap.
- Noi, cei din clanul Shangev, avem același tată, așa că ar trebui să rămânem cu toții împreună. Toți bătrânii sunt de acord în privința asta.
- Însă, dacă descendența este atât de importantă, cum pot bătrânii din apus să susțină că clanul Shangev ar trebui să se alieze cu clanul Jechira?
- Exact asta a fost neînțelegerea. Bătrânii din apus susțin că Shangev a fost fiul lui Jechira.
- Stai puțin, voi nu știți cine au fost părinții lui Shangev?
- Bineînțeles că știm! Sabe își poate recita strămoșii până la Tiv însuși. Bătrânii din apus doar pretind că Shangev a fost fiul lui Jechira, pentru că ei ar avea de câștigat de pe urma alierii cu clanul Jechira.
- Dar, dacă clanul Shangev se aliază cu clanul Jechira, bătrânii voștri n-ar beneficia?
- Ba da, însă Shangev a fost fiul lui Kwande. (Apoi Jijingi înțelese la ce făcea referire Moseby.) Crezi că bătrânii noștri sunt cei care pretind!
- Nu, deloc. Atât doar că se pare că ambele părți au argumente la fel de bune și nu se poate spune cine are dreptate.
- Sabe are dreptate.
- Bineînțeles, zise Moseby, dar cum îi poți convinge pe ceilalți să accepte asta? În țara din care vin eu, mulți oameni își scriu descendența pe hârtie. În felul ăsta ne putem urmări strămoșii în mod precis, chiar cu multe generații în trecut.

– Da, am văzut descendențele din Biblia voastră care-l urmăresc pe Avraam în trecut, până la Adam.

– Bineînțeles. Dar oamenii și-au consemnat strămoșii și separat de Biblie. Când vor să afle din cine se trag, ei pot consulta hârtiile. Dacă voi aveți hârtii, ceilalți bătrâni vor trebui să admită că Sabe a avut dreptate.

Jijingi recunosc că era o observație bună. Păcat că clanul Shangev nu folosisese hârtie în trecut. Apoi îi veni o idee.

– Când au sosit primii europeni în Tivland?

– Nu sunt sigur. Cred că de cel puțin patruzeci de ani.

– Crezi că s-ar fi putut ca ei să fi scris ceva despre descendența clanului Shangev după ce au sosit?

Moseby îl privi gânditor.

– Este posibil. În tot cazul, administrația păstrează tot felul de arhive. Dacă există așa ceva, atunci ar fi depozitat la sediul guvernului, în Katsina-Ala.

Un camion transporta produse la Katsina-Ala la fiecare cinci zile, când se ținea piața, iar următoarea piață avea să fie poimâine. Dacă ar fi plecat de dimineață, ar fi putut ajunge la șosea la timp pentru a se sui în camion.

– Crezi că mi-ar îngădui să le văd?

– Ar fi mai ușor dacă ai fi însoțit de un european, răspunse Moseby și zâmbi. Facem o călătorie împreună?

Nicole a deschis ușa apartamentului ei și m-a invitat înăuntru. În mod vădit, era curioasă de motivul vizitei mele.

– Așadar, despre ce vrei să vorbim?

Nu eram sigur cum să-ncep.

– Poate c-o să ți se pară ciudat.

– În regulă, a zis ea.

I-am povestit cum îmi vizionasem e-jurnalul parțial, utilizând Remem, și cum văzusem disputa noastră de când ea avea șaisprezece ani, care se terminase cu țipetele mele și cu plecarea ei de acasă.

– Îți mai amintești ziua aceea?

– Bineînțeles.

Nicole se simțea straniu, nesigură în privința direcției în care mă îndreptam.

– Și eu mi-o aminteam, sau cel puțin așa crezusem. Dar mi-o aminteam diferit. În memoria mea, tu ai spus cuvintele acelea.

– Care cuvinte?

– Țineam minte că tu ai spus că din partea ta n-aveam decât să plec și că ți-ar fi mai bine fără mine.

Nicole a rămas privind-mă îndelung.

– În toți anii ăștia, așa ți-ai amintit tu ziua aceea?

– Da, până azi.

– Ar fi aproape amuzant, dacă n-ar fi atât de trist.

Am simțit un gol în stomac.

– Îmi pare foarte rău. Nu-ți pot spune cât de rău îmi pare.

– Îți pare rău că ai spus cuvintele alea, sau îți pare rău că ți-ai imaginat că le-am spus eu?

– Ambele.

– Așa și trebuie! Știi cum m-ai făcut să mă simt?

– Nu-mi pot imagina. Știu că m-am simțit teribil când am crezut că tu mi le-ai spus.

– Atâta doar că a fost ceva ce ai născocit chiar tu. În realitate, mi s-a întâmplat *mie*. Nicole a clătinat din cap, nevenindu-i să creadă. Tipic pentru tine, băga-mi-aș picioarele.

Cuvintele acelea m-au durut.

– Chiar așa? E tipic?

– Bineînțeles. Tu te porți întotdeauna ca și cum ai fi victima, ca și cum ai fi omul cel bun, care merită să fie tratat mai bine decât este în realitate.

– După cum vorbești, parcă aș fi un schizofrenic care se autoamăgește.

– Nu, nu ești așa, ci doar orb și egocentric.

M-am zbârlit puțin.

– Tocmai încercam să-mi cer scuze.

– Da, da, exact. De fapt, aici e vorba despre tine.

– Nu, ai dreptate, scuză-mă. Am așteptat până ce Nicole mi-a făcut semn să continui. Cred că sunt... orb și egocentric. Motivul pentru care-mi vine greu să recunosc este că am crezut că deschisesem ochii și trecusem peste asta.

Ea s-a încruntat.

– Poftim?

I-am spus cum simțisem că mă transformasem la o sută optzeci de grade ca tată și că reclădisem relația noastră, culminând cu momentul de conexiune de la absolvirea colegiului. Nicole n-a fost fățiș disprețuitoare, totuși expresia ei m-a făcut să mă opresc; era evident că mă puneam singur într-o postură stânjenitoare.

– Continuai să mă urăști la absolvire? am întrebat. Adică mi-am imaginat, pur și simplu, că noi doi ne înțelegeam atunci?

– Nu, nu ți-ai imaginat – la absolvire ne înțelegeam, așa este. Dar nu pentru că tu ai fi devenit în mod miraculos un tată bun.

– Dar de ce, atunci?

Nicole a făcut o pauză, a inspirat adânc, după care a spus:

– Când am intrat la colegiu, am început să frecventez o psihiatră. A făcut iarăși o pauză. Practic, ea mi-a salvat viața.

Primul meu gând a fost: „De ce ar fi avut nevoie Nicole de o psihiatră?” Am alungat gândul acela și am spus:

– N-am știut că ai făcut terapie.

– Normal că n-ai știut; erai ultima persoană căreia i-aș fi spus. Până am ajuns în ultimul an, psihiatra m-a convins că mi-ar fi fost mai bine să nu continui să fiu furioasă pe tine. De aceea ne-am înțeles atât de bine la absolvire.

Așadar născocisem într-adevăr un fir narativ care nu semăna mai deloc cu realitatea. Nicole făcuse toată treaba, iar eu nu făcusem nimic.

– Cred că, de fapt, nu te cunosc cu adevărat.

A dat din umeri.

– Mă cunoști atât de bine, cât ai nevoie.

Și exprimarea aceea m-a durut, dar nu prea puteam să mă plâng.

– Meriți mai mult, i-am spus.

Nicole a râs scurt și trist.

– Știi, când eram mai tânără, obișnuiam să visez cu ochii deschiși că-mi vei spune cuvintele astea. Acum, însă... nu-i ca și cum ar repara totul, nu?

Mi-am dat seama că sperasem că mă va ierta, acolo și atunci, după care totul avea să fie bine. Repararea relației noastre avea să necesite însă mai mult decât scuzele mele.

Am înțeles ceva.

– Nu pot să schimb lucrurile pe care le-am făcut, dar cel puțin pot să încetez să pretind că nu le-am făcut. Voi utiliza Remem ca să capăt o

imagine onestă despre propria persoană, ca să alcătuiesc un soi de inventar personal.

Nicole m-a privit cu atenție, judecându-mi sinceritatea.

– Perfect, a încuviințat ea. Dar să fim clari: să nu vii în goană la mine de fiecare dată când te simți vinovat fiindcă m-ai tratat ca pe un rahat. M-am străduit din greu să las totul în urmă și nu intenționez să retrăiesc momentele alea doar pentru ca tu să poți avea o impresie mai bună despre tine însuși.

– Bineînțeles. Mi-am dat seama că era gata să izbucnească în lacrimi. Și te-am tulburat din nou, reamintindu-ți toate astea. Îmi pare rău.

– Nu-i nimic, tată. Apreciez ce-ncerci să faci. Haide doar... să nu mai repetăm chestia asta pentru o vreme, da?

– Bine. Am pornit spre ușă, gata să plec, dar m-am oprit. Am vrut doar să întreb... dacă este posibil, dacă există ceva ce aș putea face ca să-mi îndrept greșelile...

– Să-ți îndrepti greșelile? Nicole a părut stupefiată. Nu știu. Doar să fii mai grijuliu... crezi că poți?

Și asta încerc să fac.

La sediul guvernului existau într-adevăr hârtii din urmă cu patruzeci de ani, ceea ce europenii numeau „rapoarte de evaluare“, iar prezența lui Moseby fu suficientă ca să le asigure acces la ele. Erau scrise în grai european, pe care Jijingi nu-l putea citi, dar includeau diagrame ale descendenței diverselor clanuri și el putu să identifice destul de ușor numele Tiv în diagramele acelea, iar Moseby îi confirmă că interpretarea lui fusese corectă. Bătrânii din apus avuseseră dreptate și Sabe se înșelase: Shangev nu era fiul lui Kwande, ci al lui Jechira.

Unul dintre bărbații din sediu fu de acord să dactilografieze o copie a paginii respective, astfel ca Jijingi s-o poată lua cu el. Moseby decise să rămână în Katsina-Ala, pentru a-i vizita pe misionarii de acolo, însă Jijingi reveni imediat acasă. Pe drumul de întoarcere se simți ca un copil nerăbdător și regretă că nu putea să călătorească în camion tot drumul, ci trebuia să meargă pe jos de la șosea. De îndată ce ajunse în sat, îl căută pe Sabe.

Îl găsi pe cărarea ce ducea la o gospodărie din apropiere; niște vecini îl opriseră ca să le soluționeze o dispută legată de felul cum trebuiau împărțiți

iezii fătați de o capră. În cele din urmă se declarară satisfăcuți și Sabe plecă mai departe. Jijingi merse alături de el.

– Bine-ai revenit, zise Sabe.

– Am fost la Katsina-Ala.

– Aha. De ce te-ai dus acolo?

Jijingi îi arătă hârtia.

– Asta a fost scrisă cu mult timp în urmă, când europenii au ajuns prima dată aici. Ei au vorbit atunci cu bătrânii din clanul Shangev și, când aceia le-au spus povestea clanului lor, ei au zis că Shangev a fost fiul lui Jechira.

Reacția lui Sabe fu destul de stăpânită.

– Pe cine au întrebat europenii?

Jijingi se uită pe hârtie.

– Pe Batur și pe Iorkyaha.

– Mi-i amintesc, încuviință Sabe din cap. Erau bărbați înțelepți. Ei n-ar fi spus așa ceva.

Jijingi arătă cuvintele de pe pagină.

– Dar au făcut-o!

– Poate că tu citești greșit.

– Nu! Știu să citesc.

Sabe dădu din umeri.

– De ce te-ai întors cu hârtia asta?

– Ceea ce scrie pe ea este important. Înseamnă că, în mod corect, noi ar trebui să ne unim cu clanul Jechira.

– Ești de părere că acum clanul ar trebui să se încreadă în decizia ta, în privința asta?

– Eu nu-i cer clanului să se încreadă în mine. Eu îi cer să se încreadă în cei care au fost bătrânii clanului pe când tu erai tânăr.

– Da, așa ar trebui. Însă oamenii aceia nu sunt aici. Tu nu ai decât o hârtie.

– Hârtia asta ne spune ce ar zice ei dacă ar fi aici.

– Chiar așa? Un om nu vorbește doar într-un singur fel. Dacă Batur și Iorkyaha ar fi aici, ei ar fi de acord cu mine că ar trebui să ne unim cu clanul Kwande.

– Cum ar putea ei spune asta, când Shangev a fost fiul lui Jechira? Jijingi arătă hârtia. Jechira sunt rudele noastre cele mai apropiate.

Sabe se opri din mers și se întoarse către Jijingi.

– Chestiunile de înrudire nu pot fi rezolvate de hârtii. Tu ești scrib, fiindcă Maisho din clanul Kwande m-a avertizat în privința băieților din școala misionară. Maisho nu ne-ar fi băgat în seamă dacă noi n-am fi avut același tată. Poziția ta este dovada apropierei clanurilor noastre, dar tu uiți asta. Tu te uiți la hârtie ca să-ți spună ceea ce ar fi trebuit deja să știi, aici. Sabe îl împunse cu degetul în piept. Ai studiat hârtia atât de mult, încât ai uitat ce înseamnă să fii Tiv?

Jijingi deschise gura să protesteze, apoi își dădu seama că Sabe avea dreptate. Timpul pe care-l petrecuse studiind scrierea îl făcuse să gândească precum un european. Ajunsese să se încreadă în ce scria pe hârtie mai mult decât în ce spuneau oamenii, iar aceea nu era calea Tiv.

Raportul de evaluare al europenilor era *vough*; era exact și precis, însă așa ceva nu era suficient pentru a soluționa chestiunea. Alegerea clanului cu care să se unească trebuia să fie corectă pentru comunitate; trebuia să fie *mimi*. Doar bătrânii puteau hotărî ce era *mimi*; era responsabilitatea lor să decidă ce era mai bine pentru clanul Shangev. A-i cere lui Sabe să se încline în fața hârtiei însemna a-i cere să acționeze împotriva a ceea ce considera corect.

– Ai dreptate, Sabe, zise el. Iartă-mă. Tu ești bătrânul meu și am greșit sugerând că hârtia ar putea ști mai multe decât tine.

Sabe aprobă din cap și-și relua mersul.

– Ești liber să faci cum dorești, dar cred că ai face mai mult rău decât bine dacă ai arăta hârtia și altora.

Jijingi căzu pe gânduri. Bătrânii din vest ar fi afirmat, fără doar și poate, că raportul de evaluare le susținea poziția, prelungind o dezbatere care durase deja prea mult. Dar, mai mult decât atât, avea să facă poporul Tiv să creadă că hârtia e o sursă de adevăr; avea să urmeze un alt șuvoi în urma căruia potecile vechi aveau să fie șterse, iar el nu putea să întrevadă niciun câștig în asta.

– Sunt de acord, rosti Jijingi. Nu voi mai arăta hârtia asta altora.

Sabe aprobă din cap.

Jijingi se întoarse la coliba lui, reflectând la cele întâmplare. Chiar și fără să fi urmat o școală misionară, el începuse să gândească precum un european; obiceiul de a scrie în caiete îl condusese la a nu-și mai respecta bătrânii, fără a fi măcar conștient de asta. Scrisul îl ajuta să gândească mai

limpede, n-o putea nega, totuși nu era un motiv suficient de întemeiat pentru a se încrede în hârtii mai mult decât în oameni.

Ca scrib, el trebuia să păstreze cartea cu deciziile pe care Sabe le luase la judecățile tribale. Nu trebuia să păstreze însă și celelalte caiete, cele în care își consemnase gândurile. Avea să le folosească pentru aprinderea focului din vatra de gătit.

Scrisul este o tehnologie, deși noi nu obișnuim s-o privim așa, ceea ce înseamnă că un individ alfabetizat este cel ale cărui procese de gândire sunt intermediare tehnologic. Devenim cyborgi cognitivi de îndată ce devenim cititori fluenți, iar consecințele rezultate de aici sunt profunde.

Înainte ca o cultură să adopte folosirea scrierii, când cunoașterea îi este transmisă de la o generație la alta exclusiv prin mijloace orale, ea își poate revizui istoria foarte ușor. Nu este ceva deliberat, dar e inevitabil; în toată lumea, barzii și grioții[♦] și-au adaptat materialele în funcție de publicul lor, și astfel au ajustat gradat trecutul pentru a se adecva nevoilor prezentului. Ideea că relatări ale trecutului n-ar trebui să se schimbe este un produs al respectului culturilor alfabetizate față de cuvântul scris. Antropologii vă vor spune că toate culturile orale înțeleg diferit trecutul; pentru ele, istoriile nu trebuie să fie exacte, cât mai degrabă să valideze înțelegerea de sine a comunității. De aceea, n-ar fi corect să spunem că istoriile lor sunt nesigure; istoriile lor fac ceea ce trebuie să facă.

În prezent fiecare dintre noi este o cultură orală privată. Ne rescriem trecutul pentru a se potrivi nevoilor noastre și susținem poveștile pe care le spunem despre noi. Prin amintirile noastre ne facem toți vinovați de o interpretare liberală a istoriilor noastre personale, văzându-ne eu-urile trecute ca trepte către glorioasele eu-uri prezente.

Însă epoca aceea se apropie de sfârșit. Remem nu-i decât prima dintr-o generație de proteze pentru memorie și, pe măsură ce produsele acestea vor fi mai larg adoptate, ne vom înlocui memoriile organice maleabile cu arhive digitale perfecte. Vom avea înregistrări ale acțiunilor noastre reale, în locul unor povești care să evolueze prin istorisire repetată. În interiorul minților noastre, fiecare dintre noi va fi transformat dintr-o cultură orală în una alfabetizată

Mi-ar fi ușor să afirm că culturile alfabetizate sunt superioare celor orale, dar subiectivismul meu ar fi evident, deoarece scriu aceste cuvinte, în loc să

vi le transmit prin viu grai. De aceea voi spune doar că îmi vine mai ușor să apreciez beneficiile alfabetizării și-mi vine mai greu să recunosc cât de mult ne-a costat ea. Alfabetizarea încurajează o cultură să pună mai multă valoare pe documentare și mai puțină valoare pe experiența subiectivă, iar per ansamblu cred că aspectele pozitive le depășesc pe cele negative. Înregistrările scrise sunt vulnerabile la tot felul de erori și interpretarea lor este sensibilă la schimbare, dar cel puțin cuvintele de pe pagină rămân fixe, iar în privința asta există un merit real.

Când este vorba despre amintirile noastre individuale, eu mă situez de cealaltă parte a graniței. Întrucât identitatea mi-a fost clădită pe memorie organică, mă simt amenințat de posibilitatea înlăturării subiectivismului când ne reamintim anumite evenimente. Obișnuiam să cred că pentru individ poate fi important să spună povești despre sine, important într-un fel în care nu putea fi pentru culturi, dar eu sunt un produs al epocii mele, și epocile se schimbă. Nu putem împiedica adoptarea memoriei digitale, tot așa cum nici culturile orale n-au putut stopa sosirea alfabetizării, așa că tot ce putem face este să căutăm ceva constructiv în ea.

Iar eu cred că am găsit câștigul real al memoriei digitale. Important nu este să dovedești că ai avut dreptate; important este să recunoști că ai greșit.

Pentru că toți am greșit în diverse ocazii, angajându-ne în cruzimi și ipocrizii, și am uitat majoritatea acelor ocazii. Iar asta înseamnă că de fapt nu ne cunoaștem pe noi înșine. Câtă profunzime pot pretinde că am, dacă nu pot avea încredere în propria memorie? Dar voi? Considerați probabil că, deși memoria nu vă este perfectă, nu v-ați angajat niciodată într-un revizionism de magnitudinea celui de care mă fac eu vinovat. Eu însă am fost la fel de sigur ca voi, dar m-am înșelat. Puteți spune: „Știu că nu sunt perfect. Am comis greșeli.” Mă aflu aici ca să vă spun că ați comis mai multe decât credeți, că unele dintre ipotezele fundamentale pe care vă este clădită imaginea de sine sunt în realitate minciuni. Utilizați pentru un timp Remem și veți afla.

Însă motivul pentru care recomand acum Remem nu este că vă oferă mementouri condamnabile ale trecutului vostru, ci pentru a evita nevoia lor pe viitor. Memoria organică este cea care mi-a îngăduit să construiesc o narațiune „pătată” despre abilitățile mele parentale, dar, întrucât de acum înainte voi utiliza memoria digitală, sper să împiedic asta. Adevărul despre

comportamentul meu nu-mi va fi prezentat de altcineva, împingându-mă să adopt o poziție defensivă; nu va fi nici măcar ceva pe care să-l descopăr ca pe un șoc privat, care să încurajeze o reevaluare. Întrucât Remem asigură doar faptele fruste, imaginea mea despre mine nu se va abate niciodată prea mult de la adevăr.

Memoria digitală nu ne va opri să spunem povești despre noi înșine. După cum am zis anterior, noi suntem alcătuiți din povești, și nimic nu poate schimba asta. Memoria digitală va schimba poveștile acelea din fabulații care ne subliniază faptele cele mai bune și le omit pe cele mai rele, în altele care – sper – ne recunosc failibilitatea și ne fac să criticăm mai puțin failibilitatea altora.

Nicole începuse de asemenea să utilizeze Remem și descoperise că nici ea nu-și amintea perfect evenimentele. Asta n-a făcut-o să mă ierte pentru felul cum o tratasem – și nici n-ar fi trebuit, întrucât faptele ei rele erau minore prin comparație cu ale mele –, dar i-a atenuat furia față de modul greșit în care-mi aminteam propriile fapte, deoarece a înțeles că era valabil pentru noi toți. Și sunt stânjenit să recunosc că este exact scenariul pe care l-a prezis Erica Meyers când a vorbit despre efectele lui Remem asupra relațiilor.

Asta nu înseamnă că mi-am schimbat părerea despre neajunsurile memoriei digitale; ele sunt multe și lumea trebuie să le conștientizeze. Pur și simplu nu cred că de acum mai pot susține cazul cu obiectivitate. Am abandonat articolul pe care intenționeam să-l scriu despre protezele de memorie; i-am predat unei colege documentarea acumulată și ea a scris un text excelent despre aspectele pro și contra ale software-ului, o expunere imparțială, lipsită de introspecțiile și angoasele ce ar fi saturat orice aș fi conceput eu. În locul lui am scris ceea ce ați citit până acum.

Relatarea mea despre poporul Tiv se bazează pe fapte reale, dar nu este cu totul precisă. În anul 1941, în sânul poporului Tiv a existat într-adevăr o dispută legată de uniunile ce trebuiau să aibă loc între clanuri, în funcție de paternitatea fondatorului clanului, iar arhivele administrative arată într-adevăr că relatările bătrânilor clanurilor cu privire la genealogia lor s-au schimbat de-a lungul timpului. Totuși, multe detalii specifice pe care le-am descris sunt inventate. Evenimentele reale au fost chiar mai complicate și mai puțin dramatice, așa cum se întâmplă întotdeauna cu evenimentele reale, așa că mi-am permis mici libertăți în scopul scrierii unei narațiuni

mai bune. Am spus o poveste în scopul susținerii adevărului. Recunosc existența unei contradicții aici.

Cât despre relatarea certei mele cu Nicole, am încercat să fie cât mai exactă cu putință. Înregistrasem totul după ce începusem să lucrez la acest proiect și am consultat înregistrările în mod repetat când am scris textul acesta. Dar, în alegerile pe care le-am făcut în privința detaliilor pe care să le includ și pe care să le omit, poate că am construit pur și simplu altă poveste. În ciuda eforturilor mele de a rămâne ferm, oare m-am automăgulit cu această portretizare? Oare am distorsionat evenimentele astfel încât să urmărească mai îndeaproape evoluția previzibilă a unei narațiuni confesionale? Unicul fel în care puteți judeca este prin compararea relatării mele cu înregistrările, așa încât voi face ceva de care nu m-am crezut niciodată capabil: cu permisiunea lui Nicole, voi acorda acces public la e-jurnalul meu, așa cum este el. Priviți materialele video și decideți singuri.

Iar dacă voi credeți că n-am fost întru totul onest, spuneți-mi. Vreau să știu.

MAREA TĂCERE

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Oamenii folosesc Observatorul Arecibo ca să caute inteligențe extraterestre. Dorința lor de a stabili un contact este atât de puternică, încât au creat o ureche capabilă să audă tot universul.

Însă eu și semenii mei papagali suntem chiar aici. De ce nu sunt oamenii interesați să ne asculte vocile?

Noi suntem o specie non-umană capabilă să comunice cu ei. Nu suntem atunci exact ceea ce caută oamenii?

Universul este atât de vast, încât e cert că viața inteligentă a apărut de multe ori. Universul este de asemenea atât de bătrân, încât până și o singură specie tehnologică ar fi avut timp să se extindă și să populeze galaxia. Cu toate astea, nu există niciun semn de viață nicăieri, decât pe Pământ. Oamenii numesc asta Paradoxul lui Fermi.

Una dintre soluțiile propuse pentru Paradoxul lui Fermi este că speciile inteligente încearcă în mod activ să-și ascundă prezența, pentru a evita să fie vizate de invadatori ostili.

Vorbind ca membru al unei specii care a fost aproape împinsă spre extincție de către oameni, mărturisesc că este o strategie înțeleaptă.

E logic să rămâi tăcut și să eviți să atragi atenția.

Uneori, Paradoxul lui Fermi este cunoscut ca „Marea tăcere“. Universul ar trebui să fie un vacarm de voci, însă, dimpotrivă, este deconcertant de tăcut.

Unii oameni speculează că speciile inteligente dispar înainte de a se putea extinde în spațiul cosmic. Dacă ei au dreptate, atunci liniștea de pe cerul nopții este muțenia unui cimitir.

Acum câteva sute de ani, specia mea număra atât de mulți membri, încât pădurea Rio Abajo reverbera de glasurile noastre. Acum am pierit aproape toți. În scurt timp, pădurea va putea fi la fel de tăcută ca restul universului.

A existat odată un papagal african cenușiu numit Alex. Era celebru pentru capacitățile lui cognitive. Celebru în rândul oamenilor, vreau să

spun.

Cercetătoarea Irene Pepperberg a petrecut treizeci de ani studiindu-l. Ea a descoperit că Alex nu numai că știa cuvintele pentru forme și culori, ci chiar înțelegea conceptele de „formă” și „culoare”.

Mulți oameni de știință au fost sceptici față de posibilitatea ca o pasăre să priceapă concepte abstracte. Oamenilor le place să creadă că ei sunt unici. În cele din urmă însă, Pepperberg i-a convins că Alex nu doar repeta cuvinte, ci înțelegea ceea ce spunea.

Dintre toate rubedeniile mele, Alex a fost luat cel mai în serios ca partener de comunicare de către oameni.

Alex a murit pe neașteptate, când era încă relativ tânăr. În seara dinaintea morții, Alex i-a spus lui Pepperberg:

– Tu să fii bună. Eu te iubesc.

Dacă oamenii caută contactul cu o inteligență non-umană, ce pot cere mai mult decât atât?

Fiecare papagal are un strigăt unic, pe care îl utilizează pentru a se identifica; biologii îl numesc „strigăt de contact”.

În 1974, astronomii au folosit Observatorul Arecibo pentru a emite în spațiul cosmic un mesaj care avea intenția de a demonstra inteligență umană. Acela a fost strigătul de contact al omenirii.

În sălbăticie, papagalii se adresează unul celuilalt pe nume. O pasăre imită strigătul de contact al alteia, pentru a-i atrage atenția.

Dacă oamenii vor detecta vreodată mesajul Arecibo trimis înapoi spre Pământ, ei vor ști că cineva încearcă să le atragă atenția.

Papagalii învață vocal: noi putem învăța să producem sunete noi după ce le-am auzit. Este o capacitate pe care puține animale o posedă. Un câine poate să înțeleagă zeci de comenzi, dar nu va face nimic altceva decât să latre.

Și oamenii învață vocal. Noi avem asta în comun. Prin urmare, oamenii și papagalii împărtășesc o relație specială cu sunetul. Noi nu țipăm, pur și simplu. Noi pronunțăm. Noi enunțăm.

Poate că de aceea oamenii au construit Observatorul Arecibo așa cum au făcut-o. Un receptor nu trebuie să fie și transmițător, dar Observatorul Arecibo este ambele. Este o ureche pentru ascultat și o gură pentru vorbit.

Oamenii au trăit mii de ani în vecinătatea papagalilor, dar abia recent au analizat posibilitatea ca noi să fim inteligenți.

Cred că nu-i putem învinui. Noi, papagalii, credeam că oamenii nu sunt foarte deștepți. Este greu de priceput un comportament atât de diferit de al tău.

Însă papagalii sunt mai asemănători cu oamenii decât va fi orice specie extraterestră, iar oamenii ne pot observa îndeaproape; ei ne pot privi în ochi. Cum se așteaptă ei să recunoască o inteligență străină, dacă tot ce pot face este să tragă cu urechea de la o sută de ani-lumină depărtare?

Nu este o coincidență că „aspirație“ înseamnă atât speranță, cât și actul respirării.

Când vorbim, noi folosim respirația și plămânii pentru a conferi formă fizică gândurilor noastre. Sunetele pe care le producem sunt simultan intențiile noastre și fluxul nostru vital.

Vorbesc, deci exist. Cei care învață vocal, ca papagalii și oamenii, sunt poate singurii care înțeleg pe deplin acest adevăr.

Există o plăcere care vine din modelarea sunetelor cu buzele. Este atât de primară și de viscerală, încât, de-a lungul istoriei lor, oamenii au considerat-o o cale spre divinitate.

Misticii pitagoreici credeau că vocalele reprezentau muzica sferelor și rosteau incantații pentru a lua putere din ele.

Creștinii penticostali cred că, atunci când vorbesc în glosolalie, ei vorbesc graiul utilizat de îngeri în cer.

Brahmanii hinduși cred că, prin recitarea de mantră, ei consolidează fundația realității.

Doar o specie care învață vocal va atribui o asemenea importanță sunetului în mitologia ei. Noi, papagalii, putem înțelege asta.

Potrivit mitologiei hinduse, universul a fost creat printr-un sunet: „om“. Este o silabă care conține în interiorul ei tot ce a fost și tot ce va fi vreodată.

Când este îndreptat către spațiul interstelar, radiotelescopul de la Arecibo captează un zumzet slab.

Astronomii numesc zumzetul acela radiație cosmică de fond. Este radiația reziduală a Big Bang-ului, explozia care a creat universul acum paisprezece miliarde de ani.

Vă puteți însă gândi la el ca fiind o reverberație extrem de slabă a sunetului „om“ inițial. Silaba aceea a fost atât de rezonantă, încât cerul nopții va continua să vibreze pe toată durata existenței universului.

Când nu ascultă nimic altceva, Observatorul Arecibo aude glasul creației.

Noi, papagalii din Puerto Rico, avem propriile mituri. Ele sunt mai simple decât mitologia umană, dar cred că oamenilor le-ar plăcea.

Din păcate, miturile noastre sunt pierdute odată cu extincția speciei mele. Mă îndoiesc că oamenii ne vor descifra limbajul înainte să dispărem.

Ca atare, extincția speciei mele nu înseamnă doar pierderea unui grup de păsări. Este de asemenea dispariția limbii noastre, a ritualurilor și a tradițiilor noastre. Este amuțirea vocii noastre.

Activitatea oamenilor i-a adus pe semenii mei în pragul extincției, dar nu-i învinovățesc pentru asta. N-au făcut-o cu răutate. Pur și simplu, n-au fost atenți.

Iar oamenii creează mituri minunate; ce imaginație au ei! Poate de aceea aspirațiile le sunt atât de imense. Uitați-vă la Observatorul Arecibo. Orice specie care poate construi un asemenea obiect trebuie să dețină măreție.

Probabil că specia mea nu va mai exista mult timp; probabil că vom muri înainte de soroc și ne vom alătura Marii Tăceri. Înainte de a dispărea, noi trimitem totuși un mesaj către oameni. Sperăm doar că Observatorul Arecibo le va permite să-l audă.

Mesajul este următorul:

Voi să fiți buni. Noi vă iubim.

OMPHALOS

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Doamne, ție mă încredințez și cu umilință te rog să-ți îndrepti lumina către inima mea, când privesc ziua aceasta, pentru a-ți putea desluși mai limpede milostenia în toate câte s-au petrecut.

În chiar clipa de față sunt mulțumită și recunoscătoare pentru o zi atât de satisfăcătoare, care n-a început sub cele mai favorabile auspicii. Nu eram în apele mele când aeroplanul mi-a aterizat de dimineață. Pe când mă uitam prin terminal în căutarea stației de taxiuri, un bărbat a crezut că mă rătăcisem și a încercat să-mi vină în ajutor. Mi-a spus că Chicago nu era un oraș recomandat pentru o femeie care călătorește singură, iar eu i-am replicat că mă descurcasem destul de bine în Mongolia și că mă îndoiam că în Chicago ar putea fi mai rău. Iartă-mă, Doamne, fiindcă am fost tăioasă cu un bărbat care a încercat doar să-mi fie de folos. Îți implor sprijinul pentru a fi răbdătoare cu cei care le cred pe femei neajutorate.

Recunosc, nu eram chiar încântată de escala aici. Trecuse atâta vreme de când scrisesem cartea, încât atenția mi se îndreptase spre altele, iar în ultima lună fusesem cu totul concentrată asupra pregătirilor pentru șantierul de la Arisona. După poștagrama electrică primită de la dr. Janssen, nu m-am mai putut gândi la nimic decât la vârfurile acelea de sulite și la ce ne-ar putea spune ele. Când editorul meu mi-a aranjat o conferință aici, m-am gândit că nu făcea decât să profite de planurile mele de călătorie, obligându-mă să promovez cartea fără să plătească biletul de aeroplan, și mi s-a părut mai degrabă o întârziere decât orice altceva.

Dispoziția mi s-a îmbunătățit după ce am ajuns la hotel și am fost întâmpinată de o asistentă de la sala de teatru în care urma să vorbesc. La început, când mi-a spus cu câtă nerăbdare îmi aștepta prelegerea, m-am gândit că era pur și simplu politicoasă, dar apoi a continuat, detaliind felul cum cartea mea îi reînnoiește aprecierea pentru activitatea oamenilor de știință și mi-am dat seama că nu se prefăcea entuziastă. Asemenea reacții din partea unui cititor te răsplătesc, dar, mai important, sunt o reamintire a faptului că educarea altora este pentru un arheolog la fel de însemnată ca și munca de teren. Mulțumescu-ți, Doamne, pentru că mi-ai arătat cu blândețe cât de egoistă eram să privesc prelegerea pentru public ca pe o corvoadă.

După o cină ușoară în restaurantul hotelului, m-am îndreptat spre clădirea teatrului. Era de departe cel mai numeros public pe care-l avusesem la o conferință; bărbații și femeile erau înghesuiți în sală ca albatroșii pe o plajă. Știam prea bine că afluența aceea nu era nici pe departe ecoul popularității mele; numele „Dorothea Morrell“ pe un afiș nu fusese niciodată o atracție majoră. Spectatorii veniseră pentru că mumiile Atacama fuseseră trimise în turneu prin țară în vederea strângerii de fonduri, iar primul lor popas era aici, la Chicago. În prezent arheologia este în mintea tuturor, iar eu beneficiau, întâmplător, de această conjunctură. Era însă perfect din punctul meu de vedere; mă încânta să am un public așa de larg, indiferent care ar fi fost motivul.

Mi-am început conferința vorbind despre inelele de creștere de pe trunchiul arborilor și despre felul cum grosimea fiecărui inel depinde de cantitatea de precipitații dintr-un anumit an al creșterii arborelui, astfel că o succesiune de inele înguste indică o perioadă de secetă. Am explicat că, numărând înapoi din anul în care un arbore fusese retezat, putem întocmi o cronologie de tipare meteo pe o durată de multe decenii, dincolo de memoria oricărei persoane în viață. Trecutul și-a lăsat urmele în lume, iar noi trebuie doar să știm să le citim.

Am descris după aceea tehnica datărilor încrucișate, prin corelarea tiparelor inelelor de creștere pe copaci diferiți. Am oferit un exemplu în care vedem o succesiune identică de inele groase și subțiri pe două bucăți de lemn: o bucată provine din zona miezului unui arbore recent retezat, pe când cealaltă se găsește la marginea unei bucăți de cherestea descoperită într-o clădire veche. Noi știm că duratele vieților celor doi arbori s-au suprapus; primul era un arbust în vremea când al doilea era matur, totuși ei au avut parte de aceeași succesiune de precipitații abundente și sărace. Putem utiliza inelele de creștere din arborele mai bătrân pentru a ne extinde arhiva de tipare meteo mai mult în trecut. Grație datărilor încrucișate, nu mai suntem limitați la durata de viață a unui arbore anume.

Le-am spus spectatorilor că arheologii examinaseră lemnăria din clădiri din ce în ce mai vechi, corelând întruna tiparele inelelor de creștere. Chiar și fără a dispune de consemnări scrise, știm că cheresteaua din partea de sus a catedralei Trier din Germania a provenit din copaci tăiați în anul 1074, pe când cea de la baza catedralei a provenit din copaci tăiați în anul 1042, prin examinarea inelelor de creștere pe care le conținea lemnul. Și asta nu e

tot – existau bucăți de cherestea încă și mai vechi de care ne puteam folosi, ca pilonii podului roman din Köln și grinzile ce ranforsau salinele antice din Bad Nauheim. Fiecare bucată de cherestea slujea ca un volum într-o istorie scrisă de natură însăși, un almanah de precipitații anuale care se întindeau în trecut până la nașterea lui Hristos.

După aceea, le-am spus spectatorilor că întoarcerea și mai mult în timp era mai dificilă. Ea presupunea găsirea de trunchiuri de copaci conservate în mlaștini, de bârne excavate din șantiere arheologice, ba chiar de bucăți mari de cărbune descoperite în vetrele locuitorilor peșterilor. Am explicat că era similar cu asamblarea unui puzzle; uneori găseam multe bucăți ce se potriveau între ele, dar nu le știam apartenența, până nu descopeream bucata care le lega de cronologia noastră principală. În timp am completat lacunele, până ce evidența noastră neîntreruptă de inele de creștere a ajuns la cinci mii de ani, iar apoi la șapte mii de ani. Le-am spus cât de entuziasmant era să analizezi o bucată de lemn și să știi că arborele din care provenea fusese retezat cu opt mii de ani în urmă.

Totuși, nici chiar surescitarea aceea nu se poate compara cu cea provocată de examinarea unor mostre de lemn cu câteva sute de ani mai vechi. Pentru că în trunchiurile acelor arbori există un punct în care inelele de creștere se opresc. Numărând în urmă din prezent, cel mai vechi inel de creștere a fost format acum opt mii nouă sute doisprezece ani. Le-am spus că nu există inele de creștere mai vechi, pentru că acela este anul în care tu ai creat lumea, Doamne! În centrul fiecărui arbore de atunci există un cerc de lemn perfect curat și omogen, iar diametrul zonei aceleia lipsite de inele arată mărimea copacului în momentul creației. Aceia sunt arborii primordiali, creați direct de mâna ta, iar nu crescuți din semințe.

Le-am spus că absența inelelor de creștere în acele secțiuni de arbori este la fel de importantă ca absența ombilicurilor la mumiile Atacama. Secțiunile de arbori ne oferă chiar detalii suplimentare față de rămășițele umane, fie ele scheletice ori mumificate. Fără cronologia inelelor de creștere, noi nu am fi avut cum să știm când au apărut oamenii primordiali; corpurile lor ne spun că omenirea a fost creată în toată lumea, dar secțiunile de arbori ne spun cu exactitate *când* s-a întâmplat.

În continuare le-am spus că, deși sunt uimitori și surprinzători, arborii fără inele de creștere și oamenii fără ombilicuri sunt de asemenea necesari din punct de vedere rațional. Pentru a-i ajuta să înțeleagă motivul, le-am

cerut să se gândească la alternativă. Ce ar însemna, Doamne, dacă tu ai fi creat copaci primordiali cu inele de creștere până în centrul lor? Ar însemna că ai fi creat dovezile unor veri și ierni care n-au existat, de fapt, niciodată. Iar asta ar fi fost o amăgire, cu nimic diferită de crearea unei cicatrice pe fruntea unui om primordial, ca urmă a unei răni suferite într-o copilărie de care el n-a avut parte niciodată. Iar pentru a susține amintirea născocită, ar fi trebuit să crezi mormintele părinților care au crescut omul acela în copilăria sa fictivă. Și, cu siguranță, părinții aceia și-ar fi menționat propriii părinți, așa încât ar fi trebuit să fi creat morminte pentru bunici, de asemenea, Doamne. Din motive de coerență, ai fi umplut solul cu osemintele a nenumărate generații din trecut, atât de multe, încât, indiferent cât de adânc am fi săpat, fiecare hârleț de pământ pe care l-am fi răsturnat ar fi răscolit mormântul unui strămoș. Pământul n-ar fi fost altceva decât un cimitir de dimensiuni infinite.

În mod evident, am spus eu, nu asta e lumea în care trăim noi. Lumea pe care o vedem în jurul nostru nu poate avea o vechime infinită, prin urmare trebuie să aibă un început, și atunci este perfect logic ca, dacă o vom examina suficient de aproape, să descoperim confirmarea acelui început. Arborii fără inele de creștere și oamenii fără ombilicuri ne confirmă raționamentul. Însă, chiar mai mult decât atât, le-am spus, ei ne oferă susținerea spirituală.

Le-am cerut să-și imagineze cum ar fi dacă am trăi într-o lume în care, indiferent cât de adânc am săpa, am continua să găsim urme ale unei epoci anterioare a lumii. Le-am cerut să-și imagineze că s-ar confrunta cu dovezi ale unui trecut care se extindea atât de mult, încât numerele și-ar fi pierdut orice înțeles: o sută de mii de ani, un milion de ani, zece milioane de ani. Atunci, i-am întrebat, nu s-ar fi simțit pierduți, aidoma unor naufragiați ce plutesc la voia întâmplării pe un ocean al timpului? Unicul răspuns lucid ar fi fost dispararea.

Le-am spus că noi nu plutim chiar la voia întâmplării. Noi am aruncat o ancoră și am atins fundul; putem fi siguri că țărmul este aproape, chiar dacă nu-l putem zări. Știm că tu ai creat universul acesta având un țel în minte; știm că ne așteaptă un port. Le-am spus că mijlocul nostru de navigație este cercetarea științifică. Și, am spus, de aceea eu sunt om de știință: pentru că doresc să aflu care este scopul tău pentru noi, Doamne.

Spectatorii au aplaudat când am terminat de vorbit și recunosc că asta m-a încântat. Iartă-mă pentru trufia mea, Doamne. Ajută-mă să-mi amintesc că toată munca pe care o desfășor – fie că dezgrop oseminte în deșert, fie că țin prelegeri în public – nu este pentru gloria mea, ci întru gloria ta. Nu-mi îngădui să uit niciodată că misiunea mea este de a le arăta altora frumusețea lucrărilor tale, pentru ca în felul acesta să-i aduc mai aproape de tine.

Amin.

Doamne, ție mă încredințez și cu umilință te rog să-ți îndrepti lumina către inima mea, când privesc ziua aceasta, pentru a-ți putea desluși mai limpede milostenia în toate câte s-au petrecut.

Ziua de azi a fost plină de reamintiri ale măreției tale, pentru care sunt recunoscătoare, dar care, de asemenea, m-au tulburat. Totul a început cu micul dejun pe care l-am luat cu verișoara Rosemary și cu soțul ei, Alfred. Nu mă întâlnesc prea des cu Rosemary, dar întotdeauna îmi face plăcere timpul pe care-l petrecem împreună. Mulțumescu-ți, Doamne, pentru că mi-ai dat cel puțin o rudă care crede că arheologia este o profesie potrivită pentru o femeie și care nu mă întreabă când o să mă mărit sau o să am copii.

După ce Rosemary m-a pus la curent cu cele mai recente noutăți din partea ei de familie, mi-a dezvăluit că avea un motiv suplimentar pentru acest mic dejun.

– Săptămâna trecută am cumpărat o relicvă, a spus ea, dar Alfred crede că-i un fals.

– Asta din cauza prețului pe care l-a plătit, a explicat Alfred. „Dacă-i prea mic ca să fie autentic, probabil că nu-i autentic.“ Asta-i motoul meu.

– Speram că ne-ai putea soluționa dilema aceasta, a zis Rosemary, iar eu le-am spus că aș fi încântată să văd despre ce era vorba.

După ce am terminat masa, Rosemary s-a dus la recepție și a revenit cu un pachet pe care-l lăsase acolo, după care am căutat o zonă liniștită într-un colț al salonului hotelului.

Înăuntrul cutiei, înfășurat într-un metru de muselină, se afla femurul unei ciute, foarte vechi, dar într-o stare excelentă de conservare. Imediat mi-am putut da seama că nu era un os obișnuit, deoarece îi lipsea linia epifizară – urma plăcii de creștere unde este adăugat cartilagiu nou când oasele unei ființe tinere se lungesc, pe măsură ce ea devine adultă. Femurul nu fusese

niciodată mai scurt decât era acum; ciuta de la care provenea nu fusese niciodată pui. Era femurul unei căprioare primordiale, creată la mărime adultă de mâna ta, Doamne.

Le-am spus lui Rosemary și Alfred că era autentic; ea a fost triumfătoare, iar el a fost rușinat, amândoi stăpânindu-și reacțiile în prezența mea, totuși mi-am putut da seama că aveau să discute despre asta pe îndelete ulterior. Rosemary mi-a mulțumit, iar eu i-am răspuns „pentru puțin“, după care am întrebat-o de unde cumpărase relicva.

– Am vizitat expoziția mumiilor, mi-a răspuns. Probabil că tu ești obișnuită să vezi așa ceva, însă mie mi s-a părut absolut spectaculoasă. Expoziția asta itinerantă are de asemenea un magazin de suvenir, care vinde în principal ilustrate și broșuri despre mumii, dar existau și câteva relicve. Cochilii de scoici și midii, desigur, însă și obiecte mai neobișnuite: oase ca acesta și cochilii de urechi de mare.

Asta mi-a atras atenția. Era sigură că erau cochilii de urechi de mare?

– Fără doar și poate, mi-a răspuns. Am mai cumpărat relicve și n-am văzut niciodată așa ceva. A trebuit să-l întreb pe vânzător ce era. Am fost ispășită să cumpăr una pur și simplu ca noutate, dar nu poți să distingi liniile.

Știam la ce se referea. Valvele scoicilor și midiilor obișnuite au inele de creștere concentrice, la fel cu ale arborilor. Însă cochiliile unei bivalve primordiale sunt ireal de netede în apropierea centrului; ele prezintă inele doar pe margini și fiecare indică un an de creștere după creație. Asemenea cochilii sunt relicvele cele mai populare printre colecționari; nu sunt prea scumpe, fiindcă sunt relativ comune, dar arată clar că au fost făurite direct de mâna ta, Doamne. Pe de altă parte, o ureche de mare este univalvă și straturile de creștere ale cochiliei sale sunt vizibile doar dacă îi sfredelești o gaură și o examinezi după aceea la microscop. Pentru ochiul liber, cochilia unei urechi de mare primordiale nu poate fi deosebită de a oricărei alte urechi de mare.

Dar nu de aceea fusesem surprinsă să aflu că o asemenea cochilie se vindea într-un magazin de suvenir; surpriza se datora faptului că știam de existența unui singur loc unde fuseseră descoperite cochilii de urechi de mare primordiale și nu puteam înțelege cum ajunseseră să fie puse la vânzare. De aceea, după întâlnirea cu Rosemary și Alfred, am luat autobuzul spre biserica unde erau expuse mumiile Atacama.

Afară era o coadă lungă de vizitatori și cred că m-aș fi putut duce direct în magazinul de suvenir, fără a mai intra în expoziția propriu-zisă. Dar, contrar presupunerii lui Rosemary, nu examinase de fapt niciodată mumia unui om primordial. Citisem desigur articole științifice despre mumii și privisem fotografiile însoțitoare, dar până azi nu mă apropiasem de o mumie materială. De aceea, deși aveam îndoieli despre turneu în sine, am decis să cumpăr un bilet și să aștept la coadă.

În timp ce stăteam la rând, am auzit două persoane vorbind despre mumii în spatele meu. Un băiat de vreo zece ani își întreba mama dacă era o minune că trupurile acestea rămăseseră intacte de la creație. Mama i-a spus că nu era o minune și a explicat că ele se conservaseră grație mediului extraordinar de arid. I-a mai spus copilului, destul de corect, că în deșertul Atacama din Chile cad atât de puține ploi, încât urmele copitelor catârilor rămân vizibile după cincizeci de ani și că circumstanțele respective împiedicau descompunerea oricăror corpuri îngropate acolo.

Mi s-a părut foarte încurajator s-o aud, pentru că mulți se grăbesc să eticheteze diverse evenimente ca fiind „minuni“, ceea ce devalorizează termenul. Genul acesta de gândire îi conduce pe oameni să se îndrepte spre mumii în căutarea unor leacuri, atunci când medicina este neputincioasă, și chiar dacă Biserica nu mai afirmă puterea de tămăduire a relicvelor, ea nu face destul pentru a-i descuraja pe cei disperați. Printre cei care așteptau la coadă se afla o persoană nevăzătoare și alte două în scaune cu roțile, toate sperând, probabil, că apropierea lor de o minune ar putea atrage după sine o alta. Mă rog ca suferințele să le fie ușurate, Doamne, dar eu urmez consensul secular potrivit căruia nu a existat decât o singură minune verificată – crearea universului – și noi toți suntem perfect echidistanți față de ea.

Cred că am așteptat o oră la coadă până am ajuns la mumii, dar aceasta este o estimare făcută retrospectiv, întrucât vederea lor a fost o experiență atât de profundă, încât am uitat complet de așteptare. Mumiile erau două, ambele bărbați, fiecare în propria vitrină, cu temperatura și umiditatea controlate. Pielea le părea la fel de delicată ca hârtia unui cuib de viespi și, în același timp, le era întinsă peste țeste la fel de perfect ca membrana unei tobe; mi-am închipuit că un șoc slab putea duce la ruperea ei. Ambele mumii purtau piei de guanaco în jurul bazinului, dar nimic altceva; stăteau

întinse pe rogojinile din stuf cu care fuseseră înhumate, cu abdomenele complet expuse.

Până atunci umblasem cu rămășițele osoase ale unor oameni primordialii, Doamne, și oricât de minunat este să ții în palme un craniu fără linii de sutură, sau un femur fără linie epifizară, ele nu se pot compara cu vederea unui trup lipsit de ombilic. Diferența rezidă, cred eu, în faptul că noi nu conștientizăm structura detaliată a propriilor oase, așa că este necesar un grad de cunoaștere anatomică pentru a recunoaște deosebiriile unui schelet primordial. Însă toți suntem conștienți de existența ombilicului, prin urmare vederea unui trunchi lipsit de buric trezește o tulburare mai viscerală, chiar intimă.

Când am ieșit din sala exponatelor, i-am auzit din nou în spatele meu pe băiețel și pe mama sa. Mama îl conducea pe copil în rugăciune și amândoi îți mulțumeau ție, Doamne, pentru că te-ai îngrijit ca mumiile să fie descoperite de arheologii Bisericii, nu de cei laici, pentru că astfel erau expuse publicului, în loc să fie ascunse în încăperile din spate ale vreunui muzeu, unde doar oameni de știință aleși pe sprânceană le puteau vedea. Am fost mai puțin încântată să aud asta. Dar nu pentru că aș fi complet de altă părere. În această privință anume, sunt ambivalentă.

Recunosc cât de intensă este experiența vederii directe a mumiilor, iar turneul acesta va aduce zeci sau sute de mii de oameni mai aproape de tine, Doamne, prin împărtășirea acestei experiențe. Ca om de știință însă, apreciez că prioritatea o reprezintă conservarea țesuturilor. Indiferent câte eforturi va depune Biserica, expunerea acestor mumii prin toată țara va provoca mai multe deteriorări decât dacă ele ar fi găzduite doar într-un muzeu. Cine știe ce tehnici pentru analizarea țesuturilor moi vor apărea în viitor? Biologii cred că s-au apropiat mult de identificarea particulelor descendenței prin care organismele își transmit caracteristicile urmașilor lor; poate că, într-o bună zi, vor putea citi informațiile pe care le poartă ele. Când va sosi ziua aceea, am putea avea acces la planurile tale originare pentru specia umană, nealterate de trecerea timpului. O astfel de descoperire va aduce întreaga omenire mai aproape de tine, Doamne, dar ea cere din partea noastră să fim răbdători și să nu vătămăm țesuturile până atunci.

M-am dus apoi la magazinul de suveniruri unde mai mulți vizitatori se înșiruiseră pentru a cumpăra cărți poștale. Pe când îl așteptam pe vânzător

să termine cu ei, m-am uitat în vitrina cu relicve; așa cum spusese Rosemary, printre cochiliile mai convenționale oferite spre vânzare se aflau și urechi de mare. Mă întrebam dacă magazinul avea să susțină că urechile de mare sosiseră din Chile odată cu mumiile, însă cartonașul care le descria anunța că fuseseră găsite pe insula Santa Rosa din largul coastei Alta California. Mai preciza că fuseseră descoperite la nivelul cel mai de jos al unei gropi de gunoi aparținând unei comunități preistorice.

Când fluxul cumpărătorilor a cunoscut un moment de respiro, vânzătorul a venit la mine. Poate că era obișnuit ca oamenii să fie dezgustați de faptul că cochiliile proveneau dintr-o groapă de gunoi, așa că mi-a explicat în ce fel originea aceea le sporea statutul.

– Nu numai că provin de la scoici primordiale, dar au fost chiar utilizate de oameni primordiali. Ele au fost ținute în mâinile oamenilor creați direct de Dumnezeu.

I-am spus că mă interesau cochiliile de urechi de mare: fuseseră oare găsite de arheologii Bisericii, la fel ca mumiile?

– Acestea au fost donate de un colecționar privat. Informațiile de pe cartonașe provin de la el.

L-am întrebat dacă-mi putea spune numele acelui colecționar și vânzătorul m-a întrebat de ce mă interesa. Atunci m-am prezentat și am explicat că eu însămi eram arheologă; el mi-a spus că numele său era Dahl. Am precizat că singurele săpături de pe Insula Santa Rosa erau finanțate de Universitatea Alta California și de aceea toate relicvele descoperite deveneau parte din colecțiile muzeelor universității, astfel încât cochiliile de urechi de mare primordiale n-ar fi trebuit să se găsească în mâinile unor colecționari privați.

– N-am știut asta, mi-a zis vânzătorul. Dacă aș fi știut, aș fi pus mai multe întrebări. Sugerăți că acestea au fost furate?

I-am spus că nu puteam fi sigură și că putea să existe o explicație absolut nevinovată, totuși aș fi fost foarte interesată să aflu adevărul.

Domnul Dahl era îngrijorat, în mod evident.

– Și în trecut am primit donații de la colecționari particulari și n-au existat niciodată probleme privind proveniența.

A căutat printr-un registru, apoi mi-a scris pe o hârtie numele și adresa donatorului: un anume domn Martin Osborne și o casuță poștală din San Francisco.

– A trimis mai multe relicve, cu puțin înainte de începerea turneului, și a cerut ca prețurile să nu fie mari, ca să și le poată permite și oamenii de rând. Sentimentul acela era atât de generos, încât am fost de acord, deși asta însemna că vor fi colectate mai puține fonduri pentru Catedrala Yosemite. Credeți că ar fi procedat așa dacă le-ar fi furat dintr-un muzeu?

I-am spus că nu știam. I-am mulțumit pentru ajutor și i-am zis că-i voi scrie după ce voi verifica sursa relicvelor donate de Osborne; i-am sugerat ca, pentru a evita posibile viitoare complicații, să nu le mai vândă până nu primea veste de la mine și a fost de acord.

Mărturisesc că după aceea am mințit. Iartă-mă, Doamne, dar nu m-am putut gândi la altă cale prin care să mă întâlnesc cu acel domn Osborne, dacă el se făcea cu adevărat vinovat de minciună. I-am trimis domnului Osborne o poștagramă electrică, în care am afirmat că eram domnul Dahl și că eram de părere că relicvele fuseseră furate și de aceea i le voi expedia înapoi imediat. Am pregătit de asemenea un pachet adresat domnului Osborne, care avea să călătorească cu trenul la San Francisco. Mi-am schimbat biletul de aeroplan, astfel că, în loc să plec mâine pe calea aerului spre Arisona, urma să plec cu același tren ca și pachetul meu. După ce ajungeam în San Francisco, nu trebuia decât să supraveghez oficiul poștal și să iau la întrebări persoana care avea să ridice pachetul. Dacă nu era în stare să-mi explice cum ajunsese în posesia relicvelor, aveam s-o raportez autorităților. După aceea aveam să plec cu trenul spre sud, către Los Angeles, de unde puteam aranja următoarea etapă spre șantierul arheologic din Arisona.

Știu cât de neortodox sună totul. Dacă domnul Osborne ar fi lăsat o adresă rezidențială, aș fi putut să-i bat pur și simplu la ușă. Folosirea unei căsuțe poștale îngreuna confruntarea și, în același timp, mă conducea la ideea că subterfugiul acela avea o justificare. Am sperat că nu trag concluzii pripite.

Îndrumă-mi pașii, Doamne, spre faptele cuvenite. Recunosc că dorința mea de a căpăta răspunsuri, deși necesară în eforturile de natură științifică, nu este întotdeauna salutată în afara lor. Ajută-mă să știu când se cuvine să continui să caut și când este mai bine să-mi ignor îndoielile. Îngăduie-mi să fiu mereu curioasă, însă niciodată suspicioasă.

Amin.

Doamne, ție mă încredințez și cu umilință te rog să-ți îndrepti lumina către inima mea, când privesc ziua aceasta, pentru a-ți putea desluși mai limpede milostenia în toate câte s-au petrecut.

Așa cum mă temusem, relicvele din magazinul de suveniruri fuseseră într-adevăr furate. Nu vreau să mă concentrez doar asupra acelui aspect, excluzându-le cu totul pe celelalte; ziua de azi mi-a adus multe motive să mă gândesc la tine și n-ar trebui să le ignor.

Prima mea zi petrecută în întregime în San Francisco a început bine: îți mulțumesc pentru noaptea odihnitoare din patul de hotel. Zilele de călătorie cu trenul și-au cerut tributul; sau, ar trebui să spun, nopțile. Dintotdeauna am avut greutate cu dormitul în tren, așa că acesta va fi mereu mijlocul de transport cel mai puțin agreat. Aș alege mai degrabă să traversez un deșert într-un automotor și să dorm noaptea sub stele.

San Francisco este un oraș în care nimeni nu-ți poate uita prezența, Doamne! În clipa părăsirii hotelului, un petiționar m-a rugat să donez pentru Catedrala Yosemite. Probabil că ei se plasează în imediata vecinătate a hotelurilor și-i vizează pe vizitatorii sosiți din afara orașului, pentru că toți localnicii au ajuns de mult la saturație. Nu am donat, însă am admirat picturile de pe reclamele-sandviș de lângă petiționar. Unele erau reprezentări minunate ale catedralei după ce va fi terminată. Am fost impresionat mai cu seamă de una care arăta galeria principală iluminată de soarele în amurg. Citisem că galeria va avea trei sute de metri înălțime din podea până la plafon, iar pictura izbutea să transmită foarte bine scara de mărime.

Nimeni nu poate nega, Doamne, că ai dăruit peisaje de o mare frumusețe pe suprafața Pământului. Eu am fost îndeajuns de norocoasă să fi vizitat trei continente și am văzut stânci de cretă, canioane de gresie, coloane de bazalt; toate, spectaculoase. Însă faptul că știu că ele nu sunt mai mult decât o fațadă decorativă îmi temperează aprecierile; poate că modul meu de gândire științific mă determină să-mi doresc să privesc mai în profunzime. Am mai multă evlavie pentru granitul aflat imediat dedesubtul suprafeței tuturor acelor caracteristici, pentru oceanul de rocă din care este construit de fapt Pământul. De aceea, când văd locurile unde este expus granitul, unde este vizibilă adevărata esență a Pământului, simt o legătură mai strânsă cu lucrarea ta.

Valea Yosemitei este unul dintre locurile acelea și regret că n-am putut-o vizita cu un secol în urmă, când era imaculată și neatinsă. Văzusem fotograme ale formațiunii stâncoase dinainte să înceapă sfredelirea ei, și era magnifică. Nu am de gând să critic decizia arhidiecezei. Sau poate că da. Iartă-mă, Doamne! Știu că, după ce va fi terminată, Catedrala Yosemitei va inspira venerație și sper să se întâmple în cursul vieții mele. Fără doar și poate, va aduce nenumărați oameni mai aproape de tine. Atâta doar că mi se pare că imaginea piscului de granit în sine ar fi putut avea același efect.

Este greșit din partea mea să pun sub semnul întrebării dacă construcția catedralei reprezintă, pe când ne apropiem de secolul XXI, cea mai bună întrebuințare a nenumărate milioane de dolari și efortul a generații de oameni? Sunt de acord că un proiect care durează mai mult decât lungimea unei vieți omenești le asigură celor care participă la el aspirații mai presus de temporalitate. Înțeleg chiar și motivația pentru cioplirea unei catedrale din substratul Pământului – o atestare a arhitecturii umane și deopotrivă a celei divine. Pentru mine însă catedrala cu adevărat modernă este știința, un edificiu al cunoașterii la fel de maiestuos ca orice altceva clădit din piatră. Ea împlinește toate țelurile Catedralei Yosemitei, ba încă și mai multe, și-mi doresc ca oamenii să aprecieze asta.

Poate că sunt doar invidioasă pe capacitatea Bisericii de a strânge bani; iartă-mă, Doamne, pentru asta. Ei încearcă să-ți glorifice măreția, Doamne, tot așa cum facem noi, cei din comunitatea științifică, de aceea nu pot obiecta prea vehement. Similitudinile sunt mai importante decât deosebirile dintre noi.

M-am dus la oficiul poștal la care Martin Osborne își primea corespondența și m-am așezat pe o bancă, într-o stație de autobuz de cealaltă parte a străzii. Sigilasem pachetul cu bandă colorată, astfel încât să-l pot recunoaște cu ușurință când bărbatul avea să iasă, așa că am așteptat și am privit. Mă simțeam stingheră, fiindcă oamenii suiau și coborau din autobuze, în vreme ce eu continuam să stau locului. A trecut o oră, apoi încă una, și de multe ori m-am întrebat dacă nu procedasem greșit. Sunt mai obișnuită cu vânătoria de oase decât de prăzi vii, Doamne; știu foarte puține despre urmăriri sau camuflaj.

În cele din urmă, am zărit pachetul pe care-l pregătisem. A fost cât pe-aci să-l scap din vedere, fiindcă mă așteptasem la un bărbat, dar o tânără a apărut cu el din oficiul poștal și l-a lăsat pe trotuar, în așteptarea unui taxi.

Nu avea mai mult de optsprezece ani, ba poate nici chiar atât; prea puțin ca să fie angajata vreunui muzeu. Inițial m-am gândit că putea fi o complice a lui Martin Osborne, poate cineva pe care acesta îl atrăsese în planul lui, dar apoi mi-am dat seama că eram șovină în aceeași măsură ca bărbații ale căror prejudecăți mă iritau constant.

M-am apropiat și am întrebat-o dacă ea era „Martin Osborne“. A șovăit câteva clipe, după care, acceptând că fusese prinsă, a spus:

– Da, eu sunt. Dumneata ai trimis poștagrama?

Am încuviințat. Fusesem pregătită să lansez acuzații înfocate brigandului pe care mă așteptasem să-l găsesc, dar n-am fost sigură cum să procedez cu tânăra aceasta. M-am prezentat, apoi ea a spus că se numea Wilhelmina McCullough. Numele de familie mi-a sunat familiar și, brusc încercată de o bănuială, am întrebat-o dacă era înrudită cu Nathan McCullough.

– Este tatăl meu, mi-a răspuns.

Asta limpezea lucrurile: era fiica directorului Muzeului de Științe Naturale al Universității Alta California, aflat în Oakland. Niciun angajat al muzeului nu ar fi pus sub semnul întrebării prezența fiicei directorului în magaziile muzeului.

– Să înțeleg, a urmat ea, că pachetul acesta nu conține de fapt relicvele?

Am aprobat din cap. Ea l-a ridicat și l-a aruncat în cel mai apropiat coș de gunoi.

– Iar acum, după ce m-ai găsit, ce dorești?

I-am spus că, pentru început, mi-ar fi putut explica de ce furase din muzeul tatălui ei.

– Nu sunt o hoată, doamnă Morrell, a zis ea. Hoții fură în beneficiul personal. Eu am luat relicvele în beneficiul Domnului.

Am întrebat-o de ce atunci, dacă dorea să susțină construirea Catedralei Yosemite, ceruse ca relicvele să fie vândute la prețuri modeste.

– Crezi că încercam să strâng bani pentru catedrală? Nu-mi pasă deloc de ea. Doream numai ca un număr cât mai mare de oameni să se poată bucura de relicve. Le-aș fi dăruit gratis, dar, dacă aș fi procedat așa, cine ar fi crezut că erau autentice? Nu le puteam vinde eu însămi, așa că le-am donat cuiva care o putea face.

Am spus că oamenii puteau aprecia relicvele, dacă vizitau muzeul.

– Nimeni n-ar fi putut vedea relicvele pe care le-am luat eu, mi-a răspuns. Se acopereau de praf în lăzi. Este illogic ca universitatea să strângă atâtea

obiecte pe care nu le poate expune.

I-am zis că toți curatorii muzeelor vor să poată expune cât mai multe dintre colecțiile lor. I-am zis că de aceea obișnuiau să le prezinte prin rotație.

– Sunt o mulțime de obiecte, a replicat ea, care nu vor fi expuse niciodată.

Nu am putut s-o contrazic. După aceea a scos din poșetă o scoică primordială, cu o secțiune netedă înconjurată de inele de creștere.

– Le arăt asta oamenilor, a spus ea, când le vorbesc despre Dumnezeu, și toți cei care au văzut-o au fost impresionați. Gândește-te câți și-ar putea consolida credința văzând relicvele ce zac în magaziile muzeului. Eu încerc să le utilizez cu folos.

Am întrebat-o de cât timp lua relicve din muzeu și mi-a spus că începuse abia recent.

– Credința oamenilor va fi pusă în curând la încercare și unii dintre ei vor avea nevoie de asigurări. De aceea este important ca relicvele să fie disponibile. Ele vor împrăștiă îndoielile oamenilor.

Am întrebat-o ce fel de încercare a credinței avea să urmeze. Mi-a răspuns:

– În scurt timp va fi publicat un articol. Știu despre el, deoarece i-a fost încredințat tatei ca referent științific. Mulți își vor pierde credința după ce-l vor citi.

Am întrebat-o dacă articolul acela îi provocase o criză de credință și mi-a respins prompt sugestia.

– Credința mea este absolută, a spus. Pe de altă parte, credința tatei...

Ideea că tatăl ei ar fi putut traversa o criză de credință mi s-a părut incredibilă; ca om de știință, el era ultimul care să fi avut motive de îndoială. Am întrebat-o despre ce fel de articol era vorba și mi-a spus:

– De astronomie.

Recunosc, Doamne, că n-am privit niciodată cu multă considerație astronomia; dintotdeauna mi s-a părut cea mai plictisitoare dintre științe. Științele naturii sunt aparent nelimitate; în fiecare an descoperim noi specii de plante și animale și câștigăm o apreciere mai profundă a inventivității tale în crearea Pământului. Pe de altă parte, cerul nopții este pur și simplu finit. Toate cele cinci mii opt sute șaptezeci și două de stele au fost catalogate în 1745 și de atunci n-a mai fost găsită niciuna. De câte ori

astronomii examinează cu mai multă atenție o stea, ei confirmă că este identică în mărime și compoziție cu toate celelalte, și de ce-ar fi altfel? Natura esențială a stelelor este să aibă puține caracteristici; ele sunt fundalul pe care se reliefează Pământul, amintindu-ne cât de speciali suntem. Alegerea de a studia stelele mi se păruse mereu că seamănă cu alegerea de a gusta din farfuria pe care ți-a fost servită mâncarea.

De aceea nu m-a luat complet prin surprindere faptul că un articol de astronomie i-ar putea determina pe oameni să piardă din vedere ceea ce-i cu adevărat important, deși m-aș fi așteptat la o asemenea reacție din partea unui profan, nu din partea unui om de știință. Am întrebat-o pe Wilhelmina ce conținea articolul și a răspuns:

– Prostii.

I-am cerut să detalieze, dar n-a spus decât că era o teorie menită să creeze îndoială.

– Și totul se bazează pe ceva văzut de cineva într-un telescop! a zis ea. Fiecare dintre relicvele pe care le-am donat era o dovadă pe care o poți ține în mână. Știi că ea spune adevărul, pentru că o simți.

Mi-a pus cochilia în mână și mi-a împins degetul mare înainte și înapoi peste linia de demarcație dintre zona netedă și cea inelată a valvei.

– Cum poate cineva să aibă îndoieli în privința asta?

I-am spus Wilhelminei că va trebui să-i anunț pe părinții ei despre fapta comisă. N-a părut îngrijorată.

– Nu-mi voi cere iertare pentru că-i aduc pe oameni mai aproape de Dumnezeu. Știu că am încălcat reguli, procedând așa, dar regulile sunt cele care trebuie schimbate, nu comportamentul meu.

I-am spus că nu era posibil ca oamenii să nu respecte regulile doar fiindcă nu erau de acord cu ele, pentru că, dacă toți ar proceda așa, societatea ar înceta să mai funcționeze.

– Încetează cu prostiile astea, a replicat. Dumneata ai mințit când ai expediat poștagrama aceea sub numele domnului Dahl. Ai făcut-o fiindcă credeai că toți ar trebui să beneficiem de libertatea de a minți? Bineînțeles că nu! Te-ai gândit la situație și ai concluzionat că minciuna se justifică. Erai pregătită să-ți asumi responsabilitatea pentru fapta ta, nu? Ei bine, și eu sunt pregătită. Asta vrea societatea de la noi, nu să urmăm reguli fără să gândim.

Regretam că nu avusesem siguranța de sine a fetei când fusesem de vârsta ei. Ba chiar îmi doresc să am siguranța aceea acum. Doar când fac muncă de teren sunt convinsă că urmez voința ta, Doamne. Când se ajunge la probleme de felul ăsta, în mintea mea există întotdeauna un grad de nesiguranță.

– Tata este azi în Sacramento, a zis Wilhelmina. Dacă vrei să vorbești cu el, poți să vii la locuința noastră mâine-dimineață, înaintea orei nouă.

Mi-a dat adresa. I-am spus că ar fi bine să fie și ea prezentă și a părut insultată.

– Bineînțeles că voi fi. Nu mi-este rușine de faptele mele. Nu m-ai ascultat?

Mâine voi merge să vorbesc cu domnul și doamna McCullough. Lucrurile nu s-au desfășurat defel așa cum mă așteptasem când plecasem din Chicago. Mă pregătisem să aduc un infractor înaintea justiției, dar în loc de asta trebuia să informez niște părinți despre comportamentul inadecvat al copilului lor. Sau, mai exact, al fiicei lor. Ea nu este nici copil, nici delinvent, totuși nu pot defini cu certitudine ce anume este. Dacă ar fi fost o delinventă, aș fi știut mai bine ce poziție să adopt. În loc de așa ceva, sunt pur și simplu perplexă.

Ajută-mă, Doamne, să înțeleg pozițiile altor oameni, chiar și atunci când nu le împărtășesc. În același timp, acordă-mi puterea de a nu ignora faptele rele doar pentru că sunt comise de cineva cu intenții bune. Îngăduie-mi să fiu miloasă, dar în același timp să rămân credincioasă convingerilor mele.

Amin.

Doamne, sunt înspăimântată de cele auzite azi. Am nevoie cu disperare de călăuzirea ta. Ajută-mă, te rog, să înțeleg ce s-a întâmplat.

Azi am mers cu feribotul spre Oakland, iar de acolo am luat un taxi până la adresa primită de la Wilhelmina. O menajeră a deschis ușa. M-am prezentat și i-am spus că trebuia să vorbesc cu soții McCullough în legătură cu fiica lor. După un minut, ei au apărut.

– Ești o profesoară a Minei? a întrebat domnul McCullough.

I-am explicat că sunt arheologă la Muzeul de Științe Naturale din Boston. Doamna McCullough mi-a recunoscut numele.

– Dumneata ai scris cărțile acelea de popularizare, a spus ea. Cum se face că o cunoști pe fiica noastră?

Am sugerat să discutăm în casă. Amândoi s-au întors și au privit-o pe Wilhelmina, care stătea pe trepte înapoia lor, apoi m-au lăsat să intru.

După ce ne-am așezat în studioul domnului McCullough, am explicat cum ajunsese să bănuiesc că relicvele fuseseră luate din magaziile muzeului și cum descoperisem că Wilhelmina fusese autoarea. Domnul McCullough s-a întors spre tânără și a întrebat-o dacă era adevărat.

– Da, e adevărat, a declarat ea, nici rușinată, nici pe un ton beligerant.

Domnului McCullough nu i-a venit realmente să-și creadă urechilor.

– Dar de ce-ai făcut-o?

– Știi bine de ce, a zis tânăra. Ca să le reamintesc oamenilor ceea ce ai uitat tu.

El s-a înroșit la față și a spus:

– Du-te-n camera ta. Vom discuta despre asta mai târziu.

– Eu vreau să discutăm acum, a spus ea. Nu poți continua să negi....

– Fă așa cum ți-a spus tatăl tău, a intervenit doamna McCullough.

Wilhelmina a plecat fără chef și, după aceea, domnul McCullough s-a întors spre mine.

– Îți mulțumesc că mi-ai atras atenția, a spus el. Poți să fii sigură că nimic altceva din colecția universității nu va mai pleca de acolo.

I-am spus că-i apreciam cuvintele, totuși aș fi dorit să știu ce anume îmboldise acțiunile Wilhelminei. Mi se părea că ea reacționase față de ceva ce făcuse sau spusese tatăl ei.

– Asta nu e treaba dumitale, a replicat. Este o problemă de familie de care ne vom ocupa în privat.

I-am spus domnului McCullough că nu intenționez să insist, totuși furtul unor obiecte putea fi, pe bună dreptate, o grijă a consiliului administrativ al muzeului și aveam nevoie de o explicație mai detaliată pentru a fi convinsă că nu trebuia să-i informez pe membrii acestuia. L-am întrebat dacă, în ipoteza că pozițiile noastre ar fi fost inversate, el ar fi acceptat o explicație precum cea pe care mi-o dăduse. M-a fulgerat cu o privire atât de severă, încât, dacă i-aș fi fost subordonată, probabil că n-aș mai fi insistat. Nu eram însă, așa că se părea că ne aflam într-un impas.

După aceea doamna McCullough i-a zis:

– Spune-i despre articol, Nathan. A bătut atâta cale până aici și, în plus, toți vor afla în curând.

Domnul McCullough a cedat.

– Bine, atunci, a zis el.

S-a dus la birou și a ridicat de pe el un manuscris.

– Mi s-a cerut să examinez o comunicare ce urmează să fie publicată în jurnalul *Natural Philosophy*.

Mi-a înmănat manuscrisul și am văzut că titlul era: „Despre mișcarea relativă a soarelui și eterul luminifer“. Eu am doar cunoștințe de profană despre eter, mediul care transportă undele de lumină: știam că, la fel cum un strigăt ajunge mai departe când călătorește în direcția spre care suflă vântul, nu cea opusă, viteza luminii variază relativ la mișcarea Pământului însuși prin eter. I-am spus toate astea domnului McCullough.

– Înțelegerea dumitale este corectă într-o oarecare măsură, totuși măsurători detaliate sugerează că variațiile de viteză ale luminii nu sunt cauzate exclusiv de mișcarea Pământului în jurul soarelui. Dimpotrivă, se pare că prin sistemul nostru solar, privit ca un tot, circulă un vânt eteric constant. Majoritatea fizicienilor consideră că asta n-are nicio importanță, dar astronomul Arthur Lawson a propus o explicație alternativă: el a sugerat că soarele nu este staționar, ci se află în mișcare relativă față de eter, care stă de fapt pe loc.

Asta semăna cu a privi un vânt care suflă permanent peste deșert și a concluziona că deșertul se mișcă și că atmosfera e staționară. Domnul McCullough mi-a anticipat obiecția, spunând:

– Desigur, pare cu susul în jos, dar ai puțină răbdare. Lawson a emis ipoteza că există o altă stea a cărei mișcare relativă față de Soare este similară cu a vântului eteric. O asemenea stea ar fi staționară în raport cu eterul luminifer și, ca atare, ar fi realmente nemișcată. Abia recent astronomii au început să cartografieze mișcările stelelor, totuși au detectat deja unele tipare generale, așa că Lawson a început să examineze acea secțiune a cerului unde vitezele stelelor sunt similare cu viteza vântului eteric. A descoperit câteva stele ale căror mișcări sunt apropiate de ea, dar niciuna care să coincidă exact. Apoi a găsit 58 Eridani, o stea din constelația Eridanus. Bazându-se pe deplasarea ei Doppler spre roșu, Lawson a măsurat că 58 Eridani se mișcă spre noi cu viteza de câteva mii de kilometri pe secundă. Așa ceva ar fi extraordinar în sine, însă măsurători ulterioare au arătat că mișcarea aceasta nu era consecventă. Steaua se apropia de noi, apoi se îndepărta, cu aceeași viteză de câteva mii de kilometri pe secundă.

Am spus că mi se părea clar că era o eroare de măsurare.

– Bineînțeles, asta a fost și prima lui ipoteză. Însă după ce a eliminat toate sursele de eroare la care se putea gândi, Lawson a rugat astronomi din alte observatoare să arunce o privire, iar ei i-au confirmat descoperirea. Împreună, au determinat că mișcarea lui 58 Eridani varia cu o perioadă de exact douăzeci și patru de ore. Lawson crede că 58 Eridani se deplasează pe o orbită circulară.

L-am întrebat dacă orbita aceea era în jurul unui corp ceresc mai mare și mi-a răspuns că era imposibil ca un obiect cu astfel de mișcări să fie restricționat gravitațional. Sfida tot ce știm noi despre mecanica cerească. L-am întrebat dacă credea că asta o califica în rândul minunilor, dacă aceasta era dovada finalmente lipsită de ambiguitate a intervenției tale permanente și active în univers, Doamne.

– Cu certitudine, a spus domnul McCullough. Însă adevărata întrebare este semnificația acestei minuni. Ce ne spune această minune despre planul Domnului? Lawson a oferit o interpretare. El a sugerat că 58 Eridani orbitează de fapt un corp mai mic, prea mic pentru a-l putea detecta noi – o planetă de mărimea Pământului. Steaua se mișcă astfel încât să ofere unei planete staționare un ciclu zi-noapte de douăzeci și patru de ore. El crede așadar că este un sistem solar geocentric. A sugerat apoi că planeta pe care o orbitează 58 Eridani este staționară relativ la eterul luminifer, ceea ce înseamnă că este unicul obiect din univers aflat în repaus absolut. Pe planeta aceea, și numai pe ea, viteza luminii ar fi exact aceeași indiferent de direcția în care ar călători. Și, deși nu există niciun mod prin care să putem detecta viața pe ea, Lawson a sugerat că planeta este locuită și că locuitorii ei sunt motivul pentru care Dumnezeu a creat universul.

O clipă am rămas fără cuvinte. După aceea am întrebat cum explica Lawson existența omenirii și vieții pe Pământ. Domnul McCullough a luat manuscrisul din mâinile mele, l-a răsfoit în căutarea secțiunii dorite, apoi mi l-a întins înapoi.

Citind, am văzut că Lawson oferea trei ipoteze pentru existența omenirii. Prima ipoteză era că omenirea constituia rezultatul unui act separat de creație, un experiment sau test efectuat ca repetiție pentru lucrarea principală. A doua ipoteză era că crearea omenirii fusese un efect secundar neintenționat, un soi de „vibrație prin simpatie” indusă din cauza similitudinii dintre sistemul nostru solar și 58 Eridani. A treia ipoteză era că

omenirea de pe Pământ era de fapt lucrarea principală a Domnului, iar viața de pe 58 Eridani era repetiția sau efectul secundar. El respingea această ultimă ipoteză ca fiind improbabilă, pentru că, dacă presupunem că minunile sunt semne ale atenției tale, Doamne, atunci o minune permanentă, așa cum este o stea ce orbitează o planetă, trebuie să fie un indicator clar despre ce consideri ca fiind cel mai important.

Lawson își încheia articolul recunoscând că multe dintre concluziile lui erau în mod necesar speculative și că el aștepta și alte ipoteze care să se potrivească observațiilor la fel de bine, sau chiar mai bine. În timp ce priveam fix pagina, am încercat să vin cu o explicație alternativă, dar nu m-am putut gândi la niciuna. După aceea am ridicat ochii spre McCullough, care a încuviințat din cap de parcă aș fi fost o studentă care găsisese răspunsul corect.

– Este o teorie convingătoare, a rostit el pe un ton acru. Și devine mai convingătoare când te gândești că rezolvă multe întrebări fără răspuns. De exemplu, multitudinea graiurilor.

Mi-am dat seama că avea dreptate. De ce sunt atât de diferite între ele graiurile vorbite în lume? Filologii s-au străduit să le reconcilieze varietatea cu vârsta Pământului și cu viteza cu care se ramifică limbile. Dacă i-ai dotat pe toți oamenii primordiali cu cunoașterea unei limbi comune, Doamne, ne-am fi așteptat ca graiurile planetei să aibă între ele o asemănare de familie, așa cum se întâmplă cu limbile indo-europene. Însă deosebirile enorme dintre graiurile lumii înseamnă că trebuie să fi existat mai mult de o duzină de limbi complet lipsite de legături între ele, care au fost vorbite imediat după creație. Mult timp ne-am întrebat de ce ai procedat astfel, Doamne. Însă dacă populații disparate de oameni primordiali ar fi inventat fiecare limbajul în mod independent, atunci n-ar mai fi fost nicio enigmă: multitudinea graiurilor era accidentală, nu se datora unui plan inițial.

– Așadar, acum știi, a spus domnul McCullough. Articolul va fi publicat în curând și toți îl vor citi. Am vrut să recomand să fie respins, dar n-am putut găsi niciun temei pentru care aș fi putut s-o fac. Devotamentul meu față de practicarea științelor mi-a impus să-l aprob. A făcut o grimasă. Dar dacă practicarea științelor se fundamentează pe o premisă falsă? Când eram băiețel, îmi doream ca Dumnezeu să le fi dăruit oamenilor primordiali darul scrisului, pentru că astfel ei ar fi fost în stare să consemneze datele la care stele noi apăreau pe cerul nopții. Atunci am fi știut cu precizie la ce distanță

se afla fiecare stea, pentru că am fi știut – cu exactitate de ordinul zilei – când a ajuns întâia dată la Pământ lumina fiecăreia. Însă oamenii n-au inventat scrisul decât mult după apariția stelelor, așa că astronomii sunt forțați să utilizeze mijloace indirecte pentru a le deduce depărtarea față de noi. Profesorii mei spuneau că Dumnezeu a dorit să înțelegem totul cu propriile minți. Dar dacă asta nu-i adevărat? Dacă... – și aici glasul i-a șovăit – dacă Dumnezeu n-are niciun fel de intenții în privința noastră?

Aceasta era criză de credință la care se referise Wilhelmina. Am încercat cu stângăcie să ofer un soi de încurajare, spunând că era o descoperire extrem de complexă, însă noi ne puteam păstra credința în Dumnezeu. Domnul McCullough a strigat:

– Atunci n-ai înțeles nimic!

Soția l-a atins pe braț, iar el i-a strâns mâna, străduindu-se să-și controleze reacția. Cei doi au rămas tăcuți o vreme, după care doamna McCullough s-a întors către mine și a spus:

– Am avut un fiu, cu zece ani mai mare decât Mina. Se numea Martin. A murit de gripă.

Le-am transmis condoleanțele mele. Mi-am amintit că „Martin“ fusese numele folosit de Wilhelmina pentru a dona relicvele.

Domnul McCullough a spus:

– Dumneata nu ai copii, așa că nu poți înțelege durerea cauzată de pierderea unui fiu.

I-am spus că avea dreptate și am adăugat că acum înțelegeam motivul pentru care descoperirea aceasta era cu atât mai dificilă pentru ei.

– Oare înțelegi cu adevărat? a zis el.

I-am spus ce bănuiam: că singurul lucru care făcuse suportabilă moartea fiului fusese înțelegerea că moartea aceea făcea parte dintr-un plan mai vast. Dar, dacă omenirea nu este de fapt obiectul atenției tale, Doamne, atunci un asemenea plan nu există, iar moartea băiatului era lipsită de însemnătate.

Domnul McCullough a rămas cu chipul împietrit, dar soția lui a încuviințat din cap.

– Mi-au plăcut cărțile dumitale, doamnă Morrell, a zis ea. Mi-au reamintit de ceea ce spunea Nathan pe când i-am fost studentă, înainte de a ne căsători. În prelegerile lui, el spunea că cercetarea științifică asigura temelia cea mai solidă pentru credință. Spunea așa: „Convingerile

personale pot fluctua, însă lumea materială nu poate fi negată“, și îl credeam. De aceea, atunci când Nathan s-a dedicat el însuși cercetării, după moartea lui Martin, n-a făcut-o doar pentru propria alinare, ci și pentru a mea.

– Și am avut succes, a rostit încetișor domnul McCullough. Am descoperit unde oscilatorii în interiorul soarelui, ecourile comprimării inițiale pe care Dumnezeu a utilizat-o pentru a inițializa colapsul gravitațional responsabil pentru căldura și lumina sa.

– A fost ca găsirea amprentelor lui Dumnezeu pe lumea noastră, a zis doamna McCullough. La momentul acela, a oferit toate asigurările pe care le-am fi putut cere.

– Acum însă, spuse bărbatul, mă întreb dacă ele dovedesc ceva. Probabil că unde oscilatorii există în interiorul tuturor stelelor; noi nu ne deosebim prin nimic. Nimic din ce a descoperit știința nu are vreun înțeles.

I-am spus că știința poate fi un balsam pe rănilor noastre, însă acela n-ar trebui să fie unicul motiv pentru care să ne dedicăm ei. Am spus că avem datoria de a căuta adevărul.

– Știința nu înseamnă doar căutarea adevărului, a replicat el. Înseamnă căutarea țelului.

Iar eu n-am avut răspuns. Dintotdeauna presupusesem că cele două însemnau același lucru, dar dacă nu este așa?

Nu știu ce să mai cred acum. Mă înspăimântă să-mi închipui că tu, Doamne, n-ai ascultat absolut niciodată.

Dragă Rosemary,

Ultimele săptămâni au fost foarte dificile pentru mine, într-o măsură mult mai mare decât mă așteptasem. Îți scriu acum ca să te anunț că am părăsit temporar șantierul arheologic Arisona.

Așa cum ți-am spus în ultima mea scrisoare, am crezut că voi putea participa la săpăturile de acolo, deoarece, în ciuda celor întâmplare, eram convinsă că afinitatea mea pentru munca fizică a arheologiei îmi va da puteri. S-a dovedit că nu era atât de simplu pe cât mă așteptasem. Îndoielile semănate de descoperirea lui Lawson mi-au devorat mintea aidoma unor rozătoare. Acum câteva zile am ajuns în punctul în care, pe când scoteam un vârf de sulică din matricea de sol, mi-am spus: „Ce contează asta? Tot ce facem aici e irelevant.“ A trebuit să mă opresc din lucru de teama că aș putea distruge un artefact antic cu ciocanul, din cauza frustrării. Atunci mi-am dat seama că trebuia să părăsesc șantierul. Nu știu dacă exista

un risc real să distrug ceva, totuși simplul fapt că-mi trecuse prin minte m-a făcut să înțeleg că nu mă găseam într-o stare mentală corespunzătoare pentru a lucra acolo.

Mă instalasem într-o căbănuță închiriată, aflată cam la o oră distanță de șantier. Nu puteam să explic nimănui motivul pentru care plecam, deoarece simțeam că ar fi fost necuvenit să vorbesc despre articolul lui Lawson înainte să fi fost publicat. Poate că și asta a contribuit la sentimentul meu de izolare câtă vreme am fost acolo, dar cred că motivul mai important a fost că mă simțeam înstrăinată de Dumnezeu. Aveam nevoie de timp pentru a decide ce să fac în continuare.

M-ai întrebat dacă Biserica n-ar trebui să fie tulburată de descoperire în aceeași măsură ca și comunitatea științifică laică, iar răspunsul meu este: „Da, ar trebui să fie“. Totuși Biserica, privită ca instituție, a fost mereu capabilă să-și tragă forța din dovezile utile și să le ignore pe cele care nu sunt astfel. Să luăm, de pildă, istoria lui Adam și a Evei. Biserica a acceptat că ea nu poate fi literal adevărată, după ce schelete de oameni primordiali au fost descoperite în toată lumea, totuși a insistat că istoria păstra o importanță fundamentală ca alegorie. Iar tu și eu, și toate femeile, continuăm să trăim în umbra Evei, fără alt motiv decât al tradiției. De aceea mă aștept că Biserica va fi în stare să explice această descoperire în mod similar și s-o utilizeze pentru a susține aceleași valori pe care le-a susținut dintotdeauna.

Bănuiesc că se poate argumenta că teoria poligenismului existase de secole, așa că n-a fost o surpriză când descoperirile arheologice au confirmat-o. Ceea ce este adevărat. Savanții Bisericii s-au străduit de mult să explice cum un singur cuplu ar putea popula atât de repede Pământul, așa că trebuie să fi studiat în taină teorii alternative, înainte de a fi siliți să-și modifice poziția oficială. Pe de altă parte, înainte de articolul lui Lawson, eu nu auzisem niciodată o argumentație solidă conform căreia omenirea n-ar fi fost țelul creației. De aceea poate că savanții Bisericii vor fi fost la fel de surprinși ca mine, înainte ca loialitatea lor față de doctrină să se reafirme.

Problema pentru mine ca om de știință laic este că, dintotdeauna, credința mi-a fost modelată în primul rând de dovezi. Recunosc că anterior nu am apreciat importanța astronomiei în înțelegerea statutului nostru, dar acum o respect ca atare. Și, dacă pornim de la premisa că omenirea a fost motivul creației, atunci asta ar trebui să se reflecte în cerurile de deasupra noastră în aceeași măsură ca și în pământul de sub tălpi. Dacă omenirea este centrul universului, dacă specia noastră este Omphalos, „buricul Universului“, atunci o examinare atentă a sferei celeste ar trebui să confirme statutul acesta privilegiat. Sistemul nostru solar ar trebui să fie punctul fix în raport cu care se mișcă totul; soarele nostru ar trebui să fie perfect nemișcat. Dacă dovezile nu susțin această premisă, atunci trebuie să ne întrebăm încotro se îndreaptă cu adevărat credința noastră.

Rosemary, te înțeleg perfect dacă toate astea nu te tulbură pe tine, sau pe Alfred, la fel cum mă tulbură pe mine. Nu știu cum va reacționa majoritatea oamenilor când descoperirea lui

Lawson va deveni cunoscută pe scară largă. Wilhelmina McCullough a anticipat că alții vor reacționa la fel ca tatăl ei, iar în cazul meu a avut dreptate. Mi-aș fi dorit să nu fiu atât de afectată. Mi-ar plăcea să putem alege lucrurile și situațiile care ne tulbură, dar asta nu se poate.

Dacă vei constata că te neliniștește totuși, să știi că-ți poți discuta frământările cu mine, indiferent ce formă ar lua ele. Deși fiecare dintre noi trebuie să-și descopere propria cărare prin acest hățiș de îndoieli, o vom putea face doar cu sprijinul altora.

Cu multă dragoste, verișoara ta,

Dorothea

Doamne, poate că nu-mi auzi rugile. Eu însă nu m-am rugat niciodată cu așteptarea că-ți va influența acțiunile; m-am rugat cu așteptarea că le va înrăuri pe ale mele. De aceea mă rog acum, pentru prima dată după două luni, pentru că, chiar dacă tu nu asculți, eu am nevoie de limpezimea de gândire conferită de rugăciune.

Am părăsit șantierul arheologic, întrucât mă temeam că descoperirea lui Lawson făcea ca toată activitatea de acolo să fie lipsită de sens. Motivul pentru care erau atât de incitante vârfurile de sulite descoperite de dr. Janssen fusese faptul că se păstrase destul din cozile lor, încât să credem că am putea utiliza inelele de creștere pentru a stabili cu precizie anii când fuseseră realizate. Dacă puteam identifica tendințe în tehnica de cioplire a pietrei, speram să aflăm dacă abilitățile cioplitorilor crescuseră sau se redusese în primele generații de după creație, iar de acolo să formulăm deducții despre intențiile tale, Doamne, față de cunoașterea omenească. Însă asta se baza pe ipoteza că oamenii primordiali au fost expresia cea mai directă a voinței tale. Dacă nu ai creat omenirea în mod deliberat, atunci indiferent care ar fi fost abilitățile oamenilor primordiali, ele nu ne spun nimic despre intențiile tale. Înzestrările lor ar fi fost pur accidentale.

De când locuiesc în căbănuță, am petrecut mult timp întrebându-mă câte știau oamenii primordiali. Este imposibil ca ei să fi sosit pe lume cu minți la fel de goale ca ale nou-născuților, pentru că ar fi murit iute de foame într-un asemenea scenariu. Până și puii de tigru trebuie învățați de mamele lor cum să vâneze. Nu există nicio cale prin care oamenii să poată învăța de la primele principii cum să vâneze pentru hrană înainte de a pieri. Oamenii primordiali trebuie să fi deținut o cunoaștere a vânătorii și construirii adăposturilor. Oare acela a fost unul dintre experimentele pe care le-ai

desfășurat, Doamne? Determinarea setului minim de abilități necesare pentru supraviețuirea speciei? Sau poate că a fost, pur și simplu, un alt efect secundar neintenționat, un ecou slab al oricăror informații cu care i-ai dotat pe locuitorii primordialii ai lui 58 Eridani.

Mai există o informație, la fel de esențială ca abilitățile de supraviețuire pe care oamenii primordialii trebuie să le fi avut din clipa primei lor respirații: faptul că ei au fost creați cu un motiv. Mă gândesc întruna la posibilitatea ca ei să nu fi știut asta. În loc să fie mândri și ambițioși în primele lor zile, ei trebuie să fi fost speriați și derutați. Am încercat să-mi închipui cum ar fi să te trezești complet format, deținând unele abilități, dar fără un trecut pe care să ți-l amintești, pierdut într-o lume de amnezici. Mi se pare ceva terifiant, mai terifiant chiar decât evenimentele prin care am trecut eu însămi în ultimele săptămâni.

Și asta naște altă întrebare: De ce au început oamenii primordialii să construiască civilizația, dacă nu din dorința împlinirii țelului divin? Evitarea frigului și foametei i-ar fi motivat să-și asigure necesitățile, totuși de ce au avansat dincolo de ele? De ce au început să inventeze arta și tehnologia care au făcut omenirea ceea ce este în prezent, dacă nu pentru a împlini voia ta, Doamne?

Nu știu răspunsurile, dar am formulat o teorie.

Poate că arheologia nu este o știință la fel de exactă ca fizica, însă se bazează pe fizică pentru fundamentele ei. Legile fizice sunt cele care fac posibilă studiarea trecutului; dacă examinăm cu destulă atenție starea universului, o putem deduce pentru un moment anterior din timp. Fiecare moment rezultă inexorabil din cel precedent și este urmat inexorabil de cel ulterior, ca niște verigi unite într-un lanț causal.

Însă momentul creației este cel în care se sfârșesc toate lanțurile cauzale; deducțiile ne pot întoarce în timp până în acest moment, dar nu mai departe. De aceea crearea universului este o minune: pentru că cele întâmplate în momentul acela n-au fost o consecință necesară a celor ce le-au precedat. Cochilia primordială pe care Wilhelmina o păstrează asupra ei dovedește într-adevăr ceva: nu planurile lui Dumnezeu pentru omenire, ci existența minunilor. Linia de graniță unde se termină inelele de creștere marchează limita puterii de a explica a legilor fizicii. Iar asta este ceva din care ne putem extrage inspirația.

Eu cred că există evenimente din altă categorie, care nu sunt nici ele fixate într-un lanț causal: actele de voință. Liberul-arbitru este un soi de minune; când facem o alegere veritabilă, determinăm un rezultat ce nu poate fi redus la funcționarea legilor fizice. Orice act de voință este, aidoma creării universului, o cauză primă.

Dacă n-am fi avut dovezi pentru minunea creației, am fi putut crede că legile fizice erau suficiente pentru a explica toate fenomenele din cosmos, ceea ce ne-ar fi condus la concluzia că propriile noastre minți nu erau nimic altceva decât procese naturale. Însă noi știm că există mai mult decât ceea ce observăm, decât pot cuprinde legile fizicii; minuni se petrec, iar alegerile oamenilor se numără cu siguranță printre ele.

Eu cred că oamenii primordiali au făcut o alegere. Ei s-au trezit într-o lume plină de posibilități, dar fără niciun fir călăuzitor despre cum să acționeze. Ei n-au acționat în direcția în care ne-am fi așteptat, adică doar să supraviețuiască, ci au căutat să se îmbunătățească pe ei înșiși, astfel încât să poată deveni stăpânii lumii lor.

Noi, oamenii de știință, ne găsim într-o situație similară. Dovezile au existat dintotdeauna și ne-au așteptat să le găsim: arborii fără inele de creștere, mumiile fără ombilicuri, mișcarea lui 58 Eridani. Rămâne în seama noastră să decidem cum să le folosim. Le-am considerat mereu hotărâtoare pentru valoarea vieții noastre, dar asta nu era inevitabil. Noi am ales să procedăm așa, ceea ce înseamnă că putem alege să procedăm și invers.

Mi-am dedicat toată viața studierii mecanismului uluitor care este universul, iar activitatea respectivă mi-a asigurat un sentiment de împlinire. Am presupus mereu că asta însemna că acționez în concordanță cu voia ta, Doamne, și cu motivul pentru care m-ai plămădit. Dar, dacă în realitate nu ai niciun țel pentru mine, atunci sentimentul acela de împlinire apăruse exclusiv din interiorul meu. Iar asta îmi demonstrează că noi, ca oameni, suntem capabili să creăm un sens pentru propriile vieți.

Nu spun că va fi o cale ușoară. Nu le pot oferi soților McCullough decât speranța mea că vor fi capabili să găsească un înțeles vieții lor, în ciuda absenței fiului. Totuși, viețile noastre au fost adesea dificile, chiar și atunci când am crezut că exista un plan divin, dar am perseverat. Dacă într-adevăr am fost dintotdeauna numai pe cont propriu, atunci succesele noastre, în ciuda aceluia fapt, sunt dovada capacităților noastre.

Așa că voi reveni pe șantierul Arisona, Doamne, indiferent dacă el este sau nu sub privirea ta atentă. Chiar dacă omenirea nu este motivul pentru care a fost făurit universul, eu tot doresc să înțeleg modul lui de funcționare. Poate că noi, oamenii, nu suntem răspunsul la întrebarea *de ce*, dar eu voi continua să caut răspunsul la întrebarea *cum*.

Căutarea aceea este țelul meu; nu pentru că tu, Doamne, ai ales-o pentru mine, ci pentru că eu însămi am ales-o pentru mine.

Amin.

ANXIETATEA ESTE AMEȚEALA DATĂ DE LIBERTATE

Traducere de Mihai-Dan Pavelescu

Lui Nat i-ar fi prins bine o țigară, dar politicile companiei interziceau fumatul în p-magazin, așa că deveni tot mai agitată. Era patru fără un sfert și Morrow nu se întorsese. Nu era sigură cum avea să explice situația, dacă el nu se întorcea la timp. Îi expedie un SMS și-l întreabă unde era.

Se auzi un clinchet, anunțând deschiderea ușii de la intrare, însă nu era Morrow. În p-magazin intră un bărbat cu un pulover portocaliu.

– Bună, spuse el. Am o prismă de vânzare.

Nat își puse deoparte telefonul.

– Ia s-o vedem.

El se apropie și așeză prisma pe tejghea; era un model nou, de mărimea unei serviete. Nat o răsuci, ca să-i poată vedea afișajul numeric din capăt: data de activare era cu numai șase luni în urmă și peste 90% din capacitatea ei continua să fie disponibilă. Îi deplie tastatura, ca să vadă ecranul, apăsă butonul ONLINE și apoi așteptă. Trecu un minut.

– Poate că-i traficul intens, comentă nesigur Pulover Portocaliu.

– E-n regulă, zise Nat.

După alt minut se aprinse ledul de activare. Nat tastă:

Test tastatură.

După câteva secunde primi un răspuns:

Pare bună.

Ea comută pe modul video și textul de pe ecran fu înlocuit de o imagine granulată a propriului chip, care o privea. Sinele ei paralel încuviință și zise:

– Test de microfon.

– Tare și clar.

Ecranul reveni la text. Nat nu recunoscuse colierul pe care-l purtase sinparul; dacă ei sfârșeau prin a achiziționa prisma, trebuia s-o întrebe de unde-l cumpăraseră. Reveni cu privirea la bărbatul în pulover portocaliu și rosti un preț.

Dezamăgirea lui fu evidentă.

– Doar atât?

– Atâta face.

– Crezusem că cheștiile astea devin mai valoroase odată cu trecerea timpului.

– Așa este, dar la altă scară temporală. Dacă ar fi avut cinci ani vechime, am fi purtat altă conversație.

– Și dacă în cealaltă ramificație se întâmplă ceva cu adevărat interesant?

– Da, așa ceva ar merita. Nat îi arată prisma. Cealaltă ramificație are *într-adevăr* ceva interesant?

– Păi... nu știu.

– Dacă vrei o ofertă mai bună, va trebui să faci tu însuți cercetarea și să ne-o aduci.

Pulover Portocaliu ezită.

– Dacă vrei să te mai gândești și să revii altădată, ne găsești tot aici.

– Poți să mă lași un minut?

– Nu-i nicio grabă.

Pulover Portocaliu trecu la tastatură și făcu un scurt schimb de mesaje cu sinparul lui. După ce termină, spuse:

– Mulțumesc, o să revenim altă dată.

Plie prisma și ieși.

Ultimul client din p-magazin terminase chatul și era gata pentru deconectare. Nat merse în nișa pe care o utilizase, verifică consumul de date al prisme și o duse în depozitul din spate. Până termină înregistrarea, sosiră cei trei clienți cu programare la ora patru, printre care și cel care avea nevoie de prisma luată de Morrow.

– Doar un minut, le spuse ea, și vă cuplez.

Merse în depozit și scoase prismele pentru ceilalți doi clienți. Tocmai îi instalase în nișele lor, când Morrow intră pe ușa din față, cu coatele larg depărtate de corp, întrucât purta o cutie mare de carton. Ea îi ieși în cale la teighe.

– Ai ajuns în ultima clipă, îi șopti străpungându-l cu privirea.

– Gata, gata, știu programările.

Morrow duse cutia în depozit și ieși de acolo cu prisma. O instalează în nișa celui de-al treilea client în ultimele secunde. La ora patru, ledurile de activare de pe cele trei prismele se aprinseră și toți cei trei clienți începură să vorbească cu sinparii lor.

Nat îl urmă pe Morrow în camera din spatele teighelei. Bărbatul se așează la biroul lui de parcă nu se întâmplase nimic.

– Ia zi, făcu ea. De ce a durat așa mult?

– Am stat de vorbă cu unul dintre îngrijitorii de la cămin.

Morrow tocmai se întorsese de la o vizită făcută unei cliente. Jessica Oehlsen era o văduvă trecută de șaptezeci de ani, cu puțini prieteni și al cărei unic fiu era mai degrabă o povară decât o alinare. Cu aproape un an în urmă, ea începuse să vină o dată pe săptămână pentru a vorbi cu sinparul ei; întotdeauna rezerva un separeu, ca să poată folosi chatul vocal. Cu două luni în urmă, ea căzuse rău și-și fracturase șoldul, iar acum se afla într-un cămin pentru bătrâni. Întrucât nu mai putea veni la p-magazin, Morrow îi ducea prisma săptămânal ca să-și poată continua conversațiile regulate; era o încălcare a politicilor companiei ComSin, dar ea îl plătea pentru favoarea aceea.

– M-a pus la curent cu starea doamnei Oehlsen.

– Ce s-a-ntâmplat?

– Acum are pneumonie, zise Morrow. Mi-a spus că-i ceva frecvent după fracturile de șold.

– Serios? Cum se ajunge de la fractura de șold la pneumonie?

– După cum zicea tipul ăsta, e din cauză că pacienții nu se mișcă mult și sunt adormiți din cauza Oxycodonei, așa că nu inspiră niciodată profund. Oricum, doamna Oehlsen s-a îmbolnăvit clar.

– E grav ?

– Îngrijitorul zicea că o s-o mai ducă o lună, cel mult două.

– Oh! Păcat...

– Mda. Morrow își scărpină bărbia cu vârfurile boante ale degetelor. Dar mi-a dat o idee.

Asta nu era de mirare.

– Ce mai e acum?

– Stai liniștită, de data asta n-o să am nevoie de tine. Mă pot descurca și singur!

– Perfect. Am destule de făcut.

– Exact, ai o întrunire în seara asta. Cum merge?

Nat strânse din umeri.

– Greu de spus. Eu cred că fac progrese.

Fiecare prismă – numele era aproape un acronim al denumirii originale „Plaga interworld signaling mechanism“ („Mecanism Plaga pentru semnalare inter-lumi“) – avea două leduri: unul roșu și unul albastru. Când

o prismă era activată, în interiorul ei se efectua o măsurătoare cuantică ce ducea la două rezultate posibile, care aveau probabilități egale: un rezultat era indicat de aprinderea ledului roșu, iar celălalt de aprinderea ledului albastru. Din momentul acela prisma permitea transferul de informații între cele două ramificații ale funcției de undă universale. În termeni colocviali, prisma crea două linii temporale recent divergente, una în care se aprindea ledul roșu și una în care se aprindea cel albastru, și îngăduia comunicarea dintre cele două.

Informațiile erau schimbate prin intermediul unei matrice de ioni, izolați în capcane magnetice în interiorul prisme. Când prisma era activată și funcția de undă universală se despărțea în două ramificații, ionii aceia rămâneau în stare de superpoziție coerentă, echilibrați pe o muchie de cuțit și accesibili ambelor ramificații. Fiecare ion putea fi utilizat pentru a trimite un singur bit de informație, un „da” sau un „nu”, de la o ramificație la cealaltă. Actul citirii acelor da/nu determina decoerența ionului, răsturnându-l permanent de pe muchia de cuțit, într-una din cele două părți. Pentru a trimite alt bit, aveai nevoie de alt ion. Cu o matrice de ioni, puteai să trimiți un șir de biți care să codifice text; cu o matrice destul de lungă, puteai să trimiți imagini, sunete, ba chiar și video.

Drept consecință, o prismă nu era ca un aparat de radio ce conecta cele două ramificații; activarea uneia nu alimenta un transmițător la a cărui frecvență te puteai conecta prin reglare. Era mai degrabă ca un blocnotes pe care-l partajau cele două ramificații și, de fiecare dată când era expediat un mesaj, fila de deasupra era ruptă. După ce blocnotesul era epuizat, nu se mai putea face schimb de informații, iar cele două ramificații își continuau căile separate, de-a pururi lipsite de comunicare între ele.

Imediat după inventarea prisme, inginerii lucraseră pentru a adăuga mai mulți ioni matricei și pentru a crește mărimea blocnotesului. Cele mai recente prisme comerciale aveau capacități de un gigabyte. Asta era suficient pentru toată viața, dacă nu făceai decât schimb de mesaje-text, însă nu toți clienții erau satisfăcuți cu atât. Mulți doreau capacitatea de a purta o conversație în direct, preferabil video; ei trebuiau să-și audă propriile glasuri sau să-și vadă propriile chipuri, care-i priveau la rândul lor. Până și videoclipurile de rezoluție mică și cu rată de cadre mică puteau consuma întreaga capacitate a unei prisme în câteva ore; oamenii obișnuiau să le utilizeze doar ocazional, bazându-se în majoritatea timpului pe text sau

pe comunicații exclusiv audio, astfel încât prisma lor să țină cât mai mult timp posibil.

Programarea săptămânală de la ora patru a Danei era cu o femeie pe nume Teresa. Teresa îi era clientă de peste un an; ea avusese nevoie de terapie în primul rând din cauza dificultății pe care o avea în menținerea pe termen lung a relațiilor sentimentale. Inițial, Dana crezuse că problemele izvorau din divorțul părinților ei, pe când era adolescentă, dar acum bănuia că Teresa era înclinată să caute întruna alternative mai bune. Săptămâna trecută, ea îi povestise că recent se întâlnise întâmplător cu un fost iubit; cu cinci ani în urmă îi refuzase cererea în căsătorie, iar acum el era însurat cu altcineva și fericit. Dana se aștepta ca și azi să continue să vorbească despre episodul acela.

Teresa își începea adesea ședințele cu politețuri, dar nu și acum. Imediat ce se așează, ea zise:

– Azi, în timpul pauzei de prânz, m-am dus la Globul de Cristal.

Suspectând deja răspunsul, Dana întreabă:

– Ce i-ai întrebat?

– I-am întrebat dacă pot să afle cum ar fi fost viața mea dacă m-aș fi măritat cu Andrew.

– Și ce-au spus?

– Au spus că „poate“. Nu știam cum funcționează – un tip de-acolo mi-a explicat.

Teresa n-o întreabă pe Dana dacă ea știa. Trebuia să povestească, ceea ce era foarte bine; de multe ori, ea izbutea să-și descâlcească în felul acela gândurile, cu ajutoare doar mărunte din partea Danei.

– Mi-a spus că decizia mea de a mă mărita sau nu cu Andrew n-a cauzat ramificarea a două linii temporale, pentru că numai activarea unei prisme face asta. A mai spus că se pot uita la prismele pe care le au și care fuseseră activate în lunile dinainte ca Andrew să mă fi cerut de nevastă. Vor expedia solicitări la versiunile paralele ale Globului de Cristal din ramificațiile acelea, iar angajații respectivi vor căuta versiunile mele paralele, pentru a vedea dacă vreuna dintre ele era măritată cu Andrew. Dacă găseau vreuna, o puteau intervieva și-mi puteau comunica spusele ei. A precizat totuși că nu exista nicio garanție că vor găsi o astfel de ramificație și că simpla expediere a solicitărilor costă, așa că trebuiau să mă taxeze indiferent dacă

găseau sau nu ceva. După aceea, dacă eu doream să discut cu versiunea mea paralelă, aveam să fiu taxată separat. Și, pentru că aveau să utilizeze prisme vechi de cinci ani, totul avea să fie scump.

Dana fu bucuroasă să audă că Globul de Cristal fusese corect în privința costurilor; știa că acolo existau brokeri de date care promiteau rezultate pe care nu le puteau atinge.

– Și ce-ai făcut?

– N-am vrut să decid nimic până nu vorbesc mai întâi cu tine.

– În regulă, zise Dana, haide să vorbim. Cum te-ai simțit după consultație?

– Nu știu. Nu mă gândisem la posibilitatea ca ei să nu poată găsi o ramificație în care eu i-am spus „da” lui Andrew. De ce n-ar putea găsi o asemenea ramificație?

Dana se gândi să încerce s-o conducă pe Teresa spre descoperirea de una singură a răspunsului, apoi decise că nu era necesar.

– Ar putea însemna, zise ea, că decizia ta de a-l respinge pe Andrew n-a fost pe muchie de cuțit. Poate că tu te-ai simțit nehotărâtă, însă de fapt n-ai fost așa; decizia ta de a-l respinge a fost bazată pe un sentiment profund, nu pe un capriciu.

Teresa păru gânditoare.

– Asta ar fi bine de știut. Mă-ntreb dacă n-ar trebui să le cer ca mai întâi să caute. Dacă nu vor găsi o versiune a mea care s-a măritat cu Andrew, atunci mă pot opri, pur și simplu.

– Și dacă vor găsi o versiune care s-a măritat cu Andrew, cât de probabil este că le vei cere s-o intervieveze?

Ea oftă.

– Sută la sută.

– Și ce-ți spune asta?

– Cred că-mi spune că n-ar trebui să le cer să efectueze căutarea, decât dacă sunt sigură că vreau să știu răspunsul.

– Și vrei să știi răspunsul? întrebă Dana. Ba nu, dă-mi voie să reformulez. Cum ți-ar plăcea să fie răspunsul și cum te temi că ar putea fi el?

Teresa tăcu aproape un minut. În cele din urmă, spuse:

– Cred că mi-ar plăcea să află că o versiune a mea s-a măritat cu Andrew, iar apoi a divorțat de el fiindcă nu era bărbatul potrivit pentru mine. Mă tem

să aflu că o versiune a mea s-a măritat cu Andrew, iar acum e-n culmea fericirii. E meschin din partea mea?

– Cătuși de puțin, zise Dana. Sunt niște sentimente perfect normale.

– Presupun că va trebui pur și simplu să decid dacă sunt de acord să-mi asum riscul.

– Da, acesta este unul dintre modurile în care poți privi situația.

– Și care ar fi alt mod?

– Alt mod ar fi să te întrebi dacă ți-ar fi realmente util ceva ce ai afla despre cealaltă ramificație. Este posibil ca nimic din ce afli despre cealaltă ramificație să nu schimbe situația ta de aici, din această ramificație.

Teresa se încruntă și căzu pe gânduri.

– Poate că nu va schimba nimic, dar eu mă voi simți mai bine știind că am luat decizia bună.

Tăcu, iar Dana așteptă. Apoi Teresa întreabă:

– Mai ai și alți clienți care au mers la brokeri de date?

Dana încuviință.

– Mulți.

– În general crezi că folosirea acestor servicii este o idee bună?

– Nu cred că există un răspuns general valabil. Depinde exclusiv de individ.

– Și n-o să-mi spui dacă eu ar trebui sau nu s-o fac.

Dana zâmbi.

– Știi bine că nu ăsta-i rolul meu.

– Știu, dar m-am gândit că o întrebare nu strică. După încă o clipă, Teresa zise: Am auzit că unii devin obsedați de prisme.

– Da, se poate întâmpla. Eu chiar sunt mediatoarea unui grup de sprijin al celor pentru care folosirea prismelor a devenit o problemă.

– Serios? Pentru un moment, Teresa fu ispășită să ceară detalii, după care zise: Și n-o să mă sfătuiești să nu mai recurg la serviciile Globului de Cristal?

– Există persoane care au probleme cu alcoolul, dar eu nu-mi voi sfătui clienții să nu bea absolut niciodată niciun pahărel.

– Bănuiesc că-i logic. Teresa făcu o pauză, apoi întreabă: Tu însăși ai folosit vreodată unul dintre serviciile astea?

Dana clătină din cap.

– Nu.

– Ai fost ispitită?

– Nu tocmai.

Teresa o privi pe Dana cu o expresie de curiozitate.

– Nu te întrebi niciodată dacă ai făcut o alegere greșită?

„Eu nu trebuie să mă întreb; eu știu.“ Cu glas tare, Dana zise însă:

– Bineînțeles. Dar încerc să mă concentrez pe locul și clipa prezente.

Cele două ramificații conectate prin activarea unei prisme începeau ca fiind perfect identice, cu excepția rezultatului măsurătorii cuantice. Dacă o persoană decisese să-și bazeze o decizie foarte importantă pe măsurătoare – „Dacă se aprinde ledul albastru, voi detona bomba asta; în caz contrar, o voi dezamorsa“ –, atunci cele două ramificații se vor separa în mod evident. Dar, dacă nimeni nu întreprinde nicio acțiune ca urmare a măsurătorii, cât de mult se vor îndepărta cele două ramificații? Este posibil ca un singur eveniment cuantic în sine să ducă la schimbări vizibile între cele două ramificații? Este posibil ca forțele istorice mai vaste să fie studiate cu ajutorul prismelor?

Întrebările acestea fuseseră subiect de dezbatere încă de la prima demonstrație a comunicării prin intermediul unei prisme. Dar, când fuseseră construite prisme cu capacități de o sută de kilobytes, un cercetător meteorolog pe nume Peter Silitonga desfășurase două experimente pentru a lămuri problema.

La momentul acela, prismele continuau să fie rețele mari de echipamente de laborator ce utilizau azot lichid, iar Silitonga a cerut câte una pentru fiecare dintre experimentele plănuite. Înainte de a le activa, el a întreprins o serie de aranjamente. Întâi a recrutat voluntare dintr-o duzină de țări, care nu era însărcinate la momentul acela, dar care încercau să conceapă copii; după un an, cuplurile care avuseseră copii au fost de acord ca nou-născuții să fie supuși unui test ADN pe 21 de loci. După aceea, el a activat prima prismă, scriind de la tastatură comanda care a trimis un foton printr-un filtru de polarizare.

După șase luni, Silitonga a programat un agent software să recupereze rapoarte meteo de pe tot globul în decursul unei luni. Apoi a activat a doua prismă și a așteptat.

Lui Nat îi plăcea că, indiferent de subiect, întrunirile grupului de sprijin ofereau întotdeauna cafea. Ei nu-i păsa prea mult dacă era o cafea bună sau proastă; de fapt, era fericită că ținerea ceștii de cafea îi dădea posibilitatea de a face ceva cu mâinile. Și, chiar dacă locul în care se întrunea grupul de sprijin nu era cel mai frumos pe care-l văzuse vreodată – era subsolul destul de tipic al unei biserici –, cafeaua era de obicei realmente bună.

Când intră, Lyle se afla la cafetieră și-și umplea o ceașcă.

– Bună, zise el.

Îi întinse ceașca pe care abia o umpluse și începu să-și toarne alta pentru el.

– Mulțumesc, zise ea.

Lyle începuse să frecventeze grupul cu puțin înaintea lui Nat, cu vreo trei luni în urmă. Acum zece luni i se oferise un job nou și nu putea decide dacă să-l accepte. Cumpărase o prismă și o folosisese ca pe o aruncare de monedă: ledul albastru accepta oferta, ledul roșu o respingea. Ledul albastru se aprinsese în această ramificație, așa că el acceptase jobul, în timp ce sinparul lui rămăsese la jobul existent. Pentru câteva luni ambii fuseseră mulțumiți. Dar, după ce trecuse noutatea inițială a jobului, Lyle constatasese că nu era încântat de îndatoririle lui, pe când sinparul său fusese promovat. Certitudinea lui Lyle fusese zguduită. În comunicațiile cu sinparul, el pretindea că era fericit, dar era măcinat de invidie și gelozie.

Nat găsi pentru ei două scaune goale, alăturate.

– Ție îți place să stai în față, nu-i așa? îl întrebă.

– Da, însă dacă nu-ți place, nu trebuie să faci la fel.

– Nu-i problemă, zise ea.

Se așezară și sorbiră din cafele, așteptând începerea întrunirii.

Mediatoarea grupului era o terapeută pe nume Dana. Era tânără, cam de o vârstă cu Nat, dar părea că știe ce face. Lui Nat i-ar fi plăcut să fi avut pe cineva ca ea în grupurile anterioare din care făcuse parte. După ce toți se așezară, Dana spuse:

– Vrea cineva să înceapă?

– O să încep eu, rosti Lyle.

– Perfect, povestește-ne despre săptămâna ta.

– Păi, am căutat-o aici pe Becca.

Sinele paralel al lui Lyle se întâlnea de câteva luni cu o femeie pe nume Becca, pe care o cunoscuse întâmplător într-un bar.

– Proastă idee, proastă de tot, clătină Kevin din cap.
– Kevin, te rog, interveni Dana.
– Scuze, scuze.
– Mulțumesc, Dana, spuse Lyle. I-am trimis un SMS, i-am explicat motivul, am trimis o fotografie în care erau împreună sinparul meu și sinparul ei și am întrebat-o dacă o puteam invita la o cafea. A acceptat.

Dana dădu din cap, îndemnându-l să continue.

– Ne-am întâlnit sâmbătă după-amiază și la început a părut că ne înțelegem perfect. Ea a râs la glumele mele, eu am râs la glumele ei și m-am gândit: „Fac pariu că așa s-a întâmplat și când sinparul meu s-a întâlnit cu al ei.” Am simțit că-mi trăiam clipele cele mai bune.

Păru stânjenit.

– După care totul s-a dus naibii. I-am spus ce grozav era s-o cunosc și cum simțeam că situația se va schimba pentru mine, pentru ca apoi, fără să-mi dau seama, i-am povestit cum folosirea prisme îmi stricase viața. I-am spus cât de gelos eram pe sinparul meu pentru că se întâlnise cu Becca paralelă, că acum obișnuiam să-mi pun la îndoială orice alegere și așa mai departe. Și mi-am dat seama cât de lamentabil sunau toate cuvintele alea din gura mea. Am știut că o pierd și de aceea, din disperare... Șovăi, apoi urmă: I-am propus să-i împrumut prisma mea ca să discute cu Becca paralelă și ca Becca să-i spună ce tip extraordinar eram. Vă puteți închipui ce grozav a mers totul. Ea a fost politicoasă, dar mi-a dat de înțeles că nu mai dorea să mă revadă.

– Mulțumesc că ne-ai împărtășit toate astea, Lyle, zise Dana. Se adresă celorlalți: Vrea cineva să comenteze?

Era o oportunitate, totuși Nat nu intenționa să intervină imediat. Ar fi fost mai bine dacă mai întâi vorbeau ceilalți membri ai grupului.

Kevin începu:

– Îmi cer scuze pentru remarca de mai devreme. N-am vrut să spun că ai fost prost pentru că ai încercat. Mă gândeam mai degrabă că suna a ceva ce aș fi făcut eu și de aceea am avut un presentiment neplăcut. Îmi pare rău că nu ți-a mers mai bine.

– Mulțumesc, Kevin.

– Și de fapt nu-i o idee proastă. Voi doi trebuia să fiți compatibili, dacă sinparii voștri formează un cuplu.

– Sunt de acord cu Kevin că voi doi sunteți compatibili, spuse Zareenah, însă eroarea pe care continuăm s-o facem toți este că, atunci când vedem că sinparii noștri au noroc, credem că și noi suntem îndreptățiți la același noroc.

– Eu nu cred că sunt îndreptățit la Becca, spuse Lyle, însă ea caută pe cineva, la fel ca mine. Dacă suntem compatibili, asta n-ar trebui să conteze într-o măsură? Știu că am lăsat o primă impresie proastă, dar simt că această compatibilitate a noastră ar trebui să fie pentru ea un motiv de a trece peste prima impresie.

– Ar fi frumos dacă ar face așa, dar n-are absolut nicio obligație în privința asta.

– Mda, zise Lyle fără chef. Înțeleg ce zici. Atâta doar că mă simt... Știu c-o repet frecvent, dar mă simt invidios. De ce mă comport așa?

Momentul acesta părea potrivit și Nat interveni:

– Recent, mi s-a întâmplat ceva ce cred că ar putea fi similar cu situația prin care trece Lyle.

– Continuă, zise Dana.

– Așa... deci eu am un hobby și creez bijuterii, în special cercei. Am un mic magazin online de unde oamenii pot să cumpere. Nu mă ocup eu personal de livrări, ci doar trimit designul la o companie care se ocupă cu fabricarea și expedierea lor. (Partea aceea era adevărată, dacă cineva dorea să-i viziteze magazinul.) Sinparul meu tocmai mi-a spus că o persoană influentă online ne-a văzut întâmplător un model și a postat, spunând cât de mult i-a plăcut, iar în ultimele săptămâni sinparul meu a vândut sute de cercei. Mai mult chiar, a văzut într-o cafenea pe cineva care purta cerceii. Chestia e că modelul care a atras atenția n-a fost unul creat de ea după ce am activat eu prisma, ci anterior. Exact aceiași cercei sunt de vânzare în magazinul meu din această ramificație, dar aici nu-i cumpără nimeni. Ea câștigă bani de pe urma unui model pe care noi l-am făcut înainte ca ramificațiile noastre să devină divergente, însă eu nu câștig. De ce are noroc, iar eu n-am?

Nat îi văzu pe câțiva încuviințând aprobator.

– Și mi-am dat seama, urmă ea, că sentimentul acesta nu-i același ca atunci când văd că alții vând multe bijuterii în magazinele lor online. Este ceva diferit. Se întoarce către Lyle. Nu cred că sunt invidioasă din fire și nu cred asta nici despre tine. Noi nu dorim întotdeauna ce au alții. Dar în cazul

prisme nu mai este vorba despre alții, ci despre noi. Și atunci cum putem să nu simțim că merităm ce au ei? Este ceva firesc. Problema nu este cu noi, ci cu prisma.

– Mulțumesc, Nat, apreciez asta.

– Cu plăcere.

Progres. Țasta era în mod clar un progres.

Puneți un triunghi de bile pe masa de biliard, apoi executați o spargere perfectă. Imaginați-vă că masa nu are buzunare și este lipsită de frecare, așa că bilele vor ricoșa întruna, fără să se oprească; cât de precis putem anticipa traiectoria unei bile anume, când se lovește de celelalte? În 1978 fizicianul Michael Berry a calculat că putem prognoza doar nouă coliziuni înainte de a trebui să ținem seama de efectul gravitațional al unei persoane aflate în aceeași cameră. Dacă măsurătoarea inițială a poziției unei bile este greșită fie și cu un nanometru, prognoza devine inutilă în numai câteva secunde.

Coliziunile dintre moleculele de aer sunt contingente în mod similar și pot fi afectate de efectul gravitațional al unui singur atom aflat la depărtare de un metru. Așa că, deși interiorul unei prisme este ecranat de mediul exterior, rezultatul măsurătorii cuantice care are loc la activarea prisme poate totuși să exercite un efect asupra lumii exterioare, determinând dacă două molecule de oxigen se ciocnesc, sau dacă trec una pe lângă alta. Fără vreo intenție, activarea prisme dă naștere în mod inevitabil unei deosebiri între cele două ramificații generate. Deosebirea este imperceptibilă la început – o discrepanță la nivelul mișcării termice a moleculelor –, dar, când aerul este turbulent, în aproximativ un minut perturbarea la nivel microscopic devine macroscopică și afectează vârtejuri cu diametrul de un centimetru.

Pentru fenomenele atmosferice la scară mică, efectele perturbărilor se dublează la fiecare două ore. În termenii prognozei, asta înseamnă că o eroare de un metru în măsurătorile atmosferice inițiale va duce la o eroare de un kilometru în prognoza meteo din ziua următoare.

La scară mai mare, propagarea erorilor încetinește din cauza unor factori ca topografia și stratificarea atmosferei, dar nu încetează; în cele din urmă, erori de kilometri devin erori de sute sau de mii de kilometri. Chiar dacă măsurătorile inițiale au fost atât de detaliate încât au inclus date despre

fiecare metru cub din atmosfera Pământului, prognoza meteo viitoare va înceta să mai fie utilă într-o lună. Creșterea rezoluției măsurătorilor inițiale are un beneficiu limitat; deoarece erorile se propagă atât de rapid la scara mică, începerea cu date despre fiecare centimetru cub din atmosferă va prelungi acuratețea prognozei cu numai câteva ore.

Creșterea erorilor în prognozele meteo este identică cu divergența dintre vremea în ramificațiile din părți opuse ale unei prisme. Perturbarea inițială este factorul important în coliziunea moleculelor de oxigen când prisma este activată, iar după o lună vremea pe glob este diferită. Silitonga a confirmat asta când el și sinparul lui au făcut schimb de rapoarte meteo la o lună după activarea unei prisme. Toate rapoartele meteo au fost corespunzătoare anotimpului – n-a existat niciun loc care să aibă iarnă într-o ramificație și vară în cealaltă ramificație –, dar în rest au fost practic necorelate. Fără ca nimeni să fi făcut vreun efort, cele două ramificații se îndepărtaseră vizibil la scară planetară.

După ce Silitonga a publicat rezultatele acestea, în lucrarea intitulată „Studiul propagării crescătoare a erorii atmosferice cu mecanismul Plaga pentru semnalare inter-lumi“, istoricii s-au angajat în dezbateri încinse despre măsura în care vremea putea afecta cursul istoriei. Scepticii au recunoscut că putea să afecteze viețile zilnice ale indivizilor în diverse moduri, dar cât de frecvent erau decise de vreme rezultatele unor evenimente istorice? Silitonga n-a participat la dezbateri; el aștepta încheierea celui alt experiment al său de un an cu prisma.

Existau zile când clienții se succedau în ordinea cea mai bună, și așa erau pentru Dana după-amiezile de miercuri. După-amiaza aceasta începu cu unul dintre clienții ei cei mai pretențioși, un bărbat care-i cerea să ia toate deciziile în numele lui, se lamenta când ea n-o făcea și o învinovăța când, în cele din urmă, el întreprindea o acțiune. Ca atare se simți ușurată să-l vadă pe Jorge imediat după aceea, o gură de aer proaspăt care să-i limpezească biroul. Problemele lui nu erau cele mai interesante pe care le întâlnise ea vreodată, dar îi plăcea să-l aibă drept client. Jorge era amuzant și pașnic și mereu bine intenționat; nu era perfect convins de procesul terapeutic, totuși ei progresaseră constant în privința imaginii lui de sine, care nu era nici pe departe corespunzătoare, și a atitudinilor negative care-l trăgeau înapoi.

Cu patru săptămâni în urmă se petrecuse un incident. Managerul lui Jorge la job era un tiran răutăcios, care-i desconsidera pe toți cei care lucrau pentru el; una dintre temele permanente ale ședințelor Danei cu Jorge era ajutorul pe care i-l dădea pentru a ignora insultele managerului. Într-o zi, Jorge își pierduse cumpătul și spărsese toate roțile mașinii managerului când rămăsese singur în parcare. Trecuse suficient timp ca să nu mai existe riscul de a fi prins, dar, deși o parte din el pretindea că nu se întâmplase nimic, o altă parte continua să aibă remușcări cu privire la fapta comisă.

Își începură ședința schimbând banalități și Dana rămase cu impresia că Jorge dorea să-i spună ceva. Îl privi întrebător și bărbatul zise:

– După ședința de săptămâna trecută, am mers la un broker de prisme – Lydoscope.

Dana fu surprinsă.

– Serios? De ce?

– Am vrut să văd câte versiuni ale mele au procedat la fel ca mine.

– Povestește-mi.

– Le-am cerut să trimită întrebarea la șase versiuni ale mele. Deoarece este un punct de divergență recent, a fost ieftin, așa că am solicitat imagini video. Azi-dimineață mi-au trimis mai multe fișiere video, înregistrări ale celor spuse de sinparii mei.

– Și ce ai aflat?

– Niciunul nu spărsese cauciucurile managerului său. Toți au spus că avuseseră fantezii secrete de felul acela. Unul fusese gata s-o facă în aceeași zi în care am făcut-o eu, dar se opri.

– Și ce crezi tu că înseamnă asta?

– Înseamnă că spargerea cauciucurilor a fost un accident cu totul improbabil. Faptul că eu am făcut-o nu spune nimic important despre mine ca persoană.

Dana auzise despre oameni care utilizau prisme în moduri similare, însă de obicei erau persoane care-și justificau acțiunile atrăgând atenția că ar fi putut face ceva mai rău. Până atunci ea nu întâlnise versiunea aceasta specifică, în care autoapărarea se baza pe un comportament moral superior al sinelui paralel. În tot cazul, ea nu se așteptase la asta din partea lui Jorge.

– Așadar, tu crezi despre comportamentul sinparilor tăi că vorbește despre tine?

– În toate ramificațiile examinate de ei, punctul de divergență se găsea la numai o lună înainte de incident. Asta înseamnă că acei sinpari erau exact ca mine; ei nu avuseseră timp să devină persoane diferite.

Ea încuviință din cap; Jorge avea dreptate.

– Crezi că vandalizarea de către tine a mașinii managerului este anulată de faptul că sinparii tăi n-au făcut-o?

– Nu anulată, dar este un indicator al tipului de persoană care sunt eu. Dacă toți sinparii mei i-ar fi spart cauciucurile, asta ar fi indicat ceva important despre personalitatea mea. Ar fi fost ceva despre care Sharon ar fi trebuit să afle.

Jorge nu-i spusese soției sale ce făcuse, fiindcă se simțise prea rușinat.

– Dar faptul că ei n-au făcut-o înseamnă că eu sunt în mod fundamental o persoană non-violentă, așa că dacă i-aș fi spus lui Sharon ce s-a întâmplat ar fi căpătat o idee greșită.

Scopul era ca el să se convingă treptat să-i spună totul soției sale.

– Și ce simți acum, după ce ai căpătat informația asta?

– Cred că simt ușurare, răspunse Jorge. Mă îngrijora semnificația acțiunii mele. Acum însă nu mai sunt la fel de îngrijorat.

– Spune-mi mai multe despre sentimentul acesta de ușurare.

– Mă simt ca... Jorge se foi în scaun, căutându-și cuvintele. În cele din urmă, zise: Cred că mă simt ca și cum aș fi căpătat rezultatele unei analize medicale și m-am liniștit.

– Ca și cum exista posibilitatea să fii bolnav, dar se dovedește că nu ești.

– Exact! N-a fost nimic serios. În cazul meu nu este ceva ce ar putea fi recurent.

Dana decise să-și asume un risc.

– Bun, atunci să ne gândim la episodul ăsta ca la o analiză medicală. Tu ai avut niște simptome ce ar fi putut indica o boală serioasă, de pildă cancerul. Se dovedește însă că nu ai cancer.

– Exact!

– Bineînțeles, este grozav că nu ai cancer, totuși simptomele persistă. N-ar merita să afli care este cauza lor?

Jorge o privi inexpresiv.

– Dacă nu-i cancer, ce mai contează?

– Păi ar putea fi altceva, ceva despre care ar fi util să știi.

– Am căpătat răspunsul de care aveam nevoie. Bărbatul ridică din umeri. Deocamdată asta mi-e suficient.

– Bine, încuviință Dana.

N-avea rost să insiste. Era sigură că în cele din urmă Jorge avea s-o facă.

E de la sine înțeles că ne-am fi născut în orice ramificație în care părinții noștri s-au întâlnit și au avut copii, dar nicio naștere nu este inevitabilă. Silitonga intenționa ca experimentul lui de un an să arate că actul conceperii era extrem de dependent de circumstanțe, inclusiv de situația meteo în ziua respectivă.

Ovulația este un proces treptat și regulat, așa că aceeași celulă-ou iese din folicul, indiferent dacă afară plouă sau e soare. Celula spermatozoid care ajunge la ovulul acela este însă ca o minge de ping-pong câștigătoare expulzată din tamburul rotitor al unei loterii; este rezultatul unor forțe complet aleatorii. Chiar dacă circumstanțele externe ale unui act de copulație par identice în cele două ramificații, ajunge o discrepanță imperceptibilă pentru ca un spermatozoid anume, și nu altul, să fuzioneze cu ovulul. De aceea, îndată ce șabloanele meteo sunt vizibil diferite în cele două ramificații, sunt afectate toate instanțele fertilizării. După nouă luni, toate mamele de pe glob nasc copii diferiți în fiecare dintre cele două ramificații. Asta este imediat evident când pruncul este băiat într-o ramificație și fată în cealaltă ramificație, dar rămâne valabil și când copiii au același sex. Nou botezatul Dylan dintr-o ramificație nu este același cu Dylan din cealaltă ramificație; cei doi sunt frați.

Asta a demonstrat Silitonga când el și sinparul lui au comparat testele ADN ale pruncilor născuți la un an după activarea unei prisme, în lucrarea intitulată „Efectul turbulenței atmosferice asupra concepției “. El utilizase altă prismă decât cea din „Propagarea erorii“ pentru a evita întrebarea dacă nu cumva publicarea rezultatelor acelui experiment crease divergențe ce n-ar fi apărut altfel. La momentul conceperii acestor copii, nu existase absolut niciun fel de comunicare între cele două ramificații. Fiecare copil avea o alcătuire cromozomială diferită de a omologului său din cealaltă ramificație, iar singura cauză posibilă fusese rezultatul unei unice măsurători cuantice.

Unii continuau să afirme că cursul general al istoriei nu s-ar fi schimbat între cele două ramificații, dar demonstrația era greu de susținut. Silitonga

arătase că și cea mai mică schimbare posibilă ar fi avut până la urmă repercusiuni globale. Pentru un călător temporal ipotetic care ar fi dorit să împiedice ascensiunea lui Hitler la putere, intervenția minimă nu era sufocarea pruncului Adolf în leagănul său; ajungea să se întoarcă în timp cu o lună înainte de conceperea sa și să perturbeze o moleculă de oxigen. Acțiunea aceea nu numai că l-ar fi înlocuit pe Adolf cu un frate, ci i-ar fi înlocuit pe toți cei de vârsta lui sau mai tineri. Până în 1920, asta ar fi însemnat jumătate din populația planetei.

Morrow începuse să lucreze la ComSin cam odată cu Nat, așa că niciunul dintre ei nu fusese angajat în perioada înfloritoare a companiei. În vremea când doar corporațiile își puteau permite prisme, oamenii erau mulțumiți să meargă la un p-magazin ca să comunice cu propriile versiuni paralele. Acum, când prețurile prismelor deveniseră accesibile, ComSin mai avea doar câteva sucursale, iar clienții lor erau în majoritate adolescenți ai căror părinți nu le îngăduiau să utilizeze prisme sau pensionari destul de nesofisticați pentru a considera conceptul sinparului o noutate.

Nat fusese mulțumită să țină capul la cutie, dar Morrow avusese mereu planuri. El fusese promovat ca manager al p-magazinului după ce născocise o modalitate de a mări baza de clienți. De fiecare dată când primeau o prismă nouă, el verifica rapoartele de accidente din luna ulterioară datei de activare a prisme și expedia reclame personalizate celor implicați. Adesea aceștia erau incapabili să se abțină de la tentația de a vedea cum ar fi arătat viața lor dacă n-ar fi suferit accidentul. Niciunul dintre ei nu devenea client pe termen lung – majoritatea erau deprimați de cele aflate –, totuși erau o modalitate viabilă de a obține venituri de la fiecare prismă nou achiziționată.

La cămin, Morrow așteptă imediat în afara ușii doamnei Oehlsen în timp ce aceasta vorbea cu sinparul ei. Pentru conversațiile lor, cele două utilizau acum video în loc de mesaje text; femeia știa că nu mai avea mult de trăit, așa că n-avea rost să păstreze capacitatea prisme pentru mai târziu. Asta îngreuna însă situația pentru doamna Oehlsen paralelă, care practic urmărea moartea unei versiuni a ei. Conversația lor era încordată – Morrow lăsase un microfon în cameră, ca să le poată asculta la casă –, deși muribunda doamnă Oehlsen nu părea să-și dea seama.

După ce terminară, doamna Oehlsen ridică ușor glasul pentru a-l anunța pe Morrow că putea să intre.

– Cum a mers? întrebă bărbatul.

– Bine, zise ea. Respirația îi era anevoioasă. Dacă există cineva cu care să poți vorbi fără să te prefaci, acela este propriul tău sine.

Morrow luă prisma de pe masa mobilă de deasupra patului și o ambală în cutia ei.

– Doamnă Oehlsen, spuse el, v-aș sugera ceva, dacă nu vă supărați.

– Te ascult.

– Ați spus că nu știți pe nimeni care să merite cu adevărat banii dumneavoastră. Dacă într-adevăr simțiți așa, poate că ar trebui să-i dați sinparului dumneavoastră.

– Dumneata poți face asta?

Încrederea era esențială în vinderea oricărei minciuni.

– Banii sunt tot o formă de informație, explică el. Îi putem trimite prin intermediul unei prisme, la fel cum transmitem informații audio sau video.

– Hm, este o idee interesantă. Știu că ea i-ar folosi mai înțelept decât ar face-o fiul meu. Bătrâna țuguie buzele, căzând pe gânduri. Și cum ar trebui să procedez în privința asta? Să-i cer avocatului meu să-mi modifice testamentul?

– Sigur că da, puteți proceda și așa, dar va dura până va fi soluționată problema succesiunii dumneavoastră și ar fi bine să transferați banii cât mai curând.

– De ce?

– Luna viitoare intră în vigoare o lege nouă. Își scoase telefonul și-i arătă un articol fictiv pe care-l pregătise el. Guvernul dorește să-i descurajeze pe oameni să mute bani din linia aceasta temporală, așa că va impune un impozit de cincizeci la sută pe transferul fondurilor spre alte linii temporale. Dacă expediați banii înainte ca legea să intre în vigoare, puteți evita impozitarea respectivă. Din expresia bătrânei își dădu seama că ideea o atrăgea, așa încât continuă: ComSin se poate ocupa de asta imediat.

– Bine, aprobă ea, fă aranjamentele necesare. O vom face când vii săptămâna viitoare.

– Voi pregăti totul, încuviință Morrow.

După ce se întoarse la ComSin, Morrow folosi prisma pentru a expedia un mesaj sinparului său, cerându-i să-l susțină. Ei doi aveau să-i spună

doamnei Oehlsen paralelă că omoloaga ei avea halucinații din cauza calmantelor și credea că expediasse bani prin intermediul prisme, și ar fi fost bine să-i cânte în strună în puținele zile ce-i mai rămăseseră de trăit. Probabil că asta ar fi fost suficient, dar, dacă era necesar, ei puteau stopa oricând conversațiile video, spunând că un alt client epuizase în mod neașteptat capacitatea prisme.

După aceea, Morrow începu să pregătească contul fals în care să primească banii. Nu se aștepta la vreo avere; probabil că doamna Oehlsen avea ceva economii, totuși nu era bogată în adevăratul sens al cuvântului. Marea lovitură avea să vină, dacă erau norocoși, de la grupul de sprijin al lui Nat.

Ca parte a jobului său pentru ComSin, Morrow întocmise o listă de grupuri de sprijin pentru persoanele care aveau dificultăți cu prismele lor. El știa că unii din grupurile respective aveau să sfârșească prin a-și vinde prismele, așa că mergea regulat la bisericile și centrele comunitare unde se țineau întrunirile și lipea fluturași: CUMPĂRĂM PRISME; PREȚUL CEL MAI BUN. Cu trei luni în urmă, Morrow tocmai prindea un fluturaș la un avizier, când doi membri ai grupului de sprijin începuseră să flecărească în apropierea lui, în timp ce beau cafea și așteptau deschiderea sălii. Morrow îi auzise perfect.

– Te-ai întrebat vreodată dacă ai distrus viața altcuiva prin activarea prisme tale?

– Ce vrei să zici?

– Păi, poate că cineva moare într-un accident auto în cealaltă ramificație, nu în asta, din cauză că ai activat prisma.

– Acum că ai amintit despre asta, mai ții minte accidentul de acum câteva luni de la Hollywood? În ramificația sinparului meu, în accidentul acela a murit Scott, nu Roderick.

– Exact la asta mă refeream. Activarea de către tine a prisme a avut un impact uriaș asupra vieții altcuiva. Te-ai gândit vreodată la asta?

– Nu prea. Poate că sunt prea egoist, însă de obicei mă gândesc la propria mea viață.

Bărbatul făcuse referire la un cuplu de celebrități: cântărețul pop Scott Otsuka și starul de film Roderick Ferris. Ei se îndreptau spre premiera unui film când limuzina le fusese izbită de un șofer beat; Roderick murise și Scott rămăsese văduv îndurerat. Totuși prisma bărbatului acestuia era

conectată la o ramificație în care Scott murise, iar Roderick fusese supraviețuitorul.

Prisma aceea ar fi valorat foarte mulți bani, totuși Morrow nu se putea duce pur și simplu la el și să-i propună s-o cumpere. De aceea o trimisese pe Nat în grup să pretindă că dorea să scape de dependența de prismă. Bărbatul se numea Lyle și ea trebuia să se împrietenească cu el. Nimic sexual – Morrow era îndeajuns de inteligent ca să nu-i ceară așa ceva –, ci pur și simplu o camaradă din grupul de sprijin, pe care bărbatul s-o placă și în care să aibă încredere. În felul acela ea l-ar fi putut împinge discret în direcția renunțării la prismă. Iar când el avea să fie gata, Nat avea să-i spună că și ea dorea să renunțe la prismă și că știa pe cineva care oferea prețuri bune pentru prisme uzate, așa că ei doi le-ar fi putut vinde împreună pe ale lor. După care ea l-ar fi adus pe Lyle la ComSin, unde Morrow avea să le cumpere prismele.

Apoi Morrow avea să stabilească o întâlnire cu Scott Otsuka și să-i propună să-i vândă o prismă prin intermediul căreia putea vorbi cu soțul lui mort.

Nicio prismă nu ar fi permis vreodată comunicarea cu o ramificație separată chiar înaintea activării ei, așa că nu existau rapoarte din ramificații în care Kennedy nu fusese asasinat sau în care mongolii invadaseră Europa de Vest. În mod similar nu se puteau câștiga averi din patentarea unor invenții întrezărite în ramificații unde progresul tehnologic pornise pe altă cale. Dacă din utilizarea unei prisme puteau fi câștigate beneficii practice, ele trebuiau să rezulte din divergențe ulterioare, nu anterioare.

Variații aleatorii făceau posibilă ocazional evitarea accidentelor; odată, când un avion de pasageri se prăbușise, Administrația Aviației Federale își anunțase omoloaga din altă ramificație, care izbutise să oprească la sol propria versiune a avionului și să efectueze o inspecție amănunțită ce dusesse la identificarea unei componente din sistemul hidraulic aflată în pragul defectării. Nu se putea însă face nimic în privința accidentelor cauzate de erori umane, care difereau în fiecare ramificație. De asemenea, nu era posibilă trimiterea de avertismente despre dezastre naturale: un uragan într-o ramificație nu spunea nimic despre probabilitatea unui uragan în altă ramificație, iar seismele aveau loc simultan în toate ramificațiile, așa că nu erau posibile avertismente prealabile.

Un general de armată a cumpărat o prismă, deoarece se gândise că va putea utiliza o ramificație ca simulare militară de un realism suprem: el avea intenția să-și convingă sinele paralel să întreprindă o acțiune agresivă în cealaltă ramificație, pentru a vedea care era reacția țării atacate. A descoperit eroarea planului său imediat ce a comunicat cu sinele paralel, care intenționa să-l folosească pe el exact în același mod. Fiecare ramificație era de importanță supremă pentru locuitorii ei; nimeni nu dorea să joace rolul de cobai pentru altcineva.

Prismeles ofereau totuși un mod de studiere a mecanismelor modificărilor istorice. Cercetătorii au început să compare știrile de prima pagină din ramificații, căutând discrepanțe și apoi investigându-le cauzele. În unele cazuri divergența rezulta dintr-un eveniment aleatoriu explicit: de pildă, un fugar căutat era arestat la un filtru rutier. În alte cazuri, divergența era rezultatul alegerii de către cineva a unor acțiuni diferite în două ramificații; în astfel de cazuri, cercetătorii solicitau interviuri, dar dacă cei implicați erau personalități publice, ofereau rareori detalii despre motivele alegerilor făcute. Pentru cazurile ce nu se încadrau în aceste categorii, cercetătorii trebuiau să scotocească prin știrile din săptămânile precedente pentru a încerca să identifice motivele discrepanței, ceea ce ducea la examinarea variațiilor stocastice ale bursei sau ale rețelelor sociale.

După aceea cercetătorii continuau să monitorizeze știrile în săptămânile și lunile următoare pentru a vedea cum creșteau divergențele în timp. Ei căutau un scenariu clasic de forma „pierderea unui cui de potcoavă poate pierde un regat“, în care undele se propagau constant, dar inteligibil. În loc de așa ceva găseau alte discrepanțe mărunte, neasociate celei descoperite original; vremea instiga schimbări peste tot, permanent. Până ce se observa o divergență politică importantă, era greu de apreciat care-i fusese cauza. Problema era exacerbata de faptul că toate studiile trebuiau să ia sfârșit odată ce capacitatea unei prisme era epuizată; indiferent cât de interesantă ar fi fost o divergență specifică, conexiunea dintre ramificații era întotdeauna temporară.

În sectorul privat, întreprinzătorii și-au dat seama că, deși informațiile obținute de la prisme aveau valoare instrumentală limitată, ele puteau fi vândute consumatorilor drept conținut. A apărut un nou tip de brokeri de date: o companie putea să facă schimb de știri despre evenimente curente cu versiunile ei paralele și să vândă informațiile abonaților. Cel mai ușor

de vândut erau știrile sportive și bârfele despre celebrități; deseori pe oameni îi interesau acțiunile starurilor favorite în alte ramificații la fel de mult ca acțiunile din propria ramificație. Fanii sportivi inveterați strângeau informații din mai multe ramificații și se contraziceau în privința echipei cu performanțele generale cele mai bune și dacă acestea erau mai importante decât performanțele într-o ramificație individuală. Cititorii comparau versiuni diferite de romane publicate în ramificații diferite, astfel că autorii intrau în concurență cu copii piratate ale cărților pe care ei le-ar fi putut scrie. Odată ce au început să se construiască prisme cu capacități mai mari, același lucru a fost valabil cu muzica și cu filmele.

La prima întrunire la care participase, lui Nat nu-i venise să creadă despre ce vorbeau ceilalți: un bărbat se îngrijora în mod obsesiv că sinparul lui se distra mai bine decât el, o femeie era captivă într-o spirală a îndoielii pentru că sinparul ei votase pentru alt candidat decât ea. Oare astea erau pentru oamenii obișnuiți probleme? Să te trezești acoperit de propria-ți vomă, să fii nevoită să te culci cu dealerul, pentru că nu puteai face rost de bani suficienți: acelea erau probleme reale. Pentru o clipă Nat visase cu ochii deschiși că le va spune tuturor celor din grup că ar trebui să se trezească, dar, desigur, n-o făcuse și asta nu numai pentru că i-ar fi spulberat acoperirea. Ea nu se găsea într-o poziție din care să-i judece pe oamenii ăștia. Și atunci ce dacă ei se autocompătimeau? Mai bine să te scalzi în autocompătimire pentru fleacuri, decât să-ți fi nenorocit cu adevărat viața.

Nat se mutase în orașul ăsta pentru a lua totul de la zero, departe de oamenii și locurile ce ar fi putut declanșa o recidivă. Jobul de la ComSin nu era grozav, totuși era bine să câștigi o leafă cinstită și în general îi plăcea să fie cu Morrow. Șmecheriile pe care el le făcea pe lângă job fuseseră amuzante; Nat se pricepuse mereu la de-astea și-și spunea că o ajutau să nu recidiveze, întrucât plăcerea de a-i înșela pe oameni era un substitut nepericulos al drogurilor. În ultima vreme însă ea începuse să simtă că pur și simplu se amăgea în privința asta. Chiar dacă nu-și mai toca toți banii pe droguri, aceste mici escrocherii aveau probabil s-o readucă la folosirea lor. Ar fi fost mai bine să se îndepărteze de toate; trebuia să-și găsească alt job, departe de Morrow, iar asta ar fi însemnat probabil să se mute din nou. Pentru așa ceva i-ar fi trebuit însă bani, așa că era nevoită să continue să lucreze cu Morrow înainte de a fi în stare să-l refuze.

Zareenah începuse să vorbească.

– Nepoata mea este în ultimul an de liceu și de câteva luni a început să trimită aplicații la colegii. În ultima săptămână a primit răspunsuri și s-a descurcat destul de bine: a fost acceptată în trei locuri. Am fost foarte încântată... până am stat de vorbă cu sinparul meu. Atunci am aflat că sinparul nepoatei mele a fost acceptat la Vassar, care fusese prima ei opțiune. Însă aici, în ramificația asta, Vassar e unul dintre colegiile care mi-a respins nepoata. Toate deosebirile dintre cele două ramificații ale noastre au rezultat în urma activării prisme de către mine, nu? Prin urmare, eu sunt cauza respingerii nepoatei mele. Eu trebuie să fiu învinovățită.

– Tu pleci de la presupunerea că, dacă n-ai fi activat prisma, atunci nepoata ta ar fi fost acceptată la Vassar, zise Kevin. Dar asta nu-i neapărat adevărat.

Zareenah începu să ferfenitească o batistă de hârtie pe care o ținea în mâini, un obicei pe care-l avea când vorbea despre ea însăși.

– Atunci înseamnă că sinparul meu a făcut ceva pentru a-și ajuta nepoata, dar eu n-am făcut același lucru în ramificația asta. Așadar sunt de învinovățit pentru că n-am acționat.

– Nu ești de învinovățit, zise Lyle.

– Însă toate deosebirile se datorează prisme mele.

– Asta nu-nseamnă că-i vina ta.

– Cum nu?

Descumpănit, Lyle se întoarse către Dana, cerându-i ajutorul din priviri. Dana o întrebă pe Zareenah:

– Cu excepția lui Vassar, au existat și alte deosebiri între acceptările și respingerile de aplicații pe care le-au primit nepoata ta și sinparul ei?

– Nu, celelalte sunt la fel.

– Atunci putem presupune că setul de solicitări de aplicații al nepoatei tale a fost la fel de puternic în ambele ramificații.

– Da, zise ea ferm. Este o fată isteță și nimic nu va schimba asta.

– Haide să speculăm timp de un minut. De ce ar accepta-o Vassar pe nepoata ta în cealaltă ramificație, dar nu și în aceasta?

– Nu știu, răspunse Zareenah.

Dana privi în jurul încăperii.

– Altcineva are vreo idee?

– Poate că funcționarul care a studiat aplicațiile în ramificația asta, spuse Lyle, a avut o zi proastă atunci când a citit-o pe a ei.

– Și ce i-ar fi putut cauza lui o zi proastă?

Nat trebuia să simuleze interesul, așa că interveni:

– Poate că cineva s-a băgat în fața lui în trafic în dimineața aceea.

– Sau poate și-a scăpat telefonul în closet, zise Kevin.

– Sau ambele, adăugă Lyle.

Dana i se adresă lui Zareenah:

– Este vreuna dintre acestea o consecință previzibilă a acțiunilor întreprinse de tine?

– Nu, recunosc Zareenah, cred că nu.

– Ele sunt pur și simplu rezultate aleatorii ale vremii, care este diferită în cele două ramificații. Și orice poate cauza diferențele acelea. Dacă am cerceta, sunt sigură că am putea găsi o sută de oameni ale căror prisme se conectează cu o ramificație în care nepoata ta a fost respinsă. Dacă se întâmplă la fel în ramificații în care tu te-ai comportat diferit, atunci cauza nu ești tu.

– Totuși simt că e vina mea.

Dana aprobă din cap.

– Oamenilor le place ideea că există întotdeauna cineva responsabil pentru orice eveniment dat, întrucât asta ne ajută să conferim o logică lumii. Ba chiar ideea aceasta ne place atât de mult, încât uneori ne învinovățim pe noi înșine, pur și simplu ca să existe cineva pe care să fie aruncată vina. Însă nu totul este sub controlul nostru sau, de fapt, sub controlul cuiva.

– Înțeleg că nu-i o reacție rațională, totuși eu o simt, spuse Zareenah. Cred că am o predispoziție spre vinovăție față de sora mea... Făcu o pauză, apoi adăugă: Din cauza trecutului nostru comun.

– Vrei să vorbești despre el? o întrebă Dana.

Zareenah șovăi, apoi spuse:

– Cu ani în urmă, când eram amândouă adolescente, am studiat împreună baletul, însă ea era mult mai bună ca mine. A câpătat o audiție pentru a studia la Juilliard, dar eu am fost atât de geloasă, încât am sabotat-o.

Povestea devenea interesantă: era un comportament necorespunzător justificat. Până atunci Nat nu mai auzise așa ceva în grup, dar avu grijă să nu dovedească prea mult entuziasm.

– I-am pus cafeină în sticla de apă, pentru că știam că o va da peste cap. N-a fost acceptată. Zareenah își coborî fața în palme. Simt că nu voi putea îndrepta niciodată ce am făcut. Probabil că voi nu puteți să înțelegeți asta.

O expresie îndurerată străbătu chipul Danei, însă ea se controlă rapid.

– Toți am comis greșeli, zise ea. Crede-mă, eu însămi am comis destule. Există însă o deosebire între acceptarea responsabilității pentru acțiunile noastre și asumarea vinovăției pentru ghinioane aleatorii.

Nat o privi cu atenție. Fața Danei revenise la expresia uzuală de acceptare calmă, totuși pierderea de moment a stăpânirii de sine îi atrăsese atenția. Până atunci Nat nu mai văzuse așa ceva la mediatorul unui grup. Când fusese la dezintoxicare, auzise o singură dată un mediator povestindu-și trecutul... și fusese un tip care vorbise cu atâta iscusință, încât povestea lui sunase realmente ca un text repetat cu grijă. Oare ce făcuse Dana ca să se simtă atât de vinovată?

Odată cu disponibilitatea prismelor cu capacități mai mari, brokerii de date au început să ofere servicii personale de căutare celor care doreau să afle despre alte căi pe care ar fi putut apuca viețile lor. Era o afacere mult mai riscantă decât vânzarea de știri din alte ramificații, din două motive. În primul rând, puteau să treacă ani până ce divergențele să fi crescut suficient de mult ca să fie interesante, iar brokerii trebuiau să stocheze prisme și să le activeze, dar fără să schimbe informații, păstrându-le capacitățile pentru utilizare ulterioară. În al doilea rând, era necesar un nivel superior de cooperare între versiunile paralele ale companiei. Dacă clienta Jill dorea să știe despre diversele ei varinate de sine paralele, câteva versiuni ale companiei trebuiau să întreprindă cercetări în ramificațiile lor, însă Jill putea remunera doar versiunea din ramificația ei; nu exista nicio modalitate prin care banii să fie împărțiți între ramificații. Speranța era ca o cooperare inter-ramificații să îngăduie tuturor versiunilor unei companii să aibă clienți plători în ramificația lor, iar în timp asta avea să funcționeze în avantajul tuturor: o formă de altruism reciproc între toate versiunile paralele ale companiei.

În mod previzibil, unii indivizi au devenit deprimați după ce au aflat că sinele lor paralele se bucurau de succese pe care ei înșiși nu le avuseseră. Pentru o vreme a existat îngrijorarea că aceste căutări private vor dobândi reputația unui produs care-i făcea pe cumpărători nefericiți. Totuși

majoritatea oamenilor au decis că le plăcea mai mult propria viață decât viața sinelui paralel și de aceea au concluzionat că luaseră deciziile corecte. Deși era probabil doar bias de confirmare, era îndeajuns de uzual pentru ca serviciile personale de căutare să rămână o afacere profitabilă pentru brokerii de date.

Unii i-au evitat complet pe brokeri, temându-se de ce ar putea afla, pe când alții au devenit obsedați de ei. Au existat cupluri căsătorite, în care o persoană se încadra în prima categorie, iar cealaltă se încadra în a doua categorie, ceea ce a dus frecvent la divorț. Brokerii de date au întreprins tentative de a-și extinde baza de clienți, însă au avut rareori succes. Produsul care a înregistrat cel mai mult succes în convingerea negativiștilor a fost acela care viza persoanele ce-și pierduseră o ființă iubită: brokerii găseau o ramificație în care persoana respectivă continua să trăiască și expediau actualizările lor din rețelele sociale, astfel ca îndurerații să poată vedea ce viață ar fi putut duce cei pe care-i iubiseră. Practica respectivă a consolidat cea mai uzuală critică a analiștilor: că brokerii de date promovau un comportament nesănătos al clienților lor.

Nat se aștepta ca Morrow să fie satisfăcut pentru o vreme, ținând seama de succesul planului său cu doamna Oehlsen. Cu două săptămâni în urmă, bătrâna transferase bani într-un cont fictiv, iar sinele ei paralel înghițise povestea despre confuzia cauzată de sedative. Acum, deoarece doamna Oehlsen răposase, cazul fusese închis perfect, fără urme. Totuși, în loc să se mulțumească cu asta, Morrow părea mai doritor ca oricând să încerce o lovitură și mai mare.

Se aflau în biroul din ComSin și mâncau *tacos*, adus de Morrow de la un *food truck* aflat la două cvartale mai departe, când bărbatul deschise subiectul:

– Cum merge cu Lyle?

– Înaintez, răspunse Nat. Îmi dau seama că-i de părere că ar fi mai fericit fără prismă.

Morrow își termină *taco* și-și goli doza de apă minerală.

– Nu putem sta cu brațele încrucișate și să-l așteptăm să decidă să renunțe la prismă.

Nat se încruntă.

– „Cu brațele încrucișate“? Crezi că asta fac?

El ridică mâna într-un gest de calmare.

– Ușurel, n-a fost o critică, totuși nu ne ajută cu nimic dacă el mai păstrează prisma aia niște ani. Trebuie să-l convingem să scape de ea.

– Știu, și exact asta mă străduiesc.

– M-am gândit la ceva mai concret.

– Adică?

– Cunoscut un tip care lucrează cu o grupare ce se ocupă cu furtul de identitate. I-aș putea cere să se ocupe de Lyle, să-i distrugă creditul. După aceea Lyle chiar că n-ar mai dori să audă cât de bine se descurcă sinparul lui.

Nat se strâmbă.

– Cu asta ne ocupăm acum?

Bărbatul strânse din umeri.

– Dacă ar exista vreun mod prin care să facem viața paralelă a lui Lyle să arate mai bine, n-aș avea nimic împotrivă, dar asta nu-i o opțiune. Tot ce putem face este să acționăm pentru ca viața lui de aici să arate mai rău.

O pledoarie bazată pe sensibilitate nu l-ar fi mișcat pe Morrow; ea trebuia să ofere un argument mai pragmatic.

– Nu cred că vrei să-l faci să se simtă atât de mizerabil, încât să se agațe de prismă pentru că-i unica lui legătură cu o viață fericită.

Asta păru să aibă succes.

– Aici ai dreptate, încuviință el.

– Mai lasă-mă câteva întruniri înainte să acționezi.

Morrow își mototoli farfuria din carton și doza goală și le aruncă în coșul de gunoi.

– Bine, o să mai încercăm o vreme în stilul tău. Dar trebuie să grăbești treburile.

Ea aprobă din cap.

– Am o idee.

Dana fu ușor surprinsă când Nat anunță grupul că își vânduse prismă; din întrunirile anterioare nu rămăsese cu impresia că femeia era pregătită să facă saltul acela, deși știa că asemenea acțiuni nu erau întotdeauna posibil de anticipat. Nat părea să fie fericită în urma deciziei luate, totuși asta era tipic; toți se simțeau bine imediat după abandonarea prisme. Ea observă totuși că Nat verificase subtil reacția lui Lyle față de anunțul ei, ceva ce

Dana o mai văzuse făcând și în trecut. Nu părea că interesul lui Nat ar fi avut o natură sentimentală sau, dacă totuși acesta exista, ea nu-l urmărea, poate pentru a nu complica și mai mult situația până nu-și rezolva propriile probleme.

La următoarea întrunire, Nat vorbi mai mult decât obișnuia, descriind felurile în care simțea că atitudinea i se îmbunătățise de când renunțase la prismă. Deși nu era excesiv de entuziastă, Dana fu ușor îngrijorată că femeia putea să aibă așteptări nerealiste și se pregătea pentru un recul. Kevin exprimă o părere similară, cumva lipsit de delicatețe, și păru să fie motivat mai degrabă de invidie decât de compasiune; el făcea parte din grup de mai mult timp decât Nat și nu înregistrase decât progrese modeste. Din fericire, Nat nu bătu în retragere, ci spuse că înțelegea că prin renunțarea la prismă nu-și soluționase ca prin farmec toate problemele vieții. După aceea grupul petrecu restul întrunirii focusându-se asupra lui Kevin și acțiunilor lui din ultima săptămână, fără ca Dana să mai fie nevoită să-i îndrume.

După aceea se simți destul de încântată atât de grup, cât și de ea însăși, dar buna dispoziție nu dură mult. Tocmai dusesse cafetiera înapoi la bucătărie și încuia sala, când apăru Vinessa.

– Bună, Dana.

– Bună, Vinessa. Ce faci aici?

– Te-am căutat la birou, dar nu erai, așa că mi-am zis să-ncerc aici.

– Ce s-a-ntâmplat?

– E vorba despre bani.

Bineînțeles că era vorba despre bani; Vinessa decisese să revină pe băncile școlii și-i ceruse Danei s-o ajute cu taxele.

– Ce-i cu ei?

– Am nevoie de bani acum. Înscrierile se încheie săptămâna asta.

– Săptămâna asta? Ultima dată când am vorbit despre asta, ai spus că în cursul toamnei.

– Știu, dar am decis că cu cât o să-ncep mai repede, cu atât va fi mai bine. Deci – îmi poți da banii săptămâna asta?

Dana șovăi, gândindu-se cum va trebui să-și rearanjeze bugetul.

– Te-ai răzgândit?

– Nu...

– Pentru că m-am bazat pe promisiunea ta și mi-am făcut și eu niște planuri. Dar, dacă te-ai răzgândit, spune-mi.

– Nu, nu, îți pot da banii ăia. O să ți-i trimit mâine, e bine așa?

– E super, mersi. N-o să-ți pară rău, îți promit. De data asta o să am grijă să meargă.

– Știu.

Mai tăcură amândouă câteva secunde stânjenitoare, apoi Vinessa plecă. Privind-o cum se îndepărta, Dana se întrebă care ar fi fost termenul corect pentru a le descrie relația.

În liceu, ele fuseseră cele mai bune prietene. Își petreceau tot timpul împreună, își făceau confidențe, râdeau până le dădeau lacrimile. Mai mult încă, Dana o admira pe Vinessa că nu-i păsa de părerile altora și refuza să fie încolțită; căpăta note bune fiindcă îi era ușor, iar după aceea îi ironiza fățiș pe profesori care nu aveau alternativă decât s-o pedepsească. Uneori Dana dorise ca ea însăși să poată fi atât de curajoasă, totuși se simțea prea confortabil în rolul de favorită a profesorilor pentru a face orice care să-i pericliteze statutul acela.

Apoi urmasse excursia cu clasa la Washington. Ele două plănuiseră să găzduiască un party în camera lor de hotel în ultima seară petrecută în capitală, dar ce aveau să facă dacă la ușă ciocănea vreo profesoară: alcoolul era prea greu de ascuns, iar marijuana prea ușor de mirosit. De aceea strânseseră Vicodin din dulăpioarele de medicamente ale părinților lor, pastile rămase după operația de periodontită a tatălui Danei și după histerectomia mamei Vinessei, îndeajuns pentru ele și pentru prietenii lor.

Nu știuseră însă că una dintre profesoare împrumutase de la cameriste un șperaclu pentru a face vizite-surpriză în camere. În chiar prima seară doamna Archer intrase tocmai când ele două își numărau stocul: două duzini de pilule, înșiruite ordonat pe tăblia comodei.

– Ce naiba se-ntâmplă aici?

Amândouă rămăseseră mute ca niște statui. Dana văzuse cum toate planurile lor viitoare se destrămau precum ceața dimineții.

– Niciuna dintre voi n-are nimic de spus?

În clipa aceea, ea rostise:

– Sunt ale Vinessei.

Și Vinessa o privise, mai degrabă șocată. Ar fi putut să nege, însă amândouă știau că n-ar fi schimbat nimic, că Dana avea să fie crezută, nu Vinessa. Existase un moment în care Dana și-ar fi putut lua înapoi cuvintele, când ar fi putut mărturisi adevărul, dar n-o făcuse.

Vinessa fusese eliminată temporar. Când revenise la școală, o ignorase pe Dana în mod ostentativ, iar Dana n-o putuse desigur învinui pentru asta, dar lucrurile nu se opriseră aici. Furioasă pe lume în general, Vinessa începuse să-și dea în petic: fura din magazine, pierdea nopțile, venea la școală beată sau drogată și umbla cu elevi care se comportau la fel. Notele îi scăzură brusc și șansele de a intra la un colegiu bun dispărură. Era ca și cum înainte de seara aceea din Washington, Vinessa se clătinase pe o muchie foarte îngustă; ar fi putut deveni fie o fată bună, așa cum considera societatea, fie o fată rea. Minciuna Danei o răsturnase de pe muchia aceea în partea rea și, purtând eticheta respectivă, bineînțeles că viața ei căpătase altă direcție.

După aceea ele două nu mai ținură legătura, însă Dana o întâlni după câțiva ani. Vinessa îi spuse c-o iertase și că înțelegea de ce Dana procedase așa, atunci. Acum, după ce petrecuse o vreme la închisoare și la reabilitare, ea încerca să-și readucă viața pe făgașul inițial: dorea să urmeze un colegiu comunitar, însă nu-și putea permite să plătească singură taxele, iar părinții nu mai voiau să aibă de-a face cu ea. Dana se oferise imediat s-o ajute.

Acea primă încercare nu fusese un succes; Vinessa descoperise că nu putea face față emoțional colegiului și renunțase la școală. Ulterior încercase să-și pornească propria afacere on-line și o rugase pe Dana s-o ajute cu niște bani. Nici afacerea aceea nu mersese, fiindcă estimase greșit cheltuielile implicate. Acum avea altă idee de afaceri, dar nu-i mai ceruse bani Danei pentru ea. Planul Vinessei era să urmeze cursurile necesare pentru a întocmi un plan de afaceri adecvat, pe care să-l prezinte investitorilor potențiali. Așa că acum îi cerea iarăși bani Danei pentru taxe școlare.

Dana știa că Vinessa profita de sentimentele ei de vinovăție, dar nu conta. Ea era vinovată. Îi era datoare.

Nat ieșea de la toaletă când o auzi pe Dana vorbind cu cineva pe hol, imediat după colț. Se opri, se rezemă de perete și ridică telefonul la ureche ca un soi de camuflaj. Apoi avansă încetișor până auzi ce se vorbea: cineva o estorca de bani pe Dana, dar situația nu era clară. Oare femeia era o escroacă? Nat se gândi că ar fi trebuit să afle mai multe, doar ca să se asigure că nu exista nicio surpriză care să afecteze operațiunea ei și a lui Morrow, dar era în primul rând curioasă.

Ieși din clădire și o ajunse din urmă pe femeie.

– Scuză-mă, o cunoști pe Dana?

Femeia o privi bănuitor.

– De ce te interesează?

– Fac parte dintr-un grup de sprijin pe care-l mediază ea. Tocmai mă pregăteam să plec și v-am văzut discutând. Nu v-am putut auzi, dar mi s-a părut că erai furioasă și m-am întrebat dacă nu cumva ai fost și tu într-un grup mediat de ea, sau i-ai fost pacientă și ai avut o experiență proastă. Nu vreau să fiu indiscretă, ci doar să știu dacă există ceva despre ea ceva ar trebui să cunosc.

Femeia chicoti.

– Interesantă întrebare. Din ce fel de grup faci parte?

– Un grup pentru cei care au probleme cu utilizarea prismelor.

La privirea disprețuitoare de pe chipul celeilalte, Nat decise să-și urmeze intuiția.

– Anterior, zise ea, am fost în Narcotici Anonimi.

Femeia încuviință scurt din cap.

– Însă Dana nu ți-a fost mediator acolo,

– Nu.

– În regulă, fiindcă în privința aceea n-aș fi avut încredere în ea. Însă pentru chestia asta, cu prisme, sunt convinsă că-i pricepută. N-ai de ce să-ți faci griji.

– Mi-ai putea spune de ce n-ai avea încredere în ea pentru un grup NA?

Femeia căzu pe gânduri, apoi strânse din umeri.

– Da, de ce nu? Consumația o plătești tu.

Merseră la un bar din apropiere. Femeia se numea Vinessa și Nat îi cumpără un whisky Maker's Mark, iar ea își luă un suc de merișoare și apă minerală. Nat povesti o versiune edulcorată a trecutului ei cu droguri, pe care o putea combina plauzibil cu acoperirea din grupul de sprijin; nu credea că Vinessa va menționa conversația asta Danei, dar era mai bine să fie prudentă. După ce fu satisfăcută de cele auzite, Vinessa începu să vorbească despre propriul ei trecut: în liceu avusese tot potențialul din lume și fusese pe calea spre un colegiu prestigios și o viață de vis. Totul se sfârșise când prietena ei cea mai bună o trădase, pentru a-și proteja propria carieră. De atunci Vinessa străbătuse un drum dificil, de pe care ieșea abia acum.

– De aceea nu mi-aș dori ca ea să conducă un grup NA. Nu poți să ai încredere că nu te va trăda.

– Tot ce se-ntâmplă în grupurile alea ar trebui să fie confidențial, zise Nat.

– Același lucru e valabil și pentru secretele între prietenele cele mai bune!

Câteva persoane din bar se întoarseră să le privească și Vinessa coborî tonul glasului.

– Asta nu-nseamnă că-i persoana cea mai nenorocită pe care am cunoscut-o; cel puțin are decența să-i pară rău pentru ce a făcut. Însă există oameni pe care te poți baza pentru orice și există oameni pe care te poți baza doar pentru unele lucruri, și trebuie să știi din ce categorie face parte fiecare.

– Continui totuși să te întâlnești cu ea.

– Cum am spus, Dana este bună pentru anumite lucruri. Eu consider însă că nu-i bună pentru toate. Am aflat asta pe propria-mi piele.

Apoi Vinessa începu să vorbească despre planurile ei de a începe o afacere. Nat n-o întrebă de banii pe care-i căpăta de la Dana, însă putea să-și dea seama că nu era o escrocherie deliberată. Vinessa se folosea pur și simplu de Dana, oferindu-i o șansă de a-și ispăși păcatele prin asigurarea de sprijin financiar pentru tentativele ei. Nat îi mulțumi, făgădui că nu va menționa nimănui conversația lor, apoi plecă spre casă.

Cândva Nat fusese ca Vinessa, învinuind mereu pe altcineva pentru problemele ei. Mulți ani considerase că părinții ei fuseseră de vină pentru arestarea ei pentru intrare prin efracție, fiindcă dacă n-ar fi schimbat broasca de la ușa casei, ea n-ar fi trebuit s-o spargă, ca să intre și să ia ceva ce putea vinde pentru droguri. Nat avusese nevoie de mult timp ca să-și asume responsabilitatea pentru ceea ce făcuse. În mod clar Vinessa încă nu ajunsese în punctul acela și poate că asta se întâmplase deoarece găsisse în Dana pe cineva dispus să accepte vina. Neîndoios, Dana îi făcuse ceva de tot rahatul, dar asta se întâmplase cu ani în urmă. Dacă Vinessa nu se adunase de pe drumuri până acum, atunci era numai vina ei, nu a Danei.

Când prismele deveniseră accesibile pentru consumatorii individuali, retailerii le făcuseră inițial reclamă ca fiind o alternativă privată la serviciile brokerilor de date. Ei îi vizaseră pe cei recent deveniți părinți, pe care îi

încurajau să cumpere imediat o prismă, s-o activeze și s-o depoziteze până când copilul lor va fi adult, moment în care acesta putea să vadă cum altfel s-ar fi putut desfășura viața lui. Abordarea aceasta a câștigat câțiva clienți, dar nici pe departe numărul la care speraseră retailerii. S-a dovedit că atunci când și-au putut cumpăra prisme, oamenii au găsit pentru ele utilizări dincolo de scenariile de tipul „ce-ar fi fost“.

O utilizare populară a prisme era de a permite colaborarea cu tine însuți, sporindu-ți productivitatea prin divizarea unui proiect între cele două versiuni ale tale; fiecare făcea jumătate din treabă, după care se partajau rezultatele. Unii au încercat să cumpere mai multe prisme, ca să fie parte dintr-o echipă ce consta exclusiv din versiuni ale lor, dar nu toate sinele paralele erau în contact între ele, ceea ce însemna că informația trebuia transmisă de la unul la altul, consumând mai rapid capacitățile prismelor. Multe proiecte au încetat brusc, pentru că utilizarea de date fusese subestimată și prisma fusese epuizată înainte ca munca efectuată într-o ramificație să poată fi transmisă, astfel că rămânea definitiv inaccesibilă.

Mai mult decât brokerii de date, disponibilitatea unor prisme private a avut un impact enorm asupra imaginației publicului; până și cei care nu folosiseră niciodată prisme s-au trezit gândindu-se la rolul enorm pe care contingența îl juca în viețile lor. Unii au trecut prin crize de identitate, simțind că sentimentul sinelui le era subminat de nenumăratele versiuni paralele ale lor înșiși. Câțiva au cumpărat mai multe prisme și au încercat să-și mențină sincronizate toate versiunile paralele ale sinelui, forțându-i să mențină același curs, chiar dacă ramificațiile lor respective divergeau. Așa ceva nu s-a dovedit fezabil pe termen lung, totuși susținătorii acestei practici au cumpărat pur și simplu mai multe prisme și au repetat eforturile cu alt set de sine paralele, susținând că era meritorie orice încercare de a le reduce dispersarea.

Mulți au fost îngrijorați că alegerile le deveneau lipsite de sens, fiindcă orice acțiune întreprinsă era contrabalansată de o ramificație în care ei făcuseră alegerea opusă. Experții au încercat să explice că luarea deciziei de către oameni era un fenomen clasic, nu cuantic, astfel încât actul alegerii nu determina în sine apariția de noi ramificații; fenomenul cuantic era cel care genera ramificații noi, iar alegerile umane în acele ramificații erau la fel de pertinente ca întotdeauna. În ciuda unor astfel de eforturi, mulți au devenit convinși că prismele anulau greutatea morală a acțiunilor lor.

Puțini acționau atât de nesăbuit încât să comită crime sau alte delikte; consecințele acțiunilor tale continuau să se repercuteze asupra ta în această ramificație, nu în alta. A existat totuși o mutație în comportament, care, fără să fie un val de criminalitate în masă, a fost imediat sesizată de cercetătorii sociali. Edgar Allan Poe folosisese expresia „demonul perversității” pentru a descrie ispita de a face rău pur și simplu pentru că putem, iar pentru mulți demonul devenise mult mai convingător.

Nu pentru prima oară, Nat a regretat că nu exista niciun fel prin care să-și dea seama ce simțea Lyle față de prisma lui, ceva care să cuantifice vizibil progresul ei. Trecuse o lună de când lansase cacealmaua renunțării la prismă și, cu toate că știa că Lyle era mai aproape de a renunța la a lui decât fusese în momentul când ea intrase în grup, îi era imposibil să spună cât va mai dura. Altă lună? Alte șase luni? Răbdarea lui Morrow avea să se epuizeze în curând și atunci ei trebuiau să încerce ceva mai drastic.

După ce toți luară loc, Lyle se oferă să înceapă. Se întoarse către Dana.

– Când am intrat în grupul ăsta, ai spus că unul dintre țeluri era să avem o relație sănătoasă cu sinparul nostru.

– Da, încuviință Dana, unul dintre țelurile posibile.

– Ieri am stat de vorbă cu un tip care frecventează aceeași sală de fitness ca mine, iar el pare să aibă exact genul acela de relație. Mi-a spus că el și sinparul lui sunt prieteni, că fac schimb de ponturi pe care le-au învățat, că se încurajează reciproc ca să aibă rezultate mai bune. Mi s-a părut uluitor.

Nat intră imediat în alertă. Oare Lyle hotărâse să acționeze și el în direcția aceea? Așa ceva ar fi fost un dezastru. Dacă era decis să procedeze așa, nici planul lui Morrow n-ar fi fost îndeajuns ca să-l determine să-și vândă prisma.

– Și mi-am dat seama că eu nu voi avea niciodată, dar absolut niciodată, o asemenea relație cu sinparul meu. De aceea am decis că voi scăpa de prismă.

Nat se simți atât de ușurată, încât pentru o clipă crezu că fusese evident și pentru ceilalți, totuși nimeni n-o observase. Zareenah îl întrebă pe Lyle:

– Ai discutat despre asta cu sinparul tău?

– Da. La început el a sugerat să luăm o pauză, pentru o vreme, dar să ne păstrăm prismele. Mă gândisem și eu la asta, pentru că după aceea i-aș fi putut arăta când situația mergea mai bine pentru mine. Dar acum două

întruniri, Nat a menționat că de acum ea nu mai trebuia să dovedească nimic, nimănui. Cred că dacă mi-aș păstra prisma, m-aș menține în mentalitatea aceea, de a vrea să dovedesc ceva. I-am spus asta sinparului meu și el a înțeles. Ne vom vinde prismele.

– Doar pentru că relația ta cu sinparul tău nu-i perfectă, spuse Kevin, nu înseamnă că trebuie să renunți la ea. Este ca și cum ai spune că nu mai vrei să fii însurat, dacă mariajul tău nu-i tot timpul fericit ca-n basme.

– Eu nu cred că-i așa, zise Zareenah. Păstrarea căsniciei e mult mai importantă decât păstrarea relației cu sinparul. Toți se înțelegeau de minune înainte să fie inventate prismele.

– Dar asta se așteaptă din partea grupului acesta – să scăpăm de prismele noastre? Mai întâi Nat, acum tu. Nu știu dacă eu vreau să renunț la prisma mea.

– Nu-ți face griji, Kevin, spuse Dana. Trebuie să-ți alegi țelul. Nu toți trebuie să aibă același țel.

Grupul petrecu un timp liniștindu-l pe Kevin și discutând validitatea diverselor moduri de a trăi cu prismele. Când întrunirea se termină, Nat veni să discute cu Lyle.

– Cred că ai luat decizia corectă, îi spuse.

– Mulțumesc, Nat. În mod clar tu m-ai ajutat în privința asta.

– Mă bucur.

Acum sosea partea crucială. Nat fu surprinsă de nervozitatea pe care o simțea. Cu un aer cât mai nepăsător, rosti:

– Dacă vrei, poți să vinzi prisma acolo unde am vândut-o și eu. O să-ți dea ție și sinparului un preț bun.

– Serios? Cum se numește?

– ComSin, pe Fourth Street.

– Aha, da, cred că am văzut un pliant de-al lor pe-aici.

– Da, tot așa am aflat și eu despre ei. Dacă vrei un sprijin moral când o vinzi, pot să te-nsoțesc și după aceea să bem o cafea sau altceva.

Lyle încuviință din cap.

– Sigur că da, hai s-o facem.

Și uite-așa, planul intră pe făgaș.

– Îți convine duminică? zise ea.

Nat stătea lângă ComSin și-l aștepta pe Lyle. Știa că exista posibilitatea ca el să se fi răzgândit, dar bărbatul apărut exact la ora stabilită și avea prisma. Vederea lui fu cumva un anticlimax; acesta era obiectul pentru care ea și Morrow lucraseră luni întregi, dar nu diferea prin nimic de orice alt model recent de prismă, ci era doar o simplă geantă albastră, din aluminiu. Pe neașteptate, Nat se gândi că situația era atât extraordinară, cât și surprinzător de banală: fiecare prismă era precum ceva desprins dintr-un basm, o traistă fermecată în care exista o ușă spre altă lume, totuși majoritatea lumilor acolo nu erau prea interesante, majoritatea ușilor acolo nu erau extrem de prețioase. Valoarea lor rezulta doar din faptul că puteau reuni un prinț cu iubita sa.

– Mai ești gata s-o faci? îl întrebă ea.

– Sută la sută, răspunse Lyle. Azi-dimineață am discutat cu sinparul meu și continuă să mă susțină. În clipa asta ar trebui să fie la versiunea lui de ComSin.

– Grozav. Haide atunci!

Intrară, și Morrow era la tezghea.

– Bună ziua, rosti el. Vă pot ajuta cu ceva?

Lyle inspiră adânc.

– Vreau să vând prisma asta.

Morrow execută operațiunile obișnuite, verificând tastatura, videocamera și microfonul. Aceasta era principalul element de nesiguranță din planul lor: nu știau cine era la tezghea în cealaltă parte a prisme, cine urma să-i facă o ofertă sinparului lui Lyle. În mod foarte probabil era sinparul Morrow sau sinparul Nat, caz în care totul avea să fie perfect; deși ei nu știau planul, aveau să urmeze îndrumarea acestui Morrow. În același timp exista oricând posibilitatea ca altcineva să lucreze la tezgheaua lui ComSin din cealaltă ramificație, ceea ce ar fi putut complica totul.

Nat văzu că Morrow scria pe tastatură mai mult decât ar fi necesitat verificarea hardware-ului, ceea ce era un semn bun. Morrow îi spunea persoanei din cealaltă parte să aibă încredere în el, să-i plătească sinparului lui Lyle mai mult decât prețul pieței pentru prismă și să se comporte ca și cum ar fi fost perfect normal, iar el avea să-i explice ulterior. Din fericire, Lyle nu știa cât dura de obicei verificarea unei prisme.

Morrow își anunță oferta, apoi Lyle discută scurt cu sinparul său. Deoarece ei conveniseră deja să-și vândă prismele, nu mai discutau acum

despre preț, ci pur și simplu își luau rămas-bun pentru totdeauna. Nat avu grijă să nu schimbe priviri cu Morrow în timp ce așteptau, însă nu era sigură în ce direcție ar fi trebuit să privească. Ar fi fost prostește să se holbeze la Lyle, așa că se uită pe fereastră, afară.

În cele din urmă Lyle întinse prisma și-și luă banii. După ce termină, Nat îl întreabă:

- Cum te simți?
- Trist și în același timp ușurat.
- Haide să bem o cafea.

În cafenea flecăriră o vreme. După aceea se îmbrățișară înainte de despărțire și Nat îi spuse că aveau să se vadă la următoarea întrunire. Planul ei era să mai participe la încă o ședință, după care să anunțe că simțea că nu mai avea nevoie să participe la întrunirile grupului.

Când ajunse înapoi la ComSin, era cu o jumătate de oră înaintea închiderii și în p-magazin mai rămăseseră doar doi clienți. Îl găsi pe Morrow în birou, tastând pe prisma lui Lyle.

- Ai venit la timp, zise el. Tocmai vorbesc cu sinparul meu.

Îi făcu semn să se uite pe ecran în vreme ce el scria.

Sal', frate.

Îmi spui și mie de ce am plătit așa mult pentru prisma asta?

Accident auto, acum șase luni, Scott Otsuka și Roderick Ferris. Cine a supraviețuit în ramificația ta?

Roderick Ferris.

Aici a supraviețuit Scott Otsuka.

M-am prins! Excelent găsit, frate!

Da, e ziua ta norocoasă.

Fii atent ce trebuie să faci în continuare.

Morrow găsisese deja un exemplar tipărit al unui ziar vechi de șase luni, al cărui titlu de pe pagina întâi anunța că Roderick Ferris murise în accident, pe când Scott Otsuka supraviețuise. Acum jobul sinparului lui Morrow era să găsească în ramificația sa un ziar tipărit care să prezinte același accident, cel în care Otsuka murise, dar Ferris trăise. Cei doi stabiliră să converseze din nou peste câteva zile.

Morrow plie tastatura și puse prisma pe un raft în fundul depozitului. Rânji larg spre Nat când reveni în birou.

- Nu credeai c-o să reușim, este?

Ea avusese într-adevăr îndoieli și nici acum nu era pe deplin convinsă.

– Încă n-am încheiat afacerea, rosti Nat.

– Partea cea mai grea s-a terminat. Restul va fi ușor. Bărbatul râse.

Haide, înveselește-te, o să fii bogată.

– Așa sper.

Ceea ce era îngrijorător în sine; pentru un dependent, un câștig uriaș putea declanșa o recidivă la fel de ușor ca și o traumă.

Ca și cum i-ar fi citit gândurile, Morrow spuse:

– Ți-e frică să nu revii la vechile obiceiuri? Dacă vrei pot să-ți țin eu banii, să am grijă în felul ăsta că nu-i cheltuiești pe ceea ce nu trebuie.

Nat chicoti ușor.

– Mersi, Morrow, dar cred că prefer să-mi iau partea.

– Nu-ncercam decât să fiu de ajutor.

Nat se gândi la versiunea ei aflată în cealaltă parte a prisme. Ea și sinele acela paralel fuseseră aceeași persoană până cu mai puțin de un an în urmă, când fusese activată prisma. Acum Nat avea să fie bogată, dar nu și sinele ei paralel. Morrow paralel avea să fie bogat, însă nu era tipul de om care să-și împartă banii cu Nat paralelă. De altfel, ea nici nu i-ar fi meritat; Nat paralelă nu participase la întrunirile grupului de sprijin, nu făcuse absolut nimic în cazul ăsta. Nici Morrow paralel nu făcuse nimic; el avusese pur și simplu norocul să fi lucrat la tejghea când stabiliseră contactul. Dacă Nat paralel ar fi lucrat la tejghea la momentul acela, probabil că ar fi trebuit să împartă câștigul cu Morrow paralel – el era șeful –, totuși ar fi pus mâna pe o sumă importantă pentru că fusese în locul potrivit la momentul potrivit. Foarte multe se rezumau la noroc.

Cineva intrase prin ușa din față, un bărbat de vreo patruzeci de ani care purta un hanorac, așa că Nat se duse la tejghea.

– Te pot ajuta cu ceva?

– Aici lucrează un tip pe nume Morrow?

Morrow ieși din birou.

– Eu sunt Morrow.

Bărbatul îl țintui cu privirea.

– Numele meu este Glenn Oehlsen. Tu ai furat douăzeci de mii de dolari de la mama mea.

Morrow păru stupefiat.

– Cred că-i o greșeală. Eu am ajutat-o pe mama ta să rămână în legătură cu sinparul...

– Da, și ai convins-o să-ți dea banii ei. Banii ăia erau ai mei!

– Erau ai mamei tale, spuse Morrow. Ea putea să facă orice ar fi vrut cu ei.

– Ei bine, acum sunt aici și-i vreau înapoi.

– Eu nu am banii aceia, au fost transferați în cealaltă ramificație.

Chipul lui Oehlsen se contorsionă de dispreț.

– Nu mă lua cu de-astea. Știu că nu poți să trimiți bani în altă linie temporală. Nu-s idiot!

– În regulă, lasă-mă câteva zile să mă interesez dacă sinparul mamei tale ar fi de acord să returneze...

– Gura! Oehlsen scoase un pistol din hanorac și-l îndreptă spre Morrow. Dă-mi banii!

Morrow și Nat ridicară brațele.

– Ia-o-ncet, zise Morrow, haide să ne relaxăm.

– O să mă relaxez după ce-mi dai banii.

– Eu nu am ceea ce cauți tu.

– Rahat!

Din locul unde se afla ea, Nat văzu că un client dintr-o nișă chema poliția.

– În casa de marcat avem niște bani, interveni ea. Poți să-i iei.

– Nu sunt un hoț de rahat, ci vreau ceea ce-mi aparține. Vreau banii pe care tipul ăsta i-a escrocat de la maică-mea.

Cu mâna sa liberă Oehlsen își scoase telefonul și-l puse pe tejghea.

– Acum scoate-l și tu, îi ceru lui Morrow.

Cu gesturi lente, Morrow își scoase telefonul și-l așeză lângă al lui Oehlsen.

Oehlsen deschise portofelul digital din propriul lui telefon.

– Fă transferul. Douăzeci de mii de dolari.

Morrow clătină din cap.

– Nu.

– Crezi că glumesc?

– Nu te plătesc.

Nat îl privi uluită.

– Doar...

– Taci, zise Morrow străpungând-o cu privirea. Reveni cu atenția la Oehlsen. N-o să te plătesc.

În mod clar, celălalt se fâstâcise.

– Crezi că n-o s-o fac?

– Cred că nu vrei să intri la-nchisoare.

– Tu lucrezi cu prisme. Știi că există o linie temporală în care te împușc chiar acum.

– Da, însă nu cred că o faci în asta.

– Dacă tot se va întâmpla, de ce să nu fiu eu cel care o face?

– Dacă mă omori, tu ești cel care se va duce la închisoare. Și cum am spus, nu vrei asta.

Oehlsen îl privi fix aproape un minut. După aceea coborî pistolul, își luă telefonul și ieși din p-magazin.

Nat și Morrow răsuflară adânc la unison.

– Iisuse Hristoase, Morrow, zise femeia. Ce dracu' gândeai?

El surâse slab.

– Știam că n-avea sânge-n instalație.

– Când cineva te amenință cu pistolul, faci ce-ți cere.

Nat își dădu seama că-i bubuia inima și încercă niște exerciții de respirație profundă ca să se liniștească. Tricoul îi era practic ud de transpirație.

– Mă duc să văd de clienți, zise ea.

Oehlsen reapăru în ușa magazinului.

– Rahat, spuse el, ce contează?

Ridică pistolul, îl împușcă pe Morrow în față și plecă.

Poliția îl arestă pe Glenn Oehlsen la câțiva kilometri de p-magazin. Polițiștii luară declarații de la Nat, de la clienții care erau în magazin și de la directorul care sosi de la sediul ComSin. Nat le spuse polițiștilor că ea nu știa ce făcuse Morrow și ei părură s-o creadă. Recunoscu față de director că știa că Morrow luase o prismă din depozit și o vizita pe Jessica Oehlsen la căminul de bătrâni și fu muștrată pentru că nu raportase o încălcare a politicii companiei. În ziua următoare sosi un manager temporar, care ordonă inventarul tuturor prismelor din p-magazin și instaură proceduri noi pentru înregistrarea ieșirilor și intrărilor din depozit, dar Nat dusesese deja acasă prisma pe care Morrow o cumpărase de la Lyle.

La următoarea întâlnire stabilită cu Morrow paralel, Nat se așeză la tastatură.

Sal', frate.

Nu sunt Morrow, ci Nat.

Sal', Nat. De ce ești tu la prismă?

Am avut probleme aici. Morrow e mort.

Poftim? Vorbești serios?

El a escrocat-o pe o tipă, Jessica Oehlsen.

Fiul ei, Glenn, a venit aici și l-a împușcat.

Nu știu dacă tu o escrochezi pe ea în ramificația ta, dar dacă o faci, oprește-te. Fiul e instabil.

Rahat. E belită treaba.

Mie-mi spui? Deci, ce vrei să faci acum?

Urmă o pauză lungă. În cele din urmă, un răspuns apărău pe ecran.

Noi putem continua afacerea. Va trebui să te ocupi tu, în partea ta.

Crezi că poți?

Nat căzu pe gânduri. Ca să-i vândă prisma lui Scott Otsuka, trebuia să meargă la Los Angeles, ceea ce ar fi însemnat o călătorie cu autobuzul de câteva ore dus și tot atâtea întors. Probabil că era necesară o întâlnire preliminară înainte de vânzarea propriu-zisă, ceea ce ar fi însemnat minimum două drumuri.

Da, pot.

Pentru prima dată, Nat nu acționa în calitate de cumpărător, ci de vânzător. Trebuia să ofere dovezi despre valoarea prisme ei. Nat și Morrow paralel făcură schimb de fotografii ale edițiilor tipărite ale ziarelor lor; acestea erau mai greu de falsificat decât capturile de ecran ale site-urilor ziarelor.

Acum ea trebuia să contacteze pe cineva care lucra pentru Scott Otsuka, să explice ce oferea și să trimită fotografia ca dovadă.

Ornella lucrase ca asistentă personală a lui Scott timp de zece ani, cu mult înainte ca el să se fi întâlnit și căsătorit cu Roderick. Asistentul acestuia se mutase în Franța de doi ani și, cu toate că Roderick angaja pe câte cineva să-l însoțească atunci când filma în străinătate sau când era în turnee de promovare, dacă el era acasă, Ornella lucra ca asistentă pentru

amândoi. Asta până acum șase luni, când un șofer beat schimbase totul. În prezent ea lucra din nou doar pentru Scott.

Înainte de accident, Ornella nu băgase prea mult în seamă prisme. Știa că fanii lui Scott circulau copii piratate cu versiuni ale cântecelor lui, însă el nu le ascultase niciodată, așa că nici ea n-o făcuse; același lucru era valabil și pentru Roderick și filmele sale. Însă după accident se părea că femeia era asediată de reclame ale brokerilor de date: „Abonează-te acum și vei fi printre primii care vor vedea filmele pe care le-ar fi turnat Roderick Ferris, dacă ar mai fi trăit“.

Erau apoi ofertele unor fani care aveau prisme și voiau să le dăruiască lui Scott. Ei știau din interviuri că Scott și Roderick nu avuseseră o prismă și, cu toate că lui Scott i-ar fi fost ușor să cumpere una de la un broker de date, mulți dintre fanii lui voiau să se conecteze cu el, să fie cei care să-i aline durerea. Ornella știa că Scott se gândise să caute o prismă și ar fi dat oricât să-l vadă viu pe Roderick. Însă problema era evidentă: în absolut toate ramificațiile în care accidentul auto nu se petrecuse și soțul lui continua să fie viu, sinparul lui era de asemenea viu. Scott ar fi fost un văduv îndurerat, care s-ar fi băgat peste un cuplu fericit în căsnicie, o reamintire neplăcută că dezastrul putea lovi din senin, o fantomă la ospăț. Ori el nu dorea așa ceva. Dacă Scott avea să vadă un Roderick paralel, nu putea ca el însuși să trezească milă sau spaimă.

Oferta aceasta cea mai recentă era însă diferită: o prismă care se conecta la o ramificație în care nu exista un Scott paralel, ci doar un Roderick îndurerat. Asta era ceva ce l-ar fi putut interesa pe Scott. Ornella nu intenționa totuși să-i pomenească despre ea până nu se asigura că era veritabilă.

Desigur Ornella îi ceruse unui specialist să examineze imaginea pe care o primise. Acesta îi spusese că nu era un fals evident, totuși el ar fi putut crea una la fel de bună, așa că în sine imaginea nu dovedea nimic. Ornella îi spuse vânzătorului că dorea mai întâi să discute cu Ornella din cealaltă ramificație, așa că stabiliră de comun acord o dată pentru asta.

Fu ușor surprinsă la vederea vânzătorului. Ea presupusese că „Nat“ era un bărbat, dar era o femeie care apăru la poarta principală cu o prismă. Nat era slăbuță și ar fi putut fi drăguță dacă ar fi încercat, însă avea un aer de tristețe. Anii lucrați de Ornella pentru Scott îi oferiseră multă experiență în

identificarea oportuniștilor, totuși nu simți nimic de felul acela în Nat, cel puțin nu imediat.

– Vreau să fie clar , îi zise Ornella când Nat intră. Nu-l vei vedea pe Scott azi. El nici măcar nu-i acasă. Dacă voi fi satisfăcută de ce voi vedea, vom stabili altă întâlnire.

– Bineînțeles, zise Nat, exact așa mă gândisem și eu că se va întâmpla. Părea aproape stingherită de ceea ce făcea.

Ornella o lăsa să instaleze prisma pe o masă pentru cafea. Mai întâi Nat purta o conversație text cu persoana din partea cealaltă, apoi comută pe video și împinse prisma spre Ornella. Un chip apăru pe ecran, însă nu era o versiune paralelă a lui Nat, ci un bărbat, uscățiv și deșirat. Un oportunist.

– Cine ești tu? întrebă Ornella.

– Mă numesc Morrow.

El se retrase și pe ecran apăru altă versiune a Ornellei. Ornella putea să vadă că încăperea de pe fundal era aceeași în care se găsea ea acum și recunoscuse de asemenea ținuta pe care o purta sinele ei paralel.

– Este adevărat? întrebă ea, nesigură. Roderick e viu în ramificația ta? Sinparul ei părea la fel de neîncrezător.

– Da. Și Scott e viu în ramificația ta?

– Da.

– Am câteva întrebări.

– Probabil aceleași pe care le am și eu.

Cele două Ornella schimbă informații despre accidentul auto. Se petrecuse la fel în ambele ramificații: aceeași premieră de film, același șofer beat. Atât doar că supraviețuitorul fusese altul.

Ele căzură de acord ca Ornella să vorbească cu Scott, iar sinparul ei să vorbească cu Roderick. Presupunând că ambii erau deschiși față de această posibilitate, cele două Ornella stabiliră o dată peste o săptămână în care Scott și Roderick să încerce prismele și să decidă dacă doreau să le cumpere.

– Acum să discutăm despre preț, zise Ornella.

– Nu vom discuta acum despre preț, rosti ferm Morrow din partea cealaltă. După ce șefii voștri vor încerca produsul, eu voi spune prețul. Ori îl plătiți, ori noi am plecat.

Era o strategie rațională; presupunând că Scott și Roderick doreau să cumpere, ei n-ar fi intenționat deloc să se târguiască. Era clar că acest

Morrow conducea afacerea.

– Bine, spuse Ornella. Vom sta de vorbă atunci.

Împinse prisma spre Nat, care discută scurt cu Morrow, apoi închise.

– Cred că asta-i totul, zise Nat. Revin săptămâna viitoare.

– În regulă, încuviință Ornella.

O însoți pe Nat până la ieșire și-i deschise ușa. Când femeia începu să coboare treptele, Ornella întrebă:

– Cum se face că eu lucrez cu tine în cazul ăsta?

Nat se întoarse.

– Cum adică?

– Sinparul meu lucrează cu un tip pe nume Morrow. De ce eu lucrez cu tine, și nu cu o versiune a lui Morrow?

Femeia oftă.

– E o poveste lungă.

Nat își luă o ceașcă de cafea și se așează. Aceasta era a doua întrunire de când luase prisma de la Lyle; săptămâna trecută plănuise să anunțe că nu va mai reveni, dar sfârșise prin a nu spune absolut nimic. De aceea trebuia să mai participe cel puțin la încă o întrunire și să anunțe că va lua o pauză de participare; ceilalți ar fi intrat la idei, dacă ea înceta pur și simplu să mai apară.

Dana zâmbi spre grup și zise:

– Cine vrea să înceapă azi?

Fără s-o fi intenționat, Nat se trezi vorbind, tocmai când Lyle începuse să zică ceva. Amândoi se opriră.

– Spune tu, zise Nat.

– Nu, nu, spune tu, rosti Lyle. Nu cred că până acum ai mai început vreodată întrunirea.

Nat își dădu seama că el avea dreptate. Ce o apucase? Deschise gura, dar pentru prima dată nu-i veni în minte nicio minciună bună. În cele din urmă zise:

– Un bărbat cu care lucrez, cred că i-ați putea spune supervisorul meu, a fost omorât recent. Mai precis, a fost ucis.

Grupul fu șocat și se auzi „Dumnezeule!” șoptit pe mai multe voci.

– Vrei să ne spui despre relația ta cu el? o întrebă Dana.

– Da, zise Kevin. Ați fost prieteni?

– Un fel de prieteni, recunosc Nat. Însă nu de aceea mă gândesc mereu la cele întâmplate. Știu că ăsta nu-i un grup de sprijin pentru suferințe... Cred c-am pomenit de incidentul ăsta, fiindcă vreau să aflu opinia voastră despre ceva.

– Bineînțeles, încuviință Dana. Te ascultăm.

– Mă gândesc întruna la caracterul aleatoriu al crimei. Nu mă refer la faptul că ucigașul l-a ales în mod aleatoriu. Vreau să spun că, atunci când a îndreptat pistolul spre supervizorul meu, ucigașul a spus că o versiune a sa va apăsa oricum pe trăgaci, așa că de ce să n-o facă chiar el? Toți am mai auzit replica asta, dar eu nu-i acordasem niciodată atenție. Acum mă întreb: oare cei care o spun au cu adevărat dreptate?

– Este o întrebare bună, zise Dana. Sunt de acord că toți am auzit oameni rostind afirmații similare. Se adresează apoi grupului: Are cineva vreo părere în privința asta? Credeți că de fiecare dată când cineva vă enervează, există o ramificație în care puneți mâna pe o armă și-l împușcați?

Zareenah spuse:

– Am citit că s-a înregistrat o creștere a numărului crimelor pasionale după ce prismele au devenit populare. Nu-i un salt enorm, totuși e important din punct de vedere statistic.

– Da, zise Kevin, și de aceea teoria nu poate fi adevărată. Faptul că s-a înregistrat o creștere, cât de mică, infirmă teoria.

– De ce spui asta? întrebă Zareenah.

– Ramificațiile sunt generate de orice eveniment cuantic, da? Chiar și înainte ca noi să fi avut prisme, ramificațiile tot divergeau constant... atât doar că noi nu aveam acces la niciuna. Dacă ar fi adevărat că *întotdeauna* există o ramificație în care poți lua un pistol și împușca pe cineva dintr-un capriciu, atunci noi ar fi trebuit să fi văzut în fiecare zi dinaintea inventării prisme același număr de crime aleatorii pe care l-am văzut în fiecare zi de după inventarea ei. Inventarea prismelor n-ar fi cauzat apariția mai multor crime în această ramificație specifică. De aceea dacă vedem mai mulți oameni care se ucid după ce au devenit populare prisme, nu poate fi din cauza că întotdeauna există o ramificație în care poți pune mâna pe un pistol.

– Îți înțeleg raționamentul, spuse Zareenah, dar atunci ce a cauzat creșterea numărului de crime?

Kevin strânse din umeri.

– Este ca un fel de modă a sinuciderilor. Oamenii aud că o fac alții și atunci capătă idei.

Nat căzu pe gânduri.

– Asta dovedește că argumentația nu poate fi adevărată, dar nu explică de ce este greșită.

– Dacă știi că o teorie este greșită, de ce-ți trebuie mai mult?

– Vreau să știu dacă deciziile mele contează!

Cuvintele acelea fuseseră rostite mai intens decât intenționase. Nat inspiră adânc, apoi urmă:

– Haideți să nu ne mai referim la crime; nu despre ele voiam să discut.

Dar când sunt pusă înaintea opțiunii de a face lucrul bun sau lucrul rău, oare întotdeauna aleg să le fac pe ambele în ramificații diferite? De ce să mă mai sinchisesc să fiu amabilă față de alții, dacă de fiecare dată sunt de asemenea bătărană?

Urmară discuții între participanți, dar în cele din urmă Nat se întoarse către Dana.

– Poți să-mi spui ce crezi tu?

– Sigur că da, zise cealaltă. Tăcu puțin ca să-și adune gândurile. În general cred că acțiunile ne sunt consecvente cu caracterul. Este posibil să ne stea în fire să nu facem doar o singură acțiune, deoarece comportamentul ne va varia în funcție de dispoziție, totuși există multe alte lucruri care ar fi complet contrare firii noastre. De exemplu, dacă ai iubit mereu animalele, nu va exista o ramificație în care vei lovi cu piciorul într-un cățeluș pentru că a lătrat la tine. Sau dacă ai respectat întotdeauna legea, nu există nicio ramificație în care vei jefui pe neașteptate un supermarket, în loc să te duci la job dimineața.

– Dar ce se poate spune despre ramificațiile care s-au separat când erai prunc, rosti Kevin, și viața ta a căpătat un curs complet diferit?

– Nu-mi pasă de alea, replică Nat. Întreb despre ramificațiile în care sunt confruntată cu o alegere eu, cea care a trăit viața pe care o trăiesc.

– Kevin, interveni Dana, dacă vrei, putem discuta ulterior despre divergențele mai mari.

– Nu, nu-i nicio problemă. Continuă.

– În regulă, să ne imaginăm așadar că te afli într-o situație în care ai două opțiuni și ambele cursuri de acțiune ar fi în firea ta. De exemplu, să presupunem că un casier a greșit când ți-a numărat restul și ți-a dat prea

mulți bani, iar acum poți fie să-i restitui, fie să-i păstrezi. Și să mai presupunem că te poți vedea făcând oricare dintre acțiunile astea, în funcție de genul de zi pe care o ai. Într-un astfel de caz, aș zice că este perfect posibil să existe o ramificație în care păstrezi banii și o altă ramificație în care îi restitui.

Nat își dădu seama că probabil nu exista nicio ramificație în care ea ar fi restituit banii numărați greșit. De când se știa, dacă avea o zi bună căpătarea unor bani suplimentari, numărați greșit, i-ar fi făcut ziua încă și mai frumoasă.

– Atunci, asta înseamnă că nu contează dacă ne comportăm ca niște nemernici? întrebă Kevin.

– Contează pentru persoana din acea ramificație față de care te porți ca un nemernic, spuse Zareenah.

– Dar pe plan global? Faptul că ești un nemernic în ramificația asta crește procentajul de comportamente nemernice în toate ramificațiile?

– Nu sunt sigură în privința matematicii, spuse Dana, dar cred cu fermitate că alegerile noastre contează. Fiecare decizie pe care o luăm contribuie la caracterul nostru și modelează genul de persoană care suntem. Dacă vrem să fim cineva care restituie întotdeauna banii casierului care i-a numărat greșit, atunci acțiunile pe care le întreprindem acum afectează dacă vom deveni persoana respectivă. Ramificația în care avem o zi proastă și păstrăm restul numărat greșit este cea care s-a separat în trecut; acțiunile noastre n-o mai pot afecta. Dar dacă acționăm compasional în această ramificație, continuă să fie important, pentru că are efect asupra ramificațiilor ce vor diverge în viitor. Cu cât vom face mai frecvent alegeri compasionale, cu atât este mai puțin probabil să facem alegeri egoiste în viitor, chiar și în ramificațiile în care avem o zi proastă.

– Asta sună bine, totuși... Nat se gândi că anii în care ai acționat într-un anumit fel îți puteau săpa făgașe în creier, astfel că ai fi lunecat întruna în aceleași obiceiuri fără măcar să încerci. Totuși, nu-i ușor, încheie ea.

– Știu că nu-i ușor, aprobă Dana, însă întrebarea era dacă, ținând seama de ceea ce știm despre alte ramificații, merită să alegem să facem lucrul cel bun. Cred că da, merită în mod absolut. Niciunul dintre noi nu-i vreun sfânt, dar toți putem încerca să fim mai buni. De fiecare dată când facem ceva generos, ne modelăm într-o persoană care este mai probabil să fie generoasă data viitoare, iar asta contează. Și nu ne schimbăm doar comportamentul

din această ramificație, ci inoculăm toate versiunile noastre care se separă în viitor. Devenind o persoană mai bună, ne asigurăm că tot mai multe dintre ramificațiile ce vor fi divergente de acum înainte sunt populate de versiuni mai bune ale noastre.

Versiuni mai bune ale lui Nat.

– Mulțumesc, spuse ea. Asta căutam.

Ornella știuse că va fi stânjenitor când Nat și Scott se vor întâlni, dar fu stânjenitor într-o măsură chiar mai mare decât se așteptase. De luni întregi, Scott abia dacă mai vorbise cu cineva care nu era un membru al familiei sale sau un prieten apropiat și-și pierduse practica afișării chipului său public; posibilitatea de a-l vedea pe Roderick în viață îl tulbura în mod aparte. La rândul ei, Nat părea distantă, ceva ce Ornella nu se așteptase din partea cuiva care avea să se aleagă cu un purcoi de bani în următoarele minute.

Nat așeză din nou prisma pe măsuta pentru cafea. Ornella o comută pe video și văzu chipul lui Morrow; apoi pe al sinparului ei, care părea la fel de agitat pe cât se simțea ea. Pentru o clipă, Ornella simți impulsul de a anula totul, temându-se că pur și simplu Scott va suferi încă și mai mult, dar știa că ei nu puteau rata ocazia asta. Îi făcu semn lui Scott să se așeze pe sofa lângă ea în același timp în care sinele ei paralel gesticulă spre cineva aflat în afara obiectivului videocamerei, apoi Ornella întoarse prisma spre Scott.

Pe ecran era o față de două ori familiară, mai întâi pentru că era Roderick, și apoi pentru că era măcinată de luni de suferință, același tipar pe care Ornella îl vedea zilnic pe fața lui Scott. Scott și Roderick trebuie să fi avut aceeași reacție, deoarece începură simultan să plângă, și niciodată Ornella nu simțise atât de intens că acești doi bărbați erau meniți să fie împreună, felul în care fiecare putea să-l privească pe celălalt și să se vadă pe sine.

Scott și Roderick începură să vorbească, iar cuvintele lor se suprapuseră. Ornella nu dorea ca niște străini să le audă discuția și se ridică în picioare.

– Le putem acorda puțină intimitate?

Nat încuviință și dădu să iasă din încăpere, dar Ornella îl auzi pe Morrow din cealaltă parte a prisme rostind:

– Pot să vorbească în intimitate oricât doresc după ce prismele vor fi ale lor. Dar mai întâi trebuie să le cumpere.

Cele două Ornella întrebară simultan:

– Cât?

Morrow rosti o cifră. Ornella o văzu pe Nat tresărind, ca și cum suma ar fi fost mai mare decât se așteptase ea.

Scott și Roderick nu ezitară.

– Plătiți.

Ornella prinse mâna lui Scott și-l privi, întrebând fără cuvinte: „Ești sigur?” El îi strânse ușor mâna și încuviință din cap. Anterior ei discutaseră despre limitele prisme. Indiferent cât de economi ar fi încercat el și Roderick să fie, volumul de date rămas în capacitatea prisme n-avea să dureze tot restul vieților lor. Ei doi n-aveau să se mulțumească doar cu text; ar fi dorit să-și audă vocile și să-și vadă chipurile, așa încât capacitatea avea să se consume până la urmă și atunci aveau să fie nevoiți să-și ia rămas bun. Scott dorise să continue oricum; merita orice timp suplimentar pe care ei doi îl aveau împreună, iar când avea să vină sfârșitul, cel puțin n-avea să vină pe neașteptate.

Ornella se ridică și se întoarse spre Nat.

– Vino cu mine și voi efectua plata.

Își putu auzi sinparul spunându-i aceleași cuvinte lui Morrow. Ecranul comută de la chipul lui Roderick la al lui Morrow, apoi deveni negru; bărbatul nu intenționa să scape prisma din ochi până nu vedea banii în contul său.

Pe de altă parte Nat nu avu nimic împotriva să-și lase prisma pe masă, cu Scott. Îl privi stânjenită o clipă, după care rosti:

– Îmi pare foarte rău pentru pierderea ta.

– Mulțumesc, zise Scott ștergându-și lacrimile.

Nat o urmă pe Ornella în biroul ei. Ornella își activă telefonul de serviciu și deschise portofelul digital. Ea și Nat făcură schimb de numere de conturi, apoi așezară telefoanele unul lângă celălalt pe birou. Ornella tastă suma în dolari și apăsă SEND. Telefonul lui Nat anunță transferul oferit, dar Nat nu atinse butonul ACCEPT.

– Bănuiesc că Scott are mulți fani care i-ar fi dat prisma asta gratuit, rosti ea privind ecranul.

Ornella aprobă din cap, deși Nat n-o privea.

– Da, zise ea. Așa este.

– Probabil că există oameni care ar fi făcut la fel, deși nu sunt nici măcar fanii lui.

– Probabil.

Ornella era pe punctul să spună că pe lume mai existau încă buni samariteni, totuși nu voia s-o ofenseze pe Nat prin sugestia că ea nu era unul dintre aceia. După câteva secunde, Ornella spuse:

– Deoarece ți-am trimis deja banii, te deranjează dacă fac o observație personală?

– Ascult.

– Tu nu ești ca Morrow.

– Cum adică?

– Eu înțeleg de ce el procedează așa. (Cum se putea exprima cu cât mai mult tact?) El vede o persoană îndoliată ca pe o oportunitate pentru profit.

Nat încuviință din cap fără chef.

– Da, așa-i.

– Pe de altă parte, tu nu ești așa. Atunci de ce o faci?

– Toți avem nevoie de bani.

Ornella se simți îndeajuns de încurajată pentru a fi deschisă.

– Dacă nu te superi că ți-o spun, există moduri mai bune decât ăsta de a câștiga bani.

– Nu, nu mă supăr. Eu însămi m-am gândit la asta.

Ornella nu știa ce să spună. În cele din urmă zise:

– Scott e încântat să te plătească pentru ce ai făcut, dar dacă tu nu te vei simți în largul tău să iei banii ăștia, nimeni nu te obligă.

Degetul lui Nat șovăi deasupra butonului.

În ultimele săptămâni Dana se asigurase că în ședințele ei cu Jorge nu pomenise de incidentul de vandalizare. În loc de așa ceva, ei discutară despre eforturile bărbatului de a-și recunoaște propriile calități și de a ignora ce gândeau alții despre el. Dana simțea că făceau progrese și se gândea că ar fi posibil să abordeze subiectul în viitorul apropiat.

De aceea fu surprinsă când Jorge începu o ședință spunând:

– M-am întrebat dacă n-ar trebui să mă-ntorc la Lydoscope și să le cer să-mi contacteze din nou sinparii.

– Serios? De ce?

- Vreau să știu dacă ei au acționat de când am verificat ultima dată.
- S-a petrecut ceva care să te împingă s-o faci?

Jorge descrie o interacțiune recentă cu managerul lui.

– Și m-am simțit atât de furios, că-mi venea să dau cu el de toți pereții. Iar asta m-a făcut să mă gândesc la ce am discutat noi doi înainte, că atunci când m-am dus la Lydoscope a fost ca și cum aș fi căpătat rezultatele unei analize medicale. Am început să mă gândesc că poate analizele alea n-au fost suficient de complexe.

– Iar dacă ai afla că sinparii tăi au acționat recent, asta ar însemna că există ceva serios care n-a fost depistat de prima analiză?

– Nu știu, spuse Jorge. Poate că da.

Dana decise să-l îmboldească puțin în direcția respectivă.

– Vreau să-ți sugerez ceva, zise ea. Chiar dacă sinparii tăi n-au acționat recent dând frâu liber furiei lor, poate că merită să te gândești la ce s-a întâmplat aici, în această ramificație.

– Dar dacă nu-mi verific sinparii, cum pot să știu dacă a fost sau nu un accident atipic?

– În mod evident a fost ceva care nu-ți stă în caracter, spuse Dana. Asta-i absolut sigur. Este vorba totuși despre ceva ce ai făcut tu însuți, nu sinparii tăi.

– Vrei să spui că sunt jalnic?

– Nici prin cap nu mi-a trecut să spun așa ceva, îl calmă ea. Știu că ești o persoană bună, însă chiar și persoanele bune se pot înfuria. Tu te-ai înfuriat și ai acționat pe baza sentimentului aceluia. Nu-i nimic rău în asta. Și nu-i nimic rău să recunoști că ai o asemenea latură a personalității tale.

Jorge tăcu aproape un minut și Dana se întrebă dacă nu cumva îl împinsese prea departe. Apoi el spuse:

– Poate că ai dreptate. Dar nu este important că a fost ceva ce nu-mi stă în caracter, în loc să fi fost ceva tipic pentru mine?

– Ba da, bineînțeles. Însă chiar dacă tu ai acționat într-un fel care nu-ți stă în caracter, trebuie să-ți asumi responsabilitatea pentru acțiunile tale.

O umbră de teamă traversă chipul bărbatului.

– Adică trebuie să-i spun managerului meu ce am făcut?

– Nu mă refeream la responsabilitatea legală, îl liniști Dana. Nu contează dacă managerul află vreodată. Prin asumarea responsabilității vreau să spun

că trebuie să admiti față de tine însuși ce ai făcut și să ții seama de asta pe viitor când ai de luat o decizie.

Jorge oftă.

– De ce nu pot să uit pur și simplu întâmplarea asta?

– Dacă aș fi crezut cu adevărat că vei fi mai fericit dacă ai uita-o pur și simplu, n-aș fi avut nimic împotriva s-o faci. Dar faptul că ai cheltuit atâta energie cu ea arată că te deranjează.

El plecă privirea și încuviință din cap.

– Ai dreptate. Așa-i. Ridică din nou ochii. Și atunci ce ar trebui să fac?

– Ce părere ai avea dacă ai discuta cu Sharon despre cele petrecute?

Bărbatul tăcu mult timp.

– Bănuiesc... dacă i-aș spune de asemenea că sinparii mei n-au acționat la fel, atunci poate că ea ar înțelege că n-a fost ceva fundamental din firea mea. Și atunci n-ar căpăta o idee greșită.

Dana își îngădui un surâs micuț; Jorge reușise un progres semnificativ.

Un oraș nou, un apartament nou; deocamdată Nat nu găsisese un job nou, totuși era încă devreme. Pe de altă parte, fusese ușor să găsească un grup NA la întrunirile căruia să participe. Inițial dorise să se mai ducă o ultimă dată la grupul de sprijin pentru utilizatorii de prisme și să le povestească totul, dar cu cât se gândise mai mult, cu atât fusese mai convinsă că dacă ar fi procedat așa, ar fi fost doar în propriul ei beneficiu, nu al altcuiva. Lyle ajunsese acum într-un loc bun și n-ar fi fost încântat să afle că ea avusese motive ascunse încă de când se cunoscuseră. Același lucru era valabil și pentru restul grupului. Mai bine ca ei să creadă că Nat pe care o știuseră era adevărata Nat.

Acela era de altfel motivul pentru care se afla acum la o întrunire NA. Era mai mare decât grupul de sprijin pentru utilizatorii de prisme – prismele n-aveau să se compare niciodată ca factor de atracție cu drogurile – și avea componența obișnuită: persoane despre care n-ai fi suspectat niciodată că erau narcomani și persoane care arătau exact ca niște narcomani. Nat nu știa dacă acest grup era inflexibil în privința urmării etapelor ori supunerii față de o autoritate. Nu știa nici măcar dacă își dorea să participe cu regularitate la întruniri; avea să joace pur și simplu după ureche.

Primul vorbi un bărbat care descrie cum, trezindu-se după o supradoză, aflase că fiica lui de treisprezece ani fusese nevoită să-i facă o injecție cu

Narcan. Nu era ușor de ascultat, dar Nat simți ceva vag liniștitor față de revenirea într-un grup de indivizi cu ale căror experiențe se putea asocia. După aceea luă cuvântul o femeie, apoi alt bărbat; niciunul dintre ei nu povesti ceva teribil de sfâșietor, ceea ce fu o ușurare. Nat nu dorea să vorbească imediat după cineva cu o poveste îngrozitoare.

Conducătorul grupului era un bărbat cu glas moale, cu barbă grizonantă.

– În seara asta văd aici și câteva fețe noi. Doriți să spuneți ceva grupului?

Nat ridică mâna și se prezintă.

– N-am mai participat de câțiva ani la un grup din astea. Am reușit să stau curată și fără ele. Însă recent mi s-au întâmplat niște chestii... Nuseamnă că am simțit nevoia să particip la o întrunire ca să mă împiedice să mă reapuc de droguri, dar m-am gândit la fel de fel și cred că mi-am dorit un loc unde să vorbesc.

Nat tăcu niște secunde – trecuse mult de când nu mai făcuse asta –, însă conducătorul grupului își dădu seama că ea nu terminase, așa că așteptă răbdător. În cele din urmă Nat continuă:

– Există oameni cărora le-am făcut rău și față de care nu mă voi putea revanșa probabil niciodată. Ei nu-mi vor acorda niciodată ocazia respectivă și nu-i pot învinui. Dar cred că, la un anumit nivel, asta m-a făcut să mă gândesc că dacă nu m-am putut revanșa față de ei, față de cei cărora le-am făcut cel mai mare rău, atunci de fapt nici nu contează dacă sunt sau nu drăguță față de alții. Așa că n-am mai consumat droguri, dar am continuat să mint și să înșel. Nimic grav, nimic care să rănească pe cineva în felul cum o făcusem când mă drogam. Am avut pur și simplu grijă de propria mea persoană și nu m-am mai gândit prea mult la asta.

Recent însă am avut o... o ocazie să fac un lucru bun pentru cineva. Nu un individ căruia să-i fi făcut anterior vreun rău, ci pur și simplu un om care suferea. Mi-ar fi fost ușor să mă comport așa cum o făcusem întotdeauna, dar mi-am imaginat ce ar putea face o persoană mai bună și am procedat ca atare.

Sunt mulțumită de ceea ce am făcut, dar nu-i ca și cum aș merita vreo medalie sau mai știu eu ce. Pentru că există alții cărora le vine ușor să fie generoși, care nu se străduiesc pentru asta. Și le vine ușor pentru că în trecut ei au luat o mulțime de decizii mărunte de a fi generoși. Mie mi-a fost greu, deoarece în trecut am luat o mulțime de decizii mărunte de a fi

egoistă. Prin urmare eu sunt motivul pentru care-mi vine greu să fiu generoasă. Asta-i ceva ce trebuie să rezolv. Sau ce vreau să rezolv. Nu sunt sigură dacă ăsta-i grupul potrivit pentru așa ceva, dar e primul loc la care m-am gândit.

– Mulțumesc, spuse conducătorul grupului. Sigur că da, absolut, ești bine venită să participi la aceste întruniri.

Celălalt nou participant, un tânăr care părea că abia terminase liceul, se prezentă și începu să vorbească. Nat se întoarse spre el ca să asculte.

Când Dana ajunse acasă, o aștepta un pachet. După ce intră în apartament, îl deschise și găsi înăuntru o tabletă personală; nu avea ambalaj de retail, ci doar o notiță adezivă, lipită pe ecran: „Pentru Dana“. Se mai uită o dată la ambalajul pachetului, însă nu exista nici numele, nici adresa expeditorului.

Dana activă tableta; singurele pictograme de pe ecran erau șase fișiere video. Toate erau etichetate cu numele ei, urmat de cifre. Îl apăsă pe primul cu degetul ca să-l vizioneze și ecranul fu umplut cu o imagine de rezoluție joasă a propriului ei chip. Nu era totuși ea, ci o versiune paralelă a ei, care vorbea despre propriul ei trecut.

„Doamna Archer a intrat în camera noastră și ne-a găsit numărând pastilele. Ne-a întrebat ce se întâmpla și pentru o secundă am încremenit. După aceea am spus că erau ale mele, că Vinessa nu știuse nimic despre ele. Ea a fost suspicioasă, deoarece nu mai făcusem niciodată necazuri până atunci, dar am convins-o. În cele din urmă am fost eliminată temporar, dar nu s-a dovedit un necaz pe atât de mare pe cât putea fi; m-au supus unei perioade de supraveghere, astfel că dacă mă comportam bine, eliminarea n-avea să-mi fie trecută în dosar. Știam că ar fi fost mult mai rău pentru Vinessa, din cauza părerii pe care o aveau profesorii despre ea.

Însă Vinessa a început să mă evite, iar când, într-un final, am întrebat-o care era motivul, mi-a spus că se simțea vinovată de fiecare dată când mă vedea. I-am spus că nu trebuia să se simtă vinovată și că voiam să fim din nou împreună, dar a spus că eu înrăutățeam pur și simplu situația în felul acela. M-am înfuriat pe ea; ea s-a înfuriat pe mine. A început să petreacă tot mai mult timp cu niște fete care intrau constant în bucluc și de acolo totul s-a dus la vale. A fost prinsă distribuind droguri în școală, a fost

exmatriculată, iar după aceea a avut mereu probleme cu legea și a făcut închisoare.

Și eu continui să mă gândesc că, dacă n-aș fi zis că pastilele erau ale mele, totul ar fi fost diferit. Dacă aș fi lăsat-o pe Vinessa să împartă vinovăția, n-ar mai fi existat ruptura aceea între noi. Am fi fost amândouă umăr la umăr, ea n-ar mai fi început să-și petreacă timpul cu fetele cu probleme și viața ei ar fi mers într-o direcție complet diferită.“

Ce dracu'? Cu degete tremurătoare, Dana deschise al doilea videoclip.

Altă Dana: „Una dintre profesoare a intrat în camera noastră tocmai când număram pastilele. Am mărturisit totul imediat; i-am spus că Vinessa și eu le furasem de la părinții noștri ca să ținem un party. Direcțiunea ne-a eliminat temporar și ne-a supus unei perioade de supraveghere; cred că ar fi vrut să-i dea o pedeapsă mai mare Vinessei, totuși trebuia să ne pedepsească egal pe amândouă.

Vinessa a fost furioasă pe mine. A spus că ar fi trebuit să-i fi zis profesoarei că tocmai găsisem pastilele, că probabil cineva ni le strecurase în bagaje la aeroport și că voiam să-i anunțăm pe profesori despre ele. A mai spus că ei nu ne-ar fi putut acuza de nimic. Dar pentru că eu mărturisisem, ea era supusă perioadei de supraveghere și profesorii care o urau îi puteau face rău oricând. Ea nu intenționa să le acorde genul acela de putere asupra ei. De îndată ce s-a terminat eliminarea temporară, Vinessa a venit beată la școală. După ce a făcut asta de câteva ori, au exmatriculat-o și a început să fie arestată.

Și eu continui să mă gândesc că dacă n-aș fi mărturisit, totul ar fi fost diferit. Un asemenea episod în care scăpaserăm ca prin urechile acului ar fi trebuit să fie suficient ca s-o avertizeze pe Vinessa să nu intre în necazuri reale. Ea a început să se comporte așa doar pentru că era furioasă pe mine. Dacă n-ar fi fost așa, ar fi fost acceptată într-un colegiu bun și viața ei ar fi mers într-o direcție complet diferită.“

Celelalte videoclipuri nu spuneau că fuseseră prinse cu pastile, totuși urmau un tipar recognoscibil. În unul dintre ele, Dana se simțea vinovată fiindcă i-o prezentase pe Vinessa unui băiat, care o făcuse dependentă de droguri. În altul, un episod cu un furt încununat de succes dintr-un magazin o încurajase pe Vinessa să încerce acțiuni încă și mai spectaculoase. Toate acele Vinessa erau împotmolite în tipare de comportament autodistructiv.

Toate acele Dana se auto-învinuiau pentru asta, indiferent ce acțiuni ar fi întreprins.

Dacă se întâmplă la fel în ramificații în care tu te-ai comportat diferit, atunci cauza nu ești tu.

Ea mințise că pastilele erau ale Vinessei, dar nu minciuna ei fusese ceea ce o împinsese pe prietena ei dincolo de muchie, care făcuse din ea o delincventă. Aceea era direcția în care Vinessa avea să meargă întotdeauna, indiferent ce ar fi făcut altcineva. Iar Dana cheltuisese ani și mii de dolari, străduindu-se să repare lucrurile pentru ceea ce făcuse ea, încercând să repare viața Vinessei. Poate că nu mai trebuia să facă asta de acum.

Dana privi metadatele fișierelor video. Fiecare fișier includea informații despre prisma de la care provenise; prismele aveau date de activare ce depășeau vechimea de cincisprezece ani.

Cincisprezece ani trecuseră de când ea și Vinessa merseseră în excursia cu clasa la Washington. Brokerii de date abia începeau să activeze și prismele de atunci aveau capacități mult mai mici decât cele moderne. Ea fu surprinsă că mai existau brokeri care să aibă prismele atât de vechi, ca să nu mai amintească de faptul că în capacitățile lor rămăseseră suficiente date pentru a transmite videoclipuri. Acelea erau prismele cele mai valoroase pe care le deținuseră brokerii, iar transmiterea acestor videoclipuri le goliseră probabil capacitățile.

Cine ar fi plătit pentru așa ceva? Trebuie să fi costat o avere.

DESPRE POVESTIRI

„NEGUȚĂTORUL ȘI POARTA ALCHEMISTULUI“

Pe la jumătatea anilor 1990, fizicianul Kip Thorne se găsea într-un turneu de promovare al unei cărți și l-am auzit ținând o prelegere în care a descris cum am putea – teoretic – să creăm o mașină a timpului care să respecte teoria relativității lui Einstein. Mi s-a părut absolut fascinant. Filmele și televiziunea ne-au încurajat să ne gândim la mașinile timpului ca fiind niște vehicule în care suim sau poate ca niște dispozitive de teleportare, care ne expediază în alte epoci. Însă Thorne descria mai degrabă o pereche de uși, prin care ceea ce intră sau iese pe o ușă va ieși sau va intra prin cealaltă ușă după o perioadă temporală fixată. Acest tip de mașină a timpului răspunde la unele întrebări ridicate de mașini temporale în stilul vehiculelor sau al transportoarelor: cum rămâne cu mișcarea Pământului, sau de ce n-am văzut încă vizitatori din viitor? Chiar mai interesant era faptul că Thorne efectuase calcule matematice care arătau că nu puteai schimba trecutul utilizând această mașină a timpului și că era posibilă doar o unică linie temporală.

Majoritatea povestirilor despre călătoria în timp pleacă de la premisa că schimbarea trecutului este posibilă, iar cele în care nu se poate sunt adesea tragice. Deși putem înțelege toți dorința de a schimba lucruri din trecutul nostru, am vrut să încerc să scriu un text despre călătoria în timp în care imposibilitatea schimbării trecutului nu este neapărat un motiv de tristețe. M-am gândit că ar putea funcționa într-un decor musulman, pentru că acceptarea destinului este un element fundamental al credinței în Islam. Apoi m-am gândit că natura repetitivă a povestirilor despre călătoria în timp s-ar putea combina bine cu convenția povestirii înglobate în povestire din *1001 de nopți*, iar asta părea un experiment interesant.

„EXALARE“

Povestirea aceasta are două surse diferite de inspirație. Prima a fost un text scurt al lui Philip K. Dick numit „Furnica electrică“, pe care l-am citit în adolescență. În el, protagonistul merge la un medic pentru o consultație de rutină și i se spune, spre totala lui surprindere, că de fapt este un robot.

Ulterior el își deschide propriul piept și vede o bobină de bandă perforată, care se derulează lent pentru a-i produce experiențe subiective. Imaginea unei persoane care-și privește literalmente mintea nu m-a părăsit niciodată.

A doua inspirație este capitolul din cartea *Mintea noastră cea de toate zilele*¹, în care Roger Penrose discută despre entropie. El atrage atenția că dintr-un punct de vedere este incorect să spunem că mâncăm hrană pentru că avem nevoie de energia pe care o conține. Legea conservării energiei înseamnă că aceasta nu este nici creată, nici distrusă; noi degajăm energie constant, cam cu aceeași rată cu care o absorbim. Deosebirea este că energia termică pe care o degajăm este o formă de energie de entropie înaltă, ceea ce înseamnă că este dezordonată. Energia chimică pe care o absorbim este o formă de energie de entropie joasă, ceea ce înseamnă că este ordonată. Practic, consumăm ordine și generăm dezordine; trăim prin creșterea dezordinii universului. Existența noastră se datorează exclusiv faptului că universul a început sub o formă foarte ordonată.

Ideea este destul de simplă, dar n-am văzut-o niciodată exprimată în felul acesta până n-am citit explicația lui Penrose. Am dorit să văd dacă puteam transmite ideea respectivă sub forma ficțiunii.

„CE SE AȘTEAPTĂ DE LA NOI“

Monty Python a avut un scheci despre o glumă care este atât de amuzantă, încât oricine o aude sau o citește moare de râs. Este un exemplu al unui trop vechi care a fost botezat „motivul senzației de rău iminent“: ideea că putem muri pur și simplu pentru că am auzit sau am văzut ceva. Sau, în funcție de versiune, pentru că am înțeles ceva; în scheciul lui Monty Python, vorbitorii de engleză puteau recita fără griji versiunea în germană a glumei, atâta timp cât nu înțelegeau ce spun.

Majoritatea versiunilor acestui trop implică un element supranatural; de exemplu, literatura horror recurge frecvent la cărți blestemate, care-i fac pe oameni să-și piardă mințile. M-am întrebat dacă n-ar fi posibilă o versiune non-supranaturală și mi-am dat seama că s-ar putea susține o argumentație realmente convingătoare despre inutilitatea vieții. Nu ar fi totuși ceva care să funcționeze instantaneu; argumentația ar avea nevoie de timp să se infiltreze și să fie absorbită, dar asta nu înseamnă decât că se va răspândi și mai departe, deoarece oamenii ar repeta-o altora în timp ce reflectează la ea.

Desigur protecția față de așa ceva este că nici chiar un argument perfect nu-i va convinge pe toți cei care-l aud. Argumentele sunt pur și simplu prea abstracte ca să convingă majoritatea oamenilor. Pe de altă parte, o demonstrație concretă, materială, va fi mult mai eficientă.

„CICLUL DE VIAȚĂ AL OBIECTELOR SOFTWARE“

Science-fiction-ul abundă în creaturi artificiale, care ies la iveală complet formate, precum Atena din țeastă lui Zeus, dar eu nu cred că conștiința funcționează de fapt așa. Bazându-ne pe experiența noastră cu minți umane, sunt necesari minimum douăzeci de ani de efort constant pentru a produce o persoană utilă și nu văd niciun motiv pentru care procesul de învățare a unei creaturi artificiale să se deruleze mai rapid. Am vrut să scriu o povestire despre ce s-ar putea întâmpla în acei douăzeci de ani.

Am fost de asemenea interesat de ideea relațiilor emoționale între oameni și IA-uri, și nu mă refer la oameni care se îndrăgostesc de roboți sexuali. Nu sexul conferă realitate unei relații, ci dispoziția de a depune efort pentru menținerea ei. Unii îndrăgostiți se despart după prima lor ceartă importantă; unii părinți fac pentru copiii lor cât pot mai puțin; unii proprietari de animale de companie le ignoră pe acestea când devin incomode. În toate cazurile amintite oamenii nu sunt dispuși să facă un efort. Existența unei relații reale, indiferent dacă este cu un iubit, cu un copil sau cu un animal de companie, cere să fim dispuși să echilibrăm dorințele și nevoile celuilalt cu dorințele și nevoile noastre.

Am citit povestiri în care se argumentează că IA-urile merită drepturi legale, dar, concentrându-se asupra mării întrebări filozofice, povestirile acelea ignoră o realitate banală. Este similar felului cum filmele descriu întotdeauna dragostea prin gesturi romantice mărețe, când, pe termen lung, dragostea înseamnă de asemenea rezolvarea problemelor financiare și ridicarea lenjeriei murdare de pe podea. Așa că, deși obținerea de drepturi legale pentru IA-uri va însemna un pas important, un alt jalon la fel de important va fi ca oamenii să depună eforturi reale în relațiile lor individuale cu IA-urile.

Și chiar dacă nu ne pasă ca ele să aibă drepturi legale, tot există un motiv întemeiat pentru care să tratăm cu respect mașinile înzestrate cu conștiință. Nu trebuie să credeți că dulăii care adulmecă bombe merită dreptul la vot pentru a fi de acord că maltratarea lor este ceva rău. Chiar dacă nu vă pasă

decât de capacitatea lor de a detecta bombe, aveți tot interesul ca ei să fie tratați bine. Indiferent dacă ne dorim ca IA-urile să joace rolul de angajați, amanți sau animale de companie, bănuiesc că ele vor face o treabă mai bună dacă, în cursul dezvoltării lor, au existat oameni care au ținut la ele.

În final, îngăduiți-mi să citez din Molly Gloss, care a ținut un discurs despre impactul pe care maternitatea l-a avut asupra ei ca scriitoare. Creșterea unui copil, a spus ea, „te pune în contact, profund, inevitabil, zilnic, cu niște chestiuni amețitoare: Ce este dragostea și obținem dragostea? De ce lumea conține rele și dureri și pierderi? Cum putem descoperi demnitatea și toleranța? Cine se află la putere și de ce? Care este modul cel mai bun de a rezolva conflicte?” Dacă dorim să-i acordăm unei IA vreo responsabilitate majoră, atunci ea va avea nevoie de răspunsuri bune la întrebările acestea. Asta nu se va întâmpla dacă vom descărca operele lui Kant într-o memorie de computer, ci va necesita echivalentul unei bune educații parentale.

„BONA AUTOMATĂ BREVETATĂ A LUI DACEY“

În general, nu pot să scriu un text pe o temă dată, totuși în rare ocazii am succes. Jeff VanderMeer alcătuia o antologie realizată în jurul unor expozate imaginare din muzee; artiștii plastici creau ilustrații ale obiectelor, iar scriitorii concepeau textele descriptive care să le însoțească. Artistul Greg Broadmore a propus ideea unei „doici automate“, o „mașină subrobotică, concepută îngrijirii pruncilor“, iar asta mi s-a părut ceva cu care aș fi putut lucra.

Psihologul behaviorist B. F. Skinner a conceput un leagăn special pentru fiica lui și există mitul potrivit căruia ea a crescut afectată psihologic, iar în cele din urmă s-a sinucis. Este complet fals – a crescut sănătoasă și fericită. Pe de altă parte, să privim cazul psihologului John B. Watson, cunoscut ca părintele behaviorismului. El îi sfătuia pe părinți: „Când sunteți tentați să vă răsfățați copiii, nu uitați că iubirea maternă este un instrument periculos“ și a modelat opiniile privind creșterea copiilor în prima jumătate a secolului XX. Watson a considerat că abordarea lui era în interesul copilului, dar toți copiii săi au suferit depresii când au ajuns adulți; mulți dintre ei au avut tentative de suicid, iar unul chiar a reușit.

„ADEVĂRUL FAPTELOR, ADEVĂRUL SENTIMENTELOR“

Pe la sfârșitul anilor 1990, am participat la o prezentare despre viitorul computerelor personale, iar vorbitorul a subliniat că într-o bună zi va fi posibil să avem o înregistrare video permanentă a tuturor momentelor din viața noastră. Era o afirmație îndrăzneță – la momentul acela, spațiul pe hard disk-uri costa prea mult pentru a stoca materiale video –, dar mi-am dat seama că avea dreptate: într-un final, urma să fim în stare să înregistrăm totul. Și, deși n-am știut ce formă va lua, m-am simțit sigur că va avea un impact profund asupra psihicului uman. Din punct de vedere intelectual suntem conștienți că amintirile ne sunt imperfecte, totuși rareori trebuie să ne confruntăm cu adevărul acesta. Ce ar fi însemnat pentru noi să avem o memorie cu adevărat fidelă?

La fiecare câțiva ani mi-am amintit întrebarea aceasta și m-am gândit din nou la ea, dar n-am întreprins niciodată vreo încercare de a construi o povestire în jurul ei. Memorialiștii scriseseră elocvent despre maleabilitatea memoriei și nu doream să reiau pur și simplu spusele lor. Apoi am citit *Orality and Literacy* de Walter Ong, o carte despre impactul cuvântului scris asupra culturilor orale; deși unele dintre afirmațiile ei mai îndrăznețe au fost contestate, mi s-a părut totuși iluminatoare. Mi-a sugerat că se poate trasa o paralelă între ultimul moment când o tehnologie ne-a schimbat cogniția și momentul următor când o va face din nou.

„MAREA TĂCERE“

Există de fapt două lucrări intitulate „Marea Tăcere“, însă numai una dintre ele se poate încadra în culegerea de față. Asta necesită o mică explicație.

În 2011, am participat la conferința intitulată „Bridge the Gap“, care avea ca scop promovarea dialogului între arte și știință. Printre participanți s-a numărat Jennifer Allora, adică jumătate din duetul Allora & Calzadilla. Îmi era total străin genul de artă creat de ei – hibride de arte interpretative, sculpturi și sunete –, dar am fost fascinat de explicațiile oferite de Jennifer despre proiectele în care erau angajați.

În 2014, Jennifer m-a contactat pentru posibilitatea unei colaborări cu ea și partenerul ei, Guillermo. Ei doreau să creeze o instalație video multiecran despre antropomorfism, tehnologie și conexiunile dintre lumile umană și non-umană. Planul lor era de a juxtapune secvențe video ale radiotelescopului de la Arecibo cu secvențe video ale papagalilor

portoricani aflați în pericol dintr-o pădure din apropiere, și m-au întrebat dacă aș putea scrie textul care să ruleze pe un al treilea ecran, o fabulă relatată din punctul de vedere al unui papagal, „o formă de traducere interspecii“. Am ezitat, nu numai pentru că nu am niciun fel de experiență cu artele video, ci și pentru că nu obișnuiesc să scriu fabule. Dar după ce mi-au arătat o serie de secvențe video preliminare, am decis să încerc, iar în săptămânile următoare am schimbat idei despre subiecte ca glosolalia și extincția limbilor.

Instalația video care a rezultat, intitulată *The Great Silence / Marea Tăcere*, a fost prezentată la Fabric Workshop and Museum din Philadelphia, ca parte a unei expoziții cu opere de Allora & Calzadilla. Trebuie să recunosc că atunci când am văzut lucrarea terminată, am regretat o decizie pe care o luasem anterior. Jennifer și Guillermo mă invitaseră să vizitez Observatorul Arecibo, dar refuzasem deoarece nu crezusem că ar fi fost necesar pentru a scrie textul. Vizionând secvențele video de la Arecibo pe un ecran ce acoperea complet un perete, mi-a părut rău că n-o făcusem.

În 2015, Jennifer și Guillermo au fost rugați să contribuie la un număr special al jurnalului de artă *e-flux* ca parte din a 56-a Bienală de la Veneția și au sugerat publicarea textului provenit din colaborarea noastră. Eu nu scrisesem textul pentru a avea o existență de sine stătătoare, dar s-a dovedit coerent chiar și în afara contextului intenționat. Așa a apărut „Marea Tăcere“, povestirea.

„OMPHALOS“

Ceea ce denumim în prezent creaționism biblic a fost cândva de bun-simț; până în anii 1600, se presupunea pe scară largă că lumea avea origine recentă. Dar când naturaliștii au început să privească cu mai mare atenție mediul din jur, ei au descoperit indicii care puneau sub semnul întrebării teoria aceea, iar în ultimii patru sute de ani indiciile respective s-au înmulțit și s-au angrenat pentru a forma cea mai definitivă respingere care poate fi imaginată. Cum ar fi trebuit să arate lumea, m-am întrebat, ca să confirme teoria aceea originală?

Unele aspecte au fost ușor de imaginat: arbori fără inele de creștere, cranii fără linii de sutură. Dar când am început să mă gândesc la cerul nopții, răspunsurile au devenit mult mai dificile. Mare parte din astronomia modernă se bazează pe principiul lui Copernic, ideea că noi nu ne găsim în

centrul universului și că nu-l observăm dintr-o poziție privilegiată; așa ceva este, desigur, opusul creaționismului biblic. Până și teoria relativității formulată de Einstein, care pornește de la ipoteza că legile fizicii ar trebui să funcționeze la fel indiferent de viteza cu care te-ai deplasa, derivă din principiul copernican. Mi s-a părut că dacă omenirea ar fi adevăratul motiv al creării universului, atunci relativitatea n-ar trebui să fie adevărată; fizica ar trebui să se comporte diferit în situații diferite, iar asta ar trebui să fie detectabil.

„ANXIETATEA ESTE AMEȚEALA DATĂ DE LIBERTATE“

În discuțiile despre liber-arbitru, mulți vor afirma că, pentru ca o acțiune să fie cu adevărat aleasă în mod liber –ca să purtăm responsabilitatea ei morală –, trebuie să avem capacitatea de a face altceva exact în aceleași circumstanțe. Filozofii au discutat la nesfârșit despre ce înseamnă asta. Unii au atras atenția că, atunci când și-a apărat acțiunile înaintea Bisericii în 1521, Martin Luther ar fi spus: „Aici stau, nu pot altfel“, adică el n-ar fi putut face nimic altceva. Dar asta înseamnă că n-ar fi trebuit să-i acordăm lui Luther credit pentru acțiunile sale? Cu siguranță, nu credem că el ar fi fost încă și mai demn de laudă dacă ar fi spus: „Aș fi putut merge în oricare dintre direcții“.

Există apoi interpretarea multivers a mecanicii cuantice, care este înțeleasă în mod popular ca însemnând că universul nostru se ramifică în mod constant într-un număr aproape infinit de versiuni diferite. În general sunt agnostic față de teoria aceasta, dar cred că susținătorii ei vor întâmpina mai puțină rezistență dacă vor face afirmații mai modeste despre implicațiile ei. De exemplu, unii susțin că în felul acesta deciziile noastre devin inutile, pentru că indiferent ce am face, există întotdeauna un alt univers în care facem alegerea opusă, negând greutatea morală a deciziei noastre.

Sunt destul de sigur că, și dacă teoria multivers este corectă, nu înseamnă că toate deciziile noastre sunt anulate. Dacă spunem despre caracterul unei persoane că este dezvăluit de alegerile pe care le face de-a lungul timpului, atunci, în mod similar, caracterul unei persoane va fi dezvăluit de asemenea de alegerile pe care le face în multe universuri. Dacă am putea cumva examina o multitudine de versiuni ale lui Martin Luther din multe

universuri, cred că ar trebui să ne străduim considerabil să găsim unul în care n-a sfidat biserica, iar asta ar spune ceva despre ce fel de persoană a fost el.

Ed. Tehnică, 2001 (n. trad.).

MULȚUMIRI

Le mulțumesc tuturor celor din atelierele de creație Sycamore Hill și Rio Hondo pentru citirea primelor mele ciorne. Le mulțumesc lui Karen Joy Fowler, Molly Gloss, Daniel Abraham, Benjamin Rosenbaum, Meghan McCarron, Geoff Ryman, Moses Tsenongu, Richard Butner și Christopher Rowe pentru feedback-ul lor la diverse povestiri. Le mulțumesc lui Jennifer Allora și Guillermo Calzadilla pentru invitația de colaborare. Îi mulțumesc lui Tim O'Connell, pentru că a crezut în această carte, și lui Kirby Kim, pentru că a crezut în mine. Și-i mulțumesc lui Marcia Glover, pentru tot.

Table of Contents

[NEGUȚĂTORUL ȘI POARTA ALCHEMISTULUI](#)
[EXALARE](#)

[CE SE AȘTEAPTĂ DE LA NOI](#)

[CICLUL DE VIAȚĂ AL OBIECTELOR SOFTWARE](#)

[BONA AUTOMATĂ BREVETATĂ A LUI DACEY](#)

[ADEVĂRUL FAPTELOR, ADEVĂRUL SENTIMENTELOR](#)

[MAREA TĂCERE](#)

[OMPHALOS](#)

[ANXIETATEA ESTE AMEȚEALA DATĂ DE LIBERTATE](#)

[DESPRE POVESTIRI](#)

[MULȚUMIRI](#)

